Ostoja wolnej republiki czy relikt przeszłości? Prawo do posiadania broni w perspektywie interdyscyplinarnej

Redakcja

Łukasz Bartosik Marcin Tomczak

An Anchor of a Free Republic or a Relict of the Past? Gun Rights in Interdisciplinary Perspective

ArchaeGraph
Wydawnictwo Naukowe

Ostoja wolnej republiki czy relikt przeszłości? Prawo do posiadania broni w perspektywie interdyscyplinarnej

An Anchor of a Free Republic or a Relict of the Past? Gun Rights in Interdisciplinary Perspective

Ostoja wolnej republiki czy relikt przeszłości? Prawo do posiadania broni w perspektywie interdyscyplinarnej

Redakcja
Łukasz Bartosik Marcin Tomczak

An Anchor of a Free Republic or a Relict of the Past? Gun Rights in Interdisciplinary Perspective

ArchaeGraph
Wydawnictwo Naukowe

Redakcja naukowa/The editors:

Łukasz Bartosik
Marcin tomczak

Recenzenci/Reviewers:

prof. UJ, dr hab. Paweł Laidler,
Jagiellonian University

Prof. UAM Dr hab. Radosław Fiedler
Adam Mickiewicz University in Poznań

Korekta redaktorska/Editorial correction:
Karol łukomiak
Diana Łukomiak

Skład i projekt okładki/Typesetting & cover design:
Karol Łukomiak

Zdjęcia Redaktorów/ Photos of the editors:
Paulina Nawrot (Nawrot Arts)

© copyright by ArchaeGraph

ISBN: 978-83-66035-18-8 (książka)
ISBN: 978-83-66035-19-5 (ebook)

Wersja elektroniczna dostępna w otwartym dostępie na stronie internetowej wydawcy:
archaegraph.wixsite.com/archaegraph/publikacje

ArchaeGraph
Wydawnictwo Naukowe

Poznań-Łódź 2018

Spis treści

Table of Contents

Przedmowa

9

Foreword

13

Część I
Zza zachodniej strony Atlantyku

Part I
From the Western Side of the Atlantic

Łukasz Darby Bartosik

Geneza i rola milicji obywatelskich a prawo do posiadania i noszenia broni w amerykańskim systemie prawa konstytucyjnego (1607-1791) – studium z historii prawa

The Genesis and Role of Militias, and the Right to Keep and Bear Arms in the American Constitutional Law (1607-1791) – A Study in the History of Law

17

Michał Szymański

Od Ruby Ridge do Oklahoma City. Konstytucyjne prawo do posiadania broni palnej a amerykańska skrajna prawica na przykładzie ruchu Patriotów

From Ruby Ridge to Oklahoma City. The Constitutional Right to Own Firearms and the American Far-right on the Example of the Patriot Movement

33

Mateusz Szabliński

Prawo do samoobrony jako prawnonaturalne uzasadnienie prawa do posiadania broni palnej. Studium twórczości Davida B. Kopela.

The Right to Self-defense as a Natural Law Justification of the Right to Own Firearms. A Study of the Work of David B. Kopel.

51

Julia Mysłowska

A Comma as the Main Reason for the American Gun Law Dispute

Przecinek jako główna przyczyna amerykańskich sporów o prawo do posiadania broni

71

Matuesz Michał Piotrowski

Prawo do posiadania broni a masowe strzelaniny w Stanach Zjednoczonych Ameryki

The Right to Own Firearms and the Mass Shootings in the United States of America

89

Część II
Z kraju nad Wisłą i Europy

Part II
From the Country on the Vistula River and Europe

Aneta Racka, Ewelina Świtalska

Analiza przestępstwa posiadania broni palnej bez wymaganego zezwolenia. Uwagi na tle regulacji polskiego kodeksu karnego

The Crime of Illegal Possession of a Firearm Without a License – Remarks on the Regulations of the Polish Penal Code.

107

Marcin Chełkowski, Marcin Galiński

Prawne aspekty kolekcjonowania broni palnej w Polsce

Legal Aspects of Collecting Firearms in Poland

121

Dominika Skoczylas

Wolność obywateli a kompetencje organów administracji publicznej w zakresie reglamentacji prawa do posiadania broni w polskim porządku prawnym. Perspektywy zmian

Civil Liberties and the Competences of the Public Authorities in Regulating the Right to Possess Firearms in the Polish System of Law. Prospects for Change

141

Maria Grotowska, Aleksandra Miśkiewicz

Dostęp do broni palnej – aspekty psychologiczno-kryminalistyczne oraz element statystyczne

Access to Firearms – Psychological, Forensic, and Statistical Aspects

159

Paulina Kozioł

Islandia – odmienne spojrzenie na prawo do posiadani broni i jego uwarunkowania

Iceland – A Different Approach to Firearm Ownership and its Conditions

187

Indeksy
Indexes

201

Biogramy
Biographical Notes

205

Redaktorzy
The Editors

PRZEDMOWA

Prawo do posiadania broni jest niewątpliwie tematem kontrowersyjnym i, jak się wydaje, ponadczasowym. Z tego punktu widzenia postawić je można na równi z takimi głośno dyskutowanymi problematami społecznymi i polityczno-prawnymi jak aborcja, eutanazja czy kara śmierci. Poglądy utrzymywane przez członków rozmaitych społeczeństw w tych kwestiach są nierzadko radykalnie spolaryzowane i niewzruszalne. Jesteśmy przekonani, że znaczna część z owych dyskusji nie przyniesie w najbliższej przyszłości ultymatywnych rozwiązań – zarówno w sferze naukowej, jak i politycznej – ale mimo to stajemy na stanowisku, że warto tego typu problemy nieustannie podejmować. Próbą rzucenia światła na liczne, występujące wokół prawa do posiadania broni kontrowersje jest ta monografia.

Celem przyświecającym redaktorom niniejszej książki było oddanie w ręce Czytelnika publikacji możliwie wielopłaszczyznowej i interdyscyplinarnej. Monografia nie ogranicza się jedynie do rozdziałów o charakterze analizy polityczno-prawnej czy doktrynalnej, ale zawiera również interpretacje oparte na metodologii kryminalistycznej, psychologiczno-społecznej oraz historycznej.

Poszczególne rozdziały publikacji obejmują ponadto różne granice terytorialne. I tak, w pierwszej części książki, zatytułowanej „Zza zachodniej strony Atlantyku", Czytelnik znajdzie do swojej dyspozycji artykuły odnoszące się bezpośrednio do kraju najbardziej kojarzącego się z prawem do posiadania broni: Stanów Zjednoczonych Ameryki. To właśnie bowiem za Atlantykiem tematyka prawa do posiadania broni każdorazowo odżywa – z jednakową na dodatek siłą – po medialnych przypadkach przestępstw wynikających z jej nielegalnego zastosowania, pełnych przemocy nadużyciach policyjnych i masowych strzelaninach.

W drugiej części książki, zatytułowanej „Z kraju nad Wisłą i Europy", znajdzie Czytelnik rozdziały odnoszące się zarówno do Polski, jak i innych państw Europy, w tym jeden rozdział odnoszący się bezpośrednio do Islandii. Już na pierwszy rzut oka jawi się kontrast między liberalnym modelem regula-

cji dostępu do broni palnej znanym ze Stanów Zjednoczonych, a zdecydowanie bardziej stawiającym na bezpieczeństwo i reglamentację modelem polskim (oraz szerzej: europejskim). W ten sposób, Czytelnik zyskuje możliwość do dokonania komparatystyki – porównania warunków społeczno-politycznych oraz rozwiązań w zakresie dostępu do broni palnej występujących po obu stronach Atlantyku.

Interdyscyplinarny charakter książki spełnia zatem dwie zasadnicze funkcje. Po pierwsze, mnogość opisywanych doświadczeń i problemów, a także proponowanych i przyjmowanych rozwiązań, i ich skutków w opisywanych przez Autorów porządkach społecznych i prawnych, umożliwia Czytelnikowi uzyskanie szerszego spojrzenia na problematykę omawianego prawa. W opinii redaktorów, wiedza ta przydać się może nie tylko ze względu na fakt, że żyjemy w dobie zmian regulacji dotyczących dostępu do broni palnej w Polsce i Europie (oraz niekończących się nigdy debat na kontynencie północnoamerykańskim), ale również dlatego, że wokół prawa do posiadania broni narosło wiele mitów i nieścisłości, które nie znajdują uzasadnienia w rzetelnych badaniach naukowych. Po drugie, dzięki szeroko zakrojonemu polu badawczemu, różnych światopoglądowo stanowiskach samych Autorów oraz będącemu ich efektem podziałowi merytorycznemu książki, Czytelnik może czytać poszczególne rozdziały w oderwaniu od siebie, rozpoczynając lekturę od dowolnie wybranego tekstu. Tak oto, niniejsza publikacja stanowić może formę przewodnika po najistotniejszych problemach związanych z prawem do posiadania czy noszenia broni, generując szereg palących pytań, sformułowanych na rozmaity sposób przez Autorów pojawiających się w książce rozdziałów.

Czy prawo do posiadania broni uznać można za naturalne prawo każdego człowieka? Czy może – wbrew nazwie – przyznać mu charakter jedynie administracyjno-prawnego przywileju udzielanego przez państwo? Czy możliwość nieskrępowanego noszenia broni w miejscach publicznych przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa? Czy wprost przeciwnie, zwiększa poziom zagrożenia dla życia i zdrowia obywateli? Czy konsekwencje dostępu do broni palnej są ściśle związane z poszczególnymi państwami, ich kulturą oraz tradycją społeczną? Czy może jednak jest tak, że w każdym społeczeństwie zastosować można z powodzeniem tożsame rozwiązania polityczne i prawne odnoszące się do posiadania broni, bez względu na położenie geograficzne?

Z tak zakreślonymi pytaniami pozostawiamy Czytelnika do namysłu, nie dając z góry jednoznacznych odpowiedzi. I nawet jeżeli Czytelnik nie znajdzie na stronach trzymanej w dłoniach publikacji odpowiedzi definitywnych, to jesteśmy pewni, że lektura poszczególnych tekstów wzbogaci go naukowo, zainspiruje do dalszych poszukiwań i pozwoli na głębszy wgląd w omawianą problematykę.

Z życzeniami miłej lektury,

Łukasz Darby Bartosik

FOREWORD

Gun rights are undoubtedly a controversial and timeless topic. From this point of view, they can be compared to such loudly discussed social, political, and legal problems as abortion, euthanasia or the death penalty. The views held by members of various societies on these issues are often radically polarized and unchangeable. We are certain that a significant part of these discussions will not bring ultimate answers in the nearest future – both in the scholarly and political sphere – but, nevertheless, we continue to ponder these multifaceted problems. This monograph is an attempt to shed light on various controversies surrounding the right to own a firearm.

The aim of the editors of this book was to provide the reader with a publication as multidimensional and interdisciplinary as possible. The monograph is not limited to chapters of legal, political and doctrinal character, but also contains articles embracing forensic, historical, social, and psychological methodology. Importantly, particular chapters of the publication entail various territorial boundaries.

In the first part of the book, titled "From the Western Side of the Atlantic", the reader will find articles referring directly to the country most identified with the right to own firearms, that is the United States of America. Indeed, it is on the western side of the Atlantic where the subject of the right to keep and bear arms always arises – with an equal force – after instances of crimes resulting from its illegal use, violent police abuses, and mass shootings.

In the second part of the book, titled "From the Country on the Vistula River and Europe", the reader will find chapters referring to both Poland and other European countries, including one chapter referring directly to Iceland. At the first glance, there is a contrast between the liberal model of access to firearms known from the United States, and the Polish (or, broadly speaking, European) model emphasizing safety and gun control. This way, the reader gains the opportunity to draw comparisons between the social and political conditions of different countries, as well as the relevant approaches to regulating access to firearms implemented on both sides of the Atlantic.

The interdisciplinary character of the book thus fulfills two essential functions. First of all, the multitude of described experiences and problems, as well as proposed and accepted solutions, and their effects in the social and legal orders described by the authors, enables the reader to develop a broader perspective on the issue of the right to own guns. In the opinion of the editors, such knowledge may be useful because we live in an era of changes to the laws regulating access to firearms in Poland and Europe (and the never-ending debates on the North American continent), and also because the right to own guns is bounded by many myths, misstatements and inadequacies, which cannot be always scientifically justified. Second, thanks to the wide scope of research, different worldviews of the Authors themselves, and the resulting structure of the book, the reader can reach for individual chapters in isolation from each other, starting reading from any text. Hence, the book may be a guide on the most significant problems related to the right to own or carry a weapon, generating a series of burning questions, formulated in various ways by the authors and appearing throughout the pages of this work.

Can the right to own a gun be considered a natural right of every human being? Or, contrary to its name, is it only an administrative and legal privilege granted by the state? Does the possibility of unrestrained carrying of weapons in public places contribute to safety? Or does it increase the potential risk to the life and health of citizens? Are the consequences of access to firearms closely related to individual countries, their culture and social tradition? Or maybe it is the case that in every society one can apply the same political and legal solutions regarding possession of a weapon regardless of geographical location?

We are thereby leaving the reader with such outline of questions, without providing answers in advance. And even if the reader does not find ultimate answers on the pages of this book, we are nevertheless sure that the reading of particular chapters will enrich him or her academically, inspire to further research, and pave the way for a deeper insight into this fascinating subject matter.

Wishing you pleasant reading,

Łukasz Darby Bartosik

Część I
Zza zachodniej strony Atlantyku

Part I
From the Western Side of the Atlantic

Łukasz Darby Bartosik
The Catholic University of America
Columbus School of Law

Geneza i rola milicji obywatelskich a prawo do posiadania i noszenia broni w amerykańskim systemie prawa konstytucyjnego (1607-1791) – studium z historii prawa

Wstęp

Wraz z zapadłym 26 czerwca 2008 roku w sprawie *District of Columbia v. Heller* wyrokiem, oficjalnie zakończył się dzielący amerykańskich historyków prawa, konstytucjonalistów i językoznawców spór. Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych Ameryki stwierdził bowiem, że II Poprawka do Konstytucji USA nie chroni – jak uznawali dotąd zwolennicy tzw. kolektywnego prawa do posiadania broni – wyłącznie prawa stanów do tworzenia uzbrojonych formacji obronnych czyli milicji, a (przede wszystkim) indywidualne prawo każdego obywatela do posiadania broni do celów obrony siebie, swojego domu, rodziny oraz państwa[1].

Pola do interpretacyjnego konfliktu przez długie lata dostarczało Amerykanom wyjątkowo niejasne brzmienie II Poprawki: Dobrze zorganizowana milicja będąca niezbędną dla bezpieczeństwa wolnego państwa, prawo osób do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone[2]. Pojawiające się już na

[1] *District of Columbia v. Heller,* 554 U.S. 570 (2008).

[2] Przepis w oryginalnym brzmieniu brzmi następująco: *A well regulated Militia being necessary to the security of the free State, the right of the people to keep and bear Arms shall not be infringed*. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że *state*, które obecnie tłumaczy się jako „stan", w czasach Konwencji Konstytucyjnej i uchwalenia przepisu znaczyło tyle co „państwo"; Por. II Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki (tłum. aut.).

pierwszy rzut oka i wprawiające w konsternację nawet najwybitniejszych badaczy Konstytucji pytanie o stosunek logiczny występujący pomiędzy dwoma oddzielonymi przecinkiem zdaniami przepisu, Sąd Najwyższy rozstrzygnął posługując się wykładnią oryginalistyczną tekstów prawnych[3] (tj. wykładnią historyczno-językową, nawiązującą do specyficznego klimatu epoki oraz intencji Twórców Konstytucji co do omawianego prawa) – zdaniu drugiemu przepisu przyznał Sąd cechę nadrzędności i esencjonalności, zaś zdanie pierwsze określił jako podrzędne i wyłącznie wprowadzające.

Pomimo, że orzeczenie w sprawie *Heller* oznaczało niezaprzeczalne zwycięstwo zwolenników koncepcji prymatu drugiego ze zdań II Poprawki, jak i zarazem indywidualistycznego modelu prawa do posiadania i noszenia broni, to pytanie o wpływ milicji na potrzebę podkreślenia tego prawa przez Ojców Założycieli Ameryki (*Founding Fathers*) w akcie rangi konstytucyjnej pozostaje żywotne do dziś. Przedmiotem niniejszego tekstu jest zatem zobrazowanie interesującej genezy milicji w ramach amerykańskiego konstytucjonalizmu, jak i wykazanie, że odniesienie się przez Twórców Konstytucji w pierwszym zdaniu II Poprawki do milicji, miało na celu wyłącznie podkreślenie przemożnej wagi prawa gwarantującego wolnym obywatelom sięgnięcie – w razie jawnie tyrańskich rządów – po broń oraz realizację ideałów suwerenności i samorządności wyrażonych w Deklaracji Niepodległości i angielskiej Deklaracji Praw, nie zaś ograniczenie wolności jednostek na rzecz władz stanowych.

Czy bez doniosłej historycznie roli, jaką niewątpliwie odegrały milicje w kształtowaniu się niepodległych Stanów Zjednoczonych, Amerykanie mogliby się dziś określać mianem najbardziej wolnego narodu na świecie?

Geneza kultury broni i rodowód milicji

> *Żołnierze europejscy, których trzymano w zwartym szyku wyłącznie przymusem i surowością, i którym nie można było zaufać walki w szyku luźnym,*

[3] Oryginalizm jako nurt wykładni tekstów prawnych – w dużej mierze za sprawą uczestniczącego w wydawaniu decyzji w sprawie *Heller* sędziego Antonina Scalii – przeżywa w Stanach Zjednoczonych renesans, warto więc odnotować, iż nie jest on nurtem jednorodnym. Oznacza to, że poszczególni jego entuzjaści dają wiarę innym, niekiedy bardzo rozmaitym kryteriom, traktując je wedle swojego uznania za kluczowe dla prawidłowej interpretacji ustawy zasadniczej. W celu szerszego zapoznania się z doktryną oryginalizmu i związanej z nim problematyki na gruncie prawa konstytucyjnego; por. K. E. Whittington, *Originalism: A Critical Introduction*, Fordham Law Review 2013, nr 82, s. 375-408.

> *musieli w Ameryce stawić czoło ludności, która wprawdzie nie przechodziła regularnego, liniowego wyszkolenia wojskowego, ale składała się z dobrych strzelców, wprawnie władających karabinem*[4].

Tak w 1859 roku opisuje Amerykanów nie kto inny, jak pochodzący z Nadrenii słynny działacz ruchu robotniczego i teoretyk komunizmu – Fryderyk Engels. I choć obraz ten jest bez wątpienia trafny, to z historycznego punktu widzenia, początków amerykańskiej tradycji posiadania broni doszukiwać się można już we wczesnych latach kolonialnych – począwszy od założenia pierwszej stałej osady angielskiej w Jamestown (Wirginia) w 1607 roku oraz dobicia do wybrzeży Nowej Anglii, w symbolicznym roku 1620, przez angielskich Pielgrzymów (*Pilgrims*) ze statku Mayflower. Jak podkreśla Małgorzata Zachara, tzw. dziedzictwo pogranicza[5] oraz początki ekspansji amerykańskich osadników są jednym z najbardziej nośnych wyobrażeń w amerykańskiej tożsamości narodowej i wielu badaczy właśnie w tym momencie zdobywania Ameryki sytuuje moment narodzin kultury broni[6]. Już wtedy bowiem osadnicy Wirginii i Nowej Anglii musieli zmagać się z ciągłymi niebezpieczeństwami – jak choćby w postaci potencjalnych konfrontacji z Indianami i Francuzami – co wymuszało na nich konieczność tworzenia sprawnie zorganizowanych obywatelskich formacji obronnych, czyli milicji. Jak wskazuje Don Kates, milicje w rozumieniu II Poprawki do Konstytucji USA oraz w XVII i XVIII wieku w ogóle, odnosiły się zatem nie tylko do jednostek organizacyjnych o charakterze militarnym, a raczej do całego systemu obrony powszechnej (*common defense*) w oparciu o który, wraz z obowiązkiem posiadania broni przez

[4] F. Engels, *Piechota*, [w:] *Marx & Engels Collected Works, Volume 18: Marx and Engels 1857-62*, red. K. Marx, F. Engels, Londyn 2010, s. 359.

[5] Tzw. „efekt pogranicza" (*frontier effect*), opisany niegdyś przez Fredericka Jacksona Turnera określany jest często jako jeden z najważniejszych czynników kształtujących charakter Amerykanów. Ogromne połacie terenu nadające się do zasiedlania na Zachodzie, walki z rdzennymi mieszkańcami kontynentu oraz przeświadczenie, że nie można liczyć na władze w dalekiej Anglii, ale raczej na własne siły, miały zdaniem Turnera mieć decydujące znaczenie w formowaniu się amerykańskiej kultury i obyczajów oraz kształtowaniu takich cech charakteru jak przedsiębiorczość, agresywność, indywidualizm, optymizm, pragmatyzm czy egalitaryzm. Zaradnym traperom, farmerom i kupcom w zdobywaniu nowych ziem oraz chronieniu swoich interesów pomagała niejednokrotnie wpisana w ich historię broń; Zob. F. J. Turner, *The Frontier in American History*, New York 1935.

[6] M. Zachara, *Broń i dyplomacja: Eksport uzbrojenia w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych*, Kraków 2010, s. 24.

wszystkich dorosłych mężczyzn, wiązały się szeroko zakrojone obowiązki obrony osobistej, ochrony lokalnej społeczności oraz ogólnej prewencji przed przestępczością[7].

Obowiązek przynależności do milicji przewidywały dla mężczyzn zdolnych do pełnienia funkcji wojskowych z czasem wszystkie kolonie, zaś przystąpienie do nich następowało *ex lege* w chwili ukończenia 16 roku życia[8]. Od tego to momentu każdy z jej członków obowiązany był do regularnego stawiania się w określonym czasie i miejscu (najczęściej na placu miejskim – *town square*) na ćwiczenia wojskowe, wyposażony we własny muszkiet lub inne tego typu narzędzie. Doskonale uwidacznia to fakt, iż posiadanie broni nie było wyłącznie prawem, lecz także istotnym obywatelskim obowiązkiem[9].

To jednak nie samo uczestnictwo w musztrze, a ciągła w zasadzie gotowość do wykazania nabytych umiejętności w boju, stanowiły wyraz największego szacunku dla lokalnej społeczności. Wezwaniu do walki przez gubernatora napadniętej kolonii nie sposób byłoby uczynić zadość, gdyby nie sprawność i odwaga mężczyzn zdolnych do szybkiej, spontanicznej mobilizacji w celu obrony swych osad, które zagrożone mogły zostać w najmniej oczekiwanym przez nich momencie.

Obowiązek czynnej służby w kolonialnych milicjach na ogół dobiegał końca w momencie ukończenia 60 roku życia oraz naturalnie – w sytuacji utraty zdolności do jej pełnienia oraz śmierci. Rzecz jasna, zwolnienie ze służby z racji podeszłego wieku nie oznaczało dla obywateli utraty możliwości posiadania w domu broni do celów obrony siebie i swej rodziny[10].

Warto także zauważyć, że wprawdzie początkowo w milicjach pełnili służbę mężczyźni wszystkich kolorów skóry, to jednak wraz z rozrostem populacji niewolników kolonie Południa zaczęły ograniczać w nich miejsca dla czarnoskórych (i pozbawiać tym samym dostępu do broni), wyłączając ich ostatecznie całkowicie na rzecz osadników białych. Co się miało ewidentnie ujawnić w czasach post-secesyjnej Rekonstrukcji, pozbawienie niewolników broni było wówczas jednym z najskuteczniejszych środków kontroli Afroamerykanów i wymuszania ich posłuszeństwa. Nieprzypadkowo więc uzyskana przez

[7] Zob. D. B. Kates Jr., *The Second Amendment: A Dialogue*, Durham 1986, nr 49, s. 145.
[8] M. Waldman, *The Second Amendment: A Biography*, New York 2014, s. 8.
[9] Tamże.
[10] Tamże, s. 6.

nich po wojnie secesyjnej wolność zbiegła się z możliwością posiadania realnych gwarancji jej ochrony[11].

Wpływ wydarzeń angielskich na kształtowanie amerykańskiego prawa do broni

Obok terytorialnych zagrożeń wobec kolonii na kontynencie północnoamerykańskim, w kształtowaniu świadomości Amerykanów w odniesieniu do konieczności ochrony prawa do posiadania broni, istotną rolę odegrały również wydarzenia z Anglii Stuartów, począwszy od drugiej połowy XVII wieku.

Jednym ze sposobów, który miał umożliwić Karolowi I Stuartowi przeforsowanie swoich reform oraz nieskrępowane rządy absolutne, była między innymi konfiskata broni niektórych milicji oraz próby całkowitego zastąpienia ich zawodową armią[12] – przed którą to szczególny strach miał stać się powszechnie znany w obozie antyfederalistów Ameryki czasów Konwencji Konstytucyjnej. Próby te zakończyły się wprawdzie ścięciem króla, ale Parlament Kadłubowy ery Cromwella wcale nie dążył do przywrócenia dawnych ideałów. Co więcej, przekształcił on milicje z organizacji o charakterze tradycyjnie obronnym w machiny do rozprawiania się z politycznymi przeciwnikami nowo powstałej republiki[13].

Przywrócenie monarchii w 1661 roku przez Karola II Stuarta i jego uzasadniona nieufność względem wojsk, które doprowadziły jego ojca do utraty tronu (i głowy), wywołały kolejne odstępstwa od klasycznej roli obronnej angielskich milicji. Król zabronił importu broni oraz jej części, legalnie rozbroił dziesiątki tysięcy byłych żołnierzy ery Cromwella oraz orzekł, że odtąd każdy z jego dwóch zastępców może inicjować przeszukania, włącznie z odebraniem broni wszelkim osobom, które wedle ich arbitralnej decyzji stanowić mogłyby niebezpieczeństwo dla restytuowanej monarchii[14].

[11] Zob. np. R. J. Cottrol, R. T. Diamond, *Public Safety and the Right to Bear Arms*, Bloomington 2008.
[12] B. Doherty, *Gun Control on Trial: Inside the Supreme Court Battle Over the Second Amendment*, Washington 2008, s. 3.
[13] Tamże.
[14] Tamże.

Zwieńczeniem ograniczeń miała stać się ustawa łowiecka z 1671 roku – *Game Act*[15]. Akt ten wprowadzał całkowity zakaz posiadania broni (w tym łuków, chartów, a nawet fretek) przez wszystkich, którzy nie byli w stanie sprostać zaporowemu cenzusowi majątkowemu w wysokości stu funtów w rocznie wykazywanej własności, za wyjątkiem posiadaczy dziedzicznych tytułów. I choć prawa chroniące przywileje arystokracji były powszechnie znane już wcześniej, to jednak nigdy nie były one narzucane jako pretekst do rozbrajania tzw. ludu w ogólności[16].

Zmiana sytuacji politycznej nastąpiła wraz z oficjalnym początkiem angielskiej monarchii parlamentarnej – 13 lutego 1689 roku. Podstawowe nadużycia władzy popełnione przez dynastię Stuartów przedstawiała (analogicznie do zarzutów podniesionych w amerykańskiej Deklaracji Niepodległości przeciwko królowi brytyjskiemu Jerzemu III) zaprzysiężona przez Wilhelma III Orańskiego Deklaracja Praw Narodu Angielskiego, której część dotyczącą posiadania broni można z powodzeniem uznać za bezpośrednią krewną amerykańskiej II Poprawki[17]. Angielska Deklaracja Praw z 1689 roku gwarantowała bowiem wszystkim protestantom jako „prawdziwe, pradawne i niezaprzeczalne" prawo do posiadania broni „dla ich obrony" – tj. samoobrony – w granicach przewidzianych przez inne przepisy[18]. W swych słynnych Komentarzach do Praw Anglii (*Commentaries on the Laws of England*) sir William Blackstone określił to prawo jako rudymentarną gwarancję angielskiej trójcy praw absolutnych – osobistego bezpieczeństwa, osobistej wolności oraz własności prywatnej – uznając mechanizmy kontroli społecznej i pozostałe prawa za niewystarczające[19].

Odrzucając fragmenty Komentarzy o prerogatywach króla, władzy parlamentu i niektórych innych instytucjach, amerykańscy Ojcowie Założyciele z Jeffersonem na czele, mieli niedługo potem przejąć wymienione wyżej zasady praktycznie bez zastrzeżeń, określając je wespół formułą „dążenia do szczęścia"

[15] Tamże.
[16] Tamże, s. 4.
[17] Por. *English Bill of Rights 1689*, [online] http://avalon.law.yale.edu/17th_century/england.asp [dostęp: 17.06.2017]
[18] A. Freedman, *The Naked Constitution: What the Founders Said and Why It Still Matters*, New York 2012, s. 197.
[19] Tamże.

(*pursuit of happiness*)[20] oraz zabezpieczając w zbliżony sposób, będąc świadom względnie niedawnych im krwawych wydarzeń angielskich i zagrożeń płynących z rozbrajania ludności.

Rewolucja amerykańska i krytyczna rola milicji

W kilka dekad przed amerykańską rewolucją spadek stopnia zagrożenia kolonii pociągnął za sobą spore zmniejszenie znaczenia milicji, prowadząc do sukcesywnego zaniku ich dawnej siły. Trend ten opisuje Michael Waldman:

> *Dni musztry przeobraziły się w święta wolne od pracy, przepełnione stały się luźnymi pogawędkami, głębokim się upijaniem i praktycznie pozbawione zostały elementów ćwiczeń wojskowych*[21].

Sytuacja ta miała zacząć stopniowo ulegać zmianie w roku 1765, kiedy Parlament angielski uchwalił przełomową z dzisiejszego punktu widzenia ustawę stemplową (*Stamp Act*). I choć została ona zniesiona w 1766 roku za sprawą odpowiedzi Benjamina Franklina udzielonych w Izbie Gmin, to jego zapewnienia o całkowitej – duchowej i ekonomicznej – przynależności Amerykanów do Imperium Brytyjskiego, z punktu widzenia historii miały okazać się jedynie polityczną retoryką[22]. Kolejne podatki i dokuczliwe prawa, służące miedzy innymi pokryciu kosztów pomocy militarnej dla kolonii we wcześniejszej wojnie z Francuzami i Indianami, doprowadziły do rozluźnienia więzi z Koroną oraz nasilenia się tendencji niepodległościowych, a wraz z nimi – w pewnym stopniu z konieczności – odrodzenia siły dawnych milicji.

Jednym z podstawowych środków, który oburzył kolonistów a służyć miał zachowaniu władzy w rękach Korony Brytyjskiej, było ich stopniowe w założeniach rozbrojenie – nałożenie embarga na eksport broni i amunicji z Wielkiej Brytanii do Ameryki w 1774 roku, a niedługo potem planowana konfiskata broni znajdującej się we władaniu Amerykanów, na mocy zarządzenia wydanego przez króla Jerzego III[23]. Gdy wiosną 1775 roku, generał stacjonujących

[20] R. Tokarczyk, *Prawo Amerykańskie*, Warszawa 2011, s. 34-35
[21] M. Waldman, *op. cit.*, s. 9.
[22] W. Osiatyński, *Wizje Stanów Zjednoczonych w pismach Ojców Założycieli*, Warszawa 1977, s. 98-104.
[23] A. Winkler, *Gunfight: The Battle over the Right to Bear Arms in America*., New York 2011, s. 103.

w Bostonie wojsk królewskich Thomas Gage dowiedział się o składowanych przez kolonistów w pobliskim Concord rezerwach broni i amunicji, wściekły wydał swoim żołnierzom rozkaz przemarszu do miasteczka i ich natychmiastowego zajęcia. Sprawny wywiad amerykańskich Patriotów i legendarna nocna misja zwiadowcza Paula Revere'a, umożliwiły uruchomienie do walki lokalnych członków milicji, którzy następnego ranka stanęli twarzą w twarz z lepiej wyposażonymi oraz profesjonalnie wyszkolonymi żołnierzami Gage'a w Lexington Green. I pomimo, że nie wiadomo z której ze stron, to pierwszy strzał który wówczas padł, określony został potem przez Ralpha Waldo Emersona „strzałem, który usłyszał cały świat"[24]. Niewątpliwie jest to symbolika trafna. Był to bowiem początek Rewolucji Amerykańskiej (*American Revolutionary War*) – rewolucji wywołanej próbą pozbawienia obywateli broni przez rząd.

Realna zdolność do szybkiej, efektywnej mobilizacji i przejścia w stan wojny przez uzbrojonych obywateli stanowiła dla kolonistów kluczową motywację do chwycenia za broń i walki z Brytyjczykami. Wprawdzie nie ulega wątpliwości, że bez tych oddolnych ruchów prowadzenie przeciwko nim wojny byłoby zwłaszcza w jej początkowych etapach niemożliwe, to szybko dały o sobie jednak znać problemy, które wyeksponował długotrwały dla ludności cywilnej konflikt. Opieszałość i braki w wyszkoleniu obywatelskich milicji, złożonych z lokalnych farmerów i myśliwych (tzw. *minuteman*), krytykowane były od samego początku wojny przez stojącego na czele wojsk amerykańskich Jerzego Waszyngtona[25]. Choć Kongres Kontynentalny utworzył Armię Kontynentalną (*Continental Army*) już w 1775 roku, to postulaty generała o potrzebie silnej, zawodowej formacji wojskowej, zrealizowane zostały dopiero w 1778 roku, po dramatycznej zimie w Valley Forge.

Jak wiemy, przekształcona z czasem w nowoczesną machinę wojenną, Armia Kontynentalna pod wodzą Waszyngtona ostatecznie odniosła sukces i doszło do zerwania więzi podległości łączącej kolonie amerykańskie z Koroną Brytyjską. Konflikt militarny pozostawił jednak Amerykanów w wielkim kryzysie finansowym związanym ze spłatą wojennych długów. Apogeum porewolucyjnych problemów ekonomicznych miało miejsce w Massachusetts, gdzie

[24] Tamże, s. 104-105.
[25] M. Waldman, *op. cit.*, s. 14-15.

przytłoczeni rabunkową (jak na tamte czasy) polityką fiskalną farmerzy z zachodniej części stanu zdecydowali się pod wodzą Daniela Shaysa utworzyć rebelię (*Shays' Rebellion*)[26]. Powstanie wprawdzie szybko upadło, ale rozprzestrzeniający się wciąż strach przed anarchią wydawał się dla Amerykanów równie przerażający jak wizja tyranii. Do głosu (w dużej mierze dzięki Jamesowi Madisonowi), zaczęła dochodzić potrzeba rewizji Artykułów Konfederacji i Wieczystej Unii (*Articles of Confederation and Perpetual Union*) uzgodnionych przez Drugi Kongres Kontynentalny (*Second Continental Congress*) w 1777 roku, i utworzenie silnej, centralnej władzy – przyszłej federacji[27].

Konwencja Konstytucyjna i uchwalenie kompromisowej Karty Praw wraz z II Poprawką

Na zwołanej w 1787 roku w Filadelfii Konwencji Konstytucyjnej zetrzeć się miały ze sobą sprzeczne poglądy i interesy – większych stanów z mniejszymi, federalistów z antyfederalistami – zaś pytanie o przyszłość milicji stało się jednym z punktów na osi tych sporów. Ostatecznie zwyciężyła obawa przed powstaniem w nowej republice jednej, stałej, ponadpaństwowej siły militarnej czuwającej w gotowości w czasach pokoju, na rzecz systemu hybrydowego.

System hybrydowy również opierał się na milicjach stanowych jako fundamencie bezpieczeństwa państwa, ale zakładał możliwość wezwania ich przez Kongres na służbę federalną pod wodzą Prezydenta, a także (w razie konieczności) utworzenia zawodowej armii na okres maksymalnie dwóch lat[28]. Rozwiązanie to dzieliło zwierzchnictwo nad siłami zbrojnymi w federacji pomiędzy: Prezydenta – jako naczelnego ich wodza (*Commander-in-Chief*); Kongres – jako jedyny władny do wypowiadania wojen organ; oraz stany – wraz z ich obywatelskimi formacjami obronnymi w postaci milicji[29]. Taki podział władzy miał zagwarantować, że na wypadek użycia przez Prezydenta lub Kongres amerykańskiej armii federalnej (*U.S. Army*) przeciwko obywatelom, milicje złożone z wolnych ludzi będą w stanie podjąć walkę i stawić czoła tyranii. Zasada ta pozostaje w opinii wielu uczonych żywotna i dziś.

[26] S. Cornell, *A Well-Regulated Militia: The Founding Fathers and the Origins of Gun Control in America*, Oxford 2006, s. 31.
[27] Tamże, s. 39-40.
[28] M. Waldman, *op. cit.*, s. 22.
[29] A. R. Amar, *America's Constitution: A Biography*, New York 2005, s. 115.

Mimo przyjętych rozwiązań, atmosfera strachu przed utratą autonomii stanów na rzecz zdolnej do utworzenia silnej armii władzy centralnej utrzymała się na Konwencji w wypowiedziach anty-federalistów – i właśnie w tej atmosferze pojawiać zaczęły się pierwsze postulaty uchwalenia gwarancyjnej karty praw. Pomysły te zostały wtedy jednak odrzucone[30]. Co znamienne, pomimo że idea karty praw nie znalazła wtedy jeszcze wystarczającego poparcia, to nie ma żadnych historycznych dowodów na to, że delegaci na Konwencji Konstytucyjnej mieli obawy przed utratą broni przez prywatnych właścicieli, której posiadanie musiałoby być dodatkowo zagwarantowane tego typu aktem prawnym. Kwestia ta, jako bezdyskusyjna, po prostu nie została wtedy podniesiona. Krótko ujął to James Wilson: „żadna karta praw nie jest nam potrzebna – ponieważ Kongres nie ma władzy, ażeby je [te prawa – dop. aut.] nam odebrać"[31].

Swoją frustrację chwiejną sytuacją polityczną owego czasu opisuje w 46. *Federaliście* James Madison, próbując tym samym rozwiać wątpliwości przed istnieniem stałej armii, zastrzegając, iż „[…] nie liczyłaby ona więcej niż dwadzieścia pięć do trzydziestu tysięcy mężczyzn"[32]. Jak powiadał sugestywnie Madison, „po przeciwnej jej stronie będzie zawsze stała milicja, liczącą niemal pół miliona obywateli wyposażonych w broń, dowodzona przez ludzi wybranych spośród swego grona i walczących o swoje własne wolności"[33].

Pragnąca odrzucić Konstytucję Karolina Północna, sześć stanów żądających poprawek oraz ogólny brak poparcia antyfederalistów dla nowo uchwalonej Konstytucji wymogły w końcu na federalistach uznanie zbagatelizowanej wcześniej propozycji ustanowienia karty praw – wraz z wyrażoną w niej *explicite* gwarancją przed militarną opresją władzy centralnej[34].

Choć ostatecznie została ona odrzucona, z obawy przed możliwą niechęcią podjęcia broni w sytuacji zbrojnego zagrożenia przez pacyfistycznych i stanowiących największą polityczną siłę w ówczesnej Pensylwanii Kwakrów, znaną nam dzisiaj wersję II Poprawki poprzedziła jej doniosła z punktu widzenia wykładni historycznej pierwsza propozycja Madisona złożona w Izbie Reprezentantów:

[30] M. Waldman, *op. cit.*, s. 26.
[31] Tamże, s. 27.
[32] J. Madison, *Federalist 46,* [w:] *The Federalist Papers,* red. A. Hamilton, J. Madison, J. Jay, Indianapolis 2001, s. 247.
[33] Tamże.
[34] S. Cornell*, op. cit.*, s. 58-59.

> *the right of the people to keep and bear arms shall not be infringed; a well armed and well regulated militia being the best security of a free country; but no person religiously scrupulous of bearing arms, shall be compelled to render military service in person*[35].

Wprawdzie pierwsze dwa zdania do złudzenia przypominają nam ostateczne brzmienie przepisu, to jednak trzecie z nich stanowi dziś istotną wskazówkę co do zapatrywań Ojców Założycieli na kwestię indywidualnego posiadania broni. Jeśli bowiem przepis Konstytucji ostatecznie stanowiłby, iż „każda osoba ze względu na wyznanie, które zabrania jej nosić broń, może odmówić służby wojskowej", to naturalna byłaby konkluzja, że posiadanie i noszenie broni jako immanentnie związane ze służbą w milicjach, stanowiło w rozumieniu twórców Konstytucji prawo oraz w pewnych przypadkach obowiązek, z którego można było zostać zwolnionym ze względu na przynależność do określonej grupy religijnej zakazującej tejże aktywności rozumianej ściśle osobiście, tj. w odniesieniu do konkretnej osoby – a więc prawo to, choć mogło doznawać ograniczeń z pobudek religijnych, było pierwotnym (naturalnym), względem wtórnego jedynie obowiązku posługi militarnej dla federacji lub stanu – posługi, która bez użycia broni odbyć się oczywiście nie mogła.

Po ostatecznych przeformułowaniach w Senacie, w sierpniu 1789 roku, uchwalona została przez Kongres finalna wersja II Poprawki, która następnie ratyfikowana była przez kolejne stany, wchodząc w życie w 1791 roku (po ratyfikacji przez Wirginię). I choć jest ona wynikiem kompromisu pomiędzy dwoma skrajnymi środowiskami politycznymi, to paradoksalnie świadomość tego faktu jeszcze bardziej utrudniała współczesnym uczonym – w tym sędziom amerykańskiego Sądu Najwyższego – udzielenie odpowiedzi na fundamentalne pytanie co i komu tak naprawdę gwarantuje przepis. Wydaje się, że powziąwszy pod rozwagę wszystkie możliwe okoliczności interpretacyjne niezbędne dla prawidłowego dokonywania wykładni historycznej, sędziowie najwyższego organu władzy sądowniczej w Stanach Zjednoczonych podjęli w sprawie *District of Columbia v. Heller* trafną i starannie uzasadnioną decyzję, zarysowując tym samym jednoznaczną linię orzeczniczą respektującą indywidualny charakter prawa do posiadania i noszenia broni oraz akcentującą genezę milicji jako zapory przed tyrańskimi rządami.

[35] Tamże, s. 60.

Podsumowanie

Tytułem zakończenia należy wskazać, iż niniejszy artykuł nie wyczerpuje wszystkich, związanych z genezą milicji oraz II Poprawką do Konstytucji USA aspektów historyczno-prawnych, a raczej stanowi przegląd najistotniejszych z punktu widzenia wykładni historycznej argumentów przemawiających za indywidualistycznym modelem prawa do posiadania i noszenia broni, będącego realną gwarancją tworzenia niezależnych, obywatelskich milicji, zdolnych do przeciwstawienia się opresji ze strony władzy nagminnie łamiącej prawa i wolności osobiste oraz ekonomiczne. To właśnie model indywidualistyczny stanowi urzeczywistnienie ideałów wolnej republiki, lepiej oddając zapisaną na kartach historii wizję Ameryki jej genialnych Ojców Założycieli. Trzeba w tym miejscu jednak odnotować, że wizja ta nie sprowadzała się nigdy do całkowicie zatomizowanego społeczeństwa odrębnych jednostek kierujących się wyłącznie własnymi interesami, a do państwa złożonego z ludzi wolnych, ale zdolnych i niebywale chętnych do jego obrony – stąd prawo do posiadania broni musiało się swego czasu wiązać immanentnie ze służbą w milicji.

O ile sprzeczać można się co do tego, jak wielką faktycznie rolę odegrały milicje obywatelskie w czasach kolonialnych i jaką rolę spełniać mogą obecnie (w czasach relatywnego spokoju na amerykańskiej ziemi), o tyle nie wydaje się nieuzasadnionym w tym miejscu stwierdzenie, iż bez możliwości szybkiej mobilizacji do walki przez formacje uzbrojonych amerykańskich kolonistów, pierwsze – a zarazem kluczowe – etapy wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych skazane byłyby na porażkę. Porażkę, która spowodowałaby, iż prawdopodobnie żaden z Amerykanów nie mógłby cieszyć się dziś z prawa do posiadania broni wyrażonego w akcie prawnym najwyższego rzędu, ani wielu innych, równie istotnych wolności – wszak to Konstytucja wraz z jej II Poprawką stała się dla Amerykanów w 4 lata po zakończeniu rewolucji kolejną, po Deklaracji Niepodległości, emanacją niezależności narodu amerykańskiego.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

District of Columbia v. Heller, 554 U.S. 570 (2008).

English Bill of Rights 1689, [online] http://avalon.law.yale.edu/17th_century/england.asp [dostęp: 17.06.2017]

Madison James, *Federalist 46,* [w:] *The Federalist Papers*, red. A. Hamilton, J. Madison, J. Jay, Indianapolis 2001.

II Poprawka do Konstytucji USA (U.S. Constitution amend. II.)

Literatura

Amar Akhil R., *America's Constitution: A Biography*, New York 2005.

Cornell Saul, *A Well-Regulated Militia: The Founding Fathers and the Origins of Gun Control in America*, Oxford 2006.

Cottrol Robert J., Diamond Raymond T., *Public Safety and the Right to Bear Arms*, Bloomington 2008.

Doherty Brian, *Gun Control on Trial: Inside the Supreme Court Battle Over the Second Amendment*, Washington 2008.

Engels Frederick, *Piechota*, [w:] *Marx & Engels Collected Works, Volume 18: Marx and Engels 1857-62*, red. K. Marx, F. Engels, London 2010.

Kates Jr. Don B., *The Second Amendment: A Dialogue*, Durham 1986, nr 49.

Osiatyński Wiktor, *Wizje Stanów Zjednoczonych w pismach Ojców Założycieli*, Warszawa 1977.

Tokarczyk Roman, *Prawo Amerykańskie*, Warszawa 2011.

Turner Frederick J., *The Frontier in American History*, New York 1935.

Waldman Michael, *The Second Amendment: A Biography*, New York 2014.

Whittington Keith E., *Originalism: A Critical Introduction*, Fordham Law Review 2013, nr 82.

Winkler Adam, *Gunfight: The Battle over the Right to Bear Arms in America*, New York 2011.

Zachara Małgorzata, *Broń i dyplomacja: Eksport uzbrojenia w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych*, Kraków 2010.

Summary

The Genesis and Role of Militias, and the Right to Keep and Bear Arms in the American Constitutional Law (1607-1791) – A Study in the History of Law

The purpose of this paper is a legal and historical analysis of the genesis and role of militias in regards to shaping of the right to keep and bear arms, as guaranteed to Americans in the II Amendment to the Constitution of the United States of America. This task obligates the Author to firstly present the beginnings of the American gun culture, the cause of creation of the colonial militias and a historical overview of their mode of operation. In the subsequent parts of the paper, the Author proceeds to a reconstruction of the English events from the XVII-century and their impact on the American Founding Fathers' vision of gun rights, as well as to an account of a critical role of militias in the initial stages of the Revolutionary War fought against the British Crown in 1775-1783, which ultimately led to an enactment of the II Amendment to the U.S Constitution by Congress in 1789, stating as follows: A well regulated

Militia, being necessary to the security of the free State, the right of the people to keep and bear Arms, shall not be infringed.

Keywords: Militias, II Amendment, U.S. Constitution, gun rights, legal history.

Michał Szymański
Uniwersytet Jagielloński

Od Ruby Ridge do Oklahoma City. Konstytucyjne prawo do posiadania broni palnej a amerykańska skrajna prawica na przykładzie ruchu Patriotów

Wstęp

Nie ulega wątpliwości, że prawo do posiadania broni kojarzy się, w pierwszej mierze, ze Stanami Zjednoczonymi. Wszelkie dyskusje polityczne dotyczące legalizacji broni, zazwyczaj, kończą się analogiami do USA i, z jednej strony, nawiązywaniem do różnorakich masakr dokonywanych przez tzw. *active shooterów*[1], a z drugiej, argumentacją, że w miejscach, które nie są tzw. *gun-free zones*[2] do takowych tragicznych wydarzeń nie dochodzi, a przestępczość jest niższa gdyż przestępcy boją się, że zostaną zastrzeleni przez posiadających broń palną obywateli.

Nie wdając się w debatę nad tym, jakie przepisy powinny obowiązywać w Polsce, nie można nie odnotować faktu, że II Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki, gwarantująca obywatelom, iż „dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa; prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone" sama w sobie budzi kontrowersje wśród prawników, historyków i językoznawców, chcących,

[1] *Active shooter* (tłumaczony w Polsce jako „aktywny strzelec") to osoba zaangażowana w zabójstwo (lub jego próbę) w miejscu przebywania dużej liczby ludzi, np. w szkole czy na kampusie uniwersyteckim. Odpowiedzialny za taki atak, zazwyczaj, próbuje pozbawić życia, w losowy sposób, jak największą liczbę osób. Motywacja sprawcy nie ma charakteru ideologicznego, czym różni się od zamachów na tle politycznym czy religijnym (stąd, przykładowo, nie można określić mianem „aktywnego strzelca" prawicowego terrorysty Andersa Breivika).

[2] *Gun-free zones* – miejsca w Stanach Zjednoczonych, w których zabronione jest posiadanie broni palnej.

w zależności od stanowiska, widzieć w niej bądź to przyznanie uprawnienia do posiadania broni przez pojedynczego obywatela (*individualist right theory*), bądź też jedynie podstawą prawną do tworzenia i funkcjonowania milicji przez stany (*collective right theory*)[3].

Przywiązanie do indywidualistycznego stanowiska kojarzone jest, głównie, z Republikanami. Istnieją jednak, poza *Grand Old Party*, inne prawicowe środowiska, podkreślające ogromne znaczenie II Poprawki dla wolności Amerykanów. Z jednej strony są to libertarianie[4], z drugiej – środowiska nacjonalistyczne, rasistowskie, odwołujące się do tradycji Południa, czy wreszcie neonazistowskie, te, które określane są zbiorczo mianem „skrajnej prawicy"[5]. Jednym z tego typu środowisk są tzw. Patrioci i to ich ogromnemu przywiązaniu do wolności posiadania broni palnej i tworzeniu milicji a także mitowi, który w tym ruchu narósł wokół tragicznych wydarzeń, wynikających m.in. z niekonstytucyjnych posunięć władz federalnych, podczas oblężenia Ruby Ridge oraz następstwom interwencji sił rządowych w tym miejscu (czyli szturmowi sił federalnych na farmę sekty Dawidian oraz zamachowi terrorystycznemu w Oklahoma City) poświęcony jest artykuł.

Patrioci, szatański rząd federalny i „zęby wolności"

David A. Neiwert, autor książki "In God's Country. The Patriot Movement and the Pacific Northwest" definiuje ruch Patriotów jako "amerykańską ideologię polityczną bazującą na ultranacjonalistycznym i selektywnym populizmie który domaga się powrotu narodu do "konstytucyjnych" korzeni tj. sys-

[3] Ł. Bartosik, *Prawo do posiadania i noszenia broni jako prawo fundamentalne każdego człowieka – systemowe ujęcie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki w amerykańskim systemie prawa*, [w:] *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM. Numer specjalny - Rola prawa w życiu jednostki w ujęciu nauk społecznych,* Poznań 2017, s. 9-10.

[4] Autor niniejszego artykułu pozwala sobie, w pełni zdając sobie sprawę z kontrowersyjności tego sformułowania, dokonać pewnego skrótu myślowego i ulokować amerykańskie środowisko libertariańskie po prawej stronie spektrum politycznego w celu zaznaczenia, że środowiska wolnościowe, przez niektórych uznawane za prawicowe, bronią prawa do posiadania broni palnej. Nawiasem mówiąc, autor niniejszego artykułu przychyla się do tezy zupełnie odwrotnej, tj. do lokowania amerykańskich wolnościowców po lewej stronie sceny politycznej.

[5] Tutaj można poczynić ponownie zastrzeżenie, że termin ten ma charakter wielce umowny. Jeden z autorów mówi wręcz, nie bez racji, że definiowanie „prawicowej" ideologii jest niczym innym jak otwieraniem puszki Pandory, zob. L. Crothers, *Rage on the Right. The American Militia Movement from Ruby Ridge to Homeland Security*, Lanham 2003, s. 41.

temu bazującego na rządach białego, chrześcijańskiego mężczyzny. Jego głównym mitem jest wiara w reakcyjną rewolucję która doprowadzi do wielkiego narodowego odrodzenia, które zakończy lata naruszenia moralności oraz polityczną degenerację dokonaną w wyniku gigantycznego, światowego spisku o źródłach, najprawdopodobniej, satanistycznych". Swoje przekonania budują na rasistowskiej wizji świata oraz Starym Testamencie[6]. Co jednak warto zaznaczyć, środowisko to nie ma charakteru neonazistowskiego, można jednak doszukiwać się pewnych zbieżności ideowych amerykańskich Patriotów z doktryną faszystowską, ale tylko wtedy, gdy przyjmiemy definicję faszyzmu jako ruchu politycznego opartego na populistycznej polityce, skupionego na mitycznej idei odrodzenia społeczeństwa poprzez powrót do tradycyjnych wartości[7]. Środowisko to nie tworzy jednego ugrupowania, lecz składa się z szeregu drobnych stowarzyszeń i lokalnych milicji, a także osób niezrzeszonych.

Patrioci inspirują się rewolucją amerykańską, nacjonaliści widzą samych siebie jako kontynuatorów amerykańskich bohaterów z lat 70. XVIII wieku, pragnących bronić amerykańskiej wolności oraz troszczyć się o wolnościowe dziedzictwo rebelii, która zrodziła Amerykę[8]. Nie jest przypadkiem, że wiele z ich ugrupowań to milicje – były one wszak jedną z głównych form walki przeciw Brytyjczyków o niepodległość. Tradycja republikańska stworzyła mit uzbrojonych, tworzonych przez obywateli milicji, jako gwaranta amerykańskiej wolności – wolności nie tylko narodu, ale również, co niezmierne istotne, jednostki. Wolni obywatele będą bronili swej niezależności chętniej niż „najemnicy", gdyż wolność ważniejsza jest od zapłaty. Amerykański mit stanowi, że uzbrojone, obywatelskie formacje najlepiej mogą obronić obywateli[9]. Za ojca ruchu milicji uważa się Larry'ego Pratta z *Gun Owners of America*, który w 1990 roku ogłosił manifest promujący tworzenie takich formacji. W swojej książce "Armed People Victorious" wskazywał na ruchy milicyjne w Gwatemali i na Filipach, które skutecznie walczyły z komunistami chroniąc te pań-

[6] D. A. Neiwert, *In God's Country. The Patriot Movement and the Pacific Northwest*, Washington 1999, s. 4.
[7] Tamże, s. 320.
[8] M. Durham, *op. cit.*, s. 51.
[9] L. Crothers, *op. cit.*, s. 29.

stwa przed zwycięstwem prosowieckiej skrajnej lewicy. Według Pratta uzbrojone milicje formowane przez lokalne społeczności są też bardzo skuteczne gdyż posiadają bardzo dobry wywiad i skutecznie bronią swoich społeczności[10].

Z tej tradycji, jaką jest wiara w konieczność obrony wolnościowych pryncypiów, które dostrzegali i ukochali Ojcowie Założyciele, wynika bardzo ważna przyczyna, dla której amerykańska skrajna prawica tak kocha broń palną – chroni ona naród amerykański przed politykami, którzy muszą obawiać się ewentualnego obywatelskiego oporu przeciw tyranii. Próby „kontroli broni" (*gun control*), według tej narracji, nie wynikają z chęci obniżenia poziomu przestępczości czy ochrony niewinnych ludzi przed bandytami, lecz z dążeń do rozbrojenia Amerykanów i stworzenia wszechpotężnego rządu, rządu, będącego zaprzeczeniem wartości, na jakich zbudowano USA[11]. Prawo do posiadania broni palnej jest gwarantem poszanowania wolności oraz przestrzegania praw człowieka (według tej narracji, brak broni palnej w rękach zwykłych ludzi doprowadził do takich wydarzeń jak Holokaust czy zbrodnie stalinowskie), zaś próby ograniczania tego prawa są zamachem nie tylko na Konstytucję, ale nawet prawo Boże, gdyż Stwórca obdarzył ludzi wolnością, a rząd ma ją chronić, a nie ograniczać[12]. Przeświadczenie o dążeniu polityków i rządu federalnego do zaprowadzenia dyktatury wiąże się to z wiarą w wiele innych teorii spiskowych, np. dążenia rządu federalnego do podsłuchiwania rozmów telefonicznych. Timothy McVeigh, zamachowiec z Oklahoma City, głosił, że armia wszczepiła mu chip w celu inwigilacji jego osoby[13]. Aktualnie popularnymi teoriami spiskowymi wyznawanymi przez Patriotów są, między innymi, przeświadczenie o rozpylaniu tzw. *chemtrails* przez samoloty oraz udziale rządu amerykańskiego

[10] S. A. Wright, *Patriots, Politics and the Oklahoma City bombing*, Cambridge 2007, s. 124.
[11] Tamże.
[12] Tamże, s. 53-54. Autor pracy podaje bardzo ciekawy przykład materiałów kolportowanych przez prawicowe milicje, na których przedstawiono zdjęcia nagich kobiet i mężczyzn będących ofiarami Holokaustu z podpisem „Their disarmed husbands were sent to Nazi labor camps. Then these terrified moms, many holding babies, were forced to wait in line before being slaughtered by German soldiers and Ukrain collaborators", a po wezwaniu do przybycia na marsz "miliona mam" popierających prawo do posiadania broni palnej przez obywateli, całość podsumowano słowami "These moms paid the price for gun control", zob. Tamże, s. 54.
[13] D. Russakoff, S. Kovaleski, *An Ordinary Boy's Extraordinary Rage*, [online] https://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/oklahoma/bg/mcveigh.htm [dostęp: 10.01.2018].

w zamachach z 11 września 2001 roku, obsesja na punkcie rzekomych przygotowań do wprowadzenia *martial law*[14] w Stanach Zjednoczonych czy przygotowywaniu obozów koncentracyjnych przez *Federal Emergency Management Agency*[15], teoria o kontroli populacji poprzez różnego rodzaju chemikalia oraz różnorakie antysemickie teorie odnoszące się do Systemu Rezerwy Federalnej czy wreszcie wiara w HAARP, tj. w narzędzie umożliwiające rządowi amerykańskiemu wywoływanie katastrof naturalnym na całej kuli ziemskiej[16]. Przy tak diabolicznych zapędach rządu federalnego i politycznych elit jedynym rozwiązaniem dla amerykańskich Patriotów jest gromadzenie broni palnej przez obywateli oraz zakładanie przez nich milicji aby obronić w ten sposób swoje konstytucyjne prawa oraz amerykańskiego ducha. Swoistym podsumowaniem mogą być słowa George'a Washingtona, który, opisując rangę milicji dla odzyskania niepodległości uznał, że „karabiny są następne w hierarchii ważności po Konstytucji" oraz opisał muszkiety jako „zęby wolności narodu amerykańskiego"[17].

Dużą część środowisk amerykańskiej prawicy tworzą protestanci. Są to często wyznawcy takich ruchów religijnych jak apokaliptyzm czy millenializm, podkreślające, że ponowne przyjście na świat Chrystusa, poprzedzone powstaniem Antychrysta, jest bliskie. Wyznawcy tych ruchów wierzą, że chrześcijańskie wartości są zagrożone i muszą być chronione przez prawo amerykańskie by dopomogło grzesznikom osiągnąć Królestwo Niebieskie. Niektóre z ruchów religijnych, takich jak np. *Christian Identity*, przedstawiają rasę białą jako prawdziwy Naród Wybrany, zaś Żydów jako agentów Szatana, którzy swoimi diabelskimi spiskami mają na celu zniszczyć białych chrześcijan i wspomóc siły Antychrysta[18]. Chrześcijańskie ruchy religijne, łączące wiarę w Chrystusa z białym supremacjonizmem i antysemityzmem, uznają rząd federalny za ZOG – *Zionist Occupation Government* („Syjonistyczny Rząd Okupacyjny"), diabelską tyranię stworzoną przez Żydów. Owa żydowska dyktatura miałaby za zadanie

[14] *Martial law* to rodzaj stanu nadzwyczajnego funkcjonujący w porządku prawnym krajów anglosaskich, który porównać można do polskiego "stanu wojennego".
[15] Federalna Agencja Zarządzania Kryzysowego, rządowa agencja podlegająca Departamentowi Bezpieczeństwa Kryzysowego.
[16] A. Zaitchik, *'Patriot' Paranoia: A look at the top ten conspiracy theories,* [online] https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2010/patriot-paranoia-look-top-ten-conspiracy-theories [dostęp: 10.01.2018].
[17] M. Durham, *op. cit.*, s. 51.
[18] L. Crothers, *op. cit.*, s. 47.

zniewolić Aryjczyków ekonomicznie oraz niszczyć ich dziedzictwo poprzez wspieranie imigracji i mieszanie się ras. Jedyną nadzieją dla białych, chrześcijańskich Amerykanów jest więc studiowanie Biblii w małych wspólnotach oraz tworzenie uzbrojonych ognisk oporu przeciwko społeczeństwu wielokulturowemu oraz syjonistom[19]. Częstokroć członkowie prawicowych milicji określają system polityczny mianem *New World Order* („Nowego Porządku Świata") bądź *Shadow Government* („Rząd Cienia")[20].

Ruby Ridge – tragiczny mit nacjonalistów

Jest rzeczą powszechnie wiadomą, że nic tak nie wzmacnia przekonań danej grupy jak swoisty mit polityczny. W przypadku radykalnie prawicowych przeciwników *gun conrol* takim wydarzeniem było oblężenie Ruby Ridge. Zdarzenie to odbiło się szerokim echem w amerykańskim społeczeństwie i stało się częścią popkultury, między innymi doczekało się przeniesienia na ekran telewizyjny[21].

Głównymi bohaterami tragedii byli Randy i Vicki Weaver, a także ich dzieci - córki Sara i Racher oraz syn Samuel (Sammy). Obydwoje z małżonków dorastało w konserwatywnych, protestanckich rodzinach, wierzących w surową wizję Boga oraz ideę walki świata dobra i zła. Z początku Weaverowie byli zwykłymi, amerykańskimi chrześcijanami o prawicowym światopoglądzie, ich poglądy zaczęły jednak przesuwać się, najprawdopodobniej pod wpływem lektury książki "The Late, Great Planet Earth" autorstwa Hal Lindsey, opisującej walkę sił dobra z siłami zła reprezentowanymi przez obcokrajowców, komunistów i Żydów, którzy nie chcą przyjąć Chrystusa jako Mesjasza, w stronę rasizmu. W końcu, w swym radykalizmie, zaprzestali, między innymi, celebrować Boże Narodzenie, twierdząc, że jest to święto pogańskie, zaś Randy zaczął negować Holokaust oraz chodzić w podkoszulku z napisem "Just Say No - To ZOG" („Po prostu powiedz „nie" ZOG-owi")[22]. Kilkukrotnie wziął też udział

[19] N. Goodrick-Clarke, *Black Sun. Aryan Cults, Esoteric Nazism, and the Politics of Identity*, Nowy Jork 2002, s. 234-235.
[20] L. Crothers, *op. cit.*, s. 51.
[21] *Oblężenie Ruby Ridge,* [online] http://www.filmweb.pl/film/Oblężenie+Ruby+Ridge-1996-9269 [dostęp: 10.01.2018].
[22] L. Crothers, *op. cit.*, s. 75-78.

w spotkaniu organizacji białych supremacjonistów *Aryan Nations* („Narody Aryjskie")[23].

Weaverowie, dwukrotnie, między innymi od jesieni 1989 roku, izolowali się od społeczeństwa, mieszkając na szczycie góry, w posiadłości nazwanej Ruby Ridge. To właśnie to miejsce stało się miejscem walk pomiędzy członkami rodziny, a służbami federalnymi. Randy Weaver stał się bowiem ofiarą prowokacji - sprzedano mu dwie strzelby, skrócone niezgodnie z prawem o pięć i pół cala. Agenci ATF[24] w czerwcu 1990 roku zaproponowali mu współpracę przy rozpracowywaniu środowiska białych supremacjonistów, odmowa zaś wiązała się z wszczęciem postępowania karnego pod zarzutem nielegalnego obrotu bronią palną. Dla człowieka wierzącego, że rząd federalny jest stroną w konflikcie pomiędzy siłami dobra i zła wybór był oczywisty - ofertę tę odrzucił. W styczniu 1991 roku Weaver został wepchnięty do furgonetki ATF, w której włożono mu do kieszeni pistolet a następnie aresztowano. Weaver został szybko zwolniony z aresztu, jednak rodzina zadecydowała, że nie będzie, w najbliższym czasie, opuszczać Ruby Ridge. Amerykańskie służby federalne, ATF oraz *United States Marshals Service*, rozpoczęły obserwację Weavera oraz montowanie kamer w okolicy domu na wzgórzu. Do udziału w akcji przeciwko białemu nacjonaliście zaangażowano również *FBI Hostage Rescue Team* czyli elitarną jednostkę komandosów[25]. Spodziewano się tego, że Weaver gromadzi broń i najprawdopodobniej będzie stawiać opór[26].

Akcja służb, w celu aresztowania ekstremisty, miała odbyć się w jak najbardziej dyskretny sposób. Plan ten całkowicie się nie powiódł. 21 sierpnia 1992 roku, Sammy Weaver, syn nacjonalisty, oraz przyjaciel rodziny Kevin Harris, podczas spaceru z psem Strikerem, przez przypadek spotkali agentów federalnych obserwujących posiadłość. Jeden z funkcjonariuszy oddał strzał w stronę zbliżającego się w ich stronę zwierzęcia. Świadkiem tej sceny był syn Weavera który, w rezultacie, wściekły po stracie psa, zaczął strzelać z broni myśliwskiej do agentów, ci zaś oddali, śmiertelne dla chłopca, strzały. Zginął także

[23] *Senate Judiciary Committee Testimony:Randy Weaver (Sep. 6, 1995),* [online], http://www.famous-trials.com/rubyridge/1160-randytestimony [dostęp: 10.01.2018].
[24] Biuro ds. Alkoholu, Tytoniu, Broni Palnej oraz Materiałów Wybuchowych – jedna z agencji federalnych powołanych do zwalczania przestępczości.
[25] L. Crothers, *op. cit.*, s. 79-81.
[26] D. A. Neiwert, *op. cit.*, s. 64.

jeden z agentów USMS. Jak słusznie zauważa Crothers "*z perspektywy dowódców z Waszyngtonu, D.C., wydarzenia z 21 sierpnia potwierdziły nienasyconą nienawiść Randy'ego Weavera do rządu federalnego. Dom Weavera, wydarzenia, wliczając w to śmierć Sammy'ego, udowodniły nieodpowiedzialne zło rządu federalnego. Znaczna część tragedii została ugruntowana w tym trwałym, sztywnym światopoglądzie*"[27].

Rozpoczęło się trwające ponad tydzień oblężenie. Stało się ono obiektem wielkiego zainteresowania wszelkich wrogów władzy federalnej - przy blokadzie, ustawionej przez agentów rządowych, zbierali się skinheadzi, biali supremacjoniści oraz libertarianie, wszyscy pragnący pomóc walczącej z systemem rodzinie oraz zademonstrować swą nienawiść do elit politycznych i rządu. Było to też miejsce, w którym rozstawiły się ekipy telewizyjne.

Przeciwko rodzinie użyto gigantycznych środków militarnych, włącznie z helikopterami i pojazdami opancerzonymi. Zdecydowano również o użyciu snajperów, co doprowadziło do kolejnej tragedii - gdy Randy Weaver zbliżał się do szopy, w której przebywała jego ciężarna żona oraz córka Sara, strzelec wyborowy FBI Lon Horiuchi strzelił do Randy'ego i trafił go w rękę. Drugi oddany strzał, kierowany w stronę Harrisa, okazał się śmiertelny, ale dla Vicky Weaver i jej nienarodzonego dziecka. 31 sierpnia, po 10 dniach obrony, Weaver w końcu skapitulował[28].

W raporcie Departamentu Sprawiedliwości stwierdzono, że przepisy, które umożliwiły snajperowi FBI na oddanie drugiego strzału, nie spełniały norm konstytucyjnych[29]. Zgodnie z raportem Senackiej Komisji Sądowniczej Senatu USA ds. Terroryzmu, Technologii i Informacji Rządowych, cele, do których oddawano strzały nie stanowiły zagrożenia. Horiuchi był też oskarżany o to, że zdecydował się strzelać do celów znajdujących się za zamkniętymi drzwiami, nie wiedząc, kto znajduje się po ich drugiej stronie - jak się okazało, była to ciężarna Vicky Reaver[30].

Dla środowiska amerykańskich Patriotów, a także innych białych supremacjonistów oraz libertarian, wydarzenia te stały się dowodem na to, że rząd

[27] Tamże, s. 65; L. Crothers, *op. cit.*, s. 82-83.
[28] Tamże, s. 84-87.
[29] U.S. Department of Justice, *Report of the Ruby Ridge Task Force to the Office of Professional Responsibility of investigation of allegations of improper governmental conduct in the investigation, apprehension and prosecution of Randall C. Weaver and Kevin L. Harris*, Washington 1994, s. 4.
[30] U.S. Senate Subcommittee on Terrorism, *Ruby Ridge: Report*, Washington 1996, s. 88.

federalny jest gotów krwawo i brutalnie spacyfikować wolność jednostki (co istotne, niegroźnej dla społeczeństwa, nieplanującej żadnej działalności wywrotowej, a jedynie kultywującej w domowym zaciszu fundamentalistyczne i rasistowskie zarazem poglądy) oraz potwierdzeniem konieczności posiadania broni palnej przez obywateli by móc stawiać opór władzy, natomiast Weaver stał się dla nich bohaterem. Jak zauważa Crothers,

> *efektem tej konstrukcji wydarzeń w Ruby Ridge było umożliwienie setkom tysięcy Amerykanów wsparcia ruchu milicji bez poczucia się rasistami, wariatami czy szaleńcami. W końcu to rząd federalny, według własnego uznania, zastrzelił nieuzbrojoną kobietę; to (rzekomo) rząd federalny zwabił psa i chłopca w pułapkę na własnej ziemi; to rząd federalny prawdopodobnie uwięził Randy'ego Weavera po sprzedaniu nielegalnej broni*[31].

Tragiczne wydarzenia w Ruby Ridge kosztowały rząd amerykański 3,1 miliona dolarów, tyle bowiem, ostatecznie, przyznano rodzinie w ramach odszkodowania za śmierć Vicky i Sammy'ego Weaverów[32].

Oblężenie w Waco i zamach w Oklahoma City

Najbardziej krwawym skutkiem Ruby Ridge były wydarzenia w Waco. To one sprawiły, że tysiące Amerykanów ostatecznie uwierzyło w to, że rząd federalny stoi po stronie zła i jest skłonny zamordować każdego, kto nie zechce zrezygnować ze swych poglądów a jedyną formą reakcji na totalitarne zapędy władzy jest formowanie milicji na wzór tych, które kiedyś pokonały Brytyjczyków[33].

W 1993 roku, w Waco, agenci ATF postanowili wejść na teren zamieszkały przez członków sekty Gałąź Dawidowa. Sekta wyznawała mocno konserwatywny światopogląd, analogiczny do tego, który bliski jest prawicowym milicjom[34]. Wywiad ATF wskazywał na to, że guru, David Koresh, oraz członkowie ruchu handlowali bronią[35]. Wizyta agentów w celu znalezienia nielegalnie

[31] L. Crothers, *op. cit.*, s. 95.
[32] R. Ostrow, *U.S. to Pay $3.1 Million for '92 Idaho Shootout : Court: Settlement in Weaver case reflects loss of mother, son in Ruby Ridge incident. But wrongdoing is denied*, [online] http://articles.latimes.com/1995-08-16/news/mn-35756_1_ruby-ridge [dostęp: 10.01.2018].
[33] L. Crothers, *op. cit.*, s. 99.
[34] Tamże, s. 106.
[35] A. A. Wright, *op. cit.*, s. 152.

posiadanego uzbrojenia zakończyła się strzelaniną pomiędzy funkcjonariuszami a wyznawcami sekty oraz śmiercią czterech agentów. Po trwającym 51 dni oblężeniu, władze zadecydowały o użyciu gazu w celu zdławienia oporu religijnych fanatyków. Decyzja ta okazała się tragiczną w skutkach - wywołała ona pożar, który pochłonął ponad 80 osób, w tym wiele dzieci. Dla członków ruchu Patriotów był to kolejny, po Ruby Ridge, dowód na totalitarne zapędy rządu federalnego oraz pretekst do powstawania kolejnych milicji[36]. Lider Milicji Montany wyjaśnił Davidowi Neiwertowi, autorowi książki "In God's Country", że jest "to zapis historii rządu federalnego, brytyjskiego rządu (…) W 1993 Waco spłonęło. W 1992 r. próbowali zaatakować Randy'ego Weavera po raz pierwszy. W '43 roku spłonęła Warszawa. W 1775 roku Lexington spłonął. Właśnie wtedy, kiedy próbowali zabrać nasze karabiny pierwszy raz".

Jednym z wielu Patriotów, którymi głęboko wstrząsnęły wydarzenia w Waco, był Timothy McVeigh. Dzieciństwo Timothy'ego naznaczone było koszmarem - padł ofiarą szkolnego znęcania się, co wpłynęło na jego psychikę[37]. Jako nastolatek trafił na "Dzienniki Turnera", które stały się jego ogromną pasją[38]. Pozycja ta, napisana przez słynnego amerykańskiego neonazistę, Andrew Macdonala, opowiada o trudnej sytuacji Ameryki lat 90. XX wieku. Kraj cierpi z powodu kryzysu gospodarczego i braku podstawowych produktów, rząd jednak woli zajmować się rozszerzaniem polityki inwigilacji obywateli oraz tępieniem zachowań niezgodnych ze standardami "politycznej poprawności". W tej apokaliptycznej scenerii do walki o odrodzenie kraju przygotowuje się tajemne bractwo, składające się z amerykańskich białych rasistów. Sprawcami niedostatku są, według fabuły, z całą pewnością Żydzi i Murzyni, dlatego należy wypowiedzieć im wojnę. Pojedyncze egzekucje niebiałych związane są z moralnymi (większymi lub mniejszymi) przewinieniami ofiar, logika rewolucji jest jednak nieubłagana i wkrótce ekstremiści sięgają po masowy terror by w końcu uznać, że tylko niszcząc własny kraj można - kosztem dziesiątek tysięcy niewinnych istnień - zdobyć władzę. Operacja ta, na-

[36] M. Durham, *op. cit.*, s. 58.
[37] *McVeigh author Dan Herbeck quizzed*, [online] http://news.bbc.co.uk/2/hi/talking_point/forum/1378651.stm [dostęp: 10.01.2018].
[38] M. Durham, *op. cit.*, s. 61.

zwana "Dniem Sznura", jest zwieńczona sukcesem. Neonaziści zdobywają władzę i rozpoczynają odbudowę białej cywilizacji, rozpoczynając od całkowitej eksterminacji innych ras[39].

Inną miłością Timothy'ego McVeigha były militaria - zainteresowanie bronią palną, a także tematyką II poprawki, było tak duże, że w młodości deklarował, że jego wymarzonym zawodem byłoby prowadzenie własnego sklepu z bronią[40]. Fascynacja dyscypliną i porządkiem oraz militariami sprawiły, że zdecydował się w wieku dwudziestu lat wstąpić do armii. W szkole piechoty w Fort Benning otrzymał naganę za noszenie koszulki z napisem "Biała Siła" na proteście Ku Klux Klanu przeciwko czarnoskórym żołnierzom noszącym w bazie odzież afroamerykańskiego ruchu "Black Power"[41]. Za udział w pierwszej wojnie w Zatoce Perskiej odznaczony został Brązową Gwiazdą[42]. Po odejściu z wojska, tak jak wielu weteranów "Pustynnej Burzy", nie potrafił odnaleźć się w powojennej rzeczywistości. Prywatne problemy finansowe przełożyły się też na jego zaangażowanie polityczne - wraz ze wzrostem radykalizmu jego poglądów, narastała też jego niechęć do rządu federalnego nie tylko z racji na dążenie polityków do odebrania obywatelom broni, ale również ze względu na prowadzoną przez władze politykę podatkową[43].

Podczas, trwającego przez wiele dni, oblężenia dawidian Timothy McVeigh przebywał w okolicach Waco by zademonstrować swoje poparcie dla działań sekty i głosząc poparcie dla prawa do swobodnego posiadania broni przez obywateli[44]. Po dokonanym przez służby federalne szturmie postanowił dokonać zemsty. Na miejsce wendetty wybrał Oklahoma City,

Na dzień przed zamachem, 18 kwietnia 1995 roku, w okolicy obranego celu, którym był budynek władz federalnych (w tym znienawidzonego ATF) zostawił samochód, którym zamierzał uciekać. Tablice rejestracyjne zdemon-

[39] A. Macdonald, *Dzienniki Turnera*, Pruszków 1999.
[40] A. Chase, *A Mind for Murder: The Education of the Unabomber and the Origins of Modern Terrorism*, Nowy Jork 2004, s. 370.
[41] L. Michel, D. Herbeck, *American Terrorist: Timothy McVeigh & The Oklahoma City Bombing*, Buffalo, s. 87-88.
[42] D. Russakoff, S. Kovaleski, *op. cit.*
[43] S. Vertigans, *Terrorism and Societies*, Nowy Jork 2008, s. 136.
[44] B. Morton, *The Guns of Spring,* [online] http://smirkingchimp.com/thread/21314 [dostęp: 10.01.2018].

towało celem uniknięcia rozpoznania, zostawił za to prawicowe ulotki oraz egzemplarz swojej ulubionej książki, czyli "Dzienników Turnera"[45]. W dniu zbrodni, 19 kwietnia, na miejsce zamachu podjechał ciężarówką. W niej znajdowało się aż 2174 kilogramów chemikaliów - oleju napędowego i azotanu amonu (ANFO). Dwie minuty po godzinie dziewiątej nastąpiła eksplozja. W wyniku wybuchu powstał ogromny krater, do którego spadały całe oderwane od budynku piętra, a także miliony odłamków szkła. Ciała ofiar były w strasznym stanie, w wielu przypadkach potrzebne były szczegółowe sekcje na podstawie odcisków palców i uzębienia by ustalić tożsamość ofiar. Łącznie zginęło 168 osób, w tym 19 dzieci, albowiem w budynku znajdowało się, między innymi, przedszkole[46].

Z miejsca zdarzenia Timothy McVeigh odjechał przygotowanym wcześniej samochodem. Brak tablic rejestracyjnych zainteresował jednak policję, która postanowiła zatrzymać. Ponieważ kierowca posiadał przy sobie broń, na którą nie posiadał zezwolenia, został przewieziony do więzienia celem wyjaśnienia sprawy. W tym samym czasie na miejscu tragedii odnaleziono fragment metalu z samochodu, w którym znajdowały się chemikalia. Szybko ustalono, iż samochód został wypożyczony na fałszywe dokumenty, FBI sporządziło jednak portret pamięci poszukiwanego mężczyzny. Kierownik motelu, w którym zatrzymał się wcześniej McVeigh rozpoznał sprawcę zamachu, dodatkowo terrorysta posługiwał się tam prawdziwym nazwiskiem. Niedługo później ustalono, iż jest on przetrzymywany w areszcie, a także, że pomieszkiwał u Nicholsa. Na farmie odnaleziono dokumenty na zakup azotanu amonu. Śledczy ustalili też, że zamachowiec kontaktował się z Fortierem[47].

Podczas procesu Fortier złożył obciążające przyjaciela zeznania, opowiedział o jego nienawiści do rządu za to, co stało się w Waco[48]. 13 czerwca 1997 roku McVeigh został skazany na śmierć[49]. Egzekucja przez wstrzyknięcie trucizny (zresztą - pierwsza od kilkudziesięciu lat na poziomie federalnym, a nie stanowym) miała odbyć się w maju 2001 roku, jednak została odłożona na

[45] A. Srokosz, *Amerykański terrorysta - Timothy McVeigh i zamach w Oklahoma City*, [online] http://www.rmf24.pl/fakty/news-amerykanski-terrorysta-timothy-mcveigh-i-zamach-w-oklahoma-c,nId,142877 [dostęp: 10.01.2018].
[46] Tamże.
[47] Tamże.
[48] Tamże.
[49] M. Kronenwetter, *Capital Punishment: A Reference Handbook*, Santa Barbara 2001, s. 147.

11 czerwca. Z racji na ogromne zainteresowanie sprawą pojawiły się poważne pytania o to, czy wykonanie wyroku nie powinno być transmitowane na żywo przez telewizję (za takowym rozwiązaniem opowiadał się sam skazany), ostatecznie jednak egzekucję na monitorach oglądała jedynie grupa 250 wyselekcjonowanych osób[50]. Wśród wielu środowisk wyrok oraz niezwykły nawet jak na Stany Zjednoczone rozgłos związany z egzekucją wzbudził ogromne kontrowersje. W Polsce głos w tej sprawie zabrał biskup Tadeusz Pieronek, który zrównał ją z barbarzyństwem znanym z czasów antycznych[51]. Sam McVeigh postrzegał samego siebie jako męczennika w walce przeciwko władzy federalnej, nie składał apelacji od wyroku i prosił o jak najszybsze wyznaczenie daty egzekucji[52].

Zakończenie

Dla amerykańskiej skrajnej prawicy prawo do posiadania broni palnej to nie tylko gwarancja bezpieczeństwa, to także gwarancja wolności narodu amerykańskiego oraz narzędzie, którym można powstrzymywać tyrańskie zapędy władz federalnych.

Niestety, tragiczne wydarzenia w latach 90. XX wieku sprawiły, że amerykańscy Patrioci, chcąc chronić najważniejszych dla nich wartości, sięgnęli po owe "zęby wolności". Słynne słowa Thomasa Jeffersona, będące jednym z tych cytatów, które Timothy McVeigh nosił na podkoszulku, o konieczności podlewania drzewa wolności krwią patriotów i tyranów, zostały wcielone w życie. Decyzja McVeigha sprawiła też, że dla wielu osobom środowisko polityczne, z którym się utożsamiał, kojarzy się głównie z terroryzmem.

Choć prawicowe milicje istnieją w USA do dnia dzisiejszego to sam ruch Patriotów, aktualnie, jest już mniej głośny, o wiele większe znaczenie zyskuje nurt znany jako "alternatywna prawica", środowisko polityczne odwołujące się o wiele chętniej do dziedzictwa europejskich ruchów faszystowskich, nacjonalistycznych i tradycjonalizmu integralnego, a także idei białej supremacji, podkreślając jednak o wiele częściej "europejskość" Ameryki niż jej cywilizacyjną

[50] S. Gerbyshire, *The execution of Timothy McVeigh: must see TV?*, [online] https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1120354/ [dostęp: 10.01.2018].
[51] *Europa krytykuje stracenie McVeigha*, [online] http://www.rmf24.pl/fakty/polska/news-europa-krytykuje-stracenie-mcveigh-a,nId,142723 [dostęp: 10.01.2018].
[52] A. Srokosz, *op. cit.*

odrębność i wyjątkowość[53]. Jest jednak pewna rzecz, która się nie zmieniła - sympatycy *alternative right*, oczywiście, popierają swobodny dostęp do broni palnej.

BIBLIOGRAFIA

Bartosik Łukasz, *Prawo do posiadania i noszenia broni jako prawo fundamentalne każdego człowieka – systemowe ujęcie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki w amerykańskim systemie prawa*, [w:] *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM. Numer specjalny - Rola prawa w życiu jednostki w ujęciu nauk społecznych*, Poznań 2017.

Chase Alston, *A Mind for Murder: The Education of the Unabomber and the Origins of Modern Terrorism*, Nowy Jork 2004.

Crothers Lane, *Rage on the Right. The American Militia Movement from Ruby Ridge to Homeland Security*, Lanham 2003.

Europa krytykuje stracenie McVeigha, [online] http://www.rmf24.pl/fakty/polska/news-europa-krytykuje-stracenie-mcveigh-a,nId,142723 [dostęp: 10.01.2018].

Gerbyshire Stuart, *The execution of Timothy McVeigh: must see TV?,* [online] https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1120354/ [dostęp: 10.01.2018].

Goodrick-Clarke Nicholas, *Black Sun. Aryan Cults, Esoteric Nazism, and the Politics of Identity*, Nowy Jork 2002.

Kronenwetter Michael, *Capital Punishment: A Reference Handbook*, Santa Barbara 2001.

[53] M. Szymański, *Alternatywna prawica - prawo do hejtowania?,* [w:] *Amerykańska myśl polityczna, ekonomiczna i prawna. Tom 1*, Poznań - Łódź 2018.

Macdonald Andrew, *Dzienniki Turnera*, Pruszków 1999.

McVeigh author Dan Herbeck quizzed, [online] http://news.bbc.co.uk/2/hi/talking_point/forum/1378651.stm [dostęp: 10.01.2018].

Michel Lou, Herbeck Dan, *American Terrorist: Timothy McVeigh & The Oklahoma City Bombing*, Buffalo 2001.

Morton Brian, *The Guns of Spring,* [online] http://smirkingchimp.com/thread/21314 [dostęp: 10.01.2018].

Neiwert David A., *In God's Country. The Patriot Movement and the Pacific Northwest*, Washington 1999.

Oblężenie Ruby Ridge, [online] http://www.filmweb.pl/film/Oblężenie+Ruby+Ridge-1996-9269 [dostęp: 10.01.2018].

Ostrow Ronald, *U.S. to Pay $3.1 Million for '92 Idaho Shootout: Court: Settlement in Weaver case reflects loss of mother, son in Ruby Ridge incident. But wrongdoing is denied*, [online] http://articles.latimes.com/1995-08-16/news/mn-35756_1_ruby-ridge [dostęp: 10.01.2018].

Russakoff Dale, Kovaleski Serge, *An Ordinary Boy's Extraordinary Rage,* [online] https://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/oklahoma/bg/mcveigh.htm [dostęp: 10.01.2018].

Senate Judiciary Committee Testimony:Randy Weaver (Sep. 6, 1995), [online] http://www.famous-trials.com/rubyridge/1160-randytestimony [dostęp: 10.01.2018].

Srokosz Agnieszka, *Amerykański terrorysta - Timothy McVeigh i zamach w Oklahoma City,* [online] http://www.rmf24.pl/fakty/news-amerykanski-terrorysta-timothy-mcveigh-i-zamach-w-oklahoma-c,nId,142877 [dostęp: 10.01.2018].

Szymański Michał, *Alternatywna prawica - prawo do hejtowania?,* [w:] *Amerykańska myśl polityczna, ekonomiczna i prawna. Tom 1*, Poznań - Łódź 2018.

U.S. Department of Justice, *Report of the Ruby Ridge Task Force to the Office of Professional Responsibility of investigation of allegations of improper governmental conduct in the investigation, apprehension and prosecution of Randall C. Weaver and Kevin L. Harris*, Washington 1994.

U.S. Senate Subcommittee on Terrorism, *Ruby Ridge: Report*, Washington 1996.

Vertigans Stephen, *Terrorism and Societies*, Nowy Jork 2008.

Wright Stuart A., *Patriots, Politics and the Oklahoma City bombing*, Cambridge 2007.

Zaitchik Alexander, *'Patriot' Paranoia: A look at the top ten conspiracy theories,* [online] https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2010/patriot-paranoia-look-top-ten-conspiracy-theories [dostęp: 10.01.2018].

SUMMARY

FROM RUBY RIDGE TO OKLAHOMA CITY. THE CONSTITUTIONAL RIGHT TO OWN FIREARMS AND THE AMERICAN FAR-RIGHT ON THE EXAMPLE OF THE PATRIOT MOVEMENT

The right to possess a firearm to one of the best-known American legal acts. It arouses a lot of controversy. Traditionally, the American right supports this law. It is not in the position of a radical right. For this purpose, Patriots, American nationalists seeing themselves as continuators of heirs of the fight for freedom and the constitution. Their political thought is a combination of American patriotism with a white supremacy, a controversial, racist vision of Christianity, aversion to the federal government and conspiracy, anti-Semitic theories. Firearms is a guarantee of American freedom that he would like to limit by the totalitarian, federal government. Evidence of the dictatorial plans of the federal government was the siege of Ruby Ridge, the action of the federal government against the family of American nationalists and the assault on the

farm of the Dawidian sect. These two tragic events pushed Timothy McVeigh into a terrorist attack on Oklahoma City. 168 people died as a result of the attack.

Key words: Nationalism, far right, firearms, terrorism.

Mateusz Szabliński
Uniwersytet SWPS w Poznaniu

Prawo do samoobrony jako prawnonaturalne uzasadnienie prawa do posiadania broni palnej. Studium twórczości David B. Kopela

Wstęp

Dnia 25 kwietnia 2017 r. Parlament Europejski uchwalił nowelizację dyrektywy 91/477/EEC[1] dotyczącą kontroli nabywania i posiadania broni palnej na terenie Unii Europejskiej. Przygotowany przez Komisję Europejską projekt nowelizacji został przedstawiony Parlamentowi Europejskiemu do dalszego procedowania bezpośrednio po zamachach w Paryżu w listopadzie 2015 r. jako próba odpowiedzi na obniżający się poziom bezpieczeństwa obywateli Unii Europejskiej. Nowelizacja zobowiązała Państwa Członkowskie do wdrożenia regulacji zawartych w akcie normatywnym. To wymogło na polskim ustawodawcy aktualizację przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji[2].

Projekt zakładający zmianę aktu normatywnego nie wywołał w polskim społeczeństwie takich emocji, jak chociażby zmiany ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa, Sądzie Najwyższym czy szeroko dyskutowane zmiany w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym. Biorąc pod uwagę nikłe zainteresowanie społeczne tematem dostępu do broni palnej nie może dziwić, iż w polskiej nauce prawa nie podejmuje się dyskusji na tematy związane z dostępem do broni palnej. Nie licząc pojedynczych artykułów brak w naszym piśmiennictwie rozważań osadzonych w kontekście badań nad prawem obywatela do posiadania

[1] Numer procedury 2015/0269(COD).
[2] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji*, Dz. U. 1999 Nr 53, poz. 549, ze zm.

broni palnej. Znikomy dyskurs w nauce przekłada się na jakość rozważań zawartych w orzeczeniach sądów administracyjnych. Sądy skonfrontowane z tezą, iż posiadanie broni palnej jest prawem przynależnym osobie, najczęściej zbywają ową tezę milczeniem, a w najlepszym wypadku ograniczają się do lakonicznego stwierdzenia iż „[p]osiadanie i używanie broni i amunicji stanowi tradycyjnie sferę daleko idącej reglamentacji administracyjnoprawnej"[3]. Warto nadmienić, iż zamknięcie w ten sposób próby jakiejkolwiek dyskusji na dość istotny dla posiadacza broni palnej temat nie jest przez sądy w dostateczny sposób uzasadniane. Wskazanie przyjętej przez sądy administracyjne tradycji (zaznaczyć należy, że niezbyt chlubnej, rozpoczętej przez zaborców, kontynuowanej przez ustawodawstwo Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej[4]) nie może być argumentem skutecznie niweczącym tezę o prawie do posiadania broni palnej.

Nie powinno zatem dziwić, iż ze względu na brak polskich opracowań, poszukuje się danych, argumentacji a także zwykłej inspiracji w nauce zagranicznej. Naturalnym kierunkiem badań wydaje się być doktryna amerykańska. Wieloletnie oraz mocno zakorzenione w kulturze amerykańskiej przeświadczenie o tym, iż prawo do posiadania broni palnej jest prawem obywatela Stanów Zjednoczonych stanowi przyczynę wysokiego poziomu dyskursu w Ameryce. W tym zakresie nauka amerykańska dostarcza badaczowi solidnego punktu wyjścia, umożliwiając zapoznanie się zarówno z opiniami wygłaszanymi przez zwolenników dostępu do broni palnej (tzw. *gun advocates*) jak i przeciwników posiadania broni palnej (tzw. *gun control advocates*).

Dyskusje dotyczące prawa do posiadania broni palnej w USA zdominowane są przez argument, iż II Poprawka do konstytucji USA gwarantuje obywatelom posiadanie broni palnej. Jest to argument odnoszący się do normy wyrażonej w przepisie – ma zatem charakter prawnopozytywny. Niektórzy amerykańscy intelektualiści nie poprzestają na wykładni II Poprawki do konstytucji i źródeł pozytywnego prawa do posiadania broni palnej poszukują w uzasadnieniu wykraczającym poza system prawa amerykańskiego. Wobec braku podobnych rozważań w nauce polskiej, warto zaznajomić się z próbami

[3] *Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 19 stycznia 2017 r.*, IV SA/Po 694/16, por. *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 grudnia 2013 r.*, P 43/12; *Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 września 2016 r.*, II OSK 3156/14; *Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 23 września 2016 r.*, II OSK 3052/14.

[4] J. Kasprzak, *Władza państwowa a posiadania broni przez obywateli na przestrzeni dziejów*, Studia Prawnoustrojowe 2013, nr 22, s. 207-228.

prawnonatualnego uzasadnienia na rzecz prawa do posiadania broni palnej czynionymi przez przedstawicieli amerykańskiej nauki. Kompleksowe przedstawienie tych dyskusji znacznie przekroczyłoby ramy artykułu[5]. Ukazanie „przedpozytywnego" kontekstu uzasadniającego pozytywnoprawną ochronę praw człowieka jest niewątpliwie istotne także w prawie europejskim. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej[6] pośrednio uznaje przyrodzony (naturalny) charakter praw człowieka[7].

Niniejsze opracowanie zmierza do przedstawienia Davida B. Kopela argumentacji na rzecz prawa do posiadania broni palnej opartej na powiązaniu tego prawa z prawem do samoobrony, które jest jego zdaniem prawem przedpozytywnym, naturalnym[8].

David B. Kopel - sylwetka

Urodzony w 1960 r. David B. Kopel jest doktorem nauk prawnych (*Juris Doctor*), dyplom uzyskał w Michigan Law School. Obecnie pełni funkcje Dyrektora ds. Badań w Independece Institute, współpracownika ds. Analizy polityki w Cato Institute, adiunkta w Advanced Constitutional Law w Sturm College of Law (związany z Uniwersytetem w Denver). Regularnie publikuje w *Wall Street Journal, New York Times, Los Angeles Times*[9]. Kopel piastował stanowisko zastępcy prokuratora stanowego stanu Colorado.

---

[5] Zob. S. Halbrook, *That every man be armed*; UNM Press 1984; J. L. Malcolm, *To keep and bear arms: the origins of an anglo-american right,* Cambridge 1994; R. E. Barnett, D. B. Kates, *Under Fire: The New Consensus on the Second Amendment*, Emory Law Journal 1996, nr 45(1139);D. B. Kates, Jr., *Handgun Prohibition and the Original Meaning of the Second Amendment*, Michigan Law Review 1983, nr 82(204); N. Lund, *The Second Amendment, Political Liberty, and the Right of Self-Preservation*, Alabama Law Review 1987, nr 39(103), s. 118-121.

[6] Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 r. (w wersji dostosowanej do Traktatu z Lizbony), Dz. Urz. UE, C 303, 14.12.2007.

[7] M. Piechowiak, *Aksjologiczne podstawy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej*, Studia Prawnicze 2003, vol. 1 (155), s. 18-20; por. tenże, *Godność w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej – destrukcja uniwersalnego paradygmatu ujęcia podstaw praw człowieka?,* Themis Polska Nova 2012, vol. 1 (2), s. 126-146.

[8] Na temat relacji między naturalnymi („przedpozytywnymi") prawami człowieka a prawem naturalnym, zob. M. Piechowiak, *Prawo naturalne a prawa człowieka,* [w:] *Substancja – Natura – Prawo naturalne*, red. A. Maryniarczyk, K. Stępień, P. Gondek, Lublin 2006, s. 391-408.

[9] Zob. *Dave Kopel*, [online] https://en.wikipedia.org/wiki/Dave_Kopel [dostęp: 20.01.2018]; wpis poświęcony Kopelowi na stronie Cato Institute, zob. *Dave Kopel*, [online] https://www.cato.org/people/david-kopel [dostęp:20.01.2018]; notka biograficzna na stronie University of Denver Sturm College of Law, zob. *Dave Kopel*, [online] https://www.law.du.edu/

Zainteresowania badawcze Kopel'a koncentrują się wokół prawa konstytucyjnego, polityki kryminalnej, praw obywatelskich oraz, przede wszystkim, polityki rządu USA i regulacji prawnych dotyczących broni palnej. Jest autorem 17 książek (11 z nich dotyczy broni palnej), współautorem pierwszego i – jak sam twierdzi - jedynego podręcznika poświęconego wyłącznie II Poprawce do konstytucji USA. Opublikował ponad 100 artykułów w czasopismach naukowych[10]. Analizy autorstwa Davida Kopela były cytowane przez sędziów Sądu Najwyższego USA, a badania poświęcone broni palnej cytowano w dziesięciu najwyższych sądach stanowych na terenie USA, dziesięciu federalnych sądach apelacyjnych. Jego książka *The Samurai, The Mountie, and the Cowboy: Should America Adopt the gun Controls of Other Democracies*[11]?Została wybrana książką roku przez Amerykańskie Stowarzyszenie Kryminologii.

Kopel w 2008 r. wystąpił przed Sądem Najwyższym USA jako członek zespołu przedstawiającego ustną argumentację w sprawie *District Columbia v. Heller*[12]. Opinia, której był współautorem została zacytowana we wspomnianym orzeczeniu czterokrotnie. W innym istotnym z punktu widzenia dostępu do broni palnej orzeczeniu Sądu Najwyższego USA *McDonald v. Chicago* (2010) przygotował opinię cytowaną przez skład orzekający. Mając na uwadze zarówno dorobek naukowy a także praktykę argumentacyjną nabytą przez Kopela podczas licznych wystąpień przed sądami USA na rzecz dostępu do broni

faculty-staff/david-kopel [dostęp: 20.01.2018]; notka na stronie Independece Institute, zob. *Dave Kopel,* [online] https://i2i.org/about/our-people/dave-kopel/ [dostęp: styczeń 2018]; strona domowa Davida B. Kopela, zob. [online] http://www.davekopel.com/ [dostęp: 20.01.2018].

[10] Publikował w m.in. *Harvard Law Review, Yale Law Journal, Michigan Law Review, University of Pennsylvania Law Review, SAIS Review, and the Brown Journal on World Affairs*. Spis publikacji jest na bieżąco akutalizowany na stronie domowej autora.

[11] D. B. Kopel, *The Samurai, the Mountie, and the Cowboy: Should America Adopt the Gun Controls of Other Democracies?,* Buffalo 1992.

[12] Wyrok Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w sprawie *District of Columbia v. Heller* z dnia 26 czerwca 2008 r., 554 U.S. 570 (2008). W tym orzeczeniu Sąd Najwyższy potwierdził, iż regulacje zawarte w II Poprawce do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki stanowią gwarancję prawa do posiadania broni palnej. Jest to, obok orzeczenia w sprawie *McDonald v. Chicago* (2010), 561 U.S. 742 (2010) tzw. *landmark case*. Zob. Ł. Bartosik, *Prawo do posiadania broni palnej jako prawo fundamentalne każdego człowieka – systemowe ujęcie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki w amerykańskim systemie prawa*, [w:] *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM, Numer specjalny - Rola prawa w życiu jednostki w ujęciu nauk społecznych"*, Poznań 2017, s. 9-24.

palnej, warto pochylić się nad jego twórczością oraz zapoznać się z jego argumentami za dostępem do broni palnej.

Prawo do samoobrony jako prawo naturalne

Kopel w swojej działalności, jako jawny zwolennik liberalnego podejścia do dostępu do broni palnej porusza szereg argumentów, poczynając od uzasadnienia wychodzącego wprost z amerykańskiego dziedzictwa konstytucjonalizmu[13], poprzez analizy tzw. *gun policy*, czyli polityki dotyczącej prawa do posiadania broni palnej na świecie oraz jej skuteczności[14], na argumentacji odnoszącej się do natury ludzkiej i prawa do posiadania broni palnej jako prawa naturalnego kończąc[15].

Warto zaznaczyć, iż Kopel sporą część swojej twórczości poświęca tematowi prawa do posiadania broni palnej argumentując, iż wynika ono z naturalnego prawa, jakim jest prawo do samoobrony (*right to self-defence*). Właśnie kwestia prawa do odparcia ataku jako zgodna z ludzką naturą stanowi dla Kopela punkt wyjścia dla prawnonatualnego charakteru posiadania broni palnej.

---

[13] Zob. D.B. Kopel, *Firearms Law and the Second Amendment: Regulation, Rights, and Policy*, Aspen Publishers 2012.; D.B. Kopel, A. Korwin, *The Heller Case: Gun Rights Affirmed!*, Bloomfield Press 2008; S. Halbrook, D.B. Kopel, A. Korwin, *Supreme Court Gun Cases*, Bloomfield Press 2003; B. Denning B., D. Kopel, A. McClurg *Gun Control and Gun Rights: A Reader and Guide*, New York University Press 2002; D.B. Kopel, J. Greenlee, *The Federal Circuits' Second Amendment Doctrines,* St. Louis University Law Journal 2017, nr 61(193); D.B. Kopel, *The History of Firearms Magazines and of Magazine Prohibition*, Albany Law Review 2015, nr 78(849); tenże, *The First Amendment Guide to the Second Amendment,* 81 Tennessee Law Review 2014, nr 81(419); tenże, *Does the Second Amendment Protect Firearms Commerce?,* Harvard Law Review 2014, nr 127(230); tenże, *Knives and the Second Amendment,* University of Michigan Journal of Law Reform 2013, nr 47(175).

[14] Tenże, *The Right to Arms in Nineteenth Century Colorado,* Denver University Law Review 2018, nr 95; tenże, *The Truth About Gun Control*, Encounter Books 2013; tenże, *Guns: Who Should Have Them?*, Buffalo 1995; tenże, *Gun Control in Great Britain: Saving Lives or Constricting Liberty?*, Chicago 1992; tenże, *Mexico's Gun Control Laws: A Model for the United States?,* Texas Review of Law & Politics 2013, nr 18(27); tenże, *Mexico's Federal Law of Firearms and Explosives*, Engage 2012, nr 13(43), Iss. 1; tenże, *Justice for All: A Better Path to Global Firearms Control*, Jindal Global L. Rev. 2010, nr 2(198).

[15] Tenże, *Evolving Christian Attitudes Towards Personal and National Self-defense*, Connecticut Law Review 2013, nr 45(1709); Tenże, *The American Revolution against British Gun Control. Administrative and Regulatory Law News*, American Bar Association 2012, Vol. 37, Nr 4.; tenże, *The natural right of self-defense: Heller's lesson for the world*, Syracuse Law Review 2008, Vol. 59; D.B. Kopel, P. Gallant, J. D. Eisen, *The Human Right of Self-Defense*, BYU Journal Of Public Law 2008, Vol. 22.

Na samym wstępie należy zwrócić uwagę, iż autor omawiając prawo naturalne sięga do zawartej w Dekrecie Gracjana definicji prawa naturalnego, która głosi iż:

> *Prawo naturalne jest wspólne dla wszystkich narodów, ponieważ istnieje wszędzie dzięki naturalnemu instynktowi, a nie z powodu jakiegokolwiek uchwalenia. Na przykład: związek mężczyzn i kobiet, dziedziczenie i wychowanie dzieci, wspólne posiadanie wszystkich rzeczy, identyczna wolność wszystkich lub zdobywanie rzeczy, które są wzięte z niebios, ziemi lub morza, jak również zwrot zdeponowanej rzeczy lub pieniędzy powierzonej osobie, a także odpychanie przemocy siłą. To i wszystko podobne, nigdy nie jest uważane za niesprawiedliwe, ale uważa się je za naturalne i sprawiedliwe*[16].

Kopel sam nie przedstawia, co jego zdaniem jest prawem naturalnym. Posiłkuje się określoną tradycją, rozpoczynając swoje rozważania od wspominanej definicji Gracjana, następnie wskazując na ewolucję dokonaną przez średniowiecznych scholastyków – św. Tomasza z Akwinu, Franciszka de Vittoria, Franciszka Suareza.

Jednym z najbardziej dopracowanych argumentów Kopela uzasadniających istnienie prawa do samoobrony (a to według niego implikuje prawo do posiadania broni palnej) jest odwołanie się do średniowiecznych traktatów stanowiących podstawę prawa międzynarodowego. Autor podnosząc ten argument wskazuje, iż zgodnie z art. 38 ust. 1 lit. d Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości opinie uczonych prawników stanowią źródło prawa międzynarodowego[17].

---

[16] Cytat za D.B. Kopel, *The natural Right…,* s.1004-1005; Tłumaczenie własne z języka angielskiego. Wszystkie cytaty – o ile nie wskazano inaczej – tłumaczone z języka angielskiego przez autora.

[17] *Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych*, (Dz. U. 1947, Nr 23, poz. 90); „1. Trybunał, którego zadaniem jest orzekać na podstawie prawa międzynarodowego w sporach, które będą mu przekazane, będzie stosował: a) konwencje międzynarodowe, bądź ogólne, bądź specjalne, ustalające reguły, wyraźnie uznane przez państwa spór wiodące; b) zwyczaj międzynarodowy, jako dowód istnienia powszechnej praktyki, przyjętej jako prawo; c) zasady ogólne prawa, uznane przez narody cywilizowane; d) z zastrzeżeniem postanowień art. 59 związanie wyrokiem, wyroki sądowe tudzież zdania najznakomitszych znawców prawa publicznego różnych narodów, jako środek pomocniczy do stwierdzania przepisów prawnych".

Kopel zauważa, iż międzynarodowe konwencje oraz prawo traktatów są stosunkowo młode w porównaniu do kształtujących prawo międzynarodowe opinii uczonych. Wskazuje, iż zanim świat wkroczył w erę konwencji oraz traktatów, wiodącymi źródłami prawa międzynarodowego były rozprawy wybitnych prawników[18]. Autor przeprowadza analizę twórczości wybranych myślicieli dotyczącą prawa do samoobrony.

Kopel rozpoczyna swoje opracowanie od przedstawienia twórczości Jana z Legnano (1320-1383), czternastowiecznego jurysty włoskiego określanego mianem „drugiego Arystotelesa". Średniowieczny myśliciel pozostawił potomnym wiele dzieł, m.in. „De bello" (traktujące o wojnie i pojedynkach, uznawane za jedno z pierwszych źródeł prawa międzynarodowego), „De pace" (traktujące o cnotach), „De pluritalite beneficiorum" czy „Somnium" (komentarz do prawa cywilnego i kanonicznego). W swoim omówieniu Kopel zwraca uwagę, iż Jan z Legnano dokonał podziału wojny na różne kategorie, spośród których wyróżnia: wojnę uniwersalną (naród przeciwko narodowi), akcję odwetową (reakcja państwa na szkodę wyrządzoną obywatelom przez obcokrajowców), a także wojnę prywatną (w samoobronie)[19].

Zdaniem Kopela, Jan z Legnano nie dostrzegał żadnej różnicy miedzy przemocą o charakterze prywatnym, a przemocą dokonywaną przez państwo. Samoobrona w myśli włoskiego jurysty wynika z prawa naturalnego, nie zaś z prawa pozytywnego – świeckiego czy kanonicznego. Chociaż prawo stanowione regulowało kwestię działania w samoobronie, to nie stanowiło aktu kreującego to prawo, albowiem działanie w obronie własnej opiera się na wrodzonym instynkcie[20].

Kopel zauważa, iż zdaniem Jana z Legnano samoobrona jest legalna nie tylko w obronie życia, ale także w obronie legalnego posiadania dóbr materialnych – włącznie z możliwością zabicia napastnika, jeżeli będzie to konieczne[21]. Warte jest podkreślenia, że, zdaniem średniowiecznego prawnika, ofiara może stosować poziom obrony przekraczający siłę użytą przez napastnika do zamachu na dobro. Kopel przytacza fragment rozważań, w którym Jan z Legnano rozpatruje sytuację, w której potężnie zbudowany mężczyzna uderza swoją

[18] D. B. Kopel, *The human right…* , s. 58.
[19] Tamże, s. 61.
[20] Tamże, s. 60.
[21] Tamże, s. 61.

ofiarę – przeciętnej postury biedaka – pięścią. Włoch twierdzi, iż całkowicie uzasadnione do samoobrony byłoby w tej sytuacji użycie miecza[22].

Kolejnym z rozpatrywanych przez Davida Kopel'a myślicieli jest Franciszek de Vitoria (1486-1546), żyjący na przełomie XV/XVI w. dominikanin, prawnik, filozof, profesor teologii na Uniwersytecie w Salamance. Autor m.in. „De potestate civili", „Del homicidio", „De potestate ecclesiae", "De jure belli hispanorum in barbarous" oraz „De indis" najbardziej znany jest jako teoretyk wojny sprawiedliwej, z jednej strony uzasadniający legalność podboju przez Hiszpanów „Nowego Świata", z drugiej zaś krytykujący z pozycji prawa naturalnego zbrodnie dokonywane przez konkwistadorów na rdzennych mieszkańcach Ameryki.[23] Omówieniu tych koncepcji poświęca część swojej pracy Kopel. Wskazuje, iż hiszpański myśliciel odmawiał zasadności argumentom szerzenia chrześcijaństwa jako uzasadnienia dla zbrodni na Indianach. Jako możliwe racje za podbojem wskazywał wolność żeglugi i handlu, z których wywodził, iż Hiszpanie mieli prawo partycypować w wymianie handlowej z mieszkańcami nowo odkrytych kontynentów, natomiast użycie siły było uzasadnione dopiero w momencie gdyby zostali przez nich zaatakowani. Wtedy to, twierdzi de Vitoria, jest całkowicie legalne odparcie siły siłą[24].

Kopel zauważa, iż scholastyk opowiadał się także za interwencją humanitarną jako racją na rzecz użycia siły względem Indian. Wskazuje, iż zbrodnie dokonywane przez Azteków na innych plemionach zamieszkujących Nowy Świat całkowicie uzasadniały interwencję militarną podjętą dla obrony samych Indian. Co ciekawe, do działań takich uprawnieni byli nie tylko Hiszpanie, ale każdy, ponieważ podstawy dla takiej interwencji humanitarnej mają charakter uniwersalny[25].

Krytyka zbrodni dokonywanych przez konkwistadorów doprowadziła de Vitorię do wniosku, iż rdzenna ludność Ameryki miała pełne prawo bronić się przez kradzieżami i mordami dokonywanymi przez Hiszpanów. Ta obserwacja

[22] Tamże.
[23] Tamże, s. 65.
[24] Tamże, s. 65.
[25] Tamże, s. 66.

doprowadziła do napisania przez de Vitorię dzieła „De iure belli", traktatu uzasadniającego legalność samoobrony – zarówno w przypadku państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego, jak i indywidualnego działania osoby[26].

Punktem wyjścia de Vittoria uczynił samoobronę jako prawo o charakterze osobistym. Scholastyk twierdził: "Każdy, nawet osoba prywatna, może akceptować i wszczynać wojną obroną. Wynika to z faktu, iż siłę wolno odeprzeć siłą. Zatem każdy może wszczynać tego rodzaju wojnę, bez upoważnienia od kogokolwiek, do obrony nie tylko swojej osoby, ale także własności i dóbr"[27]. Z tej tezy de Vittoria wywiódł drugą, dotyczącą możliwości samoobrony państwa. Wskazywał, iż prawo do samoobrony państwa jest szersze niż do działania w obronie własnej osoby[28]. Kopel na marginesie zauważa, iż poglądy Franciszka de Vittori miały wpływ na późniejszą twórczość słynnego Hugo Grocjusza[29].

Kontynuując badania nad prawem do samoobrony Kopel sięga po dzieła Franciszka Suareza (1548-1617), jezuity, filozofa, któremu przypisuje się odnowienie myśli tomistycznej. Jest on jednym z głównych przedstawicieli szkoły w Salamance[30].

Zdaniem Kopela Suarez uważał prawo do samoobrony za najważniejsze z praw, ponieważ wywodzi się ono bezpośrednio z prawa naturalnego. Nie może być podważone bądź zabronione przez jakikolwiek rząd[31]. Umieszczenie obrony własnej w centrum wszystkich praw wiąże się z konsekwencjami, także na gruncie wolności osobistych. Przekłada się ono na prawo do oporu względem prawa niesprawiedliwego, przykładowo do oporu wobec *act of attainder*[32].

Tak samo, implikacją prawa do samoobrony jest prawo do tyranobójstwa, czyli prawo do obrony siebie, bądź swojego państwa przed okrutnym władcą.

---

[26] Tamże, s. 67.

[27] „Any one, even a private person, can accept and wage a defensive war. This is shown by the fact that force may be repelled by force. Hence, any one can make this kind of war, without authority from any one else, for the defense not only of his person, but also of his property and goods.".

[28] D. B. Kopel, *The human right* …, s. 67.

[29] Tamże, s. 64.

[30] J. Oniszczuk, *Filozofia i teoria prawa*, Warszawa, 2008, s. 191.

[31] D. B. Kopel, *The human right* …, s. 71.

[32] Tamże.; *Bill of attainder* – akt stanowienia prawa w systemie *common law* polegający na pozbawieniu praw obywatelskich, tytułu szlacheckiego oraz życia bez procesu przed sądem.

Suarez pisze, że prawo to jest dane „przez autorytet Boga, Który udzielił każdemu człowiekowi, poprzez prawo naturalne, prawa do obrony siebie i państwa przed przemocą czynioną przez takiego tyrana”[33].

Franciszek Suarez, jako autor zajmujący się prawem międzynarodowym, zwracał uwagę na prawo konfliktów zbrojnych. Wskazywał, iż wojna toczonej przez państwo jest pochodną osobistego prawa do samoobrony. Oddzielić jedno od drugiego należy ze względu na swoiste ograniczenia jakie nakłada się na działania zbrojne.[34] Działanie w ramach samoobrony nie może być traktowane jako działanie agresywne, lecz jako słuszna obrona swoich praw. Tak samo Suarez traktował możliwość prowadzenia działań wojennych przez państwo[35].

Kopel zauważa, iż w porównaniu do poprzedników, Suarez wyprowadził poważniejsze konsekwencje ze swojego wnioskowania dotyczącego działania w samoobronie w celu ochrony swoich praw. W takiej sytuacji, obrona przed napastnikiem jest nie tylko prawem zaatakowanego, jest wręcz jego obowiązkiem[36].

Kolejny analizowany przez Kopela autor to Alberico Gentili (1552-1608), włoski jurysta. Określany mianem jednego z ojców założycieli współczesnej nauki prawa międzynarodowego. W XVI w. jako pierwszy nie-angielski uczony sprawował funkcję profesora na uniwersytecie w Oxfordzie. Jego najpopularniejszym dziełem jest „De jure belli”[37].

Poglądy Gentiliego na kwestię prawa do samoobrony nie odbiegały od poglądów innych, współczesnych mu uczonych. Działanie w samoobronie było jego zdaniem podyktowane przez instynkt wspólny dla wszystkich istot żyjących. Traktował je jako wynikające z natury, a także zgodne z naturą uzasadnienie chwytania za broń. Postrzegane przez Gantiliego jako najbardziej uzasadnione ze wszelkich praw dozwalało ofierze bronić się nawet w sytuacji, gdy zamiast odpierać atak mogła salwować się ucieczką[38].

[33] „(…) by the authority of God, Who has granted to every man, through the natural law, the right to defend himself and his state from the violence inflicted by such a tyrant”
[34] D. B. Kopel, *The human right …* , s. 72.
[35] Tamże.
[36] Tamże.
[37] Tamże, s. 73.
[38] Tamże.

Alberico Gentili z osobistego prawa do samoobrony wywodził prawo państwa do stosowania przemocy w akcie samoobrony. Włoch tak opisywał swoje stanowisko:

> *Zabić w samoobronie jest rzeczą sprawiedliwą, nawet w sytuacji, gdy ten kto zabija może bezpiecznie uciec i uratować się. Te poglądy zostały przyznane w sprawach o charakterze prywatnym i uważam je za tym bardziej ważne w odniesieniu do państwa… I jest to prawo konieczne; bo cóż może być uczynione wobec przemocy, powiada Cyceron, bez uciekania się do przemocy? To jest najszerzej akceptowane ze wszelkich praw. Wszystkie prawa i kodeksy pozwalają na odpieranie siły siłą. Istnieje tylko jedna zasada, która trwa wiecznie, zachować bezpieczeństwo przez każdego i wszelkimi dostępnymi środkami*[39].

Próbując uzasadnić prawo do posiadania broni odwołując się do prawa naturalnego, Kopel nie mógł pominąć w swoich analizach przedstawicieli XVII wiecznej szkoły prawa natury. Za najważniejszego przedstawiciela tej szkoły uznaje się wspomnianego wcześniej niderlandzkiego prawnika i uczonego, Hugo de Groot (1583-1645), zwanego potocznie Grocjuszem.

Urodzony w Delft holenderski uczony uchodzi za jednego z najpoczytniejszych autorów w historii. W jego myśli widać wyraźnie wpływy filozofii Arystotelesa[40]. Jego najbardziej znane dzieła to traktat „De iure belli ac pacis" (O prawie wojny i pokoju), mający za zdanie ucywilizowanie działań wojennych, a także traktat „De iure praedae", wraz z „Mare liberum" (O wolności mórz...). Motywem przewodnim traktatu o prawnie wojny i pokoju była ochrona nieuczestniczącej w operacjach militarnych ludności cywilnej przed atakami ze strony walczących wojsk. Punktem wyjścia rozważań dla Grocujsza było osobiste prawo do obrony, rozumiane jako naturalne prawo do samoobrony. Stąd w centrum jego poglądów znalazły się dwa pojęcia: samoobrona oraz przetrwanie (self-preservation)[41].

---

[39] „For to kill in self-defence is just, even though the one who kills may flee without danger and to save himself (…) These views have been admitted in the case of private individuals, and I consider them still more valid with regard to states (...) And it is a necessary right; for what can be done against violence, says Cicero, without resort to violence? This is the most generally accepted of all rights. All laws and all codes allow the repelling of force by force. There is one rule which endures forever, to maintain one's safety by any and every means."

[40] J. Oniszczuk, *Filozofia* …, s. 231-233.

[41] D. B. Kopel, *The human right* … , s. 76.

Grocjusz argumentował w sposób następujący. Samoobrona jest zgodna z ludzką naturą, ponieważ nawet u małych dzieci zaobserwować można instynkt do obrony. Dalej, jest niezbędna dla porządku w społeczeństwie, gdyż bez niej ludzie nie mogliby bronić swojej własności przed zaborem, a to uczyniłoby zarówno istnienie społeczeństwa jak i handlu niemożliwym. Uzupełniając swoje argumenty o analizę prawa rzymskiego oraz Biblii, z których wynikało, iż w określonych przypadkach wojna może być sprawiedliwa i usprawiedliwiona, Grocjusz konstatował, iż prawo do samoobrony musi być prawem natury[42].

Wzorując się na Janie z Legnano, Hugo Grocjusz podzielił wojny na prywatne, czyli uzasadnione i sprawiedliwe użycie prawa do samoobrony oraz publiczne, czyli uzasadnione działanie państwa w samoobronie o charakterze kolektywnym[43]. O wojnie prywatnej twierdził:

> *Dotychczas zaobserwowaliśmy, że jeżeli człowiek został zaatakowany w taki sposób, iż jego życie znajdzie się w nie dającym się uniknąć zagrożeniu, może nie tylko wszcząć wojnę, ale także sprawiedliwie zniszczyć napastnika, a z tego przykładu, na który każdy musi się zgodzić, wynika, iż wojna prywatna może być sprawiedliwa i legalna. Należy zauważyć, iż to prawo do samoobrony wyrasta bezpośrednio i natychmiast z troski o nasze przetrwanie, które natura zaleca każdemu*[44].

Grocjusz, podążając w swoich wywodach za św. Tomaszem z Akwinu tłumaczył, iż podstawą użycia siły w obronie jest intencja przetrwania, nie zaś pozbawienie drugiej osoby życia.[45] Jednakże nie tylko zachowanie życia stoi za naturalnym prawem do samoobrony. Także chęć zapobiegnięcia utracie kończyny, udaremnienie gwałtu czy zwykłego rozboju uzasadniają użycie siły w samoobronie. Późniejszy komentator Grocjusza (Jean Barbeyrac) pisał:

[42] Tamże, s. 77.

[43] Tamże.

[44] „We have before observed, that if a Man is assaulted in such a Manner, that his Life shall appear in inevitable Danger, he may not only make War upon, but very justly destroy the Aggressor, and from this Instance which every one must allow us, it appears that such a private War may be just and lawful. It is to be observed, that this Right of Self-Defence, arises directly and immediately from the Care of our own Preservation, which Nature recommends to every one"

[45] D. B. Kopel, *The human right* …, s. 77.

„W rzeczywistości troska o obronę czyjegoś życia jest sprawą, do której jesteśmy zobowiązani, a nie uprawnieni"[46].

Kończąc analizę poglądów Grocjusza, Kopel zauważa, iż wyłożone przez Holendra w jego traktatach prawo do samoobrony implikuje prawo do bycia uzbrojonym (*right to arms*). Stwierdza wręcz, iż posiadanie broni jest konieczne, aby prawo do samoobrony było w pełni urzeczywistnione[47].

Ostatnimi z przytoczonych w niniejszym artykule[48] są poglądy Samuela von Pufendorfa (1632-1694), niemieckiego teoretyka prawa oraz historyka, profesora Uniwersytetu w Heidelbergu, autora m.in. „De iure naturae et gentium libri octo", „De rebus a Carolo Gustavo Sueciae rege gestis"[49].

Pufendorf kontynuował myśl filozoficznoprawną Grocjusza i można zaliczyć go do szkoły filozofów prawa natury. Jego poglądy nie były jednakże tylko i wyłącznie rozwinięciem myśli holenderskiego poprzednika. Pufendorf czynił punktem odniesienia dla swoich poglądów innych myślicieli epoki: Tomasza Hobbesa czy Johna Locke'a[50].

Założeniem przyświecającym Pufendorfowi nie było – jak u Grocjusza – wyłącznie ucywilizowanie działań zbrojnych. Profesor z Heidelbergu poszukiwał metod na uczynienie współżycia na świecie bardziej pokojowym, również sposobu na szczęśliwy żywot jednostki w społeczeństwie[51].

Według Pufendorfa samoobrona jest kluczowym fundamentem społeczeństwa, bowiem gdyby ludzie się nie bronili, współistnienie w społeczeństwie byłoby niemożliwe. Porzucenie prawa do użycia siły w sytuacji zagrożenia czyniłoby z „uczciwych ludzi (…) gotową ofiarę dla złoczyńców"[52].

Samuel Pufendorf za sprawiedliwe i słuszne uważał działanie w samoobronie mające na celu uprzedzenie działań napastnika. Całkowicie naturalne dla niego było także wykorzystanie broni palnej w celu odparcia zamachu na swoje życie:

[46] Tamże, s. 78.
[47] Tamże, s. 79 i n.
[48] D. B. Kopel omawia poglądy wielu autorów. Ramy objętościowe artykułu nie pozwalają na przedstawienie wszystkich przykładów prawnonaturalnego charakteru prawa do samoobrony. Wybrano najpopularniejszych autorów.
[49] J. Oniszczuk, *Filozofia …,* s. 254.
[50] D. B. Kopel, *The human right* …, s. 81.
[51] Tamże.
[52] Tamże, s. 82.

Na przykład, jeżeli człowiek zbliża się do mnie z obnażonym mieczem w dłoni, w pełni ujawniając swoje zamiary względem mnie, a ja trzymam w ręku broń, będzie sprawiedliwe, jeśli wystrzelę w niego póki trzymam go na dystans[53].

Pufendorf bardzo szeroko określa granice działania w samoobronie. Twierdzi, iż pozbawienie życia w obronie własnej znajduje uzasadnienie nawet w sytuacji gdy napastnik spowodowałby rany nieśmiertelne, zamierzał wyłącznie zgwałcić, czy chociażby w celu zapobieżenia rozbojowi[54]. Co ciekawe, odmawiał racji bytu samoobronie w przypadku naruszenia przez napastnika wyłącznie honoru ofiary (zniewaga), twierdząc, iż cywilizowane społeczeństwo spory tego typu winno rozwiązywać przed sądem[55].

Warto nadmienić, iż Kopel w swoich pracach analizie poddaje także poglądy innych myślicieli. Opracowani zostali tacy autorzy, jak: Honore de Bonet, Christine de Pisan, Pierino Belli, Emmerich de Vattel, Johann Textor, Jean-Jacques Burlamaqui, George Frederick von Martens, George Bowyer, George B. Davis. Jednakże zakres objętościowy niniejszej pracy nie pozwala na przedstawienie całościowe dokonanych przez Davida Kopela badań.

Podsumowanie

David B. Kopel w swoich badaniach przywołuje dzieła wybitnych myślicieli oraz dokonuje analizy ich treści pod kątem wygłaszanych poglądów na kwestię prawa do samoobrony. Uwzględniając przede wszystkim teoretyków prawa międzynarodowego oraz filozofów odwołujących się do koncepcji prawnonaturalnych dowodzi, iż obrona przed napastnikiem wynika wprost z ludzkiej natury. Prawo do działań dążących do zachowania życia (a taki cel przyświeca samoobronie) mieści się w treści prawa natury, gdyż przejawem natury jest skłonność człowieka do ochrony własnego życia i zachowania jego integralności[56].

[53] "For Example, if a Man is making towards me with a naked Sword and with full Signification of his intentions toward me, and I at the same time have a Gun in my Hand, I may fairly discharge it at him whilst he is at a distance".; tamże, s. 83.
[54] Tamże, s. 84.
[55] Tamże.
[56] R. Tokarczyk, *Filozofia prawa*, Warszawa 2009, s. 196.

Amerykanin wskazuje, iż pomimo pojawiających się na przestrzeni wieków rozbieżności pomiędzy zakresem prawa do samoobrony (czy wolno bronić się prewencyjnie, czy wolno zabić, jeśli można uciec) sama idea postrzegana przez myślicieli jako prawa osoby wynikające z prawa naturalnego była niekwestionowana. Wspierając swoją tezę, Kopel dokonał analizy wybranych ustrojów na przestrzeni wieków (prawo ateńskie, rzymskie, islamski, hebrajskie, kanoniczne, hiszpańskie oraz tradycja anglosaska), które sankcjonowały prawo do samoobrony.

W tym miejscu należy podkreślić, iż David B. Kopel uważa, iż prawo do posiadania broni palnej wywodzi się wprost z prawa do samoobrony i udowadnia, iż prawo do samoobrony wynika z natury ludzkiej jest wystarczającym dowodem na uzasadnienie prawa do posiadania broni palnej. Osadzając swoje rozważania w określonej tradycji filozoficznoprawnej (średniowieczne nurty prawnonaturalne, szkoła prawa natury, koncepcje twórców współczesnego prawa humanitarnego) Kopel aprobuje poglądy m.in. Jana z Legnano, Franciszka de Vittori, Alberico Gentiliego, Hugona Grocjusza, czy Samuela Pufendorfa, odnosząc się wprost do fragmentów dzieł tych myślicieli, w których dopuszczają możliwość zabicia w samoobronie z wykorzystaniem broni (wpierw białej jak u Jana z Legnano, następnie broni palnej jak u Grocjusza czy Pufendorfa). Choć myśliciele ci proponują nieco inną argumentację, to jednak wszyscy dają wyraz tej samej intuicji, zgodnie z którą prawo do samoobrony jest prawem przedpozytywnym – prawo pozytywne powinno je uznać i chronić. Intuicja podzielana na przestrzeni dziejów przez wybitnych prawników, którzy położyli podwaliny pod współczesne prawo międzynarodowe, stanowi dla Davida Kopela zasadniczy argument za prawnonaturalnym charakterem samoobrony. Uznając za Statutem MTS, iż opinie wybitnych jurystów są źródłem prawa międzynarodowego, Kopel udowadnia przyrodzoność prawa do samoobrony.

David B. Kopel nie rozważa zasadności ograniczania prawa do samoobrony. Katalog chronionych „wojną obronną" dóbr przyjmuje jak najszerszy, uwzględniając wszystkie postulaty analizowanych przez siebie myślicieli (życie, integralność cielesna, wolność seksualna, wolność osobista, własność prywatna). Jest to dla niego wręcz oczywiste, iż najlepszym narzędziem do skutecznej samoobrony w dzisiejszych czasach jest broń palna.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych, Dz. U. 1947, Nr 23, poz. 90.

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 r. (w wersji dostosowanej do Traktatu z Lizbony), Dz. Urz. UE, C 303, 14.12.2007.

Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, Dz. U. 1999 Nr 53, poz. 549, ze zm.

Dyrektywa Rady z dnia 18 czerwca 1991 r. w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni, Dziennik Urzędowy L 256, 13/09/1991 P. 0051 – 0058, ze zm.

Orzeczenia

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 19 stycznia 2017 r., IV SA/Po 694/16.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 grudnia 2013 r., P 43/12.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 września 2016 r., II OSK 3156/14.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 23 września 2016 r., II OSK 3052/14.

Wyrok Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w sprawie District of Columbia v. Heller z dnia 26 czerwca 2008 r., 554 U.S. 570 (2008).

Wyrok Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w sprawie McDonald v. Chicago (2010) z dnia 28 czerwca 2010 r., 561 U.S. 742 (2010).

Literatura

Bartosik Łukasz, *Prawo do posiadania broni palnej jako prawo fundamentalne każdego człowieka – systemowe ujęcie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki w amerykańskim systemie prawa*, [w:] *Zeszyt Studenckich Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM, Numer specjalny - Rola prawa w życiu jednostki w ujęciu nauk społecznych*, Poznań 2017.

Kasprzak Jerzy, *Władza państwowa a posiadania broni przez obywateli na przestrzeni dziejów*, Studia Prawnoustrojowe 2013, nr 22.

Kopel David B., *Firearms Law and the Second Amendment: Regulation, Rights, and Policy*, Aspen Publishers 2012.

Kopel David B., Alan Korwin, *The Heller Case: Gun Rights Affirmed!*, Bloomfield Press 2008.

Halbrook Stephen, David B. Kopel, Alan Korwin, *Supreme Court Gun Cases*, Bloomfield Press, 2003.

Denning B., David B. Kopel, A. McClurg, *Gun Control and Gun Rights: A Reader and Guide*, New York 2002.

Kopel David B., Joseph Greenlee, *The Federal Circuits' Second Amendment Doctrines,* St. Louis University Law Journal 2017, nr 61(193).

Kopel David B., *The History of Firearms Magazines and of Magazine Prohibition*, Albany Law Review 2015, nr 78(849).

Kopel David B., *The First Amendment Guide to the Second Amendment,* Tennessee Law Review 2014, nr 81(419).

Kopel David B., *Does the Second Amendment Protect Firearms Commerce?,* Harvard Law Review 2014, nr 127(230).

Kopel David B., Clayton E. Cramer, Joseph E. Olson, *Knives and the Second Amendment,* University of Michigan Journal of Law Reform 2013, nr 47(175), 2013, s. 167-215.

Kopel David B., *The Samurai, the Mountie, and the Cowboy: Should America Adopt the Gun Controls of Other Democracies?,* Buffalo 1992.

Kopel David B., *The Right to Arms in Nineteenth Century Colorado,* Denver University Law Review 2018, nr. 95.

Kopel David B., *The Truth About Gun Control*, Encounter Books 2013.

Kopel David B., *Guns: Who Should Have Them?*, Buffalo 1995.

Kopel David B., *Gun Control in Great Britain: Saving Lives or Constricting Liberty?*, Chicago 1992.

Kopel David B., *Mexico's Gun Control Laws: A Model for the United States?,* Texas Review of Law & Politics 2013, nr 18 (27).

Kopel David B., *Mexico's Federal Law of Firearms and Explosives* 2012, Engage 13(43), Iss. 1.

Kopel David B. Paul Gallant, Joanne D. Eisen, *Justice for All: A Better Path to Global Firearms Control*, Jindal Global L. Rev. 2010, nr 2(198).

Kopel David B., *Evolving Christian Attitudes Towards Personal and National Self-defense*, Connecticut Law Review 2013, nr 45, Iss. 5.

Kopel David B., *The American Revolution against British Gun Control. Administrative and Regulatory Law News*, American Bar Association 2012, Vol. 37, Nr 4.

Kopel David B., *The natural right of self-defense: Heller's lesson for the world*, Syracuse Law Review 2008, Vol. 59.

Kopel David B., Paul Gallant, Joanne D. Eisen, *The Human Right of Self-Defense,* BYU Journal Of Public Law 2008, Vol. 22.

Kopel David B., Paul Gallant, Joanne D. Eisen, *Gun Ownership and Human Rights,* Dialogue 2003, Vol. IX.

Oniszczuk Jerzy, *Filozofia i teoria prawa*, Warszawa 2008.

Piechowiak Marek, *Aksjologiczne podstawy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej*, Studia Prawnicze 2003, vol. 1 (155).

Piechowiak Marek, *Godność w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej – destrukcja uniwersalnego paradygmatu ujęcia podstaw praw człowieka?,* Themis Polska Nova 2012, vol. 1 (2).

Piechowiak Marek, *Prawo naturalne a prawa człowieka,* [w:] *Substancja – Natura – Prawo naturalne*, red. A. Maryniarczyk, K. Stępień, P. Gondek, Lublin 2006.

Tokarczyk Roman, *Filozofia prawa*, Warszawa 2009.

Halbrook Stephen, *That every man be armed*, UNM Press 1984.

Malcolm Joyce Lee, *To keep and bear arms: the origins of an anglo-american right,* Cambridge 1994.

Barnett Randy E., Don B. Kates, *Under Fire: The New Consensus on the Second Amendment*, Emory Law Journal 1996, nr 45(1139).

Kates Don B., Jr., *Handgun Prohibition and the Original Meaning of the Second Amendment*, Michigan Law Review 1983, nr 82(204).

Lund Nelson, *The Second Amendment, Political Liberty, and the Right of Self-Preservation*, Alabama Law Review 1987, nr 39(103).

Pozostałe

Dave Kopel, [online] https://en.wikipedia.org/wiki/Dave_Kopel [dostęp: 20. 01.2018].

Dave Kopel, [online] https://www.cato.org/people/david-kopel [dostęp: 20. 01.2018].

Dave Kopel, University of Denver Sturm College of Law, [online] https:// www.law.du.edu/faculty-staff/david-kopel [dostęp: 20.01.2018].

Dave Kopel, [online] https://i2i.org/about/our-people/dave-kopel/ [dostęp: 20.01.2018].

[online] http://www.davekopel.com/ [dostęp: 20.01.2018].

SUMMARY

THE RIGHT TO SELF-DEFENSE AS A NATURAL LAW JUSTIFICATION OF THE RIGHT TO OWN A FIREARMS. A STUDY OF THE WORK OF DAVID B. KOPEL

In discussions about the right to possess firearms (especially in the US, but not only), the dominant argument for the existence of this right is that it is codified it in the Second Amendment to the Constitution of the United States of America. This argument is legal-positive. Searching for the sources of the right to possess weapons going beyond the normative sphere is an attempt to justify in favor of the existence of the right to possess firearms understood as a right arising from natural law.

The main aim of the study will be to present the concept of David B. Kopel to justify the legal nature of the right to possess firearms as a direct result of the right to self-defense.

The concept in question refers to the right to self-defense as the primary right of a natural law. In this scope, arguments will be discussed showing the historical sources of right to self-defense and the shaping of this power in the work of thinkers who lay the foundations for contemporary international law.

Keywords: Natural law, firearms.

Julia Mysłowska
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

A Comma as the Main Reason for the American Gun Law Dispute

Introduction

> *A well regulated Militia, being necessary to the security of a free State, the right of the people to keep and bear Arms, shall not be infringed*[1].

This is the complete text of the II Amendment to the American Constitution, created on September 17, 1787. Actually, these 27 words have caused many discussions over interpretation, grammar and punctuation. The structure of this text would be simple and easy to understand if not for the one comma that stands in the middle. It complicates the entire interpretation of the regulation. The II Amendment was ratified in 1791. Some people claim that the II Amendment refers only to the militia, which has changed a lot since 18th century. Others say that the Amendment applies to individuals as well. In this work I want to focus on arguments that both sides present and how this issue effects the American nation.

Discussion

The *United States v. Miller* Case.

In the 1939, the Supreme Court of the United States claimed that that right refers only to the militias[2]. In *United States v. Miller, 307 U.S. 174*, defendants Miller and Layton filed a demurrer challenging the constitutionality of the National Firearm Acts, or NFA, under the II Amendment and the

[1] *The Constitution of the United States*, [online] https://www.usconstitution.net/const.pdf. Amendment 2, ratified 12/15/1791, [access: 16.12.2017].
[2] *Why American Gun Laws Depend on a Comma,* [online] https://www.seeker.com/why-american-gun-laws-depend-on-a-comma-1792764069.html, [access: 16.12.2017].

X Amendment.[3] The NFA requires certain types of firearms to be registered with the Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives, or ATF. District court judge, Heartsill Ragon, accepted the claim and dismissed the indictment, starring "The court is of the opinion that this section is invalid in that it violates the II Amendment to the Constitution of the United States, U.S.C.A."[4], referring to the content of the II Amendment. Judge Ragon provided no further explanation of his reasons. The truth was that judge Ragon supported gun control law and wanted to prohibit firearms. He was aware that Miller was a felon and because he had been testifying against his gang, he had to disappear after he was released. Therefore, he couldn't hire a lawyer to argue the case at the Supreme Court. It was the Government's ideal test case[5]. On March 30, 1939, The Supreme Court heard the case and four main points were argued. The first was that „the NFA is intended as a revenue-collecting measure and therefore within the authority of the Department of Treasury"[6], then the attorneys said that the defendants „transported the shotgun from Oklahoma to Arkansas, and therefore use it in the interstate commerce"[7]. Other important point was that „The II Amendment protects only the ownership of military-type weapons appropriate for use in an organized militia"[8] and the last one was that "double barrel 12-gauge Stevens shotgun having a barrel less than 18 inches in length, bearing identification number 76230" was never used in any militia organization"[9]. Neither the defendant nor the legal counsel appeared at The Supreme Court. In fact, Miller was found dead before the final decision[10]. On May 15 1939, The Supreme Court, with Justice McReynolds' opinion, held that there is no doubt that a shotgun having a barrel less than 18 inches long has no reasonable relation to the efficiency or protection of

[3] B. L. Frye., *The Peculiar Story of U.S. v. Miller,* NYU Journal of Law & Liberty 2008, Vol. 3, No. 1, p. 60.

[4] *United States v. Miller, 26. F. Supp. 1002, No. 3926 (W.D. Ark. 1939)*, [online] https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/26/1002/2593592/, [access: 17.12.2017].

[5] B. L. Frye, *op.cit.* pp. 64-65.

[6] *The 2nd Amendment's Day in Court,*, [online] http://firearmtrainingstore.com/about-us/blog/the-2nd-Amendments-day-in-court/, [access: 17.12.2017].

[7] *Ibidem,* No 2.

[8] *Ibidem,* No. 3.

[9] *Ibidem,* No. 4.

[10] M. S. Brown, *The Strange Case of United States v. Miller*, [online] http://www.enterstageright.com/archive/articles/0801/0801usvmiller.htm, [access: 17.12.2017].

a well regulated Militia, so it cannot be said that The II Amendment guarantees the citizens a right to own and carry such a weapon[11]. Some[12] argue that the most important issues related to the case have never been discussed, because The Supreme Court remanded the case to the federal district court for „further proceedings", which actually never took place.

The *District of Columbia v. Heller* Case.

The next significant case that involved the II Amendment directly was *District of Columbia v. Heller* in 2008. That was the year, when The Supreme Court has changed its view. Between these two cases, some changes in law were made. In 1976, the Firearms Control Regulations Act (1975) was passed by the District of Columbia city council. The law banned residents from owning handguns, automatic firearms, semi-automatic firearms, certain shotguns and unregistered firearms, excluding those registered prior to 1975 and those possessed by active and retired law enforcement officers. The law also required firearms kept in the house to be "unloaded, disassembled, or bound by a trigger lock or similar device"[13]. Washington, D.C.'s gun laws were considered by many to be the strictest in the United States. In February 2003, six residents of Washington, D.C. filed a lawsuit in the District Court for the District of Columbia, challenging the constitutionality of provisions of the Firearms Control Regulations Act. District Court Judge Ricardo M. Urbina dismissed the lawsuit. On appeal, the U.S. Court of Appeals for the D.C. Circuit reversed the dismissal and struck down provisions of the Firearms Control Regulations Act as unconstitutional. The court concluded that of the six plaintiffs, only Heller – who applied for a handgun permit but was denied – had standing[14]. Then, the Court provided 3 main arguments, stating that the II Amendment "protects an individual right to keep and bear arms. The right existed prior to the formation of the new government under the Constitution and was premised on the private use of arms for activities such as hunting and self-defense,

[11] *United States v. Miller, (No. 696), 307 U.S. 174,(1939),* [online] https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/307/174, [access: 17.12.2017].
[12] M. S. Brown, *op. cit.*
[13] *The Case For Reforming The District Of Columbia's Gun Laws,* [online] https://www.nraila.org/articles/20070328/the-case-for-reforming-the-district-of, [access: 17.12.2017].
[14] B. Duignan, *District of Columbia v. Heller*, [online] https://www.britannica.com/event/District-of-Columbia-v-Heller, [access: 18.12.2017].

the latter being understood as resistance to either private lawlessness or the depredations of a tyrannical government (or a threat from abroad)"[15]. The Court determined that handguns are "arms" and concluded that thus they may not be banned by the District of Columbia[16]. However, there were some critical voices to that statement. For example, a statement by Circuit Judge Henderson, dissenting from the disposition of the case. In her opinion

> *there is no dispute that the Constitution, case law and applicable statutes all establish that the District is not a State within the meaning of the Second Amendment. Under United States v. Miller, 307 U.S. at 178, the Second Amendment's declaration and guarantee that «the right of the people to keep and bear Arms, shall not be infringed» relates to the Militia of the States only. That the Second Amendment does not apply to the District, then, is, to me, an unavoidable conclusion*[17].

Later, the defendants addressed the United States Supreme Court to hear the case. The plaintiffs did not oppose but, in fact, welcomed the petition. On June 28, 2008, The Supreme Court held that

> *The Second Amendment protects an individual right to possess a firearm unconnected with service in a militia, and to use that arm for traditionally lawful purposes, such as self-defense within the home*[18]. adding that *The handgun ban and the trigger-lock requirement (as applied to self-defense) violate the Second Amendment*"[19].

The Court made it clear that,

> *Like most rights, the Second Amendment right is not unlimited. It is not a right to keep and carry any weapon whatsoever in any manner whatsoever and for*

[15] *United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit, No. 04-7041, decided March 9, 2007, Shelly Parker, et. Al., Appellants v. District of Columbia and Adrian M. Fenty, Mayor of the District of Columbia, Appellees,* [online] https://pacer.cadc.uscourts.gov/internet/opinions.nsf/E23F1D1340E39A99852574400045380B/$file/04-7041a.pdf, [access: 18.12.2017],p. 46.
[16] *Ibidem,* p. 53.
[17] Judge Henderson's dissent to the *Shelly Parker, et. Al. Appellants v. District of Columbia* case, March 9, 2007, [online] https://pacer.cadc.uscourts.gov/internet/opinions.nsf/E23F1D1340E39A99852574400045380B/$file/04-7041a.pdf, [access: 18.12.2017], p. 17.
[18] *Supreme Court of the United States, District of Columbia v. Heller, certiorari to the United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit, No. 07-290, decided June 26, 2008,* [online] https://www.law.cornell.edu/supct/html/07-290.ZS.html, [access: 18.12.2017].
[19] *Ibidem.*

> *whatever purpose.[…]The Court's opinion should not be taken to cast doubt on longstanding prohibitions on the possession of firearms by felons and the mentally ill, or laws forbidding the carrying of firearms in sensitive places such as schools and government buildings, or laws imposing conditions and qualifications on the commercial sale of arms […] Because Heller conceded at oral argument that the D. C. licensing law is permissible if it is not enforced arbitrarily and capriciously, the Court assumes that a license will satisfy his prayer for relief and does not address the licensing requirement. Assuming he is not disqualified from exercising Second Amendment rights, the District must permit Heller to register his handgun and must issue him a license to carry it in the home*[20].

For the first time in the US history it was decided that the II Amendment guarantees an individual's right to possess a gun for self-defense[21]. The opinion of the Court was delivered by Justice Antonin Scalia.

Possible explanations of the II Amendment.

In one of his interviews, he explained his approach to judging, called textualism and originalism, starring that,

> *textualism means you are governed by the text. That's the only thing that is relevant to your decision, not whether the outcome is desirable, not whether legislative history says this or that. But the text of the statute. Originalism says that when you consult the text, you give it the meaning it had when it was adopted, not some later modern meaning*[22].

In 1998, Scalia opposed the idea of a living constitution, or the power of the judiciary to adapt the provisions to modern, changing times[23]. In the end, it all came back to a comma, which, according to the opinion delivered by Justice Scalia, divides the II Amendment into two thoughts. First is: "a well regulated Militia, being necessary to the security of a free State" which he called

[20] *Supreme Court of the United States, District of Columbia v. Heller,* [online], https://www.law.cornell.edu/supct/pdf/07-290P.ZS, [access: 18.12.2017], pp. 2-3.
[21] R. Barnes, *Justices Reject D.C. Ban on Handgun Ownership,* [online], http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/06/26/AR2008062600615.html, [access: 18.12.2017].
[22] C. Wallace, *Justice Antonin Scalia on issues facing SCOTUS and the country,* [online], http://www.foxnews.com/on-air/fox-news-sunday-chris-wallace/2012/07/29/justice-antonin-scalia-issues-facing-scotus-and-country#p//v/1760654457001, [access: 28.12.2017].
[23] *Justice Scalia on the Record,* [online] https://www.cbsnews.com/news/justice-scalia-on-the-record/, [access: 28.12.2017].

"a prefatory clause" and then "the right of the people to keep and bear arms, shall not be infringed." – an "operative clause". Justice Scalia explained that "the former does not limit the latter grammatically, but rather announces a purpose. The Amendment could be rephrased [and say that] «Because a well regulated Militia is necessary to the security of a free State, the right of the people to keep and bear Arms shall not be infringed.»"[24]. The Judge reminded that even though the structure of the II Amendment is unique in the American Constitution, a prefatory statement of purpose commonly appeared in other legal documents of the founding era[25]. While the founding era is mentioned, it is important to understand how the founding fathers worked on the text of the American Constitution. Michael Waldman, in his book called *The Second Amendment: A Biography*, tries to find answers by going back to the time of creating the Bill of Rights. In his research he discovered that the Congress did not debate on the II Amendment as much as they did on the others. According to Waldman "twelve congressmen joined the debate. None mentioned a private right to bear arms for self-defense, hunting, or for any purpose other than joining the militia"[26]. The America's most essential legal document is a subject of many interpretations, so it goes without saying that the punctuation marks are often called into questions. According to Ross Guberman, the president of Legal Writing Pro LLC and the winner of the Legal Writing Institute's 2016 Golden Pen award for making "an extraordinary contribution to the cause of good legal writing.", "when the Constitution was drafted, commas were more popular than they are now", and he added that many states ratified the II Amendment without one comma[27]. Also, *The New York Times* wrote that commas "meant to denote pauses in speaking" but the situation in law was even more peculiar, because "a long English tradition held that punctuation marks were not even part of the statues" and therefore, the courts were not

[24]A. Scalia, *Opinion of the Court, District of Columbia, et. al., Petitioners v. Dick Anthony Heller,* [online] https://www.law.cornell.edu/supct/html/07-290.ZO.html, [access: 17.19.2017].
[25] *Ibidem.*
[26] Mentioned by G. Lopez in *How the NRA resurrected the Second Amendment*, [online] https://www.vox.com/policy-and-politics/2017/10/12/16418524/us-gun-policy-nra, [access: 28.12.2017].
[27] R. Guberman, *Million Dollar Commas,* [online] https://www.legalwritingpro.com/articles/million-dollar-commas/, [access: 19.12.2017].

taking punctuation into consideration while interpreting the law[28]. As if that were not enough problems already, no one actually knows how many commas the II Amendment, in fact, is supposed to have[29]. Even though in *United States v. Emerson* in 2001 The United States Court of Appeals for the Fifth Circuit held that the II Amendment guarantees individuals the right to bear arms[30], gun control supporters argued that the real purpose of the II Amendment was that "a well-regulated militia…shall not be infringed" and that is why the commas stand where they stand. They claimed that the "individual" right to keep and bear arms refers only to the militia[31]. As it was mentioned at the beginning, "the militia" does not exist today the way it did in 18th century, so who could the "rephrased regulation" apply to?

Who should be allowed to carry a gun?

The official codification of the general and permanent federal statues of the United States called The Code of Law of the United States of America contains of 53 titles. In The 10th title - "Armed Forces", paragraph 246 - the definition of militia can be found. The U.S. Code says that

> *(a) The militia of the United States consists of all able-bodied males at least 17 years of age and […]under 45 years of age who are, or who have made a declaration of intention to become, citizens of the United States and of female citizens of the United States who are members of the National Guard. (b) The classes of the militia are – (1) the organized militia, which consists of the National Guard and the Naval Militia; and (2) the unorganized militia, which consists of the members of the militia who are not members of the National Guard or the Naval Militia*[32].

[28] A. Freedman, *Clause and Effect,* [online] http://www.nytimes.com/2007/12/16/opinion/16freedman.html?_r=0, [access: 19.12.2017].
[29] *Ibidem.*
[30] *United States v. Emerson*, [online] https://www.casebriefs.com/blog/law/constitutional-law/constitutional-law-keyed-to-chemerinsky/the-federal-judicial-power/united-states-v-emerson/2/, [access: 19.12.2017], pp. 1-2.
[31] *United States of America Plaintiff-appellant, v. Timothy Joe Emerson Defendant-appellee, 270 F.3d 203, (5th Cir. 2001),* [online] https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/270/203/545404/#fn9, [access: 19.12.2017].
[32] *United States Code, Title 10 – Armed Forces, Chapter 12 – The militia,* [online] http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title10-section246&num=0&edition=prelim, [access: 28.12.2017].

Gun control people claim, that nothing in the II Amendment gives citizens the right to carry a gun, but at most it refers to the right of states to form state militias, therefore it protects the National Guard[33]. Some even think, that "a well-regulated" means that the members of the militia are able to shoot straight[34].

In the *United States v. Emerson* case many methods of analyzing the meaning of constitutional provisions were used, including plain text, historical, structural, *stare decisis* and policy concerns[35]. It is important to mention that when the Heller case headlines, many pro-gun Americans formed their own arguments. Nelson Lund, a professor in Antonin Scalia School of Law at George Mason University, stated that

> *the «right of the people» protected by the Second Amendment is an individual right, just like the «right[s] of the people» protected by the First and Fourth Amendments. The Constitution does not say that the Second Amendment protects a right of the states or a right of the militia, and nobody offered such an interpretation during the founding era. Abundant historical evidence indicates that the Second Amendment was meant to leave citizens with the ability to defend themselves against unlawful violence. Such threats might come from usurpers of governmental power, but they might also come from criminals whom the government is unwilling or unable to control*[36].

He compares the First and the II Amendments and adds that since the I Amendment rights are not limited to the home, neither should it be forbidden by law to carry a weapon in public and the right to "keep and bear arms" is not supposed to be confined to citizens' houses[37]. An example of an organization that advocates gun rights is the National Rifle Association. The group

[33] *What the Courts really say about the Second Amendment,* [online] http://www.spectacle.org/996/2d.html, [access: 20.12.2017].
[34] D. J. Schultz, *The Second Amendment: The Framers' Intentions,* [online], https://www.lectlaw.com/files/gun01.htm, [access: 20.12.2017].
[35] *United States v. Emerson,* CaseBriefs, [online] https://www.casebriefs.com/blog/law/constitutional-law/constitutional-law-keyed-to-chemerinsky/the-federal-judicial-power/united-states-v-emerson/2/, [access: 19.12.2017], p. 2.
[36] N. Lund, *Not a Second Class Right: The Second Amendment Today,* [online] https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/Amendments/Amendment-ii/not-a-second-class-right-the-second-Amendment-today-nelson-lund/interp/2, [access: 28.12.2017].
[37] *Ibidem.*

was established in 1871 and by lawmakers and congressional staffers is considered to be one of the most influential lobbying groups in Washington, D.C[38]. According to one of the founders of NRA, its goal was to "promote and encourage rifle shooting at scientific basis"[39]. In response to an on-going dispute on the II Amendment, in 1934 NRA formed a Legislative Affairs Division, to work on the Amendment issues. Since the 1970s the NRA have taken an active role in influencing gun control legislation. They revived The II Amendment from its forgotten status and made it one of the most significant pieces of law in modern political times[40]. The Association focuses mainly on the second part of the Amendment, stating that the freedom to "keep and bear arms" is not to be limited. NRA Bylaws claim that the first and main purpose of the organization is

> *1. To protect and defend the Constitution of the United States, especially with reference to the inalienable right of the individual American citizen guaranteed by such Constitution to acquire, possess, collect, exhibit, transport, carry, transfer ownership of, and enjoy the right to use arms […] 2. To promote public safety, law and order, and the national defense; […] The Association may take all actions necessary and proper in the furtherance of these purposes and objectives*[41].

After noticing the critical need for political defense of the II Amendment, in 1975 the NRA formed the Institute for Legislative Action, or ILA[42]. ILA is committed to protecting the right of individuals to purchase, possess and use firearms for legitimate purposes. When restrictive "gun control" legislation is proposed, NRA members and supporters are warned and respond with individual letters and calls to their elected representatives to make their opinions known[43]. When in 1994, a ten-year Federal Assault Weapon Ban was signed

---

[38] *FORTUNE Releases Annual Survey of Most Powerful Lobbying Organizations,* [online] http://www.timewarner.com/newsroom/press-releases/1999/11/15/fortune-releases-annual-survey-of-most-powerful-lobbying, [access: 21.12.2017].

[39] *A Brief Story of the NRA,* [online] https://home.nra.org/about-the-nra/, [access: 21.12.2017].

[40] G. Lopez, *How the NRA resurrected the Second Amendment*, [online] https://www.vox.com/policy-and-politics/2017/10/12/16418524/us-gun-policy-nra, [access: 28.12.2017].

[41] *National Rifle Association in America, NRA Bylaws Article II,* [online] https://www.guidestar.org/profile/53-0116130, [access: 28.12.2017].

[42] *About the NRA Institute for Legislative Action,* [online], https://www.nraila.org/about/, [access: 28.12.2017].

[43] *Ibidem.*

into law by President Bill Clinton, NRA experienced one of its biggest losses. The Bill prohibited civilians from carrying semiautomatic weapons, and one of its regulations was that "it shall be unlawful for a person to import, sell, manufacture, transfer, or possess, in or affecting interstate or foreign commerce, a semiautomatic assault weapon"[44].

New attempts to regulate the issue.

After the Ban expired in 2004, next attempts of a renewal were unsuccessful[45]. When the shooting[46] in 2012 in Sandy Hook Elementary School (Newtown, Connecticut) occurred, new efforts to pass a new ban, called The Assault Weapon Ban of 2013, were made by Senator Dianne Feinstein and a host of other Democratic lawmakers[47]. The NRA reacted quickly and stated that "The American people know gun bans do not work and we are confident Congress will reject Senator Feinstein's wrong-headed approach"[48]. After that, Lawmakers Texas condemned Feinstein's proposition. Senator Ted Cruz said that "this proposal would have done nothing to prevent the terrible murders

[44] *H. R. 4269 – 114th Congress, Sec. 3 Restrictions on Assault Weapons and Large Capacity Ammunition feeding devices,* [online] https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/4269/text, [access: 28.12.2017].

[45] *S. 1034 – Assault Weapons Ban Reauthorization Act of 2003*, [online], https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/1034, [access: 28.12.2017]; *S.2109 - Assault Weapons Ban Reauthorization Act of 2004,* [online] https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/2109, [access: 28.12.2017].

[46] 20-year-old Adam Lanza killed 20 children and 6 adults in Sandy Hook Elementary School in Newtown, Connecticut; *Authorities ID gunman who killed 27in elementary school massacre,* [online], http://usnews.nbcnews.com/_news/2012/12/14/15911025-authorities-id-gunman-who-killed-27-in-elementary-school-massacre?lite, [access: 28.12.2017].

[47] D. Freedman, *Feinstein offers new assault weapons Ban,* [online] http://www.chron.com/default/article/Feinstein-offers-new-assault-weapons-ban-4221873.php, [access: 28.12.2017].

[48] *Ibidem.*

in Newtown, but it would limit the constitutional liberties of law-abiding citizens"[49]. The Senate Judiciary Committee approved a version of the bill reinstating the ban[50], but on April 17, 2013, the Ban failed on Senate vote 40 to 60[51]. President Barack Obama delivered his response, stating that

> *I know all of them [senators] were shocked by tragedies like Newtown and I also understand that they come from states that are strongly pro-gun and I've consistently said that the original differences when it comes to guns, and that both side have to listen to each other but the fact is, most of these senators could not offer any good reason why we wouldn't want to make it harder for criminals and those with severe mental illnesses to buy a gun.[…] It came down to politics. They worry that […] minority of gun owners would come after them in future elections. They worry that the gun lobby would spend a lot of money and paint them as "the anti Second Amendment".[…] They started looking for an excuse, any excuse to vote no.[…] As I said from the start – no single piece of legislation can stop violence and evil.[…] But if action by Congress could have saved one person, one child, a few hundred, a few thousand, and if it could have prevented those people from losing their lives to gun violence in the future, while preserving our Second Amendment rights, we had an obligation to try. And this legislation met that test. And too many senators failed theirs*[52].

Conclusion

Gun laws are a subject of an on-going discussion in the United States. Both gun control and gun rights supporters have made a lot of solid arguments throughout the years and it is definitely a significant topic for American politics, and not just for American politics. It is obvious that the U. S. Constitution is an important piece of world's history, but that does not mean it's a perfectly

[49] *Ibidem*.

[50] J. Steinhauer, *Party-Line Vote in Senate Panel For Ban on Assault Weapons,* [online] http://www.nytimes.com/2013/03/15/us/politics/panel-approves-reinstatement-of-assault-weapons-ban.html?mtrref=undefined&gwh=1D709B764113A658932BB5B4636CF8F7&gwt=pay, [access: 28.12.2017].

[51] R. Simon, *Senate Votes Down Feinstein's assault Weapons Ban,* [online], http://articles.latimes.com/2013/apr/17/news/la-pn-dianne-feinstein-assault-weapons-vote-20130417, [access: 28.12.2017].

[52] E. O'Keefe and P. Rucker, *Gun-control overhaul is defeated in Senate,* [online], https://www.washingtonpost.com/politics/gun-control-overhaul-is-defeated-in-senate/2013/04/17/57eb028a-a77c-11e2-b029-8fb7e977ef71_story.html?utm_term=.26616fd36649, [access: 28.12.2017].

written document. That is maybe why the United States is so divided on this issue. They all focus on these 27 words of the Amendment, trying to figure out how they are supposed to work in modern times, without the possibility of an explanation from the creators of the document. On each side of the dispute there are linguists, lawyers, professors, politics etc. Both are reading the II Amendment literally and both are trying to interpret it. They both are looking at the same letters and words, but they are seeing two entirely opposite things.

Bibliography

A Brief Story of the NRA, [online] https://home.nra.org/about-the-nra/, [access: 21.12.2017].

About the NRA Institute for Legislative Action, [online] https://www.nraila.org/about/, [access: 28.12.2017].

Authorities ID gunman who killed 27in elementary school massacre, [online] http://usnews.nbcnews.com/_news/2012/12/14/15911025-authorities-id-gunman-who-killed-27-in-elementary-school-massacre?lite, [access: 28.12.2017].

Barnes Robert, *Justices Reject D.C. Ban on Handgun Ownership*, [online] http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/06/26/AR2008062600615.html, [access: 18.12.2017].

Brown Michael S., *The Strange Case of United States v. Miller,*[online] http://www.enterstageright.com/archive/articles/0801/0801usvmiller.htm, [access: 17.12.2017].

Case For Reforming The District Of Columbia's Gun Laws, [online] https://www.nraila.org/articles/20070328/the-case-for-reforming-the-district-of, [access: 17.12.2017].

Duignan Brian, *District of Columbia v. Heller,* [online], https://www.britannica.com/event/District-of-Columbia-v-Heller, [access: 18.12.2017].

FORTUNE Releases Annual Survey of Most Powerful Lobbying Organizations, [online] http://www.timewarner.com/newsroom/press-releases/1999/11/15/fortune-releases-annual-survey-of-most-powerful-lobbying, [access: 21.12.2017].

Freedman Adam, *Clause and Effect,* [online] http://www.nytimes.com/2007/12/16/opinion/16freedman.html?_r=0, [access: 19.12.2017].

Freedman Dan, *Feinstein offers new assault weapons Ban,* [online] http://www.chron.com/default/article/Feinstein-offers-new-assault-weapons-ban-4221873.php, [access: 28.12.2017].

Frye Brian L., *The Peculiar Story of U.S. v. Miller,* NYU Journal of Law & Liberty 2008, Vol. 3, No. 1.

Guberman Ross, *Million Dollar Commas,* [online] https://www.legalwritingpro.com/articles/million-dollar-commas/, [access: 19.12.2017].

H. R. 4269 – 114th Congress, Sec. 3 Restrictions on Assault Weapons and Large Capacity Ammunition feeding devices, [online] https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/4269/text, [access: 28.12.2017].

Justice Scalia on the Record, [online] https://www.cbsnews.com/news/justice-scalia-on-the-record/, [access: 28.12.2017].

Lopez German, *How the NRA resurrected the Second Amendment*, [online] https://www.vox.com/policy-and-politics/2017/10/12/16418524/us-gun-policy-nra, [access: 28.12.2017].

Lund Nelson, *Not a Second Class Right: The Second Amendment Today,* [online] https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/Amendments/Amend

ment-ii/not-a-second-class-right-the-second-Amendment-today-nelson-lund/interp/2, [access: 28.12.2017].

National Rifle Association in America, *NRA Bylaws Article II,* [online] https://www.guidestar.org/profile/53-0116130, [access: 28.12.2017].

O'Keefe Ed and Rucker Philip, *Gun-control overhaul is defeated in Senate,* [online] https://www.washingtonpost.com/politics/gun-control-overhaul-is-defeated-in-senate/2013/04/17/57eb028a-a77c-11e2-b029-8fb7e977ef71_story.html?utm_term=.26616fd36649, [access: 28.12.2017].

Richard Simon, *Senate Votes Down Feinstein's assault Weapons Ban,* [online] http://articles.latimes.com/2013/apr/17/news/la-pn-dianne-feinstein-assault-weapons-vote-20130417, [access: 28.12.2017].

S. 1034 – Assault Weapons Ban Reauthorization Act of 2003, [online] https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/1034, [access: 28.12.2017].

S.2109 - Assault Weapons Ban Reauthorization Act of 2004, [online] https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/2109, [access: 28.12.2017].

Scalia Antonin, *Opinion of the Court, District of Columbia, et. al., Petitioners v. Dick Anthony Heller,* [online] https://www.law.cornell.edu/supct/html/07-290.ZO.html, [access: 19.12.2017].

Schultz Daniel J., *The Second Amendment: The Framers' Intentions,* [online] https://www.lectlaw.com/files/gun01.htm, [access: 20.12.2017].

Steinhauer Jennifer, *Party-Line Vote in Senate Panel For Ban on Assault Weapons,* [online] http://www.nytimes.com/2013/03/15/us/politics/panel-approves-reinstatement-of-assault-weapons-ban.html?mtrref=undefined&gwh=1D709B764113A658932BB5B4636CF8F7&gwt=pay, [access: 28.12.2017].

Supreme Court of the United States, District of Columbia v. Heller, certiorari to the United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit, No. 07-290, decided June 26, 2008, [online] https://www.law.cornell.edu/supct/html/07-290.ZS.html, [access: 18.12.2017].

Supreme Court of the United States, District of Columbia v. Heller, No. 07-290, [online] https://www.law.cornell.edu/supct/pdf/07-290P.ZS, [access: 18.12.2017].

The 2nd Amendment's Day in Court, [online] http://firearmtrainingstore.com/about-us/blog/the-2nd-Amendments-day-in-court/, [access: 17.12.2017].

The Code of Laws of the United States of America, [online] http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title10-section246&num=0&edition=prelim, [access: 28.12.2017].

The Constitution of the United States, [online] https://www.usconstitution.net/const.pdf, [access: 16.12.2017].

United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit, No. 04-7041, decided March 9, 2007, Shelly Parker, et. Al., Appellants v. District of Columbia and Adrian M. Fenty, Mayor of the District of Columbia, Appellees, [online] https://pacer.cadc.uscourts.gov/internet/opinions.nsf/E23F1D1340E39A99852574400045380B/$file/04-7041a.pdf, [access: 18.12.2017].

United States of America Plaintiff-appellant, v. Timothy Joe Emerson Defendant-appellee, 270 F.3d 203, (5th Cir. 2001), [online] https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/270/203/545404/#fn9, [access: 20.12.2017].

United States v. Emerson, [online] https://www.casebriefs.com/blog/law/constitutional-law/constitutional-law-keyed-to-chemerinsky/the-federal-judicial-power/united-states-v-emerson/2/, [access 19.12.2017].

United States v. Miller, (No. 696), 307 U.S. 174,(1939), [online] https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/307/174, [access: 17.12.2017].

United States v. Miller, 26. F. Supp. 1002, No. 3926 (W.D. Ark. 1939), Justia US Law, [online] https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/26/1002/2593592/, [access: 17.12.2017].

Wallace Chris, *Justice Antonin Scalia on issues facing SCOTUS and the country,* [online] http://www.foxnews.com/on-air/fox-news-sunday-chris-wallace/2012/07/29/justice-antonin-scalia-issues-facing-scotus-and-country#p//v/1760654457001, [access: 28.12.2017].

What the Courts really say about the Second Amendment, [online] http://www.spectacle.org/996/2d.html, [access: 20.12.2017].

Why American Gun Laws Depend on a Comma, [online] https://www.seeker.com/why-american-gun-laws-depend-on-a-comma-1792764069.html, [access: 16.12.2017].

Streszczenie

Przecinek jako główna przyczyna sporów o prawo do posiadania broni

Spór dotyczący prawa do posiadania i noszenia broni w Stanach Zjednoczonych od dawna trafiał na pierwsze strony gazet. Wszystko to przez jeden przecinek w II Poprawce do Amerykańskiej Konstytucji. Mimo, że jest ona jednym z najważniejszych elementów historii, nie jest dokumentem idealnym. Dla niektórych osób propozycja zmieniającej się z biegiem czasu wykładni konstytucji jest nie do zaakceptowania, więc próbuje się ją interpretować, opierając się tylko na jej strukturze gramatycznej oraz interpunkcji. Naród Amerykański podzielił się na dwa zupełnie przeciwstawne obozy: zwolenników regulacji, które zapewniają wszystkim jednostkom prawo do posiadania broni, ponieważ,

tak jak każde inne konstytucyjne prawo obywatela, tak i to wynikające z II Poprawki powinno być nieograniczone, oraz tych, którzy uważają, że taki przywilej powinien dotyczyć tylko Milicji, a przez to odnosić się wyłącznie do Gwardii Narodowej Stanów Zjednoczonych. W historii prawa amerykańskiego nawiązywano do II Poprawki w dwóch głośnych sprawach, z których jedna miała być eksperymentem Rządu. Prawo do broni jest przedmiotem niekończącej się dyskusji między politykami, profesorami oraz prawnikami. Wszyscy patrzą na to samo zdanie zawarte w Amerykańskiej Konstytucji i wszyscy przedstawiają mocne argumenty na obronę swoich poglądów.

Słowa kluczowe: II Poprawka, Konstytucja, milicja, broń.

Mateusz Michał Piotrowski
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Prawo do posiadania broni a masowe strzelaniny w Stanach Zjednoczonych Ameryki

Prawo do posiadania broni to w Stanach Zjednoczonych temat niezwykle drażliwy, zarówno dla społeczeństwa jak i polityków. Jest to spowodowane przede wszystkim przez interpretację Drugiej Noweli do Konstytucji Stanów Zjednoczonych, która gwarantuje obywatelom swobodny dostęp do broni palnej. Zwolennicy tego prawa argumentują, iż kontekst historyczny nie ma tu żadnego znaczenia. Z kolei przeciwnicy są zdania, iż prawo to jest bezpośrednio związane z instytucją milicji obywatelskiej, która utraciła na znaczeniu w momencie utworzenia regularnych Sił Zbrojnych. Niemniej jednak za każdym razem, gdy w USA dochodzi do masowych strzelanin, opinia publiczna naciska na zaostrzenie przepisów dotyczących broni palnej. Jednak poddając szerszej analizie konkretne przypadki, okazuje się, że nie zawsze przyczyną są zbyt liberalne regulacje.

Powszechnie stosowane pojęcie masowej strzelaniny wywodzi się od terminu „masowe morderstwo" używanego przez Federalne Biuro Śledcze. Według FBI masowe morderstwo musi prowadzić do śmierci co najmniej czterech osób. Takie samo założenie zastosowano także dla masowych strzelanin. Jednak w ostatnich latach odstąpiono od definicji, by wszystkie z ofiar musiały być ofiarami śmiertelnymi. Obecnie przyjmuje się więc, że masowa strzelanina to taka, w której występują co najmniej cztery ofiary.

W strzelaninie w ośrodku edukacyjnym dla imigrantów w Binghamton, którą w 2009 roku przeprowadził Jiverly Wong, zginęło 13 osób, a 4 zostały

ranne[1]. Wong umyślnie wybrał ten budynek, gdyż sam we wcześniejszych latach był uczniem tej placówki. Broń, którą wykorzystał w ataku, została przez niego zakupiona legalnie, lata przed strzelaniną[2]. Wong nie miał udokumentowanej przeszłości kryminalnej, a także stwierdzonych zaburzeń psychicznych.

W 2011 roku podczas spotkania z kongresmenką Gabrielle Giffords w Tucson doszło do masowej strzelaniny. Napastnik, 22 letni Jared Loughner zabił 6 osób, w tym przewodniczącego federalnego sądu dystryktowego i ranił kolejne 13 osób, w tym kongresmenkę Giffords, która była bezpośrednim celem jego ataku[3].

Loughner nie był zdolny do legalnego posiadania broni z powodu zaburzeń zdrowia psychicznego oraz przeszłości kryminalnej związanej z posiadaniem narkotyków. Mimo to legalnie nabył pistolet w lokalnym sklepie 6 tygodni przed strzelaniną, pozytywnie przechodząc procedurę weryfikacyjną w systemie *NICS* [*National Instant Criminal Background Check System*][4]. W dniu strzelaniny Loughner próbował dokupić większą ilość amunicji, jednak ta nie została mu sprzedana przez ekspedienta z powodu jego agresywnego wyglądu. Sprawcę skazano na karę dożywotniego pozbawienia wolności oraz dodatkowe 140 lat kary więzienia[5].

Wśród największych masowych strzelanin w USA wymienić należy strzelaninę w kinie w Aurorze w stanie Kolorado. Sprawcą był James Holmes, który

[1] W. Branigin, *Gunman Kills at Least 13 in Binghamton, N.Y.*, [online] http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/04/03/AR2009040301774.html [dostęp: 20.10.2017].

[2] L. Buchanan, J. Keller, R. A. Oppel Jr, D. Victor, *How They Got Their Guns*, [online] https://www.nytimes.com/interactive/2015/10/03/us/how-mass-shooters-got-their-guns.html [dostęp: 20.10.2017].

[3] M. Lacey, D. Herszehnorn, *In Attack's Wake, Political Repercussions*, [online] https://www.nytimes.com/2011/01/09/us/politics/09giffords.html, [dostęp: 20.10.2017].

[4] J. Winter, *Arizona Suspected Gunman Passed FBI Background Check*, [online] http://www.foxnews.com/us/2011/01/09/arizona-suspected-gunman-no-stranger-to-trouble.html, [dostęp: 15.01.2018].

[5] J. Ball, *Loughner face victims in being sentenced to life in prison without parole*, [online] https://www.washingtonpost.com/world/national-security/gabrielle-giffords-confronts-shooter-jared-lee-loughner-in-court/2012/11/08/09968fe2-29c7-11e2-b4e0-346287b7e56c_story.html?utm_term=.2ae0f673b47c [dostęp: 20.10.2017].

20 lipca 2012 r. otworzył ogień do licznych osób przebywających w sali kinowej. W wyniku jego działań życie straciło 12 osób, a kolejne 70 osób zostało rannych.

Holmes w trakcie strzelaniny posługiwał się karabinem samopowtarzalnym Smith&Wesson M&P 15, strzelbą Remington 870 Express i pistoletem Glock 22, które zakupił w lokalnych sklepach na 2 miesiące przed strzelaniną[6]. Gdyby Holmes dokonał zakupu broni w jednym sklepie, lokalne służby zostałyby poinformowane o tym fakcie. Jednak regulacja ta nie dotyczy zakupu wielu sztuk broni w krótkim czasie u różnych sprzedawców. Przy każdej z transakcji Holmes pozytywnie przeszedł przez procedurę federalnej weryfikacji w systemie *NICS*. Amunicję do broni kupował partiami przez internet. W ten sposób Holmes zgromadził 3 tys. sztuk amunicji do pistoletu, 3,5 tys. sztuk amunicji do karabinu i 350 sztuk nabojów do strzelby. Ponadto Holmes nabył też dwa granaty z gazem łzawiącym, kamizelkę taktyczną, hełm i maskę przeciwgazową.

Jednak Holmes nie był uprawiony do posiadania broni palnej. W latach poprzedzających strzelaninę Holmes wielokrotnie spotykał się z psychiatrami i poddawał się leczeniu psychiatrycznemu. W systemie *NICS* nie widniała jednak żadna wzmianka o tym, jakoby Holmes miał nie być uprawniony do zakupu broni z powodu stwierdzonych chorób psychicznych.

Holmes rozpoczął strzelaninę od rozpylenia w sali kinowej gazu łzawiącego. Następnie oddał sześć strzałów ze strzelby, 65 z karabinu który uległ zacięciu w trakcie opróżniania magazynka bębnowego oraz pięć strzałów z pistoletu, po czym opuścił salę kinową i udał się na tyły budynku w pobliże pozostawionego wcześniej samochodu[7]. Holmes został zatrzymany przez policję po 7 minutach od rozpoczęcia strzelaniny. W momencie zatrzymania nie był uzbrojony i nie przeciwstawiał się funkcjonariuszom.

[6] M. Castillo, *Colo. shooter purchased guns legally from 3 different stores*, [online] https://www.cbsnews.com/news/colo-shooter-purchased-guns-legally-from-3-different-stores/, [dostęp: 02.01.2018].

[7] [online] https://www.kjrh.com/news/national/aurora-police-testify-in-james-holmes-trial-240-ballistic-impacts-found-after-theater-shooting [dostęp: 02.01.2018].

Biegli badający Holmesa stwierdzili, że jest on schizofrenikiem, jednak podczas masakry był w pełni świadom swojego postępowania[8]. Holmes został skazany na 12 wyroków dożywotniego pozbawienia wolności za dokonanie 12 morderstw I stopnia oraz dodatkowe 3318 lat pozbawienia wolności za kilkadziesiąt prób morderstwa.

W czerwcu 2015 roku doszło do masowej strzelaniny na terenie afrykańskiego kościoła metodystyczno-episkopalnego w Charleston. W wyniku tej masowej strzelaniny, która była także zbrodnią na tle rasowym, życie straciło 9 osób. 21 letni Dylann Roof wtargnął do kościoła podczas trwającego nabożeństwa i otworzył ogień do znajdujących się w środku osób. Roof zbiegł z miejsca zdarzenia, jednak dzięki relacjom świadków został zidentyfikowany i zatrzymany kolejnego dnia. Motywem do działania była chęć rozpoczęcia wojny na tle rasowym.

Roof został zatrzymany za posiadanie narkotyków 4 miesiące przed strzelaniną. Ten fakt powinien uniemożliwić mu zakup broni, jednak w systemie *NICS* brak było informacji o jakichkolwiek nieprawidłowościach, dzięki czemu Roof mógł legalnie zakupić broń, z której następnie zamordował 9 osób[9]. Napastnikowi postawiono 33 zarzuty naruszenia prawa federalnego i 13 zarzutów złamania prawa stanowego. Roof w sądzie federalnym został skazany na karę śmierci, z kolei w sądzie stanowym przyznał się do zarzucanych mu czynów i skazano go na karę dożywotniego pozbawienia wolności[10].

Masowe strzelaniny zdarzały się także na terenie placówek wojskowych. Jedna ze słynniejszych masakr przeprowadzonych przez członka personelu wojskowego odbyła się w 2009 roku w Forcie Hood w Teksasie.

Nidal Hasan, major Armii Stanów Zjednoczonych i wojskowy psychiatra 5 listopada 2009 roku śmiertelnie postrzelił 13 osób i ranił kolejne 30 posługując się przy tym legalnie zakupionym przez siebie pistoletem FN Five-Seven.

[8] A. O'Neill, A. Cabrera, *A look inside the 'broken' mind of James Holmes*,, [online] http://edition.cnn.com/2015/06/05/us/james-holmes-theater-shooting-trial/index.html, [dostęp: 02.01.2018].

[9] E. Nakashima, *FBI: Breakdown in background check system allowed Dylann Roof to buy gun*, [online] https://www.washingtonpost.com/world/national-security/fbi-accused-charleston-shooter-should-not-have-been-able-to-buy-gun/2015/07/10/0d09fda0-271f-11e5-b72c-2b7d516e1e0e_story.html?utm_term=.0ea93a6c62eb [dostęp: 20.10.2017].

[10] T. Phelps, *Dylann Roof indicted on federal hate-crime charges in Charleston church shooting*, [online] www.latimes.com/nation/la-na-roof-hate-crimes-20150722-story.html+&cd=1&hl=pl&ct=clnk&gl=pl, [dostęp: 20.10.2017].

Była to najkrwawsza masowa strzelanina na terenie placówki wojskowej w historii USA.

Hasan znajdował się pod wcześniejszą obserwacją służb z powodu korespondencji, jaką regularnie wymieniał z Anwarem al-Awlakim, jednym z oficerów al-Kaidy. Uznano jednak, że Hasan nie stanowi zagrożenia dla bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych, mimo iż jego współpracownikom z jednostki znany był fakt religijnej radykalizacji Hasana[11].

Hasan został zatrzymany i poddany procesowi sądowemu. W 2013 roku został skazany na karę śmierci. Motywem do działania Hasana miał być odwet za śmierć Talibów w Afganistanie i sprzeciwienie się prowadzeniu przez Stany Zjednoczone wojny z terroryzmem.

Fort Hood ponownie stało się miejscem masowej strzelaniny w 2014 roku. Ivan Lopez, także członek Armii, 2 kwietnia 2014 r. zastrzelił 3 osoby i ranił 12 po tym jak odmówiono mu przyznania przepustki[12]. W trakcie nieudanego zatrzymania przez jednego z żandarmów Lopez popełnił samobójstwo.

Do jednej z bardziej krwawych masowych strzelanin doszło także w porcie Marynarki Stanów Zjednoczonych w Dystrykcie Kolumbii. Sprawcą był Aaron Alexis, były członek Marynarki wydalony ze służby. 16 września 2013 r. Alexis dostał się na teren portu korzystając z przepustki, która nie została mu odebrana po wydaleniu ze służby. Następnie wszedł do jednego z budynków, gdzie wypakował strzelbę Remington 870 Express i rozpoczął strzelaninę. Jedną z pierwszych ofiar Alexisa był ochroniarz, którego bronią później posługiwał się napastnik. Strzelanina trwała ponad godzinę z powodu ciągłego przemieszczenia się Alexisa. W tym czasie zdołał on zabić 12 osób i ranić 3 kolejne[13]. Alexis został zabity podczas strzelaniny przez funkcjonariuszy, którzy odpowiedzieli na prowadzony przez niego ogień.

[11] D. Johnston, S. Shane, *U.S. Knew of Suspect's Tie to Radical Cleric*, [online] https://www.nytimes.com/2009/11/10/us/10inquire.html [dostęp: 20.10.2017].

[12] P. Baker,M. Fernandez, *Again, Obama Offers Comfort at Fort Hood After Soldiers Are Killed*, [online] https://www.nytimes.com/2014/04/10/us/fort-hood-shooting.html [dostęp: 20.10.2017].

[13] M. Shear, M. Schmidt, *Gunman and 12 Victims Killed in Shooting at D.C. Navy Yard*, [online] https://www.nytimes.com/2013/09/17/us/shooting-reported-at-washington-navy-yard.html, [dostęp: 15.01.2018].

Osobnym pojęciem, choć bezpośrednio wiążącym się z omawianym tematem, jest szkolna strzelanina. Charakter tego pojęcia determinuje miejsce – strzelanina taka jest przeprowadzona w placówce edukacyjnej. Przykładami mogą być strzelanina na uniwersytecie Virginia Tech, strzelanina w szkole w Columbine, czy strzelanina w szkole podstawowej Sandy Hook. Pojęcie szkolnej strzelaniny jest rozłączne z pojęciem strzelaniny masowej. By mówić o szkolnej strzelaninie nie jest wymagana minimalna liczba ofiar, a charakter determinuje wyłącznie fakt wykorzystania broni palnej na terenie placówki edukacyjnej.

Szkolną strzelaniną, która u schyłku XX wieku wstrząsnęła nie tylko Stanami Zjednoczonymi, ale całym światem, była strzelanina w Columbine w Kolorado z 20 kwietnia 1999 r. Sprawcami była para nastolatków, 18 letni Eric Harris i 17 letni Dylan Klebold, którzy postanowili przeprowadzić masakrę w szkole, której byli uczniami.

Napastnicy w strzelaninie wykorzystali pistolet samopowtarzalny TEC-DC9, karabin Hi-Point 995, strzelbę Savage 67H oraz dwulufową strzelbę Stevens 311D, która została przez nich samodzielnie zmodyfikowana na tzw. „obrzyn". W momencie zakupu broni zarówno Harris jak i Klebold nie mieli ukończonych 18 lat, w związku z czym nie mogli wejść legalnie w posiadanie broni. Pistolet TEC został przez nich odkupiony od jednego ze współpracowników z lokalnej pizzerii, który, jak później przyznał, był świadom, iż obydwaj nastolatkowie nie byli z racji wieku zdolni do legalnego posiadania broni palnej. Trzy egzemplarze broni długiej zakupiła w ich imieniu od prywatnego handlarza pełnoletnia znajoma, która następnie dobrowolnie przekazała im broń[14].

Napastnicy przed rozpoczęciem strzelaniny umieścili ładunek wybuchowy w odległości trzech mil od szkoły, który miał odwrócić uwagę służb od planowanej masakry. Harris i Klebold następnie przemieścili się pod budynek szkoły, gdzie na osobnych parkingach pozostawili swoje samochody i uzbroili ładunki wybuchowe w bagażnikach pojazdów, które miały zostać zdetonowane pięćdziesiąt minut później, po przyjeździe policji i służb ratowniczych na miejsce masakry. Następnie w szkolnej stołówce pozostawili dwie propanowe ruro-

[14] D. Olinger, *Following the Guns*, [online] http://extras.denverpost.com/news/shot0801.htm [dostęp: 20.10.2017].

bomby o wadze prawie 10 kilogramów każda, z zapalnikami ustawionymi na eksplozję po kilku minutach.

Detonacja ładunków w stołówce jednak nie powiodła się. Napastnicy rozpoczęli więc strzelaninę w budynku szkoły, która trwała 49 minut, do momentu samobójstwa obydwu sprawców[15]. W jej czasie napastnicy tylko trzykrotnie wymienili ogień z policją, dwukrotnie na samym początku strzelaniny z pierwszymi funkcjonariuszami, którzy odpowiedzieli na zgłoszenie oraz z jednostką SWAT [*Special Weapons and Tactics*], która zabezpieczała teren przed budynkiem szkoły. Napastnicy zabili 2 osoby i ranili 10, gdy przemieszczali się po szkolnych korytarzach, korzystając też z ruro-bomb własnej produkcji[16]. Jednak prawdziwej masakry dokonali w pomieszczeniu szkolnej biblioteki. Tam Harris i Klebold zabili 10 i ranili 12 osób ukrywających się w pomieszczeniu biblioteki. Pozostałe 34 osoby, które ukrywały się w bibliotece nie odniosły żadnych obrażeń. Z późniejszych ustaleń policji wynikało, że obydwaj mieli wystarczającą ilość amunicji, by zabić resztę osób ukrywających się w bibliotece[17]. Pół godziny po dokonaniu masakry w bibliotece, nie raniąc już nikogo więcej, napastnicy popełnili samobójstwo.

W wyniku ich działań życie straciło łącznie 13 osób – 12 uczniów i 1 nauczyciel, który zmarł po strzelaninie z powodu licznych obrażeń. 24 osoby zostały ranne, w tym 21 bezpośrednio przez napastników, a 3 osoby odniosły rany w wyniku ucieczki z miejsca masakry[18].

Według późniejszego raportu policji, gdyby bomby pozostawione przez napastników w stołówce eksplodowały z pełną siłą, wybuch doprowadziłby do śmierci lub ciężkich obrażeń wszystkich 488 osób, które wówczas znajdowały się w tym pomieszczeniu[19]. Eksplozja mogłaby też doprowadzić do zarwania się sufitu i osunięcia znajdującej się nad stołówką biblioteki, a co za tym idzie, zwiększenia liczby ofiar.

---

[15] *The Columbine High School Shooting Narrative Time Line of Events 11:10 am to 11:59 am*, Jefferson County Sheriff, [online] http://edition.cnn.com/SPECIALS/2000/columbine.cd/Pages/NARRATIVE.Time.Line.htm, [dostęp: 22.12.2017].

[16] Tamże.

[17] Tamże.

[18] *The Columbine High School Shooting Narrative Time Line of Events 12:00 noon to 5:00 pm*, [online] http://edition.cnn.com/SPECIALS/2000/columbine.cd/Pages/NARRATIVE.Time.Line2.htm, [dostęp: 22.12.2017].

[19] *Bomb Summary*, [online] http://edition.cnn.com/SPECIALS/2000/columbine.cd/Pages/BOMBS_TEXT.htm, [dostęp: 22.12.2017].

Z powodu samobójstwa obydwu sprawców motywy przeprowadzenia strzelaniny pozostały nieznane. Winy próbowano doszukiwać się w grach komputerowych czy muzyce metalowej. Jednak faktycznym czynnikiem, który mógł przyczynić się do decyzji podjętej przez dwójkę nastolatków, było znęcanie się przez rówieśników i brak reakcji na takie zachowanie ze strony placówki szkolnej. W konkluzjach, które w piątą rocznicę masakry opublikowali główny śledczy oraz współpracujący przy śledztwie psychiatrzy, ukazano Harrisa jako przewlekle chorego psychicznie, który powinien być poddany leczeniu w ośrodku zamkniętym. Z kolei u Klebolda stwierdzono głęboką depresję[20]. Stan ich psychiki oraz motywację do przeprowadzenia masakry ujęto w jednym zdaniu: „Eric udał się do szkoły by zabijać i nie przejmował się tym, czy sam zginie, zaś Dylan chciał umrzeć i nie przejmował się tym, czy zginie ktoś jeszcze"[21].

Najtragiczniejszą w historii USA szkolną strzelaniną jest strzelanina na uniwersytecie Virginia Tech, którą 16 kwietnia 2007 r. przeprowadził 23 letni student tej placówki, Seung Hui-Cho. Sprawca pochodzący z Korei Południowej miał udokumentowaną wieloletnią historię zaburzeń zdrowia psychicznego. Jednak taka informacja nie została przekazana przez koreańskie placówki, gdy Cho aplikował do Virginia Tech. Po rozpoczęciu studiów Cho był poddawany postępowaniom dyscyplinarnym przez władzę uczelni m.in. za nękanie studentek. Po drugim takim incydencie Cho został skierowany na badanie psychiatryczne, podczas którego stwierdzono, że stanowi on zagrożenie[22]. Cho nie został jednak skierowany na leczenie i nie stawił się na ponowne badanie.

Broń, którą Cho wykorzystał w masakrze, została przez niego zakupiona legalnie przed atakiem. Najpierw nabył pistolet Walther P22, a następnie po upływie miesiąca, pistolet Glock 19. Obydwa pistolety zostały przez Cho zakupione od licencjonowanych sprzedawców i w każdym przypadku Cho pozytywnie przeszedł procedurę sprawdzającą. Zgodnie z prawem Cho nie powinien móc nabyć broni z powodu zaburzeń zdrowia psychicznego. Jednak luka

[20] D. Cullen, *The Depressive and the Psychopath*, [online] http://www.slate.com/articles/news_and_politics/assessment/2004/04/the_depressive_and_the_psychopath.html?via=gdpr-consent [dostep: 20.10.2017].

[21] Cyt. za: S. Klebold, *A Mother's Reckoning: Living in the Aftermath of the Tragedy*, New York 2016, s. 172.

[22] N. Potter, D. Schoetz, *Va. Tech Killer Ruled Mentally Ill by Court; Let Go After Hospital Visit*, [online] http://abcnews.go.com/US/story?id=3052278&page=1, [do-stęp: 20.10.2017].

w prawie Virginii powodowała, iż władze stanowe nie miały obowiązku wprowadzania wszystkich informacji do federalnego systemu weryfikacji *NICS*[23]. Dzięki tej luce informacje o zaburzeniach zdrowia psychicznego Cho nie zostały wprowadzone, a sprawca mógł dwukrotnie legalnie kupić broń.

Strzelanina rozpoczęła się nad ranem, w jednym z akademików na terenie kampusu Virginia Tech. Cho dostał się do akademika, a następnie do jednego z pokoi, gdzie śmiertelnie postrzelił dwie mieszkające tam studentki[24]. Następnie opuścił budynek i udał się do swojego mieszkania, gdzie przebrał się z zakrwawionych ubrań, usunął dane z komputera i przygotował do wysyłki paczkę z listem i nagraniem video.

W tym czasie policja i służby medyczne odpowiedziały na zgłoszenie o ofiarach w akademiku. Choć nie było żadnej informacji o sprawcy, władze uczelni postanowiły nie ewakuować kampusu, uznając, że napastnik nie stanowi dalszego zagrożenia.

Cho udał się na pocztę, gdzie wysłał przygotowaną wcześniej paczkę zaadresowaną do stacji *NBC News*. Następnie wtargnął do jednego z budynków, gdzie łańcuchem zabranym z domu zablokował główne drzwi wejściowe, umieszczając na nich kartkę, że przy próbie otwarcia nastąpi detonacja ładunku wybuchowego. Następnie udał się w kierunku sal w których odbywały się zajęcia, gdzie po kolei oddawał strzały do znajdujących się w nich studentów i wykładowców. Cho wszedł tylko do dwóch sal, jednak zabił i ranił studentów także w innych salach, przestrzeliwując się przez zabarykadowane drzwi. Po kilkunastu minutach Cho zastrzelił się z jednego z pistoletów.

Podczas drugiego ataku Cho zabił 30 osób i ranił 17. Każda z ofiar drugiego ataku miała przynajmniej trzy rany postrzałowe, a 28 z nich zginęło od strzałów w głowę. Łącznie zginęło 27 studentów i 5 pracowników uczelni[25].

Jak się okazało, Cho był dobrze przygotowany do strzelaniny, posiadając 15 magazynków do obydwu pistoletów i prawie 400 sztuk amunicji. W momencie samobójstwa zużył zaledwie połowę zabranych ze sobą naboi.

[23] M. Luo, *U.S. Rules Made Killer Ineligible to Purchase Gun*, [online] https://www.nytimes.com/2007/04/21/us/21guns.html [dostęp: 20.10.2017].

[24] D. Schoetz, *170 Shots, No Motive*, [online] http://abcnews.go.com/US/story?id=3078552&page=1, [dostęp: 26.12.2017].

[25] Tamże.

W paczce, która dotarła do *NBC News*, znajdował się list, w którym Cho wyjaśniał motywy swojego działania, nagranie wideo oraz jego zdjęcia z bronią. Cho argumentował, że to on jest prawdziwą ofiarą, a społeczeństwo zmusiło go do takiego postępowania[26]. Śledczy nie znaleźli jednak żadnych motywów, które mogłyby pchnąć go do takiego działania.

Kolejnym przykładem szkolnej strzelaniny, która także należy do najbardziej krwawych w historii USA, jest strzelanina w szkole podstawowej Sandy Hook w Newtown w stanie Connecticut. 14 grudnia 2012 r. przeprowadził ją 20 letni Adam Lanza, wykorzystując karabin samopowtarzalny Bushmaster XM-15 i pistolet Glock 20. Znaleziono przy nim także pistolet Sig Sauer P226, z którego nie oddał żadnego strzału, zaś w pozostawionym na parkingu samochodzie znaleziono strzelbę Saiga 12[27]. Każdy egzemplarz broni należał do jego matki, Nancy Lanzy i był przez nią legalnie nabyty. Adam nie miał trudności w zdobyciu broni, gdyż przed opuszczeniem domu, zastrzelił swoją matkę. Następnie udał się do szkoły, gdzie zabił 26 osób, w tym 20 dzieci w wieku 6 i 7 lat[28].

Lanza dostał się do szkoły przestrzeliwując szklane panele w zamkniętych drzwiach wejściowych. Ominął pierwszą z klas, którą najprawdopodobniej uznał za wyłączoną z użycia z powodu znajdującej się na drzwiach folii malarskiej. W środku ukrywała się nauczycielka wraz z 14 uczniami, którzy przeżyli strzelaninę. Tuż po wtargnięciu do szkoły Lanza został dostrzeżony przez jednego z woźnych, który zdołał uniknąć obrażeń, a następnie obiegł budynek szkoły, alarmując kolejne klasy o zagrożeniu. W ciągu 5 minut trwania strzelaniny sprawca dostał się do trzech klas, gdzie łącznie zabił 6 pracowników i 20 uczniów[29]. Obrażenia odniosła także dwójka nauczycieli.

Pierwsze zgłoszenie o napastniku zostało przekazane policji przez jednego z pracowników szkoły tuż po wystrzeleniu przez Lanzę pierwszych naboi.

[26] M. Ruane i C. Jenkins, *Gunman Sent Video During Lull in Slaughter*, [online] http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/04/18/AR2007041800834.html [dostęp: 20.10.2017].
[27] L. Buchanan, J. Keller, R. A. Oppel Jr, D. Victor, *op. cit.*
[28] J. Barron, *Nation Reels After Gunman Massacres 20 Children at School in Connecticut*, [online] https://www.nytimes.com/2012/12/15/nyregion/shooting-reported-at-connecticut-elementary-school.html, [dostęp: 20.10.2017].
[29] Tamże.

Funkcjonariusze dotarli na miejsce po 4 minutach, na chwilę przed samobójstwem sprawcy, którego dokonał przy pomocy pistoletu Glock 20. Późniejsze dochodzenie wykazało, że Lanza miał wystarczającą ilość amunicji, by dalej prowadzić strzelaninę. Także większość magazynków, które napastnik przeładował podczas strzelaniny nie zostały w całości opróżnione[30].

Lanza nie zostawił żadnego listu pożegnalnego ani żadnych zapisków, które mogłyby wskazywać motyw jego działania. Nie wiadomo też, czemu Lanza obrał za cel konkretnie szkołę Sandy Hook. W późniejszym raporcie stwierdzono, że Lanza cierpiał na zespół Aspergera oraz zaburzenia zdrowia psychicznego[31]. Ustalono także, że Adam miał łatwy dostęp do broni i wielokrotnie wraz z matką korzystał z jej broni oraz fascynował się masowymi strzelaninami, a szczególnie strzelaniną w Columbine z 1999 roku.

Strzelanina w szkole Sandy Hook odbiła się negatywne na wizerunku *National Rifle Association*, certyfikaty której posiadała w domu Nancy Lanza. NRA sprostowało jednak, iż zarówno ona jak i Adam nie byli członkami organizacji, a certyfikaty takie mógł wydać każdy uprawniony do tego członek[32]. Fakt ten praktycznie wyłączył NRA z debaty na temat dostępu do broni palnej, jaka po tej tragedii ogarnęła całe Stany Zjednoczone.

Z przedstawionych powyżej przypadków można wyciągnąć pewne wzorce, które w większości znalazły zastosowanie. Przede wszystkim napastnicy chętnie wybierają strefy wolne od broni jako miejsca, gdzie ryzyko spotkania się z odpowiedzią na zagrożenie innej uzbrojonej osoby jest praktycznie minimalne. Są to zarówno szkoły, jak i inne placówki edukacyjne, placówki pomocy socjalnej czy miejsca kultu religijnego. Co więcej, funkcjonujące regulacje mające ochronić praworządnych obywateli przed ewentualnym zagrożeniem niestety nie funkcjonują w odpowiedni sposób. Flagowym przykładem mogą być tu wady i luki w funkcjonowaniu systemu weryfikacyjnego *NICS*. Restrukturyzacja systemu *NICS* i zasad raportowania w tym systemie mogłaby jednak

[30] S. Sadensky, *Report of the State's Attorney for the Judicial District od Danbury on the Shootings at Sandy Hook Elemntary School and 36 Tyganada Street, Newtown, Connecticut on December 14, 2012*, Office of the State's Attorney Judicial District of Danbury, 25.11.2013, s. 11.

[31] Tamże, s. 32-35.

[32] K. Glueck, *Lanza, mom had NRA certificates*, [online] https://www.politico.com/story/2013/03/adam-lanza-mom-nra-certificates-089426 [dostęp: 20.10.2017].

przyczynić się do ograniczenia przypadków zakupu broni przez osoby, które zgodnie z prawem nie powinny jej posiadać.

Choć często proponowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie bardzo restrykcyjnych warunków sprzedaży broni lub całkowity zakaz tej sprzedaży, obydwie idee przyczyniłby się do wzrostu handlu bronią palną na czarnym rynku, co przyczyniłoby się do całkowitej utraty kontroli nad bronią posiadaną przez obywateli. Choć stwierdzenie, że w państwach, gdzie dostęp do broni palnej jest ograniczony, liczba masowych strzelanin jest znacznie niższa niż w Stanach Zjednoczonych, jest prawdziwe, to niestety faktem jest, iż wtórne rozbrojenie obywateli Stanów Zjednoczonych nie będzie możliwe.

Bibliografia

Ball James, *Loughner face victims in being sentenced to life in prison without parole*, [online] https://www.washingtonpost.com/world/national-security/gabrielle-giffords-confronts-shooter-jared-lee-loughner-in-court/2012/11/08/09968fe2-29c7-11e2-b4e0-346287b7e56c_story.html?utm_term=.2ae0f673b47c [dostęp: 20.10.2017].

Baker Peter, Fernandez Manny, *Again, Obama Offers Comfort at Fort Hood After Soldiers Are Killed*, [online] https://www.nytimes.com/2014/04/10/us/fort-hood-shooting.html [dostęp: 20.10.2017].

Barron James, *Nation Reels After Gunman Massacres 20 Children at School in Connecticut*, [online] https://www.nytimes.com/2012/12/15/nyregion/shooting-reported-at-connecticut-elementary-school.html, [dostęp: 20.10.2017].

Branigin William, *2 in Binghamton, N.Y.*, [online] http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/04/03/AR2009040301774.html [dostęp: 20.10.2017].

Buchanan Larry, Keller Josh, Oppel Jr Richard A., Victor Daniel, *How They Got Their Guns*, [online] https://www.nytimes.com/interactive/2015/10/03/us/how-mass-shooters-got-their-guns.html [dostęp: 20.10.2017].

Castillo Michelle, *Colo. shooter purchased guns legally from 3 different stores*, [online] https://www.cbsnews.com/news/colo-shooter-purchased-guns-legally-from-3-different-stores/, [dostęp: 02.01.2018].

Cullen Dave, *The Depressive and the Psychopath*, [online] http://www.slate.com/articles/news_and_politics/assessment/2004/04/the_depressive_and_the_psychopath.html?via=gdpr-consent [dostep: 20.10.2017].

Glueck Katie, *Lanza, mom had NRA certificates*, [online] https://www.politico.com/story/2013/03/adam-lanza-mom-nra-certificates-089426 [dostęp: 20.10.2017].

Johnston David, Shane Scott, *U.S. Knew of Suspect's Tie to Radical Cleric*, [online] https://www.nytimes.com/2009/11/10/us/10inquire.html [dostęp: 20.10.2017].

Klebold Sue, *A Mother's Reckoning: Living in the Aftermath of the Tragedy*, New York 2016.

Lacey Marc, Herszehnorn David, *In Attack's Wake, Political Repercussions*, [online] https://www.nytimes.com/2011/01/09/us/politics/09giffords.html, [dostęp: 20.10.2017].

Luo Michael, *U.S. Rules Made Killer Ineligible to Purchase Gun*, [online] https://www.nytimes.com/2007/04/21/us/21guns.html [dostęp: 20.10.2017].

Olinger David, *Following the Guns*, [online] http://extras.denverpost.com/news/shot0801.htm [dostęp: 20.10.2017].

O'Neill Ann, Cabrera Ana, *A look inside the 'broken' mind of James Holmes*, [online] http://edition.cnn.com/2015/06/05/us/james-holmes-theater-shooting-trial/index.html, [dostęp: 02.01.2018].

Nakashima Ellen, *FBI: Breakdown in background check system allowed Dylann Roof to buy gun*, [online] https://www.washingtonpost.com/world/national-security/fbi-accused-charleston-shooter-should-not-have-been-able-to-buy-gu

n/2015/07/10/0d09fda0-271f-11e5-b72c-2b7d516e1e0e_story.html?utm_term=.0ea93a6c62eb [dostęp: 20.10.2017].

Phelps Timothy, *Dylann Roof indicted on federal hate-crime charges in Charleston church shooting*, [online] www.latimes.com/nation/la-na-roof-hate-crimes-20150722-story.html+&cd=1&hl=pl&ct=clnk&gl=pl, [dostęp: 20.10.2017].

Potter Ned, Schoetz David, *Va. Tech Killer Ruled Mentally Ill by Court; Let Go After Hospital Visit*, [online] http://abcnews.go.com/US/story?id=3052278&page=1, [dostęp: 20.10.2017].

Ruane Michael, Jenkins Chris, *Gunman Sent Video During Lull in Slaughter*, [online] http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/04/18/AR2007041800834.html [dostęp: 20.10.2017].

Sadensky Stephen, *Report of the State's Attorney for the Judicial District od Danbury on the Shootings at Sandy Hook Elemntary School and 36 Tyganada Street, Newtown, Connecticut on December 14, 2012*, Office of the State's Attorney Judicial District of Danbury, 25.11.2013.

Schoetz David, *170 Shots, No Motive*, [online] http://abcnews.go.com/US/story?id=3078552&page=1, [dostęp 26.12.2017]

Shear Michael, Schmidt Michael, *Gunman and 12 Victims Killed in Shooting at D.C. Navy Yard*, [online] https://www.nytimes.com/2013/09/17/us/shooting-reported-at-washington-navy-yard.html, [dostęp: 15.01.2018].

Winter Jana, *Arizona Suspected Gunman Passed FBI Background Check*, [online] http://www.foxnews.com/us/2011/01/09/arizona-suspected-gunman-no-stranger-to-trouble.html, [dostęp: 15.01.2018]

Bomb Summary, [online] http://edition.cnn.com/SPECIALS/2000/columbine.cd/Pages/BOMBS_TEXT.htm, [dostęp: 22.12.2017]

The Columbine High School Shooting Narrative Time Line of Events 11:10 am to 11:59 am, [online] https://www.kjrh.com/news/national/aurora-police-testify-in-james-holmes-trial-240-ballistic-impacts-found-after-theater-shooting, [dostęp: 02.01.2018].

The Columbine High School Shooting Narrative Time Line of Events 12:00 noon to 5:00 pm, [online] http://edition.cnn.com/SPECIALS/2000/columbine.cd/Pages/NARRATIVE.Time.Line2.htm [dostęp: 22.12.2017].

[online] http://edition.cnn.com/SPECIALS/2000/columbine.cd/Pages/NARRATIVE.Time.Line.htm, [dostęp: 22.12.2017].

Summary

The Right to Own Firearms and Mass Shootings in the United States of America

The purpose of the article is to discuss the specific cases of gun use during mass shootings and analyze the circumstances of purchasing the gun, conducting the attack and motives of the perpetrator. The paper points out the need for creation of regulations regarding hold periods and the purchase of guns. The main purpose, however, is to show the unpredictability of humans as a basic factor that contributes to mass killings with the use of guns, due to which even the severest regulations or an absolute ban of the sale of weapons would not protect the citizens of United States from further tragedies resulting from the use of guns.

Keywords: Mass shooting; mass murder; gun laws.

Część II
Z kraju nad Wisłą i Europy

Part II
From the Country on the Vistula River and Europe

Aneta Racka
Ewelina Świtalska
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Analiza przestępstwa posiadania broni palnej bez wymaganego zezwolenia. Uwagi na tle regulacji polskiego kodeksu karnego

Uwagi wprowadzające

We współczesnym świecie posiadanie broni spełnia szereg funkcji. Niewątpliwie, oddziałuje ono na psychikę człowieka, gdyż wraz z uzyskaniem pozwolenia na broń jej właściciel otrzymuje nie tylko możliwość samego posiadania, ale także prestiż, co podnosi jego pozycję społeczną, zmienia sposób postrzegania siebie i innych – mam broń, staję się więc kimś wyjątkowym. Rozwój cywilizacyjny, postęp techniczny, jak i zmiany w układzie sił na arenie międzynarodowej wpływają na poczucie bezpieczeństwa jednostek. Państwo powinno stać na straży bezpieczeństwa obywateli, a także zapewniać wolności i prawa człowieka i obywatela, co gwarantuje art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej[1]. Polska Konstytucja nie zapewnia obywatelom prawa dostępu do broni, co pozostaje w opozycji do konstytucji Stanów Zjednoczonych[2].

Obecnie wyróżniamy 4 modele dostępu obywateli do broni. Pierwszy, który występuje w USA, zakłada nieograniczony dostęp z nieznacznymi wyjątkami. Prawo do posiadania broni jest gwarantowane obywatelom jako jedno z należnych im konstytucyjnie praw. Drugi model warunkuje uzyskanie pozwolenia na broń od spełnienia określonych wymogów formalnych i nazywany

[1] *Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,* Dz.U. Nr 78, poz. 483.
[2] A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 222-316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 433.

jest modelem legalistycznego licencjonowania. Kolejny uzależnia otrzymanie owego pozwolenia od wystąpienia uzasadnionego powodu, na przykład zagrożenia życia. Model czwarty przewiduje brak możliwości legalnego posiadania broni przez każdego z obywateli[3]. W Polsce posiadanie broni wpisuje się w trzeci z wyżej wymienionych modeli, choć początkowo stanowisko ustawodawcy nie było tak restrykcyjne, gdyż wymagało spełnienia określonych warunków formalnych (jak w modelu drugim). Ustawa o broni i amunicji obowiązująca od 1999 roku w art. 10 stanowi, iż jedną z przesłanek uzyskania pozwolenia na broń jest wykazanie ważnych przyczyn, jak na przykład stałe i realne zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia – dla pozwolenia na broń do celów ochrony osobistej, osób i mienia[4].

Legalne posiadanie broni jest w Polsce uzależnione od uzyskania stosownego pozwolenia, *ergo* jego brak powoduje, że mamy do czynienia z przestępstwem nielegalnego posiadania broni, które stypizowane zostało w art. 263 § 2 kodeksu karnego[5]. Występek ten usytuowany jest w rozdziale XXXII, który dotyczy przestępstw przeciwko porządkowi publicznemu. Treść wskazanego artykułu jest następująca : „Kto bez wymaganego zezwolenia posiada broń palną lub amunicję, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8"[6]. Kodeks karny nie przewiduje legalnej definicji broni palnej, szukać jej więc należy w ustawie o broni i amunicji w artykułach 4, 5 i 7. Jak wskazuje D. Pożaroszczyk, fakt nielegalnego posiadania broni ma istotne znaczenie przy realizacji funkcji wykrywczej środowisk kryminalnych, gdyż często łączy się z przygotowaniem do określonych przestępstw[7]. Występek z art. 263 § 2 k.k. pozostaje nierzadko w zbiegu z innymi przestępstwami lub przepisami, zależnie od tego, czy mamy do czynienia z jednym przestępstwem, czy z wieloma. Zbieg przestępstw występuje choćby w zestawieniu nielegalnego posiadania broni z przestępstwami przeciwko życiu i zdrowiu, zaś ze zbiegiem przepisów mamy do czynienia na przykład wtedy, gdy sprawca broń wytworzył (263 § 1 k.k.),

[3] D. Pożaroszczyk, *Nielegalne posiadanie broni palnej jako informacja operacyjna i okoliczność istotna w kontekście taktyki procesowej,* [w:] *Broń. Problematyka prawna i kryminalistyczna*, red. V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka, Toruń 2013, s. 483-484.

[4] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji*, Dz.U. 1999, nr 53, poz. 549.

[5] *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny,* [w:] *Prawo karne. Zbiór przepisów*, Warszawa 2017.

[6] Tamże.

[7] D. Pożaroszczyk, *op. cit.*, s. 489.

a więc siłą rzeczy broń taką także nielegalnie posiadał (263 § 2 k.k.)[8]. Przepis § 2 zostanie jednak na zasadzie konsumpcji wyłączony, a sprawca zostanie skazany za przestępstwo z art. 263 § 1 k.k.[9]. Inaczej rzecz ma się w sytuacji, gdyby wspomniany sprawca zachował wyrobioną przez siebie broń na dłużej – odpowie za dwa przestępstwa i wymierzona zostanie mu kara łączna.

Przedmiot ochrony

Rodzajowym przedmiotem ochrony przestępstwa z art. 263 § 2 jest porządek publiczny[10], a więc stan, którego istotę stanowi przestrzeganie przez ludzi określonych reguł, co gwarantuje prawidłowość koegzystencji w społeczeństwie[11]. Indywidualnym natomiast, jest bezpieczeństwo publiczne oraz indywidualne, które dotyczy posługiwania się bronią i amunicją[12]. Bezpieczeństwem publicznym możemy określić stan, który pozwala państwu na normalne funkcjonowanie, korzystanie z praw i wolności konstytucyjnych, a zarazem ochronę przed niebezpieczeństwami wynikającymi z ich nadużywania[13]. Występek nielegalnego posiadania broni należy do przestępstw abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo[14], w przypadku których jednym ze znamion strony przedmiotowej jest możliwość sprowadzenia zagrożenia określonego rodzaju, nie zaś dla konkretnego dobra prawnego, co charakterystyczne jest dla przestępstw z konkretnego narażenia na niebezpieczeństwo[15].

Podmiot przestępstwa z art. 263 § 2 k.k.

Przestępstwo nielegalnego posiadania broni może popełnić każdy, co oznacza, iż jest to przestępstwo powszechne[16]. Osoby, które posiadają wyma-

[8] A. Michalska-Warias, *op. cit.*, s. 443.
[9] Tamże.
[10] A. Michalska-Warias, *op. cit*., s. 433.
[11] [online] http://www.lex-pol.pl/2012/11/porzadek-publiczny-a-bezpieczenstwo-publiczne/, [dostęp: 02.01.2018].
[12] A. Michalska-Warias, *op. cit.,* s. 434.
[13] [online] http://www.lex-pol.pl/2012/11/porzadek-publiczny-a-bezpieczenstwo-publiczne/, *op. cit.,* [dostęp: 02.01.2018].
[14] A. Michalska-Warias, *op. cit.*
[15] J. Lachowski, A. Marek, *Prawo karne. Zarys problematyki*, Warszawa 2016, s. 80.
[16] K. Wiak, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2017, s. 1223.

gane zezwolenie, również mogą być podmiotem przestępstwa z art. 263 § 2[17], dotyczy to zarówno obywateli, jak i cudzoziemców[18].

Strona podmiotowa

Do znamion strony podmiotowej przestępstwa z art. 263 § 2 należy zamiar nielegalnego posiadania broni. Warto w tym miejscu podkreślić, iż nie należy utożsamiać go z zamiarem zatrzymania rzeczy na własność (wyr. SN z 13.08.1993, WR 107/93). Przypisanie zamiaru uzależnione jest od charakteru przedmiotów oraz braku zezwolenia na posiadanie broni[19]. Występek z art. 263 § 2 może zostać popełniony wyłącznie umyślnie, zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym[20]. Istotą zamiaru bezpośredniego jest to, iż sprawca chce popełnić dany czyn zabroniony. Zamiar ewentualny natomiast, charakteryzuje się przewidywaniem możliwości popełnienia czynu i godzeniem się na to, nie ma tu jednak podstaw do przypisania sprawcy tego, że chciał ów czyn popełnić[21]. Przy przypisywaniu występku z art. 263 § 2 nie jest istotny cel posiadania broni, lecz sam fakt takiego stanu rzeczy[22].

Strona przedmiotowa

Przedmiot czynności wykonawczej

Przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa z art. 263 § 2 jest broń palna oraz amunicja. Jak już zostało wskazane, obowiązujący kodeks karny nie zawiera legalnej definicji broni palnej. Niezbędne jest zatem skorzystanie z definicji zawartej w ustawie o broni i amunicji. Zgodnie z treścią art. 7: „bronią palną jest każda przenośna broń lufowa, która miota, jest przeznaczona do miotania jednego lub większej liczby pocisków bądź substancji w wyniku

[17] A. Michalska-Warias, *op. cit.,* (osoby posiadające zezwolenie mogą popełnić to przestępstwo, gdyż zezwolenie to nie dotyczy wszystkich rodzajów broni).
[18] K. Wiak, *op. cit.* .
[19] M. Flemming, [w:] *Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz,* red. M. Flemming, W. Kutzmann, Warszawa 1999, s. 118.
[20] M. Kalitowski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2016, s. 1458; (gdzie wskazuje się, iż przestępstwo z art. 263 par.2 może zostać popełnione umyślnie w zamiarze bezpośrednim).
[21] J. Lachowski, A. Marek, *op. cit.,* s. 89-90.
[22] M. Flemming, *op cit.,* s. 119.

działania materiału miotającego" (definicja treściowa[23]). W art. 4 ustawodawca doprecyzowuje, że bronią palną jest broń bojowa, myśliwska, sportowa, gazowa, alarmowa i sygnałowa (definicja zakresowa[24]). Nowelizacja z 5 stycznia 2011 roku[25] istotnie zmieniła zakres definicji treściowej, co było wyrazem próby dostosowania polskiego porządku prawnego do regulacji unijnych[26]. Poprzednią definicję pozbawiono elementów konstytutywnych, takich jak choćby strzelanie pociskami, spalanie materiału miotającego, czy też cechy broni, jaką jest niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, co spowodowało, że nowa definicja nie jest zbieżna z definicjami formułowanymi przez kryminalistykę[27]. Jak słusznie wskazuje L. Stępka, powyższa zmiana okazała się nietrafna, gdyż w efekcie rodzić może wiele problemów dla wymiaru sprawiedliwości[28]. Pozbawienie definicji broni elementu „wystrzelenia" i zastąpienie go określeniem „miotanie" nie wydaje się być zasadne, gdyż w konsekwencji rozszerza jej zakres[29]. Z drugiej strony jednak, z punktu widzenia zasad techniki prawodawczej, definicja zakresowa, która zaliczała do broni palnej broń gazo-wą, nie była zgodna z treściową definicją broni, gdyż wystrzelanie wyłącznie pocisków, a nie miotanie pociskami lub innymi substancjami nie pozwalało wprost wnioskować, że broń gazowa jest bronią palną. Obecnie, brzmienie ustawy o broni i amunicji nie pozostawia wątpliwości, że za broń palną uznajemy także broń gazową z uwagi na element miotania substancjami, jak również wymienienie jej *expressis verbis* w treści art. 4 ust.1 pkt. 1 powyższej ustawy. W konsekwencji, broń gazowa może być także przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa nielegalnego posiadania broni. Jak wskazuje w wyroku z dnia 17 czerwca 2014 roku (II AKa 110/14, OSP 2015, nr 4, poz. 34)

[23] L. Stępka, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, *Istota broni palnej*, [w:] *Broń. Problematyka prawna i kryminalistyczna* …, s. 38.
[24] L. Stępka, *op. cit.,* s. 38.
[25] U*stawa z dnia 5 stycznia 2011 roku o zmianie ustawy o broni i amunicji oraz ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym,* Dz.U. 2011, nr 38, poz. 195.
[26] L. Stępka, *op. cit.*, s. 40.
[27] Tamże.
[28] Tamże.
[29] Podobnie A. Herzog, *Ustawa o broni i amunicji po nowelizacji*, Prokuratura i prawo 2011, nr 10, s. 66-67; (gdzie wskazuje się, że zastąpienie „wystrzelenia" przez „miotanie" było niefortunne, choć większą uwagę zwraca raczej ograniczenie definicji broni do „przenośnej" oraz „lufowej").

Sąd Apelacyjny w Lublinie : „Dyspozycja art. 263 § 2 k.k. nie statuuje odmiennej odpowiedzialności za fakt, gdy przedmiotem przestępstwa jest broń gazowa. W powyższym kontekście, okoliczności, że oskarżony posiadał broń gazową a nie palną – nie sposób uznać za okoliczność łagodzącą, obligującą do obniżenia kary".

Art. 5 ustawy o broni i amunicji w ust.1 wskazuje, że „gotowe lub obrobione części broni lub amunicji uważa się za broń lub amunicję"[30]. „Istotnymi częściami broni palnej i pneumatycznej są : szkielet broni, lufa, zamek i komora zamkowa"[31]. Wymienione części broni co do zasady nie stanowią zagrożenia, chyba że zostaną użyte w sposób tak niebezpieczny, w jaki można je stworzyć każdym innym przedmiotem, który sam w sobie niebezpiecznym nie jest[32]. Wskazać warto wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach (II AKa 128/06), w którym czytamy, iż „Gotowa lub obrobiona istotna część broni palnej uważana za broń w rozumieniu ustawy z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji, na posiadanie której sprawca nie posiada wymaganego zezwolenia, stanowi broń palną w rozumieniu przepisu art. 263 § 2 k.k., a co za tym idzie, tak opisane zachowanie podlega kryminalizacji, wynikającej z omawianego przepisu." Posiadanie jednej, czy dwóch istotnych części samo w sobie nie jest jeszcze posiadaniem broni, muszą być one bowiem obrobione lub gotowe. Co więcej, broń palna w rozumieniu art. 263 § 2 nie musi być sprawna, ważne, by przyczyna ewentualnej niesprawności mogła zostać usunięta[33].

Zachowanie sprawcy

Do znamion strony przedmiotowej przestępstwa z art. 263 § 2 k.k. należy posiadanie broni palnej bez wymaganego zezwolenia. Pojęcie posiadania należy rozumieć szeroko, nie tylko w ujęciu cywilistycznym, więc jako posiadanie samoistne lub zależne, ale jako każde faktyczne władanie bronią[34]. Potwierdza to orzecznictwo Sądu Najwyższego. W postanowieniu z dnia 8 kwietnia 2014 roku (IV KK 44/14, Legalis) w odniesieniu do broni stwierdzono, że posiadaniem jest także „zachowanie pasywne polegające na świadomym i celowym

[30] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji,* Dz.U. 1999, nr 53, poz. 549.
[31] Tamże.
[32] L. Stępka, *op. cit.,* s. 50.
[33] A. Michalska-Warias, *op. cit.,* s. 438.
[34] K. Wiak, *op. cit.,* s. 1222.

przyjęciu jej od innej osoby". Przykładowo, otrzymanie w spadku futerału z bronią stanowi już posiadanie broni nawet bez jego otwarcia, ale ze świadomością zawartości. Czas takiego posiadania nie ma znaczenia. Już Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 listopada 1975 roku (Rw 562/75, OSNKW 1976/1/17) zaznaczał, że „posiadaniem jest każde władanie bronią palną lub amunicją bez względu na to, czy sprawca ma zamiar zatrzymać wymienione przedmioty przez dłuższy czas czy też przez krótszy okres"[35].

Art. 10 ustawy o broni i amunicji wskazuje, że „właściwy organ Policji wydaje pozwolenie na broń, jeżeli wnioskodawca nie stanowi zagrożenia dla samego siebie, porządku lub bezpieczeństwa publicznego oraz przedstawi ważną przyczynę posiadania broni"[36]. Ust. 3 art. 10 zawiera otwarty katalog ważnych przyczyn uzasadniających wydanie pozwolenia, co potwierdza występowanie w polskim systemie prawnym wspomnianego wcześniej modelu regulującego dostęp obywateli do broni. Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o broni i amunicji pozwolenie na broń wydaje właściwy ze względu na miejsce stałego pobytu zainteresowanej osoby lub siedzibę zainteresowanego podmiotu komendant wojewódzki Policji[37]. Natomiast w przypadku żołnierzy zawodowych, pozwolenie wydaje właściwy komendant oddziału Żandarmerii Wojskowej[38]. Pozwolenia nie wymaga jednak posiadanie broni w ściśle określonych przypadkach. Wymienia je art. 11 ustawy o broni i amunicji, wskazując na sytuacje posiadania broni palnej pozbawionej cech użytkowych, posiadania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej o średniej wartości prądu w obwodzie nieprzekraczającej 10 mA, posiadania ręcznych miotaczy gazu obezwładniającego, posiadania broni pneumatycznej, posiadania broni palnej rozdzielnego ładowania, wytworzonej przed 1885 rokiem oraz replik tej broni oraz posiadania broni palnej alarmowej o kalibrze do 6 mm[39].

Warto wskazać, że dokumentem poświadczającym uprawnienia do posiadania broni palnej jest europejska karta broni palnej, wydawana przez

[35] K. Janczukowicz, *Kodeks karny z orzecznictwem*, Zakamycze 2002, s. 556.
[36] Ustawa z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji, Dz.U. 1999, nr 53, poz. 549.
[37] Tamże.
[38] Tamże.
[39] Tamże.

właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej[40]. Uregulowanie jej dotyczące znajduje się w art. 7a ustawy o broni i amunicji.

Negatywne przesłanki uzyskania pozwolenia na broń dotyczące podmiotu ubiegającego się o nie wymienia art. 15 ustawy o broni i amunicji. Pozwolenia nie wydaje się osobom : niemającym ukończonych 21 lat (chyba że osoba, która ukończyła 18 lat należy do szkoły, organizacji sportowej, Polskiego Związku Łowieckiego lub stowarzyszenia obronnego i podmioty te wystąpiły z wnioskiem o wydanie takiego pozwolenia dla celów sportowych lub łowieckich), z zaburzeniami psychicznymi wymienionymi w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego lub o znacznie ograniczonej sprawności psychofizycznej, okazującym istotne zaburzenia funkcjonowania psychologicznego, uzależnionym od alkoholu lub od substancji psychoaktywnych, nieposiadającym miejsca stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącym zagrożenie dla siebie, porządku lub bezpieczeństwa publicznego (skazanym prawomocnie za przestępstwa umyślnie i wymienione w ustawie typy przestępstw nieumyślnych)[41].

Dla przypisania sprawcy przestępstwa z art. 263 § 2 istotny jest sam fakt formalnego posiadania pozwolenia, sąd nie ingeruje bowiem w istnienie podstaw do wydania decyzji administracyjnej jaką jest pozwolenie na broń[42].

Posiadanie broni bez wymaganego zezwolenia może być także wykroczeniem. Dotyczy to broni, która nie jest uznawana za broń palną w rozumieniu ustawy – taką jest na przykład potocznie określana wiatrówka[43]. Art. 51 ustawy o broni i amunicji przewiduje karę aresztu lub grzywny za taki czyn[44].

Przestępstwo nielegalnego posiadania broni palnej jest przestępstwem trwałym, co potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego. W wyroku SN z dnia 13 czerwca 1995 roku (WR 95/95, Prokuratura i Prawo 1995/11-12/4) wskazano, że jego „bieg rozpoczyna się z chwilą wejścia w posiadanie bez zezwolenia broni palnej lub amunicji”[45]. Przestępstwem trwałym jest stworzenie

[40] Tamże.
[41] Tamże.
[42] Postanowienie Sądu Najwyższego z 9 listopada 2001 roku, V KKN 273/01, Prokuratura i Prawo 2002, nr 4, poz.5, (wkładka).
[43] M. Kalitowski, *op. cit.,* s. 1458.
[44] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji*, Dz.U. 1999, nr 53, poz. 549.
[45] K. Janczukowicz, *op. cit.*

stanu bezprawia i utrzymywanie go przez jakiś czas, stanowiące zwykle zespół działań i zaniechań, które traktujemy jako jeden czyn zabroniony[46].

Sankcja karna

Występek nielegalnego posiadania broni palnej zagrożony jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Warto zaznaczyć, że sąd, wymierzając karę pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym roku (art. 69 § 1 k.k.), może także zawiesić jej wykonanie na okres próby do lat 3, który biegnie od uprawomocnienia się wyroku (art. 70 § 1 k.k.)[47]. Na podstawie art. 37a k.k. możliwe jest również orzeczenie kary grzywny lub ograniczenia wolności zamiast kary pozbawienia wolności[48], a także kary mieszanej na podstawie art. 37b k.k.[49]. Istotą kary mieszanej jest jednoczesne wymierzenie kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności. W przypadku przestępstwa z art. 263 § 2 k.k. wymiar kary pozbawienia wolności wynosić będzie od miesiąca do 3 miesięcy, zaś karę ograniczenia wolności wymierza się w jej zwykłych granicach, to jest od miesiąca do lat 2[50]. W pierwszej kolejności wykonywana jest kara pozbawienia wolności.

Praktyczne aspekty posiadania broni

Podsumowując dotychczasowe rozważania warto podkreślić, że Polska należy do krajów, które dość restrykcyjnie podchodzą do uzyskania pozwolenia na broń przez swoich obywateli. Świadczy o tym zwłaszcza regulacja zawarta w treści art. 10, która wymaga wystąpienia ważnych przyczyn, uzasadniających wydanie pozwolenia na broń palną. Taka regulacja wydaje się być słuszna, gdyż zbyt liberalne podejście do kwestii dostępu do broni może powodować szereg zagrożeń, jak również, paradoksalnie, zmniejszenie bezpieczeństwa. Jak trafnie wskazuje W. Poznaniak, bezpieczeństwo, które wynika z faktu posiadania broni, jest jedynie bezpieczeństwem iluzorycznym[51]. Może się bowiem zdarzyć,

[46] J. Lachowski, A. Marek, *op. cit.,* s. 166.
[47] *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny*, [w:] *Prawo karne. Zbiór przepisów*, Warszawa 2017.
[48] Tamże.
[49] Tamże.
[50] J. Lachowski, A. Marek, *op. cit.,* s. 188.
[51] W. Poznaniak*, Społeczno-psychologiczne aspekty posiadania broni, Ruch Prawniczy, Socjologiczny i Ekonomiczny* 2003, R. LXV, z. 2, s. 276.

że sprawca, dowiadując się, iż ofiara ma broń, użyje silniejszych środków, niż te, których użycie zakładał, będąc w nieświadomości możliwości obronnych swojej ofiary. Niewykluczone oczywiście, że reakcją sprawcy będzie jednak wycofanie się z zamierzonego działania[52]. Psychologowie wskazują na dwa istotne eksperymenty związane z bronią. Dzięki jednemu z nich wyróżniony został tak zwany efekt broni, który zakłada, że samo obcowanie z bronią lub jej widok prowadzi do zwiększenia poziomu agresji u posiadacza lub obserwatora[53]. Drugi eksperyment dotyczy zapamiętywania zdarzeń związanych z bronią przez świadków przestępstw – w sytuacjach, w których sprawca posługiwał się bronią świadkowie skupiają się na samym przedmiocie, jakim jest broń, a nie na innych okolicznościach zdarzenia, czy cechach sprawcy[54]. Godnymi uwagi są także aspekty operacyjne posiadania broni. Art. 263 k.k., jak słusznie podkreśla D. Pożaroszczyk, stanowi przykład tzw. kryminalizacji na przedpolu[55]. Regulacja zawarta w art. 263 § 2 k.k. powoduje, że udowodnienie udziału w zorganizowanej grupie przestępczej staje się łatwiejsze[56]. Oczywiście, nie każde posiadanie broni prowadzi do poszukiwania związków posiadacza broni ze zorganizowaną przestępczością[57]. Trzeba odróżniać posiadanie broni sportowej, czy gazowej od broni szczególnie niebezpiecznej, choćby wyposażonej w tłumik lub celowniki laserowe, czy noktowizyjne[58]. Oczywistym jest, że istotne znaczenie wykrywcze ma posiadanie drugiego rodzaju broni, gdyż często może wiązać się z przygotowaniem do popełnienia innych przestępstw i powiązaniami ze światem przestępczym.

Konkluzje i uwagi *de lege ferenda*

Przepis art. 263 § 2 k.k. penalizujący nielegalne posiadanie broni palnej bez wymaganego zezwolenia chroni porządek publiczny oraz bezpieczeństwo publiczne i indywidualne, co wydaje się być we współczesnym świecie

[52] Tamże.
[53] *Efekt broni – czyli jak broń wpływa na agresję i zapamiętywanie*, [online] https://www.psychologowie.info/efekt-broni-czyli-jak-bron-wplywa-na-agresje-i-zapamietywanie/, [dostęp: 02.01.2018].
[54] Tamże.
[55] D. Pożaroszczyk, *op. cit*., s. 496.
[56] Tamże.
[57] Tamże.
[58] Tamże.

podstawowym obowiązkiem państwa względem obywateli. Blankietowe odesłanie do definicji broni palnej zawartej w ustawie o broni palnej i amunicji, a co za tym idzie brak stosownego uregulowania w kodeksie karnym, zdawało się być przyczyną problemów interpretacyjnych w kwestii definiowania broni palnej, zwłaszcza broni gazowej[59]. Kluczowym warunkiem posiadania broni palnej jest uzyskanie pozwolenia. W tym kontekście nasuwa się wniosek, iż niezasadnym byłaby rezygnacja z ważnych przyczyn, wymienionych w treści art. 10 ustawy o broni i amunicji, uzasadniających ubieganie się o takie pozwolenie. Pozwalają one bowiem na racjonalne wykorzystanie broni, a nie posługiwanie się nią w dowolnym celu, czy z błahych powodów. Z uwagi na niebezpieczeństwo, jakie niesie ze sobą jej używanie, niezasadnym byłoby poszerzanie dostępu do broni lub czynienie go prawem obywatelskim. Nie trudno wyobrazić sobie rany, cierpienie i ból, jakie powoduje użycie broni, a przede wszystkim śmierć, która jest efektem jej nieracjonalnego używania. Często osoby niewinne stają się przypadkowymi ofiarami sprawców posługujących się bronią palną, czerpiących niekiedy satysfakcję z pozbawienia życia innych osób, a także pokazania swojej wyższości i tego, że znajdują się w sytuacji, która zapewnia im przewagę nad bezbronnymi. Być może wspomniany efekt broni powinien skłaniać ku refleksjom, że broń to nie tylko zwykły przyrząd, ale także taki, który silnie wpływa na psychikę i wywołuje niepożądane zachowania.

Bibliografia

Literatura

Efekt broni – czyli jak broń wpływa na agresję i zapamiętywanie, [online] https://www.psychologowie.info/efekt-broni-czyli-jak-bron-wplywa-na-agresje-i-zapamietywanie/, [dostęp : 02.01.2018].

Filar Marian [red.], *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.

[59] K. Wiak, *op. cit.,* s. 1221; (gdzie wskazuje się, że w przeszłości zakresy znaczeniowe pojęć „broń gazowa" i „broń palna" i relacje między nimi były rozstrzygane w różny sposób).

Flemming Marian, Kutzmann Witold [red.], *Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 1999.

Grześkowiak Alicja, Wiak Krzysztof, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017.

Herzog Aleksander, *Ustawa o broni i amunicji po nowelizacji*, Prokuratura i prawo 2011, nr 10.

Janczukowicz Krzysztof, *Kodeks karny z orzecznictwem*, Zakamycze 2002.

Królikowski Michał, Zawłocki Robert [red.], *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 222-316,* Warszawa 2017.

Lachowski Jerzy, Marek Andrzej, *Prawo karne. Zarys problematyki*, Warszawa 2016.

Poznaniak Wojciech, *Społeczno-psychologiczne aspekty posiadania broni*, Ruch Prawniczy, Socjologiczny i Ekonomiczny 2003, R. LXV, z. 2.

Pożaroszczyk Dariusz, *Nielegalne posiadanie broni palnej jako informacja operacyjna i okoliczność istotna w kontekście taktyki procesowej,* [w:] *Broń. Problematyka prawna i kryminalistyczna*, red. V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka, Toruń 2013.

Stępka Leszek, Kwiatkowska-Wójcikiewicz Violetta, *Istota broni palnej*, [w:] *Broń. Problematyka prawna i kryminalistyczna*, red. V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz i L. Stępka, Toruń 2013.

[online] http://www.lex-pol.pl/2012/11/porzadek-publiczny-a-bezpieczenstwo-publiczne/,[dostęp : 02.01.2018].

Akty prawne

Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483.

Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. ze zmianami, Dz.U. z 2017 r. poz. 2204.

Ustawa z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji, Dz.U. 1999, nr 53, poz. 549.

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 roku o zmianie ustawy o broni i amunicji oraz ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, Dz.U. 2011, nr 38, poz. 195.

Summary

The Crime of Illegal Possession of a Firearm Without a License – Remarks on the Regulations of the Polish Penal Code

The problem analyzed in this paper is illegal possession of firearms, which is the crime of Article 263 § 2 of the Polish Penal Code. The analysis of the statutory features shows that illegal possession is a possession without the necessary permission required by law. The term possession is considered widely. The framework for access to weapons in Poland and obtaining a permit is conditioned upon specific terms and reasons mentioned in the Act. The Act on weapons and ammunition indicates the cases when one does not need permission for possession of a firearm, but also cases in which issuing a permit is not possible. The Penal Code does not include a legal definition of a firearm, so we must extract definitions from the Act on weapons and ammunition. The aim of this article is not only to analyze illegal possession of firearms, but also to focus on potential risks which are the effect of possession of guns, and the result of the prospective increase in the availability of firearms in the modern world.

Keywords: Firearm, permission, illegal possession

Marcin Chełkowski
Marcin Galiński
Uniwersytet Szczeciński

Prawne aspekty kolekcjonowania broni palnej w Polsce

Wprowadzenie

Zgodnie z definicją słownikową pojęcia „broń" jest to „narzędzie walki" czy też „środek lub sposób walki z czymś"[1]. Z takowego rozumienia broni wywieść można, że celem dla jakiego broń się wyrabia i się ją używa jest atakowanie lub obrona czegoś. Wniosek ten jest wnioskiem trafnym, jednak niepełnym. Broń, w tym broń palna, oprócz bycia narzędziem do ataku i obrony, ma również inne zastosowania w tym kolekcjonerskie.

Kolekcjonerstwo broni palnej nie ma szczególnej definicji, więc należy odwołać się do słownikowego pojmowania wyrazu „kolekcjonerstwo". Zgodnie z internetową wersją Encyklopedii PWN ów wyraz znaczy tyle co „świadome gromadzenie przedmiotów, przede wszystkim dzieł sztuki, także książek (bibliofilstwo), **broni** [pogr. – M.G.], znaczków, kart pocztowych, okazów przyrody itp., o ściśle ustalonym zakresie merytorycznym, chronologicznym lub topograficznym"[2]. Kolekcjonowanie broni palnej polega więc na jej świadomym gromadzeniu w celach niezwiązanych z użyciem kolekcjonowanych obiektów w walce.

Kolekcjonerzy broni palnej niekiedy tworzą stowarzyszenia, których statutowym celem jest zrzeszenie osób kolekcjonujących broń palną czy też po-

[1] *Broń,* [online] https://sjp.pwn.pl/sjp/bron;2446139.html [dostęp: 19.12.2017].
[2] *Kolekcjonerstwo,* [online] https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kolekcjonerstwo;3923921.html [dostęp: 20.12.2017].

magających uzyskać zezwolenie na posiadanie broni palnej w celach kolekcjonerskich[3]. Profil działalności czy też obowiązek działania w nich celem uzyskania odpowiedniego zezwolenia pozwalającego posiadać broń w celach kolekcjonerskich jest zależne od regulacji danego państwa.

Broń palna posiadana w celach kolekcjonerskich może mieć takie same właściwości jak broń palna przeznaczona do celów bojowych. W związku z tym w wielu krajach, w tym i w Polsce, zdecydowano się na uregulowanie w prawie kwestii kolekcjonowania broni palnej. W niniejszym opracowaniu przedstawiony zostanie rys historyczny kształtowania się regulacji prawnych dot. regulacji prawnych w materii kolekcjonowania broni palnej w Polsce, a także obecnie obowiązujące regulacje w tym zakresie.

Historia uregulowań prawnych w Polsce

W II Rzeczpospolitej początkowo uregulowano w sposób bardzo ogólny kwestię dostępu do broni palnej. Dopiero Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. określało w sposób szczegółowy m.in. zasady handlu, przesyłania, posiadania broni i amunicji[4]. Uszczegółowienie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej znalazło miejsce w szeregu kolejnych rozporządzeń. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 marca 1933 r. o pozwoleniach na broń do użytku osobistego oraz o nabywaniu i pozbywaniu się tej broni[5], które w § 1 ust. 2 stanowiło, że „na prawo posiadania zbioru broni w celach muzealnych, naukowych lub pamiątkowych należy uzyskać pozwolenie na broń". Z kolei § 4 tego rozporządzenia stanowił, że „pozwolenie na posiadanie zbioru broni uprawnia jedynie do posiadania i przechowywania określonej broni w pomieszczeniach, oznaczonych w tym

[3] W Polsce działa wiele stowarzyszeń skupiających kolekcjonerów broni palnej. Przykładami mogą być: *Nadwiślańskie Towarzystwo Strzeleckie* zob. [online] http://www.towarzystwostrzeleckie.org/o-nas/ [dostęp: 20.12.2017; *Polskie Stowarzyszenie Kolekcjonerów Broni Palnej i Strzelectwa Sportowego*, [online] http://www.pskbpiss.pl/stowarzyszenie.php [dostęp: 20.12.2017]; czy też *Stowarzyszenie Zbrojownia*, [online] http://zbrojownia.org/index.php/o-nas/ [dostęp: 20.12. 2017].

[4] *Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. - Prawo o broni, amunicji i materiałach wybuchowych*, Dz.U. 1932, nr 94, poz. 807.

[5] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 marca 1933 r. o pozwoleniach na broń do użytku osobistego oraz o nabywaniu i pozbywaniu się tej broni*, Dz.U. 1933, nr 22, poz. 179.

pozwoleniu". W § 13 ust. 2 natomiast stwierdzono, że „pozwolenia na posiadanie zbioru broni może uprawniać do nabywania broni bez ograniczeń, zarówno co do ilości, jak i rodzaju". W przepisach specjalnych i końcowych tego rozporządzenia (tj. w § 23) określono, że „Wolno nabywać, posiadać i nosić bez zezwolenia określonego w art. 18 ust. 1 prawo o broni, amunicji i materiałach wybuchowych z dnia 27 października 1932 r. […]: a) wszelkiego rodzaju broń palną, wytworzoną przed rokiem 1850, b) wiatrówki, kalibru najwyżej 6mm".

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu o broni białej i ograniczeniach handlu bronią określało typy broni białej[6], do których stosuje się przepisy prawa o broni, amunicji i materjałach wybuchowych oraz reguły nabywania określonych rodzajów broni białej, noszenia jej i zakazu handlu określonymi rodzajami broni białej. Na uwagę zasługuje § 3 ust. 1 lit. b, który stanowi, że „zakazuje się handlu pistoletami wszelkiego rodzaju z pochwami, służącymi jako kolby lub z dodatkową kolbą". Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 listopada 1938 r. o broni typu wojskowego określało typy broni zaliczane do broni wojskowej[7], przy czym art. 19 ust. 2 prawa o broni, amunicji i materjałach wybuchowych określało, że „pozwolenie na posiadanie lub na posiadanie i noszenie broni typu wojskowego może być wydawane tylko za uprzednią zgodą właściwej władzy wojskowej".

Kwestia kolekcjonowania broni palnej regulowało także prawo karne. Kodeks karny z 1932 r. w art. 222 § 1 stanowił, że „kto, bez zezwolenia gromadzi lub przechowuje **zapasy broni** [pogr. – M.G.] lub amunicji, albo materjały lub przyrządy wybuchowe albo inne przedmioty, mogące sprowadzić niebezpieczeństwo powszechne, podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3"[8]. Z racji tego, że prawodawca międzywojenny posłużył się w omawianym przepisie wyrazem „gromadzi", to można stwierdzić, że jednym ze sposobów

[6] *Rozporządzenie Ministrów Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu z dnia 27 stycznia 1936 r. o broni białej i o ograniczeniach handlu bronią*, Dz.U. 1936, nr 10, poz. 96.

[7] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 listopada 1938r. o broni typu wojskowego*, Dz.U. 1938, nr 88, poz. 600.

[8] Art. 222 §1 *Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny*, Dz.U. 1932, nr 60, poz. 571.

realizacji znamion stypizowanego w tym przepisie przestępstwa jest kolekcjonowanie broni palnej bez odpowiedniego zezwolenia. W przytoczonym przepisie istotne znaczenie ma zwrot „zapasy broni". Jak się wskazuje w doktrynie międzywojennej użycie tego zwrotu przesądza o tym, że penalizowane przez ten przepis było wyłącznie posiadanie znacznej ilości broni palnej, nie zaś posiadanie jednej albo kilku sztuk broni palnej[9]. Nadto kwestie dotyczące posiadania broni palnej bez zezwolenia i nieumiejętnego posługiwania się nią uregulowano w Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach[10]. Zgodnie z art. 40 § 1 wspomnianego rozporządzenia „kto wykracza przeciw przepisom o wyrobie, przechowywaniu, używaniu i przewożeniu materjałów wybuchowych lub łatwopalnych albo **broni palnej** [pogr. – M.G.] i amunicji, podlega, jeśli przepis szczególny nie stanowi inaczej, karze aresztu do trzech miesięcy lub grzywny do 3000 złotych". W § 2 tego przepisu ustawodawca stwierdza, że „prócz tego można zakazać wyrobu i sprzedaży wymienionych w § 1 przedmiotów na czas od roku do 5 lat oraz orzec ich przepadek". W tym przypadku nie wskazano na ilość broni palnej, której posiadanie stanowiłoby wykroczenie, więc można przyjąć, że przepis penalizował przypadki posiadania nawet pojedynczej ilości broni palnej. Z kolei art. 41 p.w. stanowił, że „kto nie zachowuje nienależytej ostrożności w używaniu i przechowywaniu broni palnej i amunicji, podlega karze grzywny do 500 złotych".

W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej początkowo doszło do wydania zarządzeń i rozporządzeń, które służyły wykonaniu przedwojennego Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo o broni, amunicji i materiałach wybuchowych lub zmieniających treść przedwojennych rozporządzeń ministerialnych. Do 1961 r. obowiązywały rozporządzenia przedwojenne, w zmodyfikowanej formie.

Zarządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 13 grudnia 1946 r. określało w pkt. 1[11], że „broń palną można posiadać i nosić jedynie na

[9] L. Peiper, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach*, Kraków 1936, s. 540.

[10] *Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach,* Dz.U. 1932, nr 60, poz. 572; dalej: p.w.

[11] *Zarządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 13 grudnia 1946 r. o pozwoleniach na broń palną,* M.P. 1947, nr 2, poz. 4.

zasadzie pozwolenia władz bezpieczeństwa publicznego". Zgodnie z ww. zarządzeniem można było uzyskać pozwolenie na broń palną jedynie po przedstawieniu odpowiedniego „zaświadczenia o niezbędności posiadania broni", a w przypadku pozwolenia na broń myśliwską albo sportową odpowiednio - kartę członkowską Polskiego Związku Łowieckiego i kartę Łowiecką albo legitymację organizacji strzeleckiej.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16 stycznia 1958 r.[12], zmieniające rozporządzenie z dnia 23 marca 1933 r. o pozwoleniach na broń do użytku osobistego oraz o nabywaniu i pozbywaniu się tej broni stanowiło, że na nabywanie, posiadanie i noszenie wiatrówki, kalibru najwyżej 6 mm będzie potrzebne pozwolenie na broń.

Z kolei rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. zostało uchylone przez ustawę o broni, amunicji i materiałach wybuchowych z dnia 31 stycznia 1961 r.[13]. Art. 4 ust.1 tej ustawy stanowił, że „broń można posiadać tylko na podstawie pozwolenia wydanego przez organy Milicji Obywatelskiej. Pozwolenie na broń uprawnia do nabycia, posiadania i noszenia tylko broni określonej w pozwoleniu", z kolei art. 4 ust. 5 stanowił, że „można posiadać bez pozwolenia wszelkiego rodzaju broń palną wytworzoną przed rokiem 1850".

W kodeksie karnym z 1969 r. kwestię penalizacji nielegalnego kolekcjonowania broni palnej uregulowano w art. 286, zgodnie z którym „kto bez wymaganego zezwolenia posiada lub wyrabia broń palną lub amunicję, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 5"[14]. W niniejszym przepisie nie wskazano od jakiej ilości nielegalnie posiadanej broni palnej ów przepis znajduje zastosowanie, więc należy stwierdzić, że nielegalne posiadanie nawet jednej sztuki broni palnej było realizacją znamion wysłowionych w tymże przepisie. Warto nadmienić, że na mocy nowelizacji z 12 lipca 1995 r. górna granica

[12] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16 stycznia 1958 r.* w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 23 marca 1933 r. o pozwoleniach na broń do użytku osobistego oraz o nabywaniu i pozbywaniu się tej broni, Dz.U. 1958, nr 8, poz. 23.

[13] *Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych,* Dz.U. 1961, nr 6, poz. 43.

[14] Art. 286 *Ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny*, Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94 ze zm.

sankcji za nielegalne posiadanie broni palnej wzrosła do 10 lat pozbawienia wolności[15].

Obecne uregulowania prawne w Polsce

Punktem przełomowym w umożliwieniu polskim obywatelom kolekcjonowania broni stała się ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (dalej: u.b.a.)[16], która uchyliła ustawę z dnia 31 stycznia 1961 r. Nowa ustawa reguluje dostęp do broni, na której posiadanie jest potrzebne pozwolenie oraz takich rodzajów broni, której posiadanie pozwolenia nie wymaga, a także broni, co do zasady, niedostępnej dla osób prywatnych. Kolejne nowelizacje tej ustawy poprawiały sytuację posiadaczy pozwoleń na broń i osób ubiegających się o wydanie pozwolenia. Ze względu na tematykę owego opracowania, poniżej zostaną omówione jedynie prawne aspekty związane z kolekcjonowaniem broni palnej, stan faktyczny aktualny na dzień pisania owego opracowania.

Zgodnie z art. 11 u.b.a. „pozwolenia na broń nie wymaga się w przypadku: […] 6) posiadania broni palnej pozbawionej cech bojowych; […] 10) posiadania broni palnej rozdzielnego ładowania wytworzonej przed rokiem 1885 oraz replik tej broni". Z punktu widzenia kolekcjonera są to najważniejsze przepisy, ponieważ umożliwiają posiadanie i kolekcjonowanie określonych typów broni palnej bez pozwolenia, a także - po pozbawieniu tej broni cech bojowych - nabycie praktycznie każdego rodzaju broni palnej bez pozwolenia.

Bronią palną rozdzielnego ładowania jest broń wykorzystująca rodzaj ładowania, w której materiał inicjujący zapłon, materiał miotający i pocisk nie są połączone w jeden nabój[17]. Miało to zastosowanie w większości modeli broni odprzodowej. Jak wskazuje R. Matuszewski „początkowo w broni odprzodowej stosowano naboje składane, gdzie ładunek prochowy wsypywano z prochownicy do lufy i uszczelniano przybitką, a następnie wkładano pocisk – kulę i również uszczelniano przybitką"[18]. Ustawodawca wskazał, że na broń palną

[15] *Ustawa z dnia 12 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz o podwyższeniu dolnych i górnych granic grzywien i nawiązek w prawie karnym,* Dz.U. 1995, nr 95, poz. 475.

[16] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji*, Dz.U. 1999, nr 53, poz. 549.

[17] *Rozdzielne ładownie,* [online] pl.wikipedia.org/wiki/rozdzielne_ładowanie [dostęp: 30.12. 2017].

[18] R. Matuszewski, *Pistolety i rewolwery XVI-XIX wieku,* Warszawa 1998, s. 107.

rozdzielnego ładowania nie wymaga się pozwolenia, jeżeli jest to broń wytworzona przed 1885 rokiem lub repliki takiej broni. Oznacza to, że broń rozdzielnego ładowania, której wzór został opracowany przed rokiem 1885 nie wymaga pozwolenia. W konsekwencji modele broni palnej rozdzielnego ładowania nowego wzoru, posiadające nowe rodzaje mechanizmów, zaprojektowanych już po 1885 roku, wymagają uzyskania pozwolenia na broń. Ponadto na posiadanie czarnego prochu do ww. rodzaju broni, również nie jest wymagane pozwolenie[19]. Zgodnie z art. 30 ust. 2 pkt. 6 „proch strzelniczy czarny (dymny) sprzedaje się pełnoletnim właścicielom replik broni palnej rozdzielnego ładowania, którzy okażą dowód tożsamości oraz Europejską kartę broni palnej". Na mocy art. 7a u.b.a. „Europejska karta broni palnej jest imiennym dokumentem potwierdzającym uprawnienie do posiadania broni palnej, wydanym przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej, umożliwiającym legalne posiadanie i używanie broni palnej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej". Zasady jej wydawania określa u.b.a. w art. 10a. Osoba chcąca kupić proch czarny od przedsiębiorcy koncesjonowanego w Polsce, musi okazać Europejską kartę broni palnej i dowód tożsamości lub właściwie pozwolenie na posiadanie broni.

Kolejnym rodzajem broni palnej, niewymagającej posiadania pozwolenia na broń jest broń palna pozbawiona cech bojowych. Zgodnie z art. 6a ust. 2 u.b.a. pojęcie to odnosi się do „pozbawienia cech użytkowych wszystkich istotnych części broni palnej, w taki sposób, by mimo działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, nie była zdolna do wystrzelenia pocisku lub substancji z lufy albo elementu ją zastępującego oraz do wywołania efektu wizualnego lub akustycznego, a przywrócenie broni cech użytkowych bez podjęcia czynności specjalistycznych nie było możliwe". W art. 6a zawarto ogólne postanowienia odnośnie broni palnej pozbawionej cech bojowych, a uszczegóławia ją Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie pozbawiania broni palnej cech bojowych[20]. Zgodnie z Rozporządzeniem każdy model broni palnej musiał mieć opracowaną specyfikację techniczną, mającą służyć wskazaniu sposobu prawidłowego

[19] Zob. *Uchwała SN z dnia 24 lutego 2010 r.*, sygn. I KZP 29/09, OSNKW 2010/4/30.

[20] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie pozbawiania broni palnej cech użytkowych*, Dz.U. 2004, nr 94, poz. 924 ze zm., dalej: Rozporządzenie.

pozbawienia tej broni cech bojowych. Specyfikację opracowywała właściwa jednostka, przy czym mogła być to placówka państwowa, jak i podmiot prywatny. Uprawniony przedsiębiorca dokonywał pozbawienia broni cech bojowych (przekazanej mu przez uprawnioną osobę lub zakupioną od uprawnionego podmiotu) i przekazywał ją do Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji w Warszawie w celu potwierdzenia pozbawienia broni cech bojowych. Następnie broń otrzymywała policyjny certyfikat i mogła trafić do obrotu. Kolekcjoner, aby kupić taką broń, musiał mieć ukończone 18 lat.

W związku z wejściem w życie nowego rozporządzenia wykonawczego Komisji Europejskiej z dnia 15 grudnia 2015 r. ustanawiającego wspólne wytyczne dotyczące norm i technik pozbawiania broni cech użytkowych w celu zagwarantowania, że broń pozbawiona cech użytkowych trwale nie nadaje się do użytku[21], polskie przepisy straciły na znaczeniu. Od dnia 8 kwietnia 2016 r. stosuje się nowe przepisy unijne, które są znacznie bardziej rygorystyczne względem pozbawiania broni cech bojowych. Stanowi to poważny problem dla kolekcjonerów, chcących mieć egzemplarze broni w jak najlepszym stanie. Przepisy unijne stanowią bowiem, że w wielu typach broni palnej należy dokonać znacznie poważniejszych uszkodzeń niż przewidywały polskie normy. Na stosowanie nowych przepisów w praktyce trzeba jednak poczekać. Obecnie w sprzedaży znajdują się egzemplarze broni palnej pozbawionej cech bojowych według starych, polskich technik. Pozwala na to art. 1 ust. 2 ww. rozporządzenia, który stanowi, że „niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do broni palnej pozbawionej cech użytkowych przed datą jego stosowania, chyba że taka broń palna jest przekazana do innego państwa członkowskiego lub wprowadzana do obrotu", przy czym w orzecznictwie przyjmuje się, że pod pojęciem „wprowadzenia do obrotu" należy rozumieć przekazanie przez producenta lub importera towarów do obrotu po raz pierwszy[22].

[21] *Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/2403 z dnia 15 grudnia 2015 r. ustanawiające wspólne wytyczne dotyczące norm i technik pozbawiania broni cech użytkowych w celu zagwarantowania, że broń pozbawiona cech użytkowych trwale nie nadaje się do użytku*, Dz.U. UE 2015, L 333/62.

[22] „«Wprowadzeniem do obrotu», o którym mowa w art. 305 ust. 1 *Ustawy z 30.6.2000 roku - prawo własności przemysłowej,* Dz.U. 2003 roku, nr 119, poz. 1117 ze zm. jest przekazanie przez producenta lub importera po raz pierwszy do obrotu towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym". Zob. *Uchwała SN z 24.5.2005 r.*, I KZP 13/05, OSNKW Nr 6/2005, poz. 50.

Wiele wątpliwości budzi natomiast dyrektywa PE i Rady 2017/853 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę Rady 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni[23]. Wynika to m.in. z przyznania w treści dyrektywy państwom członkowskim uprawnienia do konfiskaty broni palnej nabytej i posiadanej niezgodnie z prawem czy wprowadzenia istotnych ograniczeń możliwości posiadania broni palnej z sklasyfikowanych w kategorii A, co jest wyjątkowo niekorzystne dla kolekcjonerów. Jednak państwo członkowskie może pozwolić muzeum i kolekcjonerów broni palnej ze wspomnianej listy, w celach historycznych czy kulturowych, jeśli podmioty te wykażą że podjęły niezbędne środki w celu wyeliminowania wszelkich zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego, łącznie z zapewnieniem należytego przechowywania. Stanowi to możliwość dla kolekcjonerów zachowania swoich uprawnień. Trzeba mieć także na względzie fakt, że dostęp do broni palnej jest już ściśle regulowany i odpowiada częściowo wymaganiom dyrektywy, co może wpłynąć na to, że sytuacja prawna kolekcjonerów nie ulegnie znaczącemu pogorszeniu.

Poza ww. rodzajami broni, na posiadanie broni palnej należy w Polsce uzyskać pozwolenie na broń lub inne uprawnienia pozwalające na posiadanie broni. Mogą być to zarówno uprawnienia osób, jak i instytucji prywatnych, a także przedsiębiorców.

W art. 10 ust. 2 u.b.a. określono, że „pozwolenie na broń wydaje się w szczególności w celach […] kolekcjonerskich". Ustawodawca nie dokonuje *expressis verbis* podziału pozwoleń na broń palną w celach kolekcjonerskich na poszczególne kategorie, jednak na gruncie poszczególnych przepisów u.b.a. można wyróżnić kilka rodzajów pozwoleń na broń palną w celach kolekcjonerskich, różniących się między sobą sposobem ich zdobycia, a także rodzajami broni, które można na podstawie danego pozwolenia posiadać:

a) pozwolenie na broń palną w celach kolekcjonerskich,
b) pozwolenie na broń palną sportową do celów kolekcjonerskich,
c) pozwolenie na broń palną myśliwską do celów kolekcjonerskich.

[23] *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/853 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę Rady 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni,* Dz.U. UE 2017, L 137/22.

Pozwolenie na broń palną w celach kolekcjonerskich stanowi podstawowy rodzaj uprawnienia, jakie może zdobyć osoba chcąca kolekcjonować broń palną, inną niż broń niewymagająca pozwolenia. Pozwolenie to upoważnia do zakupu i posiadania broni wskazanej w art. 10 ust. 4 pkt. 1-6 np.: broni alarmowej, broni przeznaczonej wyłącznie do strzelania amunicją ślepą (w tym samoczynnej), bocznego zapłonu z lufami gwintowanymi o kalibrze do 6 mm, broni centralnego zapłonu (w tym broń krótką do 12 mm), broni przystosowanej do strzelania wyłącznie przy pomocy prochu czarnego, broni gładkolufowej, broni sygnałowej. Nie można na to pozwolenie posiadać broni i amunicji wymienionej w art. 10 ust. 5 i 6 u.b.a. Kwestią dyskusyjną pozostaje broń samoczynna, która co do zasady jest zakazana, o czym stanowi art. 10 ust. 5 pkt. 1, ale z treści art. 10 ust 4 można wywnioskować, że na pozwolenie kolekcjonerskie można posiadać broń samoczynną w postaci pistoletów maszynowych w kalibrze od 6 do 12 mm i karabinków szturmowych w kalibrze od 5,45 do 7,62 mm. Aby uzyskać pozwolenie na broń palną w celach kolekcjonerskich należy być członkiem klubu o charakterze kolekcjonerskim (klub taki musi mieć odpowiedni przepis w statucie), czyli spełnić przesłankę z art. 10 ust. 3 pkt. 5 u.b.a. Zgodnie z art. 15 należy mieć ukończone 21 lat, nie być skazanym prawomocnym orzeczeniem sądu za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, a także skazanym prawomocnym orzeczeniem sądu za nieumyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo gdy sprawca zbiegł z miejsca zdarzenia, uzyskać badania psychologiczne i lekarskie, zdać egzamin przed komisją powołaną przez właściwy organ policji, potwierdzający znajomość przepisów i poprawnej obsługi broni, na pozwolenie na posiadanie której się ubiega (art. 16 ust. 1), wnieść opłatę za wydanie pozwolenia na broń i złożyć wniosek[24]. Do wniosku dołącza się m.in. zaświadczenie o zameldowaniu na pobyt stały[25]. Organ policji rozpatruje wniosek w ciągu miesiąca od dnia wszczęcia postępowania, a w przypadku sprawy szczególnie skomplikowanej w ciągu 2 miesięcy,

[24] Obowiązek złożenia wniosku można wywieść z racji użycia przez ustawodawcę w art. 10 ust. 1 u.b.a. zwrotu „wnioskodawca".

[25] Co wywieść można z brzmienia normatywnego art. 9 ust. 1 u.b.a.

o czym stanowi art. 35 § 3 k.p.a.[26]. Osoba chcąc sprowadzić broń z zagranicy obowiązana jest uzyskać (zamiast zaświadczenia uprawniającego do nabycia broni) poświadczenie tzw. uprzedniej zgody przewozowej na każdorazowe przemieszczenie broni lub amunicji (stanowi o niej art. 4 ust. 5 pkt. 2 u.b.a.). Dotyczy to przede wszystkim państw członkowskich Unii Europejskiej i strefy Schengen. Import broni z państw innych niż wymienione może wiązać się z dopełnieniem innych formalności, zaangażowaniem wyspecjalizowanych przedsiębiorców, a co za tym idzie - wysokimi kosztami. Decyzja o wydaniu pozwolenia na broń nie jest uznaniowa od momentu znowelizowania u.b.a. w 2011 r. Uznaniowości podlega jednak ilość egzemplarzy broni, które może posiadać osoba, która otrzymuje pozwolenie. Można wnioskować o dowolną liczbę sztuk broni, co nie oznacza, że otrzyma się decyzję wyczerpującą w pełni żądania wnioskodawcy. Na podstawie art. 155 k.p.a. można wnioskować o zmianę decyzji administracyjnej, w tym przypadku rozszerzenia pozwolenia na broń o możliwość posiadania kolejnych sztuk broni (o ile zaistnieje taka potrzeba, a strona będzie potrafiła sensownie uzasadnić taką zmianę). Należy przy tym pamiętać, że zgodnie z Rozporządzeniem broń palną przechowuje się w urządzeniu spełniającym wymagania co najmniej klasy S1 według normy PN-EN 14450, a w przypadku posiadania więcej niż 50 egzemplarzy – należy przechowywać w pomieszczeniu spełniającym wymagania określone w § 4 tego rozporządzenia, zwanym „magazynem broni". Organ policji kontroluje warunki przechowywania broni palnej. Zakupioną broń należy zarejestrować w terminie 5 dni od dnia jej nabycia (art. 13 ust. 1 u.b.a.). Pozwolenie na broń kolekcjonerską można utracić, jeżeli zaistnieją przesłanki przewidziane w u.b.a.

Pozwolenie na broń palną sportową do celów kolekcjonerskich, pomimo iż niewymienione jako osobny rodzaj pozwolenia na broń w u.b.a., jego istnienie można potwierdzić poprzez wykładnię ww. ustawy. Pozwolenie różni się od tzw. pełnego pozwolenia kolekcjonerskiego brakiem konieczności zdawania egzaminu przed komisją powołaną przez właściwy organ policji i rodzajem broni, jaki można dzięki niemu posiadać. Zgodnie z art. 16 ust. 2 u.b.a. „od egzaminu, o którym mowa w ust. 1, zwolnieni są […] członkowie Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego posiadający licencję zezwalającą na uprawia-

[26] Art. 35 § 3 *Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego,* Dz.U. 2017, poz. 1257.

nie strzelectwa sportowego – w zakresie broni sportowej, jeżeli zdali taki egzamin na podstawie odrębnych przepisów". Osoby posiadające licencję Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego oraz Patent Strzelecki (art. 10b u.b.a.), są zwolnione od egzaminu przed komisją powołaną przez organ policji także przy pozwoleniu na broń do celów kolekcjonerskich. Mogą oni jednak posiadać wtedy tylko broń sklasyfikowaną w u.b.a. jako broń sportową. Należy zauważyć, że postępowanie o wydanie pozwolenia na broń palną sportową do celów kolekcjonerskich jest postępowaniem odrębnym i niezależnym od postępowania o wydanie pozwolenia na broń palną sportową do celów sportowych. Pozwolenie na broń palną myśliwską do celów kolekcjonerskich, podobnie jak w przypadku pozwolenia na broń palną sportową do celów kolekcjonerskich różni się od „zwykłego" pozwolenia kolekcjonerskiego brakiem konieczności zdawania egzaminu przed komisją powołaną przez właściwy organ policji, stanowi o tym art. 16 ust. 2 u.b.a. „od egzaminu, o którym mowa w ust. 1, zwolnieni są […] członkowie Polskiego Związku Łowieckiego – w zakresie broni myśliwskiej […] jeżeli zdali taki egzamin na podstawie odrębnych przepisów". Osoby z takim pozwoleniem mogą posiadać wyłącznie broń sklasyfikowaną jako broń myśliwska.

Zgodnie z art. 11 u.b.a. „pozwolenia na broń nie wymaga się w przypadku: 1) gromadzenia broni w zbiorach muzealnych na podstawie odrębnych przepisów; […] 4) dysponowania bronią przez przedsiębiorców dokonujących obrotu bronią i amunicją na podstawie koncesji lub świadczących usługi rusznikarskie na podstawie odrębnych przepisów, o ile jest to związane bezpośrednio z prowadzeniem działalności gospodarczej".

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach „muzea mogą być tworzone przez […] osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej"[27]. Ustawa dopuszcza więc tworzenie muzeów prywatnych, a zgodnie z art. 3 ww. ustawy mogą być tworzone dla jednej lub wielu dziedzin działalności człowieka oraz tworów natury – także broni palnej. Założenie prywatnego muzeum wymaga dopełnienia stosowanych formalności określnych w ustawie o muzeach, jest to między innymi utworzenie projektu regulaminu muzeum, która podlega uzgodnieniu z mini-

[27] Art. 5 ust. 1 *Ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach,* Dz.U. 1997, nr 5, poz. 24 ze zm.

strem właściwym do spraw kultury i dziedzictwa narodowego. Poza obowiązkami wynikającymi wprost z ustawy, do muzeów nieposiadających osobowości prawnej mają zastosowanie przepisy aktów wykonawczych. Muzeum prywatne może być założone przez osobę, która posiada już jakieś zbiory. Działalność taka, którą nadzoruje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego pozwala jednak na gromadzenie w zbiorach sprawnej broni palnej i amunicji, a więc jej kolekcjonowanie. Założenie prywatnego muzeum jest więc alternatywą dla uzyskania pozwolenia na broń. Wiąże się jednak z pewnymi obowiązkami, a przede wszystkim z chęcią udostępniania eksponatów innym ludziom. Muzeum prywatne nie może jednak kupić broni palnej w Polsce, może ją jedynie dostać w darowiźnie[28].

Na obrót bronią i amunicją wymagane jest uzyskanie koncesji. Podstawy prawne oraz wymogi uzyskania koncesji, z także obowiązki z tym związane, znajdują się między innymi w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej[29], a także ustawie z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym[30]. Oprócz prowadzenia działalność gospodarczej polegającej na handlu bronią i amunicją, osoba prowadząca taką działalność może gromadzić broń i amunicję, nie ma bowiem wyrażonego *expressis verbis* zakazu kolekcjonowania broni przez przedsiębiorcę czy nakazu jej sprzedaży. Koncesja na obrót bronią, pomimo iż nie stworzona do takiego celu może, jak się okazuje, posłużyć także do zbierania wszelkiego rodzaju broni palnej i amunicji do niej.

[28] Brak możliwości kupna broni palnej wynika z art. 30 ust. 2 pkt. 2 ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, który wymienia enumeratywnie katalog podmiotów uprawnionych do zakupu broni palnej. W katalogu tym nie są wskazane muzea. Natomiast przepisy kodeksu cywilnego dotyczące darowizny nie wyłączają możliwości przekazania muzeum broni palnej w ramach darowizny. W konsekwencji należy przyjąć, że muzeum prywatne może nabyć broń palną wyłącznie w drodze darowizny.

[29] *Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz. U. z 2015, poz. 584, ze zm.).

[30] *Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym* (Dz. U. 2017, poz. 290).

Muzeum prywatne i przedsiębiorstwo koncesjonowane stanowią więc swoistego rodzaju alternatywę do pozwolenia na broń kolekcjonerską, ponieważ (pod pewnymi warunkami) pozwalają na gromadzenie różnych typów broni w nieograniczonej ilości.

Ustawodawca ponadto przewidział w art. 263 § 2 k.k. penalizację nielegalnego posiadania broni palnej (a więc i jej kolekcjonowania)[31]. Zgodnie z tym przepisem „kto bez wymaganego zezwolenia posiada broń palną lub amunicję, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8". Wskazane przestępstwo z racji grożącej dolnej granicy kary wynoszącej 6 miesięcy pozbawienia wolności należy zakwalifikować jako występek. Z racji użycia przez ustawodawcę zaimka „kto" omawiane przestępstwo jest przestępstwem powszechnym. Omawiany występek można popełnić zarówno przez działanie jak i zaniechanie[32]. Jak zauważył SN dobrem chronionym przez art. 263 § 2 k.k. „jest nie tylko ochrona porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli przed zagrożeniem, jakie stwarza niekontrolowane posiadanie broni, ale także, przynajmniej pośrednio, dobrem chronionym jest ustanowiony przez państwo tryb kontroli obrotu i posiadania tej broni"[33]. Dlatego też w doktrynie wskazuje się, że występek stypizowany w art. 263 § 2 k.k. jest przestępstwem abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo, a więc przestępstwem formalnym[34]. Nadto, użycie przez ustawodawcę zwrotu „posiada" wskazuje, że omawiany występek jest przestępstwem trwałym. Co więcej, przestępstwo to jest przestępstwem ściganym z urzędu[35]. Występek stypizowany w art. 263 § 2 k.k. można popełnić wyłącznie umyślnie zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i w zamiarze ewentualnym[36].

Pierwszym znamieniem wskazanym przez ustawodawcę jest znamię braku posiadania wymaganego pozwolenia na posiadanie broni palnej. Ustawodawca

[31] *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny* Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553, dalej: k.k.
[32] Zob. *Postanowienie SN z dnia 24 września 2009 r.*, sygn. II KK 170/09.
[33] *Postanowienie SN z 22 stycznia 2003 r.*, sygn. I KZP 46/02, Prok. I Proku 2003, nr 3, poz. 10.
[34] A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Tom 2*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2013, s. 382.
[35] Tamże, s. 392.
[36] D. Gruszecka, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz,* red. J. Giezek, Warszawa 2014, s. 959.

wymaga tutaj, aby sprawca dopuścił się czynności sprawczej posiadania broni palnej bez wymaganego pozwolenia na posiadanie broni palnej[37].

Kolejnym ze znamion wysłowionych przez ustawodawcę w omawianym przepisie jest znamię posiadania. Jak wskazuje D. Gruszecka powołując się na pogląd Z. Ćwiąkalskiego „penalizowane «posiadanie» może polegać na nielegalnym - aktywnym – wejściu w posiadanie, np. zabraniu broni lub amunicji, jak i nieoddaniu broni, na którą ktoś utracił zezwolenie"[38]. Z kolei SN w postanowieniu z dnia 24 września 2009 r. zauważa, że „«posiadanie» w rozumieniu prawa karnego to faktyczne władanie mieniem bądź rzeczą, bez odwoływania się cywilistycznej konstrukcji posiadania"[39]. Nadto, przedstawione rozumienie słowa „posiadanie" obejmuje także przypadki kolekcjonowania broni palnej. Natomiast, jak się wskazuje w doktrynie pojęcie „broni palnej" należy intepretować zgodnie z omawianą już definicją broni palnej znajdującą się w ustawie o broni palnej i amunicji[40].

Podsumowanie

Regulacje dotyczące kolekcjonowania broni palnej są regulacjami dość rozbudowanymi. Nie odbiera to jednak możliwości kolekcjonowanej wspomnianej broni palnej. Z drugiej strony zaś regulacje te nie umożliwiają nieograniczonego dostępu do broni palnej w celach kolekcjonerskich poprzez reglamentację dostępu przez instytucję pozwolenia na broń palną.

Można się więc zastanawiać czy obecne regulacje i sankcje przewidziane w k.k. za nielegalne posiadanie broni są regulacji surowymi i czy w ogóle są potrzebne oraz zasadne. Rozstrzygnięcie tego problemu będzie różne w zależności od przyjmowanej przez daną osobę aksjologii. Należy mieć jednak na uwadze, że wspomniana już reglamentacja nie reglamentacją nad wyraz uciążliwą, co wynika z faktu, że pozwolenie na broń w celach kolekcjonerskich nie jest jedyną możliwości uzyskania uprawnienia do kolekcjonowania broni palnej (o czym była już mowa), z racji istnienia w prawie polskim alternatywy w postaci prowadzenia muzeum prywatnego oraz koncesjonowanej działalności gospodarczej. Jednak niezależnie od formy proces uzyskania uprawnienia

[37] A. Michalska-Warias, *op. cit.*, s. 386.
[38] D. Gruszecka, *op. cit.*, s. 952.
[39] *Postanowienie SN z dnia 24 września 2009 r.*, sygn. II KK 170/09.
[40] D. Gruszecka, *op. cit.*, s. 955.

do kolekcjonowania broni palnej wiąże się z dość dużą ilością formalizmu. Co więcej, z racji członkostwa Polski w Unii Europejskiej możliwość liberalizacji przepisów w omawianej materii jest znacząco ograniczona.

W konsekwencji stwierdzić należy, że polskie regulacje prawnej w materii kolekcjonowania broni palnej są regulacjami przychylnymi dla kolekcjonerów. Jednak spora liczba formalności jakie należy spełnić, celem otrzymania pozwolenia na broń palną w celach kolekcjonerskich nie jest zjawiskiem pozytywnym. Zjawisko to może być nawet zjawiskiem odstraszającym dla potencjalnych kolekcjonerów broni palnej. Warto więc, w procesie zmian regulacji prawnych w tej kwestii mieć na względzie ograniczanie (w miarę możliwości) formalności, celem uproszczenia systemu uzyskiwania pozwoleń na broń palną w celach kolekcjonerskich.

Bibliografia

Giezek Jacek [red.], *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2014.

Królikowski Michał, Zawłocki Robert [red.], *Kodeks karny. Część szczególna. Tom 2*, Warszawa 2013.

Matuszewski Robert, *Pistolety i rewolwery XVI-XIX wieku*, Warszawa 1998.

Peiper Leon, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach*, Kraków 1936.

Akty prawne

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/853 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę Rady 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni, Dz.U. UE 2017, L 137/22.

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, Dz.U. 2017, poz. 1257.

Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych, Dz.U. 1961, nr 6, poz. 43.

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94 ze zm.

Ustawa z dnia 12 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz o podwyższeniu dolnych i górnych granic grzywien i nawiązek w prawie karnym, Dz.U. 1995, nr 95, poz. 475.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553).

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, Dz.U. 1997, nr 5, poz. 24 ze zm.

Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, Dz. U. 2017, poz. 290.

U*stawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej,* Dz. U. z 2015, poz. 584, ze zm.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1932, nr 60, poz. 571.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach, Dz.U. 1932, nr 60, poz. 572.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. - Prawo o broni, amunicji i materjałach wybuchowych, Dz.U. 1932, nr 94, poz. 807.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 marca 1933 r. o pozwoleniach na broń do użytku osobistego oraz o nabywaniu i pozbywaniu się tej broni, Dz.U. 1933, nr 22, poz. 179.

Rozporządzenie Ministrów Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu z dnia 27 stycznia 1936 r. o broni białej i o ograniczeniach handlu bronią, Dz.U. 1936, nr 10, poz. 96.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 listopada 1938r. o broni typu wojskowego, Dz.U. 1938, nr 88, poz. 600.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16 stycznia 1958 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 23 marca 1933 r. o pozwoleniach na broń do użytku osobistego oraz o nabywaniu i pozbywaniu się tej broni, Dz.U. 1958, nr 8, poz. 23.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach, Dz. U. 2004, Nr 202, poz. 2073.

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/2403 z dnia 15 grudnia 2015 r. ustanawiające wspólne wytyczne dotyczące norm i technik pozbawiania broni cech użytkowych w celu zagwarantowania, że broń pozbawiona cech użytkowych trwale nie nadaje się do użytku, Dz.U. UE 2015, L 333/62.

Zarządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 13 grudnia 1946 r. o pozwoleniach na broń palną, M.P. 1947, nr 2, poz. 4.

Orzeczenie sądowe

Postanowienie SN z 22 stycznia 2003 r., sygn. I KZP 46/02, Prok. I Pr. 2003, nr 3, poz. 10.

Postanowienie SN z dnia 24 września 2009 r., sygn. II KK 170/09.

Uchwała SN z 24.5.2005 r., I KZP 13/05, OSNKW Nr 6/2005, poz. 50.

Źródła internetowe

Broń, [online] https://sjp.pwn.pl/sjp/bron;2446139.html [dostęp: 19.12. 2017].

Kolekcjonerstwo, [online] https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kolekcjonerstwo;3923921.html [dostęp: 20.12.2017].

Rozdzielne ładownie, [online] pl.wikipedia.org/wiki/rozdzielne_ładowanie [dostęp: 30.12.2017].

Nadwiślańskie Towarzystwo Strzeleckie, [online] http://www.towarzystwostrzeleckie.org/o-nas/ [dostęp: 20.12.2017].

Polskie Stowarzyszenie Kolekcjonerów Broni Palnej i Strzelectwa Sportowego, [online] http://www.pskbpiss.pl/stowarzyszenie.php [dostęp: 20.12.2017].

Stowarzyszenie Zbrojownia, [online] http://zbrojownia.org/index.php/o-nas/ [dostęp: 20.12.2017].

Summary

Legal aspects of collecting firearms in Poland

Firearms, besides their purpose to attack and defend, also remain within interest of the collectors. Collectors sometimes create certain organizations which are aimed at developing interest of their members or aimed at obtaining the appropriate firearms licenses (if a particular legal system requires it). Because of the dangers associated with firearms, many countries have decided to regulate collecting firearms. The regulations are different, depending on a particular country and its culture. This essay explains the Polish firearms collecting regulations and the European Union's regulations (which are also part of the Polish legal system). This paper will also show the evolution of the regulations in that matter in the past. The authors will also try to answer specific

questions about the purpose of all regulations regarding firearms collecting and whether their presence is an important limitation of freedom.

Keywords: Firearms collecting in Poland, firearms, firearms licence in Poland, law.

Dominika Skoczylas
Uniwersytet Szczeciński

Wolność obywateli a kompetencje organów administracji publicznej w zakresie reglamentacji prawa do posiadania broni w polskim porządku prawnym. Perspektywy zmian.

Wprowadzenie

Problematyka prawa do posiadania broni od zawsze znajdowała się w kręgu zainteresowania zarówno podmiotów usytuowanych w strukturze władzy publicznej jak i zwykłych obywateli. Zagadnienie to budzi liczne kontrowersje. Z jednej strony padają argumenty, że Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej[1] wskazuje na indywidualne prawo każdego człowieka do zapewnienia bezpieczeństwa w różnych dziedzinach życia. Zwolennicy odejścia od ścisłej reglamentacji prawa do posiadania broni twierdzą, że w celu skutecznej ochrony życia, zdrowia czy mienia, jednostki powinny mieć szerokie uprawnienia do dysponowania bronią i możliwości jej użycia. Co więcej, prawo do to nie powinno być ograniczone w jakikolwiek sposób wolą organów administrujących, a sama dopuszczalność obrony z użyciem odpowiedniego narzędzia wymagałaby jedynie subiektywnego poczucia zagrożenia bezpieczeństwa człowieka w danej chwili. Kontrargumenty w przypadku bardziej liberalnego podejścia prawa do posiadania broni dotyczą głównie kwestii gwarancji zapewnienia bezpieczeństwa przez państwo i określone przez ustawodawcę podmioty publiczne, którym to przyznano kompetencje w zakresie ochrony. W związku z tym, że formacje uzbrojone zostały odpowiednio wyszkolone, posługują się narzę-

[1] *Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.; dalej: Konstytucja.

dziami obrony i potrafią ocenić skalę zagrożenia nie należałoby forsować stanowiska za zmniejszeniem reglamentacji prawa do posiadania broni w polskim porządku prawnym. Języczkiem u wagi, który różni te dwa stanowiska, jest przede wszystkim wątek uznaniowości, związany z władztwem administracyjnym w zakresie udzielania pozwoleń, a także zagadnienie dotyczące stanu tzw. obrony koniecznej i sposobności szybkiej reakcji za pomocą użycia broni w przypadku zagrożenia życia czy zdrowia. Należałoby zatem spojrzeć na wskazany powyżej problem bardziej w sposób subiektywny, mając na względzie bezpieczeństwo obywatela jako jednostki i postawić następujące pytanie, czy faktycznie jednostki organizacyjne państwa wyposażone w narzędzia obronne są w stanie zapewnić skuteczną ochronę każdego człowieka. Jeżeli odpowiedź na nie jest choćby w części negatywna, należy pochylić się nad możliwością wprowadzenia zmian w przedmiocie prawa do posiadania broni. Warto pamiętać, że ograniczenie wpływu administracji w maksymalnym stopniu w przypadku reglamentacji prawa dostępu do broni nie oznaczałoby braku zaangażowania państwa co do zapewnienia bezpieczeństwa. Nadal głównym zadaniem pozostałaby ochrona porządku prawnego, w tym również w zakresie naruszeń ze strony samej administracji, z tymże wolności i prawa obywateli traktowane byłyby jako dobro najwyższe[2].

Coraz częściej występujące zdarzenia związane ze wzrostem przestępczości czy zagrożeniami terrorystycznymi powodują sytuacje, w których to obywatele muszą samodzielnie obronić się przed danym niebezpieczeństwem, zanim pojawią się określone formacje mundurowe. Subiektywnie pojmowane bezpieczeństwo, a jednocześnie konstytucyjne gwarancje wolności człowieka pozostają jednak w konflikcie z zasadą państwa opiekuńczego, które uznaje się jako jedyne oraz właściwe aby bronić porządku i bezpieczeństwa swoich obywateli. W Rzeczpospolitej Polskiej ustawodawca w dość restrykcyjny sposób określił zasady prawa do broni, przyznając prymat władztwu administracyjnemu organów w zakresie wydawania pozwoleń, nad wolnością obywateli co do jej posiadania. Jednakże postulat dostępu do broni w szerszym zakresie, niż ma to miejsce obecnie, być może spowodowałby wzrost indywidualnego poczucia bezpieczeństwa, w wyniku tego, że każdy obywatel mógłby użyć jej tam, gdzie państwo zawodzi czy jest wysoce nieskuteczne. Oczywiście rozwiązania prawne

[2] Z. Leoński, *Nauka administracji*, Warszawa-Poznań 1979, s. 58-59.

powinny być skonstruowane nad wyraz przejrzyście i mieć zastosowanie do wielu sytuacji, tak aby nie powodować nadinterpretacji prawnych, a także być zgodne z powszechnie obowiązującymi zasadami prawa. Wzorem być może mogłyby być przepisy prawa amerykańskiego, a konkretnie II Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki, której przepisy wysławiają wprost prawo obywateli do posiadania i noszenia broni[3]. Co więcej, racjonalny ustawodawca powinien stworzyć takie normy prawne, które nie umożliwiłyby zanadto liberalnego podejścia co do tej kwestii. Mianowicie, ograniczenia te musiałyby dotyczyć użycia broni w przypadku realnego zagrożenia z jednoczesnym zakazem wkraczania w sferę prywatności drugiego człowieka.

Z uwagi na to, że uwarunkowania dostępu do broni w polskim porządku prawnym są ściśle reglamentowane przez państwo, a nierzadko obywatele żądają zmian w tym zakresie, celem rozdziału jest wskazanie w jaki sposób władza reguluje kwestie odnoszące się do udzielania pozwoleń na broń oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego a także czy istnieją jakiekolwiek przesłanki reform w omawianej tematyce. Pierwsza część pracy koncentruje się na kwestiach związanych z pojmowaniem pojęcia bezpieczeństwa i władztwem administracyjnym organów publicznych. W drugiej wskazano zagadnienia dotyczące prawa do posiadania broni na gruncie polskiego ustawodawstwa, kultury społeczno-politycznej Stanów Zjednoczonych w ramach wskazanej tematyki, a także warunki i perspektywy zmian.

Bezpieczeństwo i porządek publiczny a władztwo administracyjne państwa w zakresie prawa do posiadania broni

W toku dyskusji nad zmianą regulacji prawnych w zakresie posiadania broni, należy odwołać się do postulatu zapewnienia bezpieczeństwa indywidualnego jednostki poprzez łatwiejszy dostęp do broni i możliwość jej użycia. Zgodnie z definicją, zawartą w słowniku języka polskiego, bezpieczeństwo to stan niezagrożenia i spokoju[4]. Nie ulega zatem wątpliwości, że jest ono jedną z podstawowych, a jednocześnie najwyższych obok życia i zdrowia, wartością w życiu każdego człowieka. Dzięki temu, że podmiot czuje się bezpiecznie,

[3] *Poprawka II Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki z dnia 15 grudnia 1791 r.*, [online] http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/usa.html [dostęp: 28.12.2017].
[4] *Słownik języka polskiego*, opr. E. Sobol, Warszawa 2005, s. 46.

może realizować swoje plany za pomocą przysługujących mu środków. Ponadto, bezpieczeństwo to prawo osobiste jednostki i wiąże się z koniecznością jego ochrony. Oczywiście nie można stwierdzić, że stanowi ono kategorię jednolitą. Rozumiane jest bowiem na wielu płaszczyznach, poczynając od indywidualnej, poprzez ponadjednostkową aż do krajowej czy globalnej. Z samej preambuły Konstytucji wynika, że instytucje publiczne są zobowiązane zapewnić poszanowanie praw obywatelskich, w szczególności w wymiarze wolności i sprawiedliwości, co pośrednio można odczytać jako zagwarantowanie bezpieczeństwa obywateli w każdej dziedzinie życia. Co więcej, w znaczeniu indywidualnym najważniejszy akt prawny obowiązujący na terytorium Polski, wskazuje na wiele przykładów sfer, w których państwo powinno zapewnić bezpieczeństwo, a są to takie dziedziny jak: ochrona życia, zdrowia, rodziny, małżeństwa (nierozerwalny związek kobiety i mężczyzny), ekonomia i gospodarka, kultura i religia, ekologia, podatki, energetyka, transport czy wymiar sprawiedliwości[5]. W Ustawie Zasadniczej, w sposób bezpośredni zapewnienie bezpieczeństwa, jako jedno z głównych zadań władzy publicznej wyrażono w art. 5[6]. Warto podkreślić, że co prawda ustawodawca przyznaje prymat wolności człowieka, która podlega szczególnej ochronie prawnej, jednakże nie jest to prawo bezwarunkowe. W sytuacji, w której m.in. ze względu na wystąpienie stanu zagrożenia bezpieczeństwa czy porządku publicznego, wolności i prawa mogą zostać w pewien sposób ograniczone (art. 31 Konstytucji).

Poczucie bezpieczeństwa zależy od wielu czynników. Jest ono postrzegane w sposób dynamiczny, ze względu na zmieniającą się rzeczywistość i nowe sytuacje powodujące strach, obawę, wrażenie zagrożenia życia, zdrowia, mienia. Do niedawna nie były bowiem znane takie akty jak terroryzm czy cyberprzestępczość. Procesy globalizacyjne kształtują zatem poziom reakcji na określone zdarzenia, wywołując stan niepewności czy niebezpieczeństwa w świadomości człowieka. Należy zwrócić uwagę na postrzeganie bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego. W przypadku pierwszego z nich, w ślad za przedsta-

[5] M. Zdyb, *Aksjologiczne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego w Rzeczpospolitej Polskiej*, [w:] *Publicznoprawne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego*, red. M. Zdyb, Warszawa 2014, s. 12, 43-44.

[6] Zgodnie z art. 5 Ustawy Zasadniczej, Rzeczpospolita Polska jest zobowiązana do zapewnienia m.in. wolności i praw człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwa obywateli.

wicielami doktryny, można podać jedną z licznych definicji tego pojęcia. Określa ona bezpieczeństwo publiczne jako te, które charakteryzuje się brakiem zagrożenia (zewnętrznego i wewnętrznego) i gwarantuje ochronę najważniejszych wartości postrzeganych przez ogół obywateli indywidualnie nieoznaczonych, jako wymagające ochrony. Z kolei porządkiem publicznym nazwać należy sytuację, w której organy administracji publicznej za pomocą dostępnych środków prawnych sprawują bieżącą pieczę, kontrolę i nadzór nad prawidłowym działaniem instytucji i organizacji publicznych oraz sprawdzają czy zarówno obywatele jak i podmioty administrujące przestrzegają norm prawa stanowionego[7].

Fundamentem bezpieczeństwa, jest przede wszystkim sytuacja, gdy podmioty władzy publicznej gwarantują ochronę zarówno interesów państwa, czyli całego społeczeństwa, pośrednio wpływając na poczucie bezpieczeństwa samych jednostek, wchodzących w jego skład. Organy administracji publicznej, zgodnie z etymologią nazwy (z łaciny: *administrare*) wykonują swoje zadania w sposób mający służyć ludziom, zatem organizują się, kierują i zarządzają tak, aby osiągnąć określone cele publiczne[8]. Ochrona bezpieczeństwa publicznego stanowi zatem główne oczekiwanie społeczeństwa wobec podmiotów administrujących. Te bowiem ze względu na przysługujące im szczególnego rodzaju władztwo administracyjne, dysponują określonymi środkami, w celu czy to zapobieżenia ewentualnym zagrożeniom, bądź gdy zadania prewencyjne nie są już możliwe do zrealizowania, zajmują się usuwaniem ich skutków i przywróceniem stanu poprzedniego. Forma działania organów administracji publicznej w przypadku zapewnienia bezpieczeństwa, a także reglamentacji prawa do posiadania broni w polskim porządku prawnym ma charakter władczy. Imperium administracyjne polega na niczym innym, jak na tym, że władza publiczna ma przyznane prawem kompetencje do rozstrzygania w sposób jednostronny sytuacji prawnej strony. Celem takiego postępowania jest wykonywanie określonego typu zadań publicznych, na które wskazują przepisy prawa, czyli poszczególnych interesów jednostki. Co więcej, władztwo to jest bardzo restrykcyjnie pojmowane, bowiem rozstrzygnięciom organu przysługuje tzw. domniemanie legalności, które oznacza, że jednostki muszą bezwzględnie stosować się do

[7] W. Lis, *Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015, s. 37, 41, 44, 56.
[8] J. Zimmerman, *Prawo administracyjne,* Kraków 2006, s. 25-26.

nich, aż do momentu, w którym nie zostaną one uznane za niezgodne z prawem.[9] Bez dwóch zdań oparcie działalności administracji na przepisach prawa związane jest z zasadą legalizmu (praworządności), czyli wykonywania zadań publicznych na podstawie i w granicach prawa[10].

Organy administracji publicznej dość restrykcyjnie podchodzą do kwestii udzielania pozwoleń, ograniczając dostęp do broni dla przeciętnego obywatela i możliwość ich uzyskania po spełnieniu pewnych warunków. Z drugiej strony ustawodawca wyraźnie wskazał podmioty, które ze względu na wykonywane funkcje państwowe w zakresie bezpieczeństwa, z mocy prawa mogą posługiwać się bronią palną i stosować środki przymusu bezpośredniego. Uprawnionymi są m.in.: funkcjonariusze: Policji, Służby Więziennej, Straży Granicznej, straży ochrony kolei, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Biura Ochrony Rządu, Służby Celno-Skarbowej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej i Państwowej Straży Rybackiej, strażnicy straży gminnych (miejskich), inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego czy pracownicy zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych[11].

Polemika odnośnie szerszego dostępu do broni palnej sprowadza się głównie do ustanowienia takich przepisów, które umożliwiałyby każdemu kto posiada broń, prawo posługiwania się nią, w jak najbardziej zbliżonym zakresie do tych uprawnień, którymi dysponuje policja[12]. Najczęściej wysuwanym argumentem jest kwestia dotycząca odparcia bezpośredniego a jednocześnie bezprawnego zamachu na życie czy zdrowie, w momencie którym reakcja formacji mundurowych jest niemożliwa bądź wysoce utrudniona. Ponadto, co do pozostałych zalet posiadania broni wymienia się również działania prewencyjne, które zapobiegłyby zamiarowi zamachu na podstawowe prawa jednostki, w kontekście szerszym niż jej integralność fizyczna, a mianowicie ochrona obiektu, mienia, czy przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego, ze względu na subiektywne odczucie zagrożenia podmiotu.

[9] P. Przybysz, *Władztwo administracyjne*, [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2015, s. 109-110.
[10] *Art. 6 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks Postępowania Administracyjnego*, Dz. U. z 2017 r. poz. 1257.
[11] *Art. 2 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*, Dz. U. z 2017 r. poz. 1120.
[12] Tamże, art. 11.

W Rzeczpospolitej Polskiej prawo do posiadania broni, amunicji i materiałów wybuchowych podlega istotnej reglamentacji. Przejawia się ona przede wszystkim w ustaleniu ścisłych zasad i warunków udzielania, cofania pozwoleń na broń oraz ograniczeń w zakresie dysponowania bronią i amunicją, ich noszenia i przechowywania. Posługiwanie się bronią wymaga uzyskania wymaganego prawem pozwolenia, czyli de facto wydania przez kompetentny organ, na podstawie przepisów powszechnie obowiązującego prawa, kwalifikowanego aktu pod postacią decyzji administracyjnej. Jak każda decyzja charakteryzuje się tzw. podwójną konkretnością, co oznacza, że zawiera normy indywidualne i konkretne. Stanowi niepodważalny, władczy wyraz woli podmiotu udzielającego pozwolenia, bowiem do niego należy ustalenie treści takiego rozstrzygnięcia[13]. Pozwolenie to oprócz elementów właściwych decyzji administracyjnej, czyli oznaczenia organu, adresatów aktu, daty, powołania podstawy prawnej, treści rozstrzygnięcia, uzasadnienia, pouczenia o przysługujących środkach prawnych i podpisu z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego osoby uprawnionej[14], zawiera cel, w jakim zostało wydane oraz rodzaj i liczbę egzemplarzy broni. Istnieje jednak wiele innych przesłanek, które należy spełnić aby otrzymać pozwolenia na broń, wynikające z obowiązku rejestracji, przechowywania oraz dysponowania bronią. Zostały one określone w ustawie o broni i amunicji[15].

Prawo do posiadania broni na gruncie polskiego porządku prawnego. Perspektywy zmian.

Rozważania na temat prawa do posiadania broni należy rozpocząć od wskazania, w jaki sposób ustawodawca dokonał skatalogowania różnego typu broni. Oprócz broni palnej, do której przypisano broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową, wskazano także: broń pneumatyczną, miotacze gazu obezwładniającego oraz narzędzia i urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu, np. broń białą w postaci kastetów

[13] A. Wiktorowska, *Akt administracyjny*, [w:] *Prawo administracyjne ...*, s. 251-253.
[14] A. Wiktorowska, *Rozstrzygnięcia w postępowaniu administracyjnym. Decyzja*, [w:] *Postępowanie administracyjne – ogólne, podatkowe, egzekucyjne i przed sądami administracyjnymi* red. M. Wierzbowski, Warszawa 2017, s. 160-170.
[15] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji*, Dz. U. z 2017 r. poz. 1839.

i nunczaków, broń cięciwową (kusze) czy przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Amunicją są natomiast naboje służące do strzelania z broni palnej[16]. Ponadto szczegółowo opisano samą charakterystykę broni palnej. Nie dziwi więc fakt, że w przypadku tego typu broni (a także amunicji) sformułowano wymóg posiadania pozwolenia[17]. Jak wskazano w poprzedniej części pracy jest ono wydawane w formie decyzji administracyjnej. Podmiot właściwy, który udziela pozwolenia to właściwy ze względu na miejsce stałego pobytu (lub siedzibę) zainteresowanego komendant wojewódzki Policji. W odniesieniu do żołnierzy zawodowych, tym organem jest komendant oddziału Żandarmerii Wojskowej. Uzyskanie dokumentu uprawniającego do posługiwania się bronią zostało jednak wyłączone w kilku przypadkach. Można wspomnieć o takich jak chociażby przechowywanie broni jako eksponatów muzealnych, używania broni na strzelnicach (funkcjonujących na podstawie zezwolenia) w ramach ćwiczeń szkoleniowych, sportowych, rekreacyjnych czy posługiwania się nią jako alarm czy sygnał do wezwania pomocy, w akcjach ratowniczych czy poszukiwawczych[18]. Warto wspomnieć, że co do zasady pozwolenie nie zostanie wydane na tzw. broń szczególnie niebezpieczną, do której zalicza się m.in. samoczynną broni palnej, zdolną do rażenia celów na odległość (jednakże istnieje możliwość uzyskanie świadectwa broni przez podmioty, które organizują kursy w zakresie ochrony)[19].

Otrzymanie pozwolenia na posiadanie broni zależy od spełnienia kilku warunków, zarówno natury formalnej jak i związanych stricte z osobą, która stara się o pozytywną decyzję w tym zakresie. Otóż, właściwy organ policji może wydać pozwolenie wyłącznie wtedy, gdy wnioskodawca nie stanowi zagrożenia dla samego siebie i wskaże ważną przyczynę posiadania broni. O ile pierwszą z przesłanek można określić na podstawie odpowiednich badań lekarskich czy sposobu zachowania się jednostki, o tyle drugą z nich wyrażono wprost w przepisie ustawowym. Co ciekawe, „ważne przyczyny" przypisano

[16] *Art. 4 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.*

[17] Istnieje również tzw. posiadanie broni na podstawie karty rejestracyjnej (dotyczy to np. broni palnej pozbawionej cech użytkowych czy broni pneumatycznej) – *art. 9 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.*

[18] W. Brywczyński, J. Kasprzak, *Nielegalne posiadanie broni i amunicji. Studium prawno-kryminalistyczne,* Białystok 2013, s. 46-48.

[19] *Art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.*

odpowiednio do każdego z celów podanych w ustawie, czyli: ochrony osobistej, osób i mienia, łowieckich, sportowych, rekonstrukcji historycznych, kolekcjonerskich, pamiątkowych, szkoleniowych. I tak choćby, ważną przyczyną, którą należy wskazać w przypadku ubiegania się o uzyskanie pozwolenia na broń co celów ochrony osobistej, jest to, że życie, zdrowie czy mienie jest zagrożone w stały, realny i ponadprzeciętny sposób. Z kolei, co do pozwolenia na broń do celów pamiątkowych, wystarczy przedstawienie dokumentów nabycia broni w drodze spadku, darowizny lub wyróżnienia[20].Ustawodawca określił również jakiego typu broń, ze względu na cel jej wykorzystania, można używać w ramach uzyskanego posiadania na broń, (np. w odniesieniu do rekonstrukcji historycznych jest to broń alarmowa albo inna broń palna, wyposażona w tzw. amunicją ślepą)[21]. Reasumując, w pozwoleniu obok celu posiadania broni, będzie znajdował się rodzaj i liczba jej egzemplarzy.

Oprócz wymagań co do celu posiadania broni, ubiegający się o pozwolenie musi spełnić szereg warunków związanych z wiekiem, stanem zdrowia, miejscem pobytu, niekaralnością. Po pierwsze, zainteresowany musi mieć ukończone 21 lat, chyba, że szkoła, organizacja sportowa, Polski Związek Łowiecki czy stowarzyszenie obronne złoży wniosek o wydanie takiego rozstrzygnięcia, przy czym broń będzie wykorzystywana jedynie do celów łowieckich czy sportowych. Cenzus wieku wynosi wówczas 18 lat. Kolejno, wnioskodawca nie może cierpieć na zaburzenia psychiczne, psychologiczne, w tym być uzależnionym od substancji psychoaktywnych czy alkoholu. Potwierdzeniem braku wyżej wymienionych jednostek chorobowych jest przedstawienie orzeczenia lekarskiego i psychologicznego, wydanego przez lekarza i psychologa nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku. Dodatkowo miejsce stałego pobytu musi znajdować się na terenie Polski, podmiot nie może stanowić zagrożenia dla samego siebie, bezpieczeństwa i porządku prawnego a także być skazany prawomocnym orzeczeniem sądu (przestępstwa umyślne, umyślne skarbowe i nieumyślne - w szczególności przeciwko życiu i zdrowiu, bezpieczeństwu w komunikacji, np. popełnionego w stanie nietrzeźwości) oraz zdać

[20] M. Mróz, *Prawo do broni w Polsce i Europie. Posiadanie broni strzeleckiej przez osoby fizyczne w ustawodawstwie wybranych państw Unii Europejskiej,* Warszawa 2011, s. 58, 67-68.
[21] *Art. 10 ust. 4 pkt 6 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.*

egzamin ze znajomości obowiązującego prawa w zakresie posiadania i używania określonego typu broni oraz z umiejętności posługiwania się nią[22].

Ponadto na osobie, która otrzymała pozwolenie na broń ciąży szereg obowiązków, takich jak zakaz udostępniania jej innym jednostkom, obowiązek przechowywania broni i amunicji w należyty sposób, aby uniemożliwić posługiwanie się nią przez podmioty nieupoważnione, wymóg niezwłocznego informowania o utracie broni, czy zmianie stałego miejsca pobytu. Warto dodać, że nabywca broni jest zobligowany do jej rejestracji, w ciągu 5 dni od momentu nabycia. Nie jest to jednak warunek bezwzględny, nie dotyczy bowiem chociażby gromadzenia broni w zbiorach muzealnych (odrębne przepisy). Rejestracja przez organy właściwe do wydawania pozwoleń czy karty rejestracyjnej, jest możliwa po przedstawieniu dowodu nabycia broni, a co do broni palnej pozbawionej cech użytkowych, po okazaniu potwierdzenia pozbawienia broni palnej cech użytkowych. Zarejestrowanie broni odnotowuje się w legitymacji posiadacza, świadectwie broni bądź w karcie rejestracyjnej[23]. Mając na uwadze szczególną reglamentację dotyczącą prawa do posiadania broni, samo złożenie wniosku nie wystarczy, aby otrzymać pozwolenie. Podobnie rzecz się ma jeżeli chodzi o jego nieoznaczone w czasie posiadanie. Odmowa wydania pozwolenia następuje, gdy osoba naruszyła warunki pozwolenia na broń dotyczące zakazu bądź ograniczenia jej noszenia i przechowywania, zaniechała rejestracji, nie powiadomiła o utracie broni czy zmianie miejsca stałego pobytu, a także gdy nie przedstawiła orzeczenia lekarskiego i psychologicznego oraz nie zdała przedmiotowego egzaminu[24]. Cofnięcie pozwolenia może mieć charakter obligatoryjny (np. gdy osoba nosi broń, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu czy środka odurzającego) lub fakultatywny (np. wtedy gdy nie przestrzega zakazu użyczania broni jednostce nieuprawnionej)[25].

Kwestia dostępu do broni w Polsce stała się tematem dyskusji nie tylko pod kątem wymogów prawnych (formalnych), ale również ze względu na sferę akcentowanych przez Konstytucję praw i wolności obywatelskich. Z jednej strony społeczeństwo domaga się prawa do posiadania broni w jak najszerszym

[22] W. Brywczyński, J. Kasprzak, *op. cit.,* s. 48-49.
[23] J. Jagielski, *Reglamentacja dostępu do broni, amunicji i materiałów wybuchowych*, [w:] *Prawo administracyjne* ..., s. 643-645.
[24] *Art. 17 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.*
[25] J. Jagielski, *op. cit.*, s. 645.

zakresie, z drugiej zrozumiałe są postulaty odnoszące się do zasady państwa opiekuńczego i norm moralnych. Ciekawym przykładem, który odczytywany jest zarówno w znaczeniu indywidualnego prawa każdego człowieka do dysponowania bronią jak i kolektywnego obowiązku skierowanego do organów państwowych, które mają zapewnić bezpieczeństwo publiczne, za pomocą środków władczych, przedstawiono w II Poprawce do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki. W swojej treści wysławia ona bowiem argumenty za tym, że co prawda to głównie zadaniem milicji zorganizowanej w odpowiedni sposób jest ochrona bezpieczeństwa publicznego, jednak każdy obywatel ma prawo do posiadania i noszenia broni, które nie może być naruszone. Oczywiście pewne regulacje ustawodawstwa federalnego mogą w pewien sposób je ograniczać, ale nie mogą naruszać istoty tego prawa wynikającego z Konstytucji. Doktryna amerykańska wskazuje, że takie rozwiązanie miało służyć przede wszystkim obronie przed przestępczością, w razie ataku z zewnątrz czy utrzymaniu porządku publicznego, a także w celu przeciwstawieniu się społeczeństwa ewentualnej tyranii władzy (rządom bezprawia)[26]. Bez wątpienia i ten system nie okazał się niezawodny. Niejednokrotnie słyszy się bowiem o sytuacjach, w których władza czy obywatele zbyt łatwo sięgają po broń, w takich przypadkach, gdzie jej użycie było wysoce nieuzasadnione. Samoobrona musi być bowiem adekwatna co do stanu zagrożenia, a nie zależeć od poziomu agresji. W Stanach Zjednoczonych broń stanowi wyraz tożsamości narodowej, wolności i własności. To szczególnego typu przywilej. Mimo dość wysokiego poparcia dla liberalnego podejścia do posiadania broni, coraz częściej staje się ona przedmiotem refleksji wśród Amerykanów, w przypadku chociażby ataków terrorystycznych czy wzrostu zabójstw dokonywanych przez policjantów na ludności afroamerykańskiej[27].

Posługiwanie się bronią w każdym demokratycznym państwie prawnym, powinno być w precyzyjny sposób regulowane przez ustawodawstwo krajowe. Wydaje się, że to na co należałoby zwrócić szczególną uwagę reformując prawo w tym zakresie w Polsce, to kwestia związana z samą potrzebą jej posiadania.

[26] P. Wiśniewski, *Druga poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych (Second Amendment) – fundamentalne prawo konstytucyjne czy niebezpieczny anachronizm? Wykładania postanowień konstytucyjnych,* [w:] *Broń. Problematyka prawna i kryminalistyczna,* red. V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka, Toruń 2013, s. 169-171.

[27] M. Zachara, *Broń i dyplomacja. Eksport uzbrojenia w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych*, Kraków 2010, s. 30, 45.

Przedmiotem pogłębionej analizy powinno być zapewnienie dostępu do broni w aspekcie ochrony życia, zdrowia i mienia. Zasadne wydaje się tutaj przeprowadzenie szczegółowego trybu udzielania pozwolenia, w tym wykonywania badań lekarskich, ponieważ ochrona tych wartości występuje w wyjątkowych sytuacjach, zdarza się raczej rzadko. Nie można bowiem pozwolić aby pojęcie ochrony własnej było traktowane w świadomości człowieka w sposób bezmyślny i wysoce nieuzasadniony. Natomiast co do pozostałych typów broni należałoby odformalizować przesłanki ich posiadania, mianowicie zastąpić pozwolenia, zwykłą rejestracją czy zaświadczeniami. Ponadto powinno się odejść od policyjnej uznaniowości udzielania pozwoleń i skonkretyzować wyrażenie „ważne powody", tak aby nie powodowało one nadinterpretacji jego pojmowania. Zmiana mogłaby również dotyczyć oznaczenia pozwolenia na broń według jej rodzaju a nie celu, bowiem raz za razem bywa tak, że jest ona wykorzystywana niezgodnie z przeznaczeniem. Pochylić warto się także nad reformą w zakresie prawa obrony koniecznej, aby ta z jednej strony sprzyjała ochronie jednostki (samoobronie), z drugiej nie prowadziła do nadużycia tego prawa.

Wszystkie proponowane modyfikacje prawa w zakresie dostępu do broni w Polsce, muszą być zgodnie z wymogami prawa międzynarodowego, w tym unijnego. W szczególności harmonizację przepisów zarówno państw członkowskich jak i całej wspólnoty wyrażono w dyrektywie[28] w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni palnej. Określono w niej m.in. przepisy dotyczące posiadania Europejskiej karty broni palnej - imiennego dokumentu potwierdzającego legalne dysponowanie bronią palną w państwie członkowskim, innym niż w kraju wydania pozwolenia, przesłanki nabycia i posiadania broni palnej (ważna przyczyna, wiek, brak zagrożenia dla samego siebie, porządku i bezpieczeństwa publicznego), monitoringu dotyczącego przepływu broni we Wspólnocie. Na wstępie jednak należy sprawdzić czy postulowane zmiany będą przede wszystkim odzwierciedlać zapotrzebowanie samego społeczeństwa.

[28] *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/51/WE z dnia 21 maja 2008 r. zmieniająca dyrektywę Rady 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni* (Dz.U.UE. L.2008.179.5)

Podsumowanie

Analizując regulacje prawne w zakresie dostępu do broni na gruncie polskiego porządku prawnego, należy stwierdzić, że pomimo konstytucyjnych gwarancji praw i wolności każdego człowieka (dotyczących ochrony życia, zdrowia, mienia), reglamentacja prawa do posiadania i noszenia broni charakteryzuje się szerokim władztwem administracyjnym. Co więcej, kultura prawna Rzeczpospolitej Polskiej ukształtowana przez wieki, odpowiedzialnością za obronę, bezpieczeństwo i porządek publiczny obciążyła właśnie organy publiczne, ściślej formacje mundurowe posługujące się bronią czy innymi środkami władczymi. Niestety coraz częściej, ze względu na pojawiające się zagrożenia (wewnętrzne czy zewnętrzne) społeczeństwo odczuwa potrzebę obrony własnej, rozumianej w indywidualny sposób. Takie subiektywne pojmowanie stanu rzeczy wiąże się ze wzrostem postulatów w odniesieniu do liberalizacji prawa dostępu do broni, jego odformalizowania. Propozycje reformy dotyczą zarówno stricte przepisów prawnych, tzn. eliminacji wątpliwości interpretacyjnych, co do możliwości posiadania i zastosowania broni, udzielania pozwoleń ze względu na rodzaj broni (a nie cel jej wykorzystania), uściślenia systemu rejestracji, a także co już zaczyna się zmieniać – określenia warunków obrony koniecznej i użycia broni w przypadku zagrożenia życia, zdrowia, mienia.

Osiągnięcie kompromisu w tak wrażliwej sprawie jak ta, jest trudne ze względu na to, że z jednej strony ustawodawca musi spojrzeć na to prawo w sposób subiektywny, z perspektywy jednostki, z drugiej zapewnić takie warunki, które nie doprowadziłyby do jego nadużycia. Jedno jest pewne, wszelkie przeobrażenia w tej materii muszą być zarówno transparentne jak i adekwatne do panującej sytuacji prawnej. Ponadto, mimo odformalizowania prawa dostępu do broni i tak podmiotem gwarantującym bezpieczeństwo powszechne będzie władza publiczna. Wolność posługiwania się bronią, zależy zatem w dużym stopniu od władztwa administracyjnego, przysługującego organom publicznym stanowiącym prawo w zakresie dostępu do broni

Bibliografia

Literatura

Brywczyński Wiesław, Kasprzak Jerzy, *Nielegalne posiadanie broni i amunicji. Studium prawno-kryminalistyczne*, Białystok 2013.

Jagielski Jacek, *Reglamentacja dostępu do broni, amunicji i materiałów wybuchowych*, [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2015.

Leoński Zbigniew, *Nauka administracji*, Warszawa-Poznań 1979.

Lis Wojciech, *Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015.

Mróz Marcin, *Prawo do broni w Polsce i Europie. Posiadanie broni strzeleckiej przez osoby fizyczne w ustawodawstwie wybranych państw Unii Europejskiej*, Warszawa 2011.

Przybysz Piotr, *Władztwo administracyjne*, [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2015.

Wiktorowska Aleksandra, *Akt administracyjny*, [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2015.

Wiktorowska Aleksandra, R*ozstrzygnięcia w postępowaniu administracyjnym. Decyzja*, [w:] *Postępowanie administracyjne – ogólne, podatkowe, egzekucyjne i przed sądami administracyjnymi*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2017.

Wiśniewski Paweł, *Druga poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych (Second Amendment) – fundamentalne prawo konstytucyjne czy niebezpieczny anachronizm? Wykładania postanowień konstytucyjnych,* [w:] *Broń. Problematyka prawna i kryminalistyczna* , red. V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka, Toruń 2013.

Zachara Małgorzata, *Broń i dyplomacja. Eksport uzbrojenia w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych*, Kraków 2010.

Zdyb Marian, *Aksjologiczne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego w Rzeczpospolitej Polskiej*, [w:] *Publicznoprawne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego*, red. M. Zdyb, Warszawa 2014.

Zimmerman Jan, *Prawo administracyjne*, Kraków 2006.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/51/WE z dnia 21 maja 2008 r. zmieniająca dyrektywę Rady 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni, Dz.U.UE.L.2008.179.5.

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks Postępowania Administracyjnego, Dz. U. z 2017 r. poz. 1257.

Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, Dz. U. z 2017 r. poz. 1839.

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, Dz. U. z 2017 r. poz. 1120.

Źródła internetowe

Poprawka II Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki z dnia 15 grudnia 1971 r., [online] http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/usa.html [dostęp: 28.12. 2017].

Inne źródła

Słownik języka polskiego, opr. Elżbieta Sobol,Warszawa 2005.

Summary

Civil Liberties and the Competences of the Public Authorities in Regulating the Right to Possess Firearms in the Polish system of Law. Prospects for Change.

The aim of this paper is to point out the cultural, political and legal consequences, and the competences of the authorities to issue binding decisions affecting possession of weapons by citizens as well as the freedom of certain entities to dispose of them. One of the fundamental duties of the public authority is to reassure security and public order. In turn, subjective rights of citizens guarantee them the opportunity to defend their interests, life and health, which is associated with individual protection of subjectively understood security. Nowadays, owing to rising criminality or terrorist dangers, citizens are not infrequently faced with the task of defending their security. Increasingly, one can hear the postulates of liberalization of the right to own firearms. The legal order of the Republic of Poland defines fairly restrictive legal mechanisms for access to weapons. Accentuated changes in society may perhaps provide growth in a sense of security and create opportunities for defense where the state fails or is not effective enough. Such solutions should be transparent and adapted to the legal system in which they are to operate. An example that can be used as a role model is the Second Amendment to the Constitution of the United States of America, which gives Americans the right to own and carry weapons.

Before any modifications come into force, it should be determined whether they are actually needed and accepted by the society, and whether they do not contradict the principles of a democratic state ruled by law. International law, which the Republic of Poland has committed to abide by, is not

immaterial. Research contains basic legal acts along with the publications from the relevant field.

Keywords: Access to firearms, civil rights and freedoms, regulation of the right to own a weapon, administrative authority

Maria Grotowska
Aleksandra Miśkiewicz
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Dostęp do broni palnej – aspekty psychologiczno -kryminalistyczne oraz elementy statystyczne

Przeciętny Polak – agresor czy pacyfista?

„Jesteśmy dość nerwowym społeczeństwem. Ludzie mogą chcieć używać broni jako straszaka w sytuacjach spornych pomiędzy sobą." To wypowiedź Mariusza Sokołowskiego, rzecznika policji z 8 kwietnia 2015 r[1]. Czy to stwierdzenie posiadało naukowe podstawy oraz pozostaje aktualne? Celem niniejszej publikacji będzie analiza aspektów psychologiczno-kryminalistycznych z elementami statystyki, aby podkreślić, iż dostęp do broni palnej nie stanowi łatwego tematu, a w dyskusji oraz rozważaniach należy uwzględnić szereg czynników, wpływających zarówno na bezpieczeństwo społeczne oraz na potencjalnego posiadacza broni.

Według badań przeprowadzonych w kwietniu 2017 r. przez CBOS, poczucie bezpieczeństwa Polaków utrzymuje się na wysokim poziomie, gdyż 89% badanych uznało Polskę za bezpieczne miejsce do życia, a 95% dobrze oceniło poziom bezpieczeństwa w swojej okolicy[2]. Zgodnie z policyjnymi statystykami, w latach 2011 – 2016 mamy do czynienia ze spadkiem przestępczości w Polsce, gdyż w 2011 roku stwierdzono 794 102 przestępstw, natomiast w

[1] K. Szewczuk, *ROMB chce dać Polakom broń. „Agresor śmieje nam się w twarz",* [online] http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/romb-chce-dac-polakom-bron-agresor-smieje-sie-nam-w-twarz/pqlg4r [dostęp: 29.12.2017].

[2] Komunikat CBOS, *Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością, kwiecień 2017*, [online] http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_048_17.PDF [dostęp: 29.12.2017].

2016r. – 490 331, co wskazuje prawdopodobny spadek przestępczości, a jednocześnie wzrost stabilizacji oraz bezpieczeństwa w kraju[3].

Ponadto, według danych Eurostatu, który brał pod uwagę wszelkie sposoby łamania prawa, przemocy czy wandalizmu na obszarach gęsto zaludnionych w Europie, Polska znajduje się w grupie europejskich państw o najniższym progu przestępczości, np. w 2016 r. wynosił on 12,6 wyprzedzając takie kraje jak Szwajcaria (23,7) uznane powszechnie za jedno z najbezpieczniejszych państw oraz posiadające swobodny dostęp do broni palnej[4].

Analitycy OECD w ramach projektu „*Better Life*", przepytali 100 tysięcy mieszkańców danego kraju w przeciągu roku, czy czuje się on bezpieczny podczas wieczornych spacerów oraz przebadano wskaźnik morderstw. Polska uplasowała się na 24 miejscu, gdzie 66.3% Polaków stwierdziło, że czuje się bezpiecznie (mniej, niż średnia OECD wynosząca 69%), natomiast pod względem zabójstw, Polska znalazła się na 14 miejscu, a wskaźnik wyniósł 0,8 (mniej niż średnia OECD – 3,6). OECD uwzględniwszy dane od 2005, zauważa nieznaczny spadek we wskaźniku zabójstw[5].

Rozważając, jaki jest charakter przeciętnego Polaka należy także uwzględnić sytuację polityczną oraz społeczną, a także stosunek Polaków do posiadania broni palnej. Okres, kiedy w Polsce był najwyższy wzrost przestępczości, przypada na czas wielu zmian na scenie politycznej oraz arenie międzynarodowej[6], co zapewne wpływało na kształtujące się społeczeństwo po 1989r. Warto także zauważyć, że od 2003 r. rośnie poczucie bezpieczeństwa odczuwane przez Polaków, wynikające prawdopodobnie ze spadku przestępstw w kraju.

Pomimo że, według niniejszych statystyk, Polacy czują się komfortowo w państwie, to 84% jest zdania, że dostęp do broni powinien być ograniczony, a tylko co dziewiąty (11%) opowiada się za liberalizacją przepisów. Jednocześnie, co interesujące, badani zostali poproszeni o wskazanie potencjalnych skutków upowszechnienia posiadania broni palnej. Zdania były podzielone:

[3] Statystyki policyjne.

[4] Eurostat, *Crime, violence or vandalism in the area by degree of urbanization,* [online] http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=ilc_mddw06 [dostęp: 29.12.2017].

[5] OECD, *Better Life,* [online] http://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/safety/ [dostęp: 29.12.2017].

[6] Efektem prac ówczesnego rządu było wstąpienie Polski do Unii Europejskiej, poprzedzone referendum ogólnopolskim. Jednocześnie, w tym okresie postały nowe ugrupowania polityczne, wybuchły afery Rywina oraz starachowicka.

jedna połowa wskazała potencjalnie pozytywne rezultaty, a druga – negatywne. Aż 90% respondentów uznało, że przyczyniłoby się to do zwiększenia liczby wypadków, a kolejna grupa (83%) uważa, że wzrosłaby liczba zabójstw. Pozytywne aspekty dostrzega 30% badanych, jako wzrost poczucia bezpieczeństwa obywateli, a 21%, że wpłynęłoby to na ograniczenie przestępczości. Osoby popierające liberalizację przepisów, oprócz poczucia bezpieczeństwa i ograniczenia przestępczości, wskazują (71%), że zwiększyłaby się liczba wypadków z użyciem broni palnej[7].

Wzrost przestępczości, a dostęp do broni palnej

W Polsce dostęp do broni palnej po I wojnie światowej regulował Dekret o nabywaniu i posiadaniu amunicji z 1919r., gdzie posiadanie broni palnej było uzależnione od uzyskania pozwolenia. W 1932 r. Dekret został zastąpiony rozporządzeniem, wydnym przez Prezydenta RP, szerzej regulujący omawianą problematykę[8], a kolejna regulacja miała miejsce w 1961r., gdy w życie weszła ustawa o broni, amunicji i materiałach wybuchowych[9]. Aktualna ustawa pochodzi z 1999 r., określając reguły uzyskiwania pozwolenia na broń oraz sytuacje ich cofnięcia, rejestrowanie, zbywanie, przechowywanie i deponowanie broni oraz amunicji.

We wcześniej wspomnianych badaniach, przeprowadzonych przez CBOS, jednoznacznie wskazuje się, że wraz z ułatwieniem dostępu do broni palnej, nastąpiłby wzrost przestępstw. Należy zauważyć, że ten argument wynika z błędnego założenia, iż potencjalni przestępcy będą chcieli uzyskać broń w legalnym trybie, a jeśli są tej możliwości pozbawieni, to rezygnują ze swoich negatywnych zamiarów. Jest to błędny tryb myślenia – potencjalny przestępca, skoro planuje dokonać zamachu na jakiekolwiek dobro chronione prawem, nie będzie uwzględniał problemu z prawidłowym uzyskaniem broni, a obowiązek jej rejestracji nie sprzyja ukryciu ewentualnego przestępstwa, wręcz przeciwnie, zwiększa ryzyko wskazania go jako posiadacza broni, ergo sprawcę.

[7] Komunikat CBOS, *Polacy o dostępie do broni palnej*, *październik 2017,* [online] http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_137_17.PDF [dostęp: 29.12.2017].

[8] Zdefiniowano m.in. pojęcie broni, amunicji, czy materiałów wybuchowych, a jednocześnie określono zasady nabywania oraz posiadania broni, czy też te odnoszące się do obrotu bronią i amunicją.

[9] *Ustawa z dnia 31 sierpnia 1961 r, o broni amunicji i materiałach wybuchowych,* Dz. U. z 1961r., Nr 6, poz. 43 ze zm.

Interesujące wnioski wynikają z badań przeprowadzonych przez Johna Lotta i Davida Mustarda, dotyczące omawianej materii. Badania dotyczyły hrabstw w Stanach Zjednoczonych na przełomie lat 1997 – 1992. W tamtych latach, w stanach, gdzie istniała możliwość warunkowego pozwolenia na broń wskaźnik przestępczości był prawie o połowę niższy niż w innych stanach, ale nie wyjaśniał on, czy powodem tego są same obostrzone przepisy. Po przeprowadzeniu analizy, wyłączającej udział innych czynników, które mogłyby wpłynąć nieprawidłowo na wyniki badań, Lott zauważył nagły spadek wskaźnika zabójstw, gwałtów oraz napadów w stanach, gdzie wprowadzono warunkowe pozwolenie na broń.[10] Niemniej, często w zestawieniu Stanów Zjednoczonych i Europy, pierwszy wypada drastycznie, w porównaniu ze starym kontynentem. J. Lott uważa, że wynika to ze złego podejścia dyskutantów, ponieważ porównują oni statystyki wywodzące się z krótkiego okresu, zazwyczaj jednego roku, a co więcej, pochodzą one z wielu miejsc. Jego zdaniem, w dyskusji na temat broni palnej oraz wzrostu wskaźników, należy uwzględniać szereg czasowy, sprawdzając za każdym razem, jak przestępczość kształtowała się w przeszłości, gdy dostęp do broni palnej był znacznie ograniczony oraz w relacji do miejsc, gdzie przepisy prawa są łagodniejsze[11]. O ile, w Stanach Zjednoczonych takie badania mogłyby rzeczywiście wpłynąć na ich postrzeganie na arenie międzynarodowej, o tyle Polsce dostęp do broni palnej jest regulowany przez niemalże sto lat, dlatego też, prawdopodobnie wśród Polaków istnieje przekonanie, że zwiększenie dostępu wywołałoby wzrost wskaźnika zabójstw oraz wypadków. Ponadto, należy wskazać na różnice systemowe pomiędzy USA, gdzie panuje system common law, przeciwnie do Rzeczypospolitej, co więcej, regulacje dotyczące broni palnej reguluje się na szczeblu ustawowym, natomiast w Stanach Zjednoczonych mamy do czynienia częstokroć z regulacjami lokalnymi. Sama idea porównań jest ciekawa i rozwijająca, ale statystycznie nie powinno się zestawiać tych dwóch państw. Podobnie jest w przypadku porównywania Szwajcarii i Polski. O ile w Szwajcarii ogólne obycie z bronią oraz jej dostępnością jest powszechne, o tyle w Rzeczypospolitej posiadanie broni nadal może wzbudzać poczucie zagrożenia u postronnych osób, a co więcej,

[10] M. Huemer, *Czy mamy prawo posiadać broń?,* [online] http://mises.pl/wp-content/uploads/2015/04/Huemer-czy-mamy-prawo-posiadac-bron.pdf [dostęp: 30.12.2017].
[11] J. Lott, *More Guns Less Crime*, Chicago 1998, s. 23.

ogólny dostęp do broni palnej mógłby rzeczywiście wpłynąć na wzrost wypadków, choćby poprzez niewłaściwe jej użycie lub przechowywanie.

W. Poznaniak stwierdził, że bezpieczeństwo wynikające z posiadania broni to iluzja, a samo jej posiadanie może stanowić prowokację do jej użycia[12]. Zwolennicy dostępu do broni palnej często wskazują, że nastąpi poprawa bezpieczeństwa, ponieważ napastnik będzie obawiał się o swoje dobra, których uszczerbek może nastąpić, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo posiadania przez ofiarę broni palnej. Przeciwnicy, w tym W. Poznaniak, wskazują, że jest to argument obosieczny, ponieważ takie myślenie może wywołać w napastniku chęć bezwzględnego oraz zdeterminowanego działania, co w efekcie zamiast działać odstraszająco, prowadziłoby do eskalacji brutalności, zagrożenia oraz agresji w społeczeństwie. Ponadto, autor wskazuje na występowanie „efektu broni" w postaci prowokacji do negatywnych skojarzeń i emocji – zarówno tj. chęć zemsty, ale także nadmiernego poczucia strachu czy lęku. W takim przypadku, wskazuje się na możliwość użycia broni nie do celów obronnych, ale po to, aby wymierzyć sprawiedliwość lub poczuć się bezpieczniej[13]. W historii Rzeczypospolitej takie sytuacje miały miejsce, chociaż nie dokonano ich za pomocą broni palnej[14], jednakże, czy nie istniałoby ryzyko, że polskie społeczeństwo, mogłoby dokonać tego ponownie, jeśli uznałoby, że wymiar sprawiedliwości nie spełnia swoich funkcji, co byłoby ułatwione, poprzez dostęp do broni palnej? Ponadto, niektórzy twierdzą, że wzrost agresji mógłby nie mieć końca, jak to ma miejsce w przypadku mafii sycylijskiej, a ofiarami stawałyby się także dzieci (nie tylko w przypadku eskalacji negatywnych emocji, ale ze względu także na niewłaściwe zabezpieczenie broni przed jej użyciem osób nieuprawnionych)[15].

Według statystyk, przeprowadzonych przez CBOS na grupie Polaków, zwiększyłaby się liczba obywateli, którzy kupiliby broń, gdyby była ona łatwiej

[12] W. Poznaniak, *Społeczno – psychologiczne aspekty posiadania broni*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2003, R. LXV, z. 2.
[13] Tamże.
[14] Tzw. „Samosąd we Włodowie" lub „Lincz we Włodowie" – samosąd, pobicie i zabójstwo Józefa Ciechanowicza dokonany przez mieszkańców wsi Włodowo przy użyciu szpadli, kijów i łomu, dokonany 1 lipca 2005 r.
[15] W. Poznaniak, *op. cit.*

dostępna, ale jednocześnie, ta sama grupa wskazała, że nie byłaby zainteresowana jej nabyciem (85% opowiedziało się negatywnie)[16]. Można uznać, że nabywanie broni byłoby dokonywane przez osoby, które miałyby problem z uzyskaniem pozytywnego wyniku z testów psychologicznych, ale zwolennicy wskazują, że restrykcyjne przepisy powodują nieotrzymanie pozwolenia przez osoby posiadające wadę wzroku i to te osoby, również mogłyby nabywać broń. Dlatego też, można uznać, że w przypadku Polski powszechny dostęp do broni palnej mógłby stać się formą eksperymentu na społeczeństwie, ponieważ przez długi okres czasu, w polskim ustawodawstwie posiadanie broni palnej było warunkowe, więc może zamiast ogólnego dostępu należałoby jedynie zmienić warunki otrzymywania pozwolenia na broń.

„Efekt broni" oraz teorie zagrożenia przestępczości

W społeczeństwie istnieje grupa ludzi, którzy posiadają osobowość typu A, przejawiająca się w skłonność do nadmiernej rywalizacji oraz dominacji, dążenia do sukcesu w każdej materii, jednocześnie nieustępliwi, nie zawierają kompromisu, są konfliktowi oraz mają tendencje do przeżywania złości, żalu oraz zawiści. Leonard Berkowitz uważa, że obecność broni, czy sam jej widok wzmaga u niektórych skłonność do myśli i uczuć o negatywnym zabarwieniu emocjonalnym, co w efekcie może prowadzić do agresywnych działań bądź decyzji, w szczególności, gdy wcześniej jednostka podatna na tego typu oddziaływanie była poddana nieprzyjemnym bodźcom lub zdarzeniom. Widok broni, w połączeniu z niekorzystnym nastrojem emocjonalnym, może spowodować równie negatywne działania, myśli czy skojarzenia, a w szczególności, kiedy jednostka jest osobą posiadającą omówiony wyżej typ osobowości[17]. Potwierdzają to również badania A. Frączka, ale agresywne myśli nie muszą być wywołane wyłącznie przez broń, jednakże także przez przedmioty, np. pasek od spodni czy kij, stanowiące kiedyś źródło wyrządzania bólu, co w rezultacie będzie stanowiło sygnał wyzwalający lub nasilający intensywność agresji. Dotyczy to również sytuacji, kiedy człowiek nie przeżywa tych emocji bądź nie doznaje

[16] Komunikat CBOS, statystyki z października 2017 r., http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_137_17.PDF
[17] W. Poznaniak., *op. cit.*

żadnych frustracji.[18] W rezultacie, istnieje grupa ludzi, u których widok broni wywoła lęk i tendencję do ukrywania się, a dla innych może kojarzyć się z możliwością udowodnienia dominacji, skuteczności oraz chęci upokorzenia przeciwnika. Przedstawiony „Efekt broni", w przypadku skłonności do ucieczki czy podjęcia ataku, pojawia się w szczególności w państwach, które były zaangażowane w wojnę, zarówno obronną, jak i napastniczą. Ma to związek z widocznymi konsekwencjami używania broni – rannymi, zabitymi, ogólnym zniszczeniem oraz negatywnymi skutkami dla społeczności cywilnej[19].

Istnienie „efektu broni" potwierdziła organizacja „*Center for Disease Control*", twierdząca, że sprzeczki w rodzinach, gdzie znajduje się broń, częściej kończą się śmiercią, niż w rodzinach nieposiadających broni. Ponadto, osoby zamieszkałe w tego typu domach, są narażone na samobójstwo pięciokrotnie częściej[20]. Badania zostały opublikowane w 1996r., a po nich zakończono dalsze rozważania i nadal ich nie podjęto, mimo prób prezydenta Obamy w 2012r.

W kwestii zagrożenia przestępczością wskazuje się, że jest ono większe w przypadku miejsc znacznie zaludnionych, co wiążę się z „poczuciem anonimowości", co w potencjalnym sprawcy wywołuje uczucie bezkarności, ze względu na niewielkie prawdopodobieństwo jego wykrycia. W związku z powyższym, istnieją dwie teorie zagrożenia przestępczością wynikającą z miejsca zamieszkania: *teoria sposobności* i *teoria wspólnoty*. Pierwsza z nich dotyczy warunków środowiska, w których przebywa sprawca – są one sprzyjające albo ograniczające możliwość popełnienia przestępstwa. Będą one dogodne, gdy ryzyko związane z dokonanym czynem jest minimalne. Natomiast teoria wspólnoty odnosi się bezpośrednio do poczucia integracji oraz wspólnoty sąsiedzkiej. Największe ryzyko jest tam, gdzie poziom odczuwalności jest niski. W tym przypadku, zapobieganie potencjalnym przestępstwom będzie polegało na budowaniu więzi sąsiedzkich, kształtowaniu poczucia przynależności i tożsamości. Wskazuje to na nieformalny charakter kontroli społecznej, więc w przypadku zjawisk tj.: bezrobocie, pijaństwo, ubóstwo, slumsy, ograniczony kon-

[18] A. Frączek, *Studia nad psychologicznymi mechanizmami czynności agresywnych*, Warszawa 1979.
[19] W. Poznaniak, *op. cit.*
[20] Tamże.

takt z mieszkańcami, zmniejszająca się tzw. klasa średnia. Prowadzi to do załamania się porządku społecznego, co powoduje zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa oraz zwiększenie poczucia zagrożenia. A. Hauziński wyróżnia dwa rodzaje barier, wywołujących lęk i uczucie niebezpieczeństwa. Pierwsze, to „bariery uniemożliwiające ucieczkę", do których należą np. mury, płoty, ciągi zieleni, co utrudni zaatakowanej ofierze uciekanie, a drugie to sprzyjające ukryciu się sprawcy, w łatwy oraz szybki sposób. Zaliczają się do nich gęste zarośla, wzniesienia, nieoświetlone miejsca itd. W takich miejscach jednostka, planując popełnić przestępstwo, może obserwować z ukrycia potencjalną ofiarę[21].

Badania psychologiczne niezbędne do uzyskania pozwolenia na broń i ich wartość diagnostyczna

Celem restrykcyjnej kontroli wydawania pozwoleń na broń palną wydaje się być pewność co do prawidłowego jej używania. Kluczem do oceny kandydatów są badania psychologiczne i lekarskie. W art. 15 ustawy o broni i amunicji[22] zawarty jest katalog przesłanek negatywnych, blokujących możliwość wydania takiego pozwolenia. Oprócz cech osobowościowych i zaburzeń psychologicznych czy psychofizycznych wymienia się również wiek, nieposiadanie miejsca stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz istnienie uzasadnionej obawy, że broń ta może zostać użyta w celu sprzecznym z interesem bezpieczeństwa lub porządku publicznego.

Określenie „sprawność psychofizyczna" użyte przez ustawodawcę obejmuje całość powiązanych ze sobą cech fizycznych i psychicznych człowieka. Oznacza to, że jakiekolwiek upośledzenie cechy którejkolwiek kategorii (np. zaburzenia słuchu, wzroku, choroba psychiczna, aspekty charakterologiczne) skutkuje ograniczeniem sprawności psychofizycznej i, w konsekwencji, negatywnym orzeczeniem lekarskim[23]. Analogicznie, jeżeli osoba posiadająca pozwolenie nie dostarczy aktualnych badań, zostanie pozbawiona prawa do posługiwania się bronią palną.

[21] A. Hauziński, *Mapy poznawcze środowiska zamieszkania zagrożonego przestępczością*, Poznań 2001.
[22] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji,* Dz. U. 1999 Nr 53 poz. 549 ze zm.
[23] S. Maj, *Komentarz do ustawy o broni i amunicji*, Warszawa 2009.

Na podstawie rozporządzenia ministra właściwego do spraw zdrowia[24], wyszczególniono stany chorobowe i zaburzenia funkcjonowania psychologicznego wykluczające możliwość wydania pozwolenia na broń: organiczne zaburzenia psychiczne włącznie z zespołami objawowymi, zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych, z wyłączeniem palenia tytoniu, schizofrenia, zaburzenia typu schizofrenii i urojeniowe, zaburzenia nastroju (afektywne), zaburzenia nerwicowe lękowe, obsesyjno-kompulsywne, dysocjacyjne, pod postacią somatyczną, przewlekająca się reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne, przewlekłe zaburzenia behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi z wyłączeniem dysfunkcji seksualnych niespowodowanych zaburzeniem organicznym ani chorobą somatyczną, zaburzenia osobowości, zaburzenia nawyków i popędów, zaburzenia preferencji seksualnych, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe; zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i wieku młodzieńczym. Najczęściej przeprowadzanymi testami psychologicznymi są *Inwentarz Stanu i Cechy Lęku* (STAI), *Test Niedokończonych Zdań Rottera* (RISB) oraz *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych* (CISS). Badania psychologiczne mają na celu określenie poziomu rozwoju intelektualnego i opis cech osobowości wnioskodawcy, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania w trudnych sytuacjach oraz określenie poziomu jego dojrzałości społecznej. W zakresie uznania badającego psychologa pozostaje rozszerzenie diagnostyki o dodatkowe testy oceniające inne aspekty sprawności psychologicznej.

Inwentarz Stanu i Cechy Lęku (*State-Trait Anxiety Inventory*, STAI)[25] jest testem psychometrycznym pozwalającym na obiektywne oraz stosunkowo łatwe i szybkie dokonanie pomiaru lęku u osoby badanej. Kluczowym założeniem jest rozróżnienie lęku rozumianego jako przejściowy stan jednostki osiągnięty pod wpływem sytuacji (lęk – stan, *state - anxiety*), a rozumianego jako

[24] *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2009 r. w sprawie wykazu stanów chorobowych i zaburzeń funkcjonowania psychologicznego wykluczających możliwość wydania pozwolenia na broń i rejestracji broni*, Dz. U. 2006 Nr 2 poz. 14.

[25] C. D Spielberger., S. J. Sydeman, A. E Owen, B. J Marsh, *Measuring anxiety and anger with the State-Trait Anxiety Inventory (STAI) and the State-Trait Anger Expression Inventory (STAXI)*, [w:] Maruish M. E, *The use of psychological testing for treatment planning and outcomes assessment*, Londyn, s. 1999.

względnie stała cecha osobowości (lęk-cecha, *trait – anxiety*). Według Spielberga, lęk jako cecha oznacza nabytą dyspozycję behawioralną, która czyni jednostkę podatną na postrzeganie szerokiego zakresu obiektywnie niegroźnych sytuacji jako zagrażające i reagowanie na nie stanem lęku, nieproporcjonalnie silnymi w stosunku do wielkości obiektywnego niebezpieczeństwa. Lęk jako stan zaś charakteryzuje się subiektywnymi, świadomie postrzeganymi obawami i napięciem, którym towarzyszy związane z nimi pobudzenie układu nerwowego, zmienne pod wpływem różnych czynników zagrażających[26]. Dla celów badania jednostki w kierunku pozwolenia na broń palną kluczowym elementem jest określenie poziomu lęku chronicznego, który może znacząco oddziaływać na rzetelną ocenę sytuacji zagrożenia prowadzącej do użycia broni.

Ważną cechą Testu Niedokończonych Zdań Rottera (RISB) jest duży stopień ukrycia celu prowadzonych analiz. Jako narzędzie ma on zobrazować poziom przystosowania osoby, jej poglądy na temat siebie i świata. Polega on na przedstawieniu badanemu czterdziestu początków zdań, które winne być uzupełnione pierwszą myślą pojawiającą się w głowie. Zakłada się, że udzielone odpowiedzi odzwierciedlają pragnienia, dążenia, lęki i postawy. W rozumieniu Rottera nieprzystosowanie oznacza występowanie długotrwałych stanów przygnębienia czy poczucia nieszczęścia, trudności lub nieumiejętności radzenia sobie z frustracją, brak konstruktywnej aktywności lub zakłócenia w podejmowaniu czy kontynuowaniu działań, niezdolność do nawiązywania i utrzymywania satysfakcjonujących relacji z ludźmi. Przystosowanie rozumiane jest nie tylko jako niewystępowanie u jednostki symptomów psychologicznych, lecz także oznacza zdolność do efektywnego działania oraz do nawiązywania i utrzymywania kontaktów interpersonalnych[27].

Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS) określa dominujący sposób radzenia sobie ze stresem. Po odniesieniu się do 48 stwierdzeń w pięciostopniowej skali, badanego przypisuje się do jednej z czterech grup: styl skoncentrowany na zadaniu, na emocjach, na unikaniu poprzez angażowanie się w czynności zastępcze lub poszukiwanie kontaktów towarzyskich. Pożądaną umiejętnością jest konstruktywna strategia radzenia sobie ze

[26] Tamże.

[27] J. B. Rotter, J. E. Rafferty, *The Rotter Incomplete Sentences Blank manual: College form*, New York 1950.

stresem. Test ten oparty jest na teorii transakcyjnej stresu R. Lazarusa i S. Folkman[28], według której kluczową rolę w kwalifikowaniu sytuacji jako stresowej jest jej indywidualna interpretacja przez jednostkę, a nie właściwości obiektywne.

Stosowanie trzech powyższych testów psychologicznych pozwala na określenie konstrukcji psychicznej wnioskodawcy związanej z lękiem, sytuacjami kryzysowymi, stresowymi oraz przystosowaniem do otaczającego świata. Są to obszary relewantne dla oceny psychologicznej kandydata na posiadanie broni palnej – przedmiotu służącego do obrony, mogącego w nieodpowiednich rękach zmienić się w narzędzie zbrodni.

Badania psychologiczne prowadzone w odniesieniu do kandydatów na pozwolenie na posiadanie broni mają na celu ogólną ocenę profilu psychologicznego, który może mieć znaczący wpływ na sposób wykorzystania broni palnej oraz stopień odpowiedzialności przy jej używaniu. Kluczowymi obszarami poddawanymi testom są te związane z lękiem, sytuacjami kryzysowymi, stresowymi oraz przystosowaniem do otaczającego świata. Prowadzenie badań o takich charakterze ma na celu wydanie opinii o kandydacie, który jako potencjalny posiadacz broni palnej powinien wykazywać się niezaburzoną konstrukcją psychiczną.

Prawne uwarunkowanie wydania pozwolenia na broń w celach ochrony osobistej, osób i mienia – ustawa o broni i amunicji[29]

Polski ustawodawca w art. 10 ustawy o broni i amunicji[30] wprowadza katalog możliwych celów ubiegania się o pozwolenie oraz okoliczności wyjaśniających przyczynę konieczności posiadania broni palnej. W obydwu przypadkach jest to katalog otwarty, jednakże biorąc pod uwagę ewolucję wspomnianego przepisu, jest to pożądany kierunek zmian. Od wejścia w życie ustawy w marcu 2000 r., aż do marca 2011 r. w treści artykułu widniało bliżej niezdefiniowane stwierdzenie „Właściwy organ Policji wydaje pozwolenie na broń, jeżeli okoliczności, na które powołuje się osoba ubiegająca się o pozwolenie,

[28] S. Folkman, R. Lazarus, C. Dunkel-Schetter, A. DeLongis, R. J. Gruen, *Dynamics of a stressful encounter: Cognitive appraisal, coping, and encounter outcomes*, Journal of Personality and Social Psychology 1986, Vol. 50(5), s. 992-1003.
[29] *Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji … .*
[30] Tamże.

uzasadniają jego wydanie”[31]. Nie sposób się nie zgodzić, iż pozostawienie tak rozległej strefy interpretacyjnej rodzi rozbieżności w ocenie praktycznej wniosków o pozwolenie na broń oraz daje szeroką możliwość kierowania się indywidualnymi kategoriami wartościującymi. Nowela marcowa wprowadziła do artykułu 10. Ustawy, katalog „ważnych przyczyn”, przypisując każdą przyczynę określonemu celowi - dla celów ochrony osobistej, osób i mienia wymieniając stałe, realne i ponadprzeciętne zagrożenie życia, zdrowia lub mienia. Z punktu widzenia prawa administracyjnego organ pozbawiony został uznaniowości – należy bowiem odróżnić pełną swobodę decyzyjną w przedmiocie wydania pozwolenia na broń od pozostawienia przez ustawodawcę (celowo bądź nie) pojęć niedookreślonych w treści przepisu.

Zasadniczą kwestią wydaje się być problematyka przyjęcia subiektywnej bądź obiektywnej kategorii oceny zagrożenia. Poczucie niebezpieczeństwa jest wartością indywidualną, a jednostka ubiegająca się o pozwolenie na broń może podnieść w argumentacji każdą sytuację, w której poczuła się zagrożona. Jednakże to do organu Policji będzie należała swobodna ocena przedstawionych przez wnioskodawcę powodów. Idąc w ślad za wyrokiem WSA w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2013 r.[32], aby zagrożenie można było uznać za stałe, musi spełniać cechy permanentności i aktualności, a jego realność musi być rzeczywista i obiektywna, a nie nacechowana subiektywnością. Ponadprzeciętność zaś nie może sprowadzać się do sytuacji hipotetycznej, lecz musi być nadzwyczajna i niepowszednia. Co ciekawe, jest to interpretacja analogiczna do tej przyjętej dla art. 190 kodeksu karnego[33], gdzie elementem umożliwiającym przypisanie sprawcy groźby karalnej jest obiektywna ocena subiektywnego poczucia strachu czy też zagrożenia[34]. Kierunek ten wydaje się być słuszny, albowiem ograniczanie monopolu państwa na zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom poprzez wprowadzanie do obrotu broni palnej tylko na podstawie subiektywnych odczuć jednostki, może prowadzić do zbyt swobodnego wydawania pozwoleń przekładającego się na brak kontroli nad bezpieczeństwem oby-

[31] Tamże.

[32] *Wyrok WSA z dnia 29 sierpnia 2013 r.*, sygn. II SA/Wa 739/13.

[33] *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny*, Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553 ze zm.

[34] P. Kozłowska-Kalisz, M. Budyn-Kulik, M. Mozgawa, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz,* , Warszawa 2017.

wateli. Przepisy regulujące dostęp do śmiercionośnego środka, jakim niewątpliwie jest broń palna, powinny być interpretowane możliwie restrykcyjnie, toteż rygorystyczna polityka organu Policji w ocenie wniosków o pozwolenie na broń w celach ochrony osobistej jest jak najbardziej uzasadniona.

Obrona konieczna i dostęp do broni palnej

Obrona konieczna stanowi źródło licznych kontrowersji w Polsce. Aby móc skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 25 kodeksu karnego, działanie jednostki musi być ukierunkowane na odparcie bezpośredniego, bezprawnego zamachu na jakiekolwiek dobro chronione prawem[35]. Jakie narzędzia dopuszcza się w celu obrony koniecznej? Według orzecznictwa, ofiara nie musi ukrywać się przed napastnikiem bądź uciekać, aby skorzystać z obrony koniecznej. Ma ona prawo odeprzeć zamach poprzez jakiekolwiek, dostępne środki, aż do momentu odstąpienia sprawcy od kontynuowania zamachu[36]. Podobnie uznał SA w Białymstoku, stwierdziwszy, że ofiara może bronić się wszelkimi sposobami, żeby odeprzeć atak, a napastnik musi uwzględniać możliwość zadania mu ciężkiego uszczerbku bądź pozbawienia go życia, nawet jeżeli atakujący dysponuje tylko siłą fizyczną[37]. Jednocześnie, należy pamiętać o możliwości przekroczenia granic obrony koniecznej, dlatego też ofiara powinna dostosować środek i moment obrony do istniejącej sytuacji.

Jednocześnie, zgodnie podpisanym przez prezydenta projektem, zmianie ulegną przepisy dotyczące obrony koniecznej. Według projektu, wprowadzony zostanie §2a do art. 25 kodeksu karnego.

> *§ 2a. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej, odpierając zamach polegający na wdarciu się do mieszkania, lokalu, domu albo przylegającego do nich ogrodzonego terenu lub odpierając zamach poprzedzony wdarciem się do tych miejsc, chyba że przekroczenie granic obrony koniecznej było rażące.*

[35] *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny,* Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553, ze zm.
[36] *Wyrok SN z dnia 3 lutego 1972 r.*, sygn. akt IV KR 337/71.
[37] *Wyrok SA w Białymstoku z dnia 22 listopada 2005 r.,* sygn. akt II Aka 168/05.

Przekroczenie granic obrony koniecznej polega na niewłaściwym sposobie ochrony lub nieadekwatności użytych środków w stosunku do zagrożenia wynikającego z zachowania napastnika. Wprowadzony paragraf ma na celu zwiększenie zakresu obrony i ograniczenie sytuacji, w których osoba broniąca swojego domostwa, będzie narażona na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej. Pomimo licznie wskazanych wad m.in. przez Prokuratorię Generalną, należy zastanowić się, jak sytuacja będzie wyglądała, gdy po wejściu w życie niniejszego paragrafu, pozwoli się na powszechny dostęp do broni palnej.

M. Filar, będący zwolennikiem liberalizacji przepisów dotyczących broni palnej, uważa, że jej posiadanie to obywatelskie prawo podmiotowe. Według autora, jeśli ofiara posiadałaby broń, zwiększyłoby się jej bezpieczeństwo, a co więcej, spowoduje to u atakującego lęk albo odebranie broni ofierze. Zdaniem M. Filara, prostym rozwiązaniem zapobiegającym takiej sytuacji, byłoby przeprowadzenie odpowiednich szkoleń[38]. Jak wcześniej zostało wskazane, argument odnoszący się do poczucia bezpieczeństwa może być użyty w niniejszej dyskusji dwojako. Jednakże, uwzględniając nadchodzące zmiany w przepisach, mógłby nastąpić wzrost ryzyka użycia broni palnej przedwcześnie, szczególnie w niesprzyjających okolicznościach, np. kiedy w nocy domownik usłyszy nagły ruch na posesji, nie spodziewając się żadnych wizyt i użyje broni, pomimo że osoba naruszająca jego mir domowy nie miała na celu popełnienia przestępstwa. Odnośnie proponowanych szkoleń, uważam, że rzeczywiście mogłoby to pozytywnie wpłynąć na stosunek Polaków do broni. Nie tylko w celu jej nabycia w przyszłości, ale także zdobycia umiejętności obchodzenia się z nią. Owszem, kradzież, napaść czy próba gwałtu, to zdarzenia, których przedział czasowy jest niezwykle krótki, ale niesłusznie podnosi się, że w obliczu prawdziwego zagrożenia, odpowiednie przeszkolenie nie przyniesie efektów[39]. Wprowadzenie odpowiednich szkoleń oraz nauka obycia się z bronią, przeprowadzona przez wykwalifikowane jednostki, zapobiegałabym sytuacjom, w których ofiary broń by gubiły, zostały łatwo obezwładniane bądź same doprowadzały do spowodowania u siebie ciężkich uszczerbków. Właśnie brak odpowiednich przygotowań, powoduje taki stan rzeczy, a powszechny dostęp do

[38] M. Filar, *Prawo posiadania broni palnej, jako obywatelskie prawo podmiotowe*, [w:] *Teoria prawa. Filozofia prawa. Współczesne prawo i prawoznawstwo*, Toruń 1998, s. 69–71.

[39] Tak stwierdziła E. Adamczyk, podkreślając, że ofiara w przypadku szarpaniny mogłaby postrzelić samą siebie.

broni palnej mógłby jednocześnie go uwydatnić, co w efekcie może doprowadzić do eskalacji negatywnych emocji związanych z bronią palną. Swobodny dostęp do broni nie pozwoliłby na kontrolowanie, kto nabywa broń, ani czy posiada on odpowiednie kwalifikacje, aby nie spowodować krzywdy zarówno u siebie, jak i u osób przebywających w jego otoczeniu.

Natomiast słusznie podnosi E. Adamczyk, że wypadki z udziałem broni się zdarzają i nie są one „całkowicie marginalne", jak twierdzi M. Filar. Przytoczony został przypadek 12-letniego chłopca, który postrzelił śmiertelnie swojego kolegę, bronią legalnie posiadaną przez jego ojca.[40] Być może, wniosek marginalizacji nasunął się, gdyż posiadanie broni jest obecnie warunkowane spełnieniem konkretnych wymogów, ale w sytuacji, gdy dostęp byłby całkowicie rozpowszechniony, bez odpowiedniego przygotowania oraz przeprowadzonych badań psychologicznych, podobnych sytuacji byłoby znacznie więcej. Warto wskazać również, że według statystyk przeprowadzonych przez CBOS, badani decydenci obawiają się znacznie bardziej o najbliższych niż o samych siebie. Czy jeżeli występowałoby coraz więcej analogicznych zdarzeń, to nie nastąpiłby spadek poczucia bezpieczeństwa wśród Polaków?

Ustawodawstwo wybranych krajów europejskich w zakresie dostępu do broni palnej

Biorąc pod uwagę okresowo rosnące nastroje społeczne wymuszające na władzy refleksje dotyczącą ustawy o broni palnej, zasadnym w kontekście niniejszego artykułu wydaje się być przeprowadzenie komparatystyki czterech krajów Europy pod kątem uregulowania dostępu do broni.

Wielka Brytania

Ustawodawstwo brytyjskie w zakresie prawa do posiadania broni palnej jest jednym z najbardziej restrykcyjnych na świecie. Najważniejszym aktem prawnym regulującym tę materię jest ustawa o broni z 1968 roku[41], wielokrotnie nowelizowana. Nabywanie, posiadanie i korzystanie z broni palnej, broni pneumatycznej oraz amunicji bez uzyskania licencji jest na obszarze Wielkiej

[40] E. Adamczyk, *Dostęp do broni palnej w celu ochrony osobistej w Polsce*, Studia nad bezpieczeństwem 2016, nr 1, s. 147 – 164.
[41] *Firearms Act*, 1968 r.

Brytanii nielegalne. Zezwolenie wydaje policja, która dysponuje szeroką swobodą decyzyjną. W odróżnieniu od ustawodawstwa polskiego, sama chęć posiadania broni czy też używania jej w samoobronie nie jest wystarczającym powodem do ubiegania się o licencję. Zwraca się także szczególną uwagę na przechowywanie broni w taki sposób, aby osoby postronne nie miały do niej dostępu, rejestruje numer seryjny broni i dopuszczalną ilość amunicji, a każdy ubytek w zapasach, spowodowany na przykład kradzieżą, należy zgłaszać policji. W procesie przyznawania licencji na broń palną policja przeprowadza również rutynowy wywiad lekarski i środowiskowy odnośnie kandydata – co więcej, konieczność ich wykonania nie jest czasowo ograniczona do okresu składania wniosku. Policja może w dowolnym momencie posiadania broni zlecić dodatkowe badania. Osoby skazane prawomocnym wyrokiem na karę co najmniej trzech lat pozbawienia wolności są objęte całkowitym zakazem ubiegania się o pozwolenie na broń. Osoby skazane na karę pozbawienia wolności od trzech miesięcy do mniej niż trzech lat mogą się ubiegać o pozwolenie na broń po upływie pięciu lat od zakończenia odbywania kary. Brytyjska niechęć do rozszerzania dostępu do broni palnej wynika najprawdopodobniej z wydarzeń z Hungerford oraz Dunblane, gdzie odpowiednio w 1987 r. oraz 1996 r. dokonano masakry za pomocą broni automatycznej i półautomatycznej zabijając każdorazowo szesnaście osób. Co więcej, rząd brytyjski w 1997 r. ustanowił fundusz, z którego wypłacano rekompensaty finansowe dla właścicieli broni palnej, pod warunkiem oddania jej na przechowanie policji.

Norwegia

Norweskie ustawodawstwo rozróżnia pozwolenie na nabycie broni i pozwolenie na jej posiadanie. W pierwszym przypadku jest to dokument ważny rok (z możliwością przedłużenia o kolejne 6 miesięcy), uprawniający do zakupu określonego rodzaju broni oraz komponentów do niej. Kopię pozwolenia należy załączyć do ewidencji sprzedaży oraz przekazać policji. Analogicznie wydaje się pozwolenie na nabycie amunicji. Pozwolenie na posiadanie broni może być wydawane terminowo lub bezterminowo i uregulowane jest przez rozporządzenie dotyczące broni palnej[42]. Policja uprawniona jest do kontrolowania

[42] *Forskrift om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon*, 2009 r.

sposobu przechowywania broni. Musi być ona zamknięta, rozbrojona lub w elementach, niedozwolone jest noszenie broni w miejscach publicznych. Ze względu na położenie geograficzne oraz uwarunkowania kulturowe Norwegii, blisko 10% obywateli posiada broń palną zarejestrowaną w celach myśliwskich. Nielegalne jest jednak nabywanie i posiadanie broni używanej jako wojenna, automatycznej, palnej zamaskowanej jako inne przedmioty, półautomatycznej oraz pistoletów ogłuszających. Za złamanie powyższych przepisów przewidziane są sankcje karne oraz cywilne.

Francja

We Francji broń podzielona jest na cztery kategorie, za kryterium rozróżnienia przyjęto powtarzalność strzelania oraz możliwą liczbę oddanych strzałów. Kategoria A, dostępna wyłącznie za specjalnym pozwoleniem, to broń na ramię, broń ręczna szybkostrzelna, strzelby, sprzęt wojskowy oraz wyposażenie ochronne przeciwko gazom bojowym. Osoby prywatne nie mogą posiadać broni tej kategorii, z wyjątkiem kolekcjonerskich czy pamiątkowych egzemplarzy sprzed 1946 r., pozbawionych cech użytkowych. Do kategorii B zalicza się między innymi broń krótka, broń półautomatyczna, niektóre rodzaje broni palnej do strzelania kulami gumowymi oraz broń na impulsy elektryczne powodująca szok elektryczny na odległość. Osoby prywatne mogą nabywać i posiadać broń tej kategorii po uzyskaniu zezwolenia, które przyznawane jest osobom pełnoletnim, nieobjętym zakazem posiadania broni, niekaranym za morderstwo, zabójstwo, tortury, stosowanie przemocy, przemoc lub agresję seksualną czy handel narkotykami, nieleczonym psychiatrycznie, posiadającym licencję federacji sportowej potwierdzającą ćwiczenie strzelectwa na rzutkach. Broń kategorii C dostępna jest pod warunkiem niekaralności, spełnienia warunków związanych z wiekiem oraz złożenia deklaracji jej posiadania. Jest to między innymi broń długa przeładowywana ręcznie, broń wyrzucająca pociski w sposób niepirotechniczny, niektóre rodzaje broni na pociski gumowe. Kategoria D zawiera między innymi przedmioty niebędące bronią palną, np. sztylety, noże, paralizatory, pałki, niektóre aerozole porażające oczy lub drogi oddechowe, broń skonstruowaną wyłącznie dla amunicji białej (gazową), broń sygnalizacyjną. Jest ona niedostępna dla nieletnich, podlega rejestracji, a osoby leczone psychicznie muszą posiadać aktualne zaświadczenie od lekarza psychiatry.

Niemcy

Niemiecka ustawa o broni[43] wprowadza relatywnie rygorystyczną politykę dotyczącą posiadania broni palnej. Każda osoba posiadająca broń obowiązania jest do przedstawienia odpowiedniej licencji, a kryteria jej przyznawania są bardzo restrykcyjne. Wymagają udowodnienia, że wnioskodawca jest poważnie zagrożony i że to zagrożenie może zostać zmniejszone przez noszenie broni. Należy również posiadać ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej na kwotę do 1 miliona euro. Rozróżniono broń o charakterze wojskowym i do użytku cywilnego – broń wojskowa (Kriegswaffe) nie może znajdować się w posiadaniu osób prywatnych, tak samo jak broń automatyczna, półautomatyczna, pistolety powtarzalne czy broń ukryta w innych przedmiotach. Ustawodawca rozróżnia także sposoby przechowywania broni w zależności od jej typu i szczegółowo określa kryteria, jakie powinny spełniać schowki. Nabywca winien zarejestrować broń w ciągu dwóch tygodni od nabycia w tym samym organie administracyjnym, który wydał pozwolenie.

W każdym z czterech omawianych krajów, ustawodawstwo w zakresie dostępu do broni palnej jest diametralnie różne. Są to państwa o różnym profilu politycznym oraz o różnej polityce społecznej – niektóre cechują się paternalizmem prawnym, inne stosunkowo zwiększonymi swobodami obywatelskimi. Należy zauważyć, iż niezależnie od aktualnej administracji i opcji politycznej, ustawodawca żadnego z tych państw nie zdecydował się na rozszerzenie dostępu do broni palnej. Niechęć ta wynika prawdopodobnie z historii tych krajów – w każdym z nich dochodziło do przynajmniej jednej masakry z użyciem broni automatycznej czy półautomatycznej. Ograniczenie powszechnego dostępu do broni palnej pozwala rządzącym na chociażby częściową kontrolę jej obiegu, co niewątpliwie zwiększa zarówno faktyczne bezpieczeństwo obywateli, jak i ich codzienny komfort psychiczny.

Podsumowanie

Dostęp do broni palnej to wielowątkowy temat, którego nie należy rozpatrywać w sposób wąski oraz ograniczony wyłącznie do kwestii prawnych.

[43] *Waffengesetz*, 1972 r.

Pomimo wzrostu poczucia bezpieczeństwa wśród Polaków, według przeprowadzonych przez CBOS badań wynika, że nadal utrzymuje się sceptyczny stosunek co do powszechnego dostępu do broni. Społeczeństwo, posiadające ograniczony dostęp przez tyle lat, należałoby odpowiednio przygotować do ewentualnych zmian czy rozszerzeń w tym zakresie. Niewątpliwie, brak edukacji w kwestii posługiwania się bronią, jej pielęgnacji oraz sposobu przechowywania, stanowi znaczną przeszkodę w swobodnym dostępie do broni. Ponadto, w dyskusji należy uwzględnić aspekty psychologiczne, czyli typ osobowości A, zjawisko „efektu broni" oraz teorie zagrożenia przestępczości. Przeprowadzanie badań psychologicznych pozwoliłoby na stworzenie zarysu profilu kandydata na broń, od których nie odeszły państwa o liberalnych poglądach, tj. Wielka Brytania czy Francja. Warto również zauważyć, że wprowadzone zmianyw prawie karnym w zakresie art. 25 kodeksu karnego będą wymagały zmian w zakresie ustawy o broni i amunicji, w szczególności w zakresie nieostrych kryteriów przyznawania pozwolenia na broń. Co więcej, należy pamiętać, że osoba planująca popełnić przestępstwo nie będzie chciała pozyskać broni z legalnego źródła, wręcz przeciwnie, zależeć jej będzie na pozyskaniu broni bez numeru seryjnego, aby nie można było dokonać szybkiej weryfikacji jego osoby. Natomiast wprowadzenie ogólnego dostępu broni palnej w Polsce mogłoby stanowić formę eksperymentu na społeczeństwie, ponieważ niedoświadczony oraz nieprzeszkolony naród nie wiedziałby jak posługiwać się bronią, aby nie spowodować krzywdy sobie bądź osobom bliskim, a z przeprowadzonych badań wynika, że to właśnie o bezpieczeństwo najbliższych Polacy obawiają się najbardziej. Natomiast zupełny brak kontroli nad obiegiem broni, może narazić obywateli na zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa oraz ich komfortu psychicznego, nie tylko ze względu braku edukacji w tym zakresie, ale także z powodu możliwości posiadania broni palnej przez każdego obywatela, który może nie posiadać odpowiednich predyspozycji, co w efekcie będzie stanowiło zagrożenie dla bezpieczeństwa.

Niemniej, kwestia dostępu do broni palnej jest nadal otwarta, aczkolwiek jak zostało nakreślone powyżej, w rozprawach nad nią nie należy ograniczać się do zagadnień prawnych oraz wolnościowych.

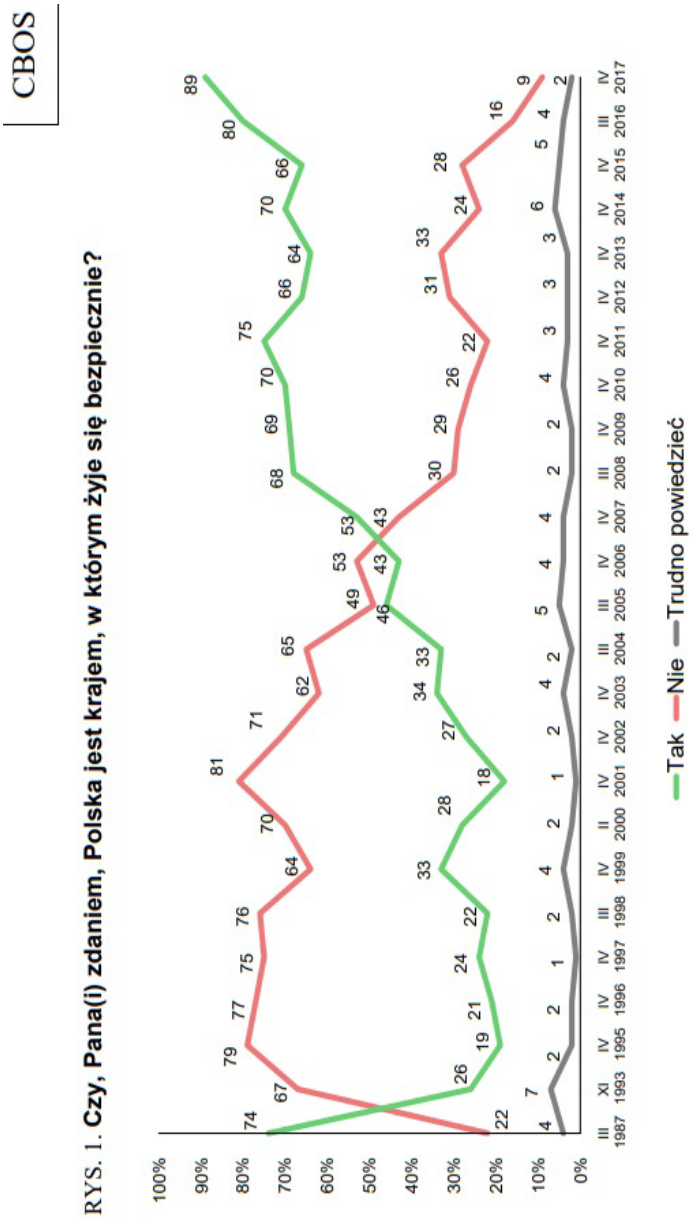

Rys. 1. CBOS – poziom bezpieczeństwa na przestrzeni lat 1987-2017.

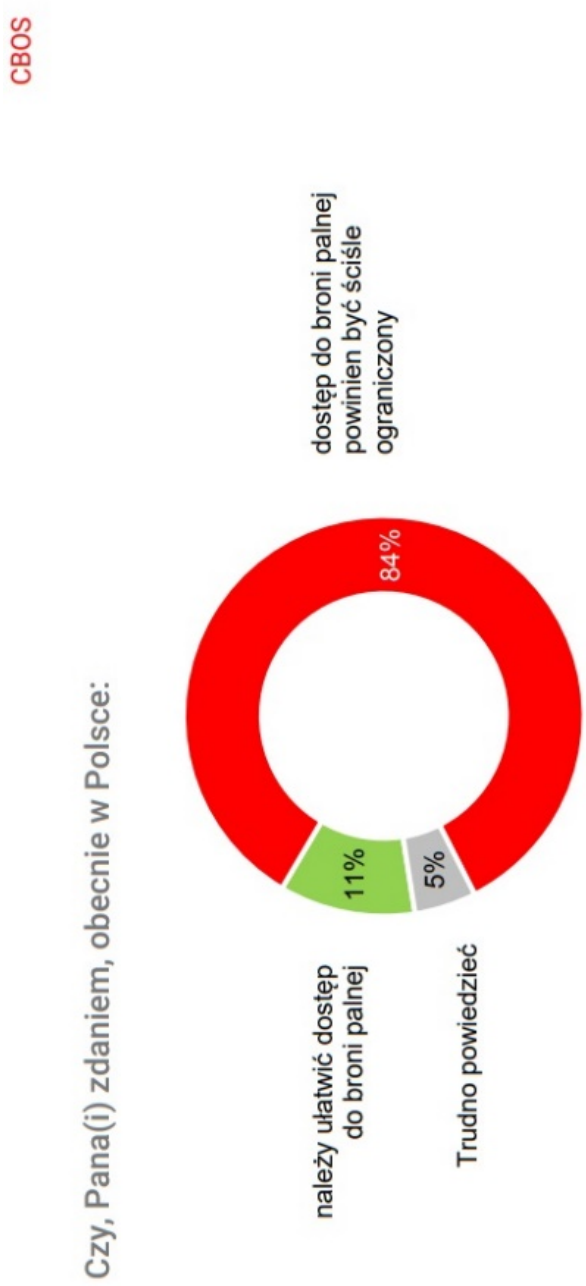

Rys. 2, CBOS – stanowisko społeczeństwa w kwestii dostępu do broni palnej

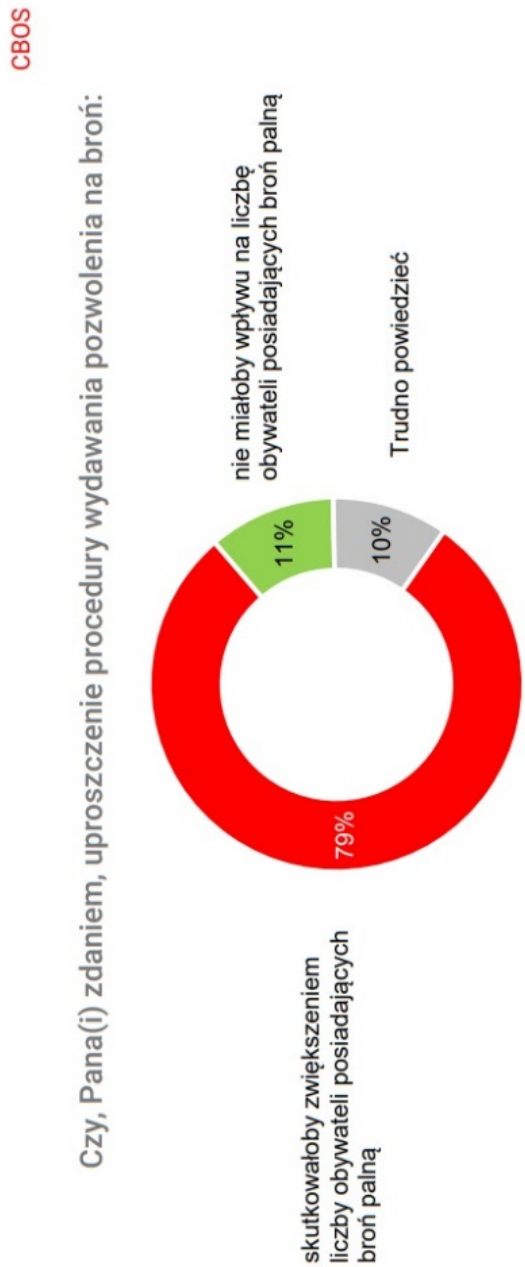

Rys.3, CBOS – stanowisko społeczeństwa odnośnie uproszczenia procedur dostępu do broni palnej

Czy, Pana(i) zdaniem, uproszczenie procedury wydawania pozwolenia na broń:	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce: należy ułatwić dostęp do broni palnej	dostęp do broni palnej powinien być ściśle ograniczony	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– skutkowałoby zwiększeniem liczby obywateli posiadających broń palną	10	88	2
– nie miałoby wpływu na liczbę obywateli posiadających broń palną	27	67	6
Trudno powiedzieć	0	74	26

Tab. 1, CBOS – stanowisko społeczeństwa odnośnie uproszczenia procedur dostępu do broni palnej

Bibliografia

Akty prawne

Firearms Act, 1968 r.

Forskrift om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, 2009 r.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2009 r. w sprawie wykazu stanów chorobowych i zaburzeń funkcjonowania psychologicznego wykluczających możliwość wydania pozwolenia na broń i rejestracji broni, Dz. U. 2006 Nr 2 poz. 14.

Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, Dz. U. 1999 nr 53 poz. 549 ze zm.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553, z późn. zm.

Waffengesetz, 1972 r.

Orzeczenia

Wyrok SN z dnia 3 lutego 1972 r., sygn. akt IV KR 337/71.

Wyrok SA w Białymstoku z dnia 22 listopada 2005 r., sygn. akt II Aka 168/05.

Wyrok WSA z dnia 29 sierpnia 2013 r., sygn. II SA/Wa 739/13.

Statystyki

Eurostat, *Crime, violence or vandalism in the area by degree of urbanization,* [online] https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/ilc_mddw06 [dostęp: 29.12.2017].

Komunikat CBOS, *Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością, kwiecień 2017*, [online] https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_048_17.PDF, [dostep: 29.12.2017].

Komunikat CBOS, *Polacy o dostępie do broni palnej*, *październik 2017,* [online] http://trybun.org.pl/wp-content/uploads/2017/11/cebosK137_17_dostep_do_broni.pdf [dostęp: 29.12.2017].

OECD, *Better Life,* [online] http://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/safety/ [dostęp:29.12.2017].

Literatura

Adamczyk Ewelina, *Dostęp do broni palnej w celu ochrony osobistej w Polsce,* Studia nad bezpieczeństwem 2016, nr 1.

Filar Marian, *Prawo posiadania broni palnej, jako obywatelskie prawo podmiotowe*, [w:] *Teoria prawa. Filozofia prawa. Współczesne prawo i prawoznawstwo*, Toruń 1998.

Folkman Susan, Lazarus Richard, Dunkel-Schetter Christine, DeLongis Anita, Gruen Rand J., *Dynamics of a stressful encounter: Cognitive appraisal, coping, and encounter outcomes*, Journal of Personality and Social Psychology 1986,Vol. 50(5).

Frączek Adam, *Studia nad psychologicznymi mechanizmami czynności agresywnych*, Warszawa 1979

Hauziński Aaleksander, *Mapy poznawcze środowiska zamieszkania zagrożonego przestępczością*, Poznań 2001

Huemer Michael, *Czy mamy prawo posiadać broń?*, Social Theory and Practice, Vol. 29, No. 2.

Kozłowska-Kalisz Patrycja, Budyn-Kulik Magdalena, Mozgawa Marek, Kulik Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017.

Maj Sebastian, *Komentarz do ustawy o broni i amunicji*, Warszawa 2009.

Lott John, *More Guns Less Crime*, Chicago 1998.

Poznaniak Wojciech, *Społeczno – psychologiczne aspekty posiadania broni*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2003, R. LXV, z. 2.

Rotter Julian B., Rafferty Janet E., *The Rotter Incomplete Sentences Blank manual: College form*, New York 1950.

Spielberger Charles D., Sydeman Sumner J., Owen Ashley E, Marsh Brian J, *Measuring anxiety and anger with the State-Trait Anxiety Inventory (STAI) and the State-Trait Anger Expression Inventory (STAXI)*, [w:] *The use of psychological testing for treatment planning and outcomes assessment*, red. Maruish M., Londyn 1999.

Szewczuk Katarzyna, *ROMB chce dać Polakom broń. „Agresor śmieje nam się w twarz"*, [online] https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/romb-chce-dac-polakom-bron-agresor-smieje-sie-nam-w-twarz/pqlg4r [dostep: 29.12. 2017].

Summary

Access to Firearms – Psychological, Forensic, and Statistical Aspects

The aim of the article is to analyze statistical, psychological and forensic aspects of liberalization or limitation of the common access to firearms. The relationship between crime and free access to weapon possession was demonstrated on the basis of CBOS surveys and other statistical data, also interpreting these links in the United States - the country with the most liberal laws regarding firearms. Another aspect is the psychological structure, of both the candidate for a firearm licensee and the potential armed offender. The article analyses psychological tests used in assessing the perpetrator's psyche, pointing to specific features checked during the tests and analyzing psychophysical disorders specified by the legislator that disqualify the candidate for a weapon license. The impact of the firearms laws on self-defense justification in the polish penal code was also an object of analysis. The final element of the article

is the legislative construction overview of right to possess weapons in several European countries.

Keywords: Possesion of firearms, statistics, firearm, legal regulations, psychology

Paulina Kozioł
Uniwersytet Wrocławski

Islandia – odmienne spojrzenie na prawo do posiadania broni i jego uwarunkowania

Wprowadzenie

Islandia to bardzo oryginalny kraj, określany mianem wyspy „lodu i ognia" ze względu na występujące tam gejzery, lodowce i wulkany. Islandia to kraj, w którym populacja owiec przewyższa ponad dwukrotnie populację mieszkańców[1]. Islandia to również kraj pełen artystów, w którym olbrzymi udział mają przede wszystkim muzycy i pisarze. Zgodnie ze statystykami średnio 1 na 10 osób publikuje własną książkę, a na zobrazowanie tego Islandczycy mają również powiedzenie „ad ganga med bok I maganum[2]", które można przetłumaczyć, jako „każdy ma książkę w żołądku". Oprócz tego, że Islandczycy są bardzo zaangażowani w tworzenie kultury, nieobojętni pozostają także na jej odbiór, o czym świadczy fakt, że Islandczycy należą do narodów, wśród których wskaźnik czytelnictwa jest na bardzo wysokim poziomie i tym samym plasują się w ścisłej światowej czołówce[3].

[1] Populacja mieszkańców Islandii wynosi 323 tys., a owiec około 800 tys., zob. P. Fontaine, *Sheep Population of Iceland More Than Double Human Population* [online], http://grapevine.is/news/2015/09/05/sheep-population-of-iceland-more-than-double-human-population/ [dostęp: 18.01.2018].

[2] R. Goldsmith, *Iceland: Where one in 10 people will publish a book,* [online] http://www.bbc.com/news/magazine-24399599 [dostęp: 18.01.2018].

[3] O. Sturluson, *Iceland: Home of the Per Capita Record,* [online] http://grapevine.is/mag/feature/2008/07/08/iceland-home-of-the-per-capita-record/ [dostęp: 18.01.2018].

Islandczycy należą do najszczęśliwszych narodów świata i w najnowszym zestawieniu rankingu World Happines Report[4] uplasowali się w ścisłej czołówce, zajmując 3 miejsce zaraz po Norwegii i Danii. Zadowolenie z życia obywateli Islandii było wystawione niejednokrotnie na próbę głównie za sprawą zjawisk sejsmicznych związanych z występowaniem licznych aktywnych wulkanów. Jednak to nie działalność natury wpłynęła na pogorszenie się zadowolenia z życia Islandczyków, a przede wszystkim ogromny kryzys finansowy w latach 2008-2009, z którym jednak Islandczycy sobie poradzili, a winnych polityków i ekonomistów pociągnięto do odpowiedzialności karnej[5]. Islandczycy słyną z specyficznego poczucia humoru czego efektem była kampania polityczna tzw. Najlepszej Partii – „Besti Flokkurinn", która prowadziła niecodzienną kampanię do podkładu muzycznego Tiny Turner „Simply the Best", składając przy tym bardzo oryginalne obietnice, a w rezultacie wygrywając 6 z 15 miejsc w wyborach miejskich w Reykjaviku[6]. Warto dodać, że sukces ten zaprowadził założyciela partii komika – Jona Gnarra do objęcia funkcji burmistrza Reykjaviku.

Przedstawione powyżej informacje stanowią mały wstęp do charakterystyki społeczeństwa islandzkiego, którego dalszej analizy dokonam w mojej pracy, na potrzeby próby znalezienia odpowiedzi na pytanie jak wytłumaczyć to, że państwo, w którym niemal co trzeci mieszkaniec posiada broń[7], liczba przestępstw, skutkujących morderstwem niemal nie istnieje.

W mojej pracy przedstawię uregulowania związane z posiadaniem broni na Islandii, a także statystki związane z jej posiadaniem w wymiarze światowym. Zwrócę uwagę na fakt, odmiennego pojmowania bezpieczeństwa przez Islandczyków, czego efektem jest to, że patrole policyjne nie noszą ze sobą

[4] *World Happines Report* – to Raport wydawany od 2011 roku przez sieć Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Zrównoważonego Rozwoju, który mierzy zadowolenie z życia obywateli poszczególnych państw, zob. *World Happines Report,* [online] http://worldhappiness.report/ed/2017/ [dostęp: 18.01.2018].

[5] I. Birrell, *Iceland has jailed 26 bankers, why won't we?,* [online] http://www.independent.co.uk/voices/iceland-has-jailed-26-bankers-why-wont-we-a6735411.html [dostęp: 18.01.2018].

[6] *Best Party wins polls in Iceland's Reykjavik,* [online] http://www.bbc.com/news/10194757 [dostęp: 18.09.2018].

[7] *Iceland 15th World Ranking on Gun Ownership,* [online] http://icelandreview.com/news/2013/01/02/iceland-15th-world-ranking-gun-ownership [dostęp: 18.01.2018].

broni, a osoby sprawujące wysokie funkcje państwowe nie mają zaplecza specjalnie uzbrojonej ochrony. Dokonując analizy źródeł i opinii badaczy oraz ekspertów postaram się wskazać czynniki warunkujące zupełnie odmienne postrzeganie prawa do posiadania broni oraz związanego z nim korzystania z broni. Odmienność Islandii w tej kwestii traktuje przez fakt, iż inne państwa w których współczynnik posiadania broni jest równie wysoki jak na Islandii, mają zdecydowanie wyższy wskaźnik przestępczości z użyciem broni oraz wskaźnik morderstw.

Regulacje prawne związane z posiadaniem i dostępem do broni na Islandii

Uzyskanie pozwolenia na broń na Islandii nie jest tak proste jak mogłoby się wydawać. Islandzkie prawo stosunkowo surowo reguluję kwestię dostępu do broni. Jest ona ujęta w dwóch głównych dokumentach – Akcie o broni[8] oraz Regulacji o broni palnej i amunicji[9]. Oba te dokumenty zostały wydane w 1998 r. i kilkukrotnie zostały do nich wprowadzane poprawki. Akt o broni stanowi główną regulację prawną opisującą sposoby nabycia uprawnień zarówno do handlu jak i posiadania broni palnej. Art. 12 w rozdziale III powyższego aktu stanowi, że użycie broni palnej bez zezwolenia jest nielegalne. Zezwolenie osoba zainteresowana może otrzymać od właściwego komendanta policji w swoim okręgu zamieszkania po spełnieniu odpowiednich wymogów na czas nie dłuższy niż 10 lat. Następnie w art. 13 zostały omówione warunki, które muszą być spełnione, aby kandydat uzyskał zezwolenie na posiadanie broni. Należą do nich:

1) przedstawienie celu w jakim broń ma zostać wydana,
2) ukończenie 20 roku życia[10],
3) zdolność prawna i do czynności prawnych,

[8] *Akt o broni nr. 16 z 25 marca 1998 r.,* [online] http://www.vertic.org/media/National%20Legislation/Iceland/IS_Weapons_Act.pdf [dostęp: 01.18.2018].

[9] *Regulation on Firearms and Ammunition No. 16/ 1998,* [online] http://www.poa-iss.org/CASACountryProfile/PoANationalReports/2008@89@2008-PoA-Iceland-E.PDF [dostęp: 01.18.2018].

[10] Wyjątek stanowi sytuacja, gdy zezwolenie na broń dotyczy broni o przeznaczeniu sportowym, wówczas limit wieku może zostać zmniejszony.

4) niepopełnienie przestępstwa przeciwko przestępstwom uregulowanym w Kodeksie Karnym, Akcie o zachowaniu trzeźwości, Akcie o ochronie i polowaniu na dzikie ptactwo i ssaki[11],
5) odpowiednia wiedza o amunicji oraz broni,
6) zdrowie psychiczne,
7) odbycie i pomyślne ukończenie specjalnego szkolenia związanego z posiadaniem broni.

Powyższe warunki utrudniają uzyskanie pozwolenia na broń, jednak w *Akcie o broni* znajdują się specjalne wyjątkowe uwarunkowania zwalniające z powyższych, a związane muszą być z nadrzędnym celem np. ochroną dóbr kultury (art.15).

Standardowe pozwolenie na broń umożliwia zakup m.in. broni karabinkowej, strzelb czy broni myśliwskiej. Dodatkowo istnieją inne rodzaje zezwolenia związane z bronią sportową, a także kolekcjonerską.

Mimo, że brak regulacji stanowiącej o limicie posiadania broni po uzyskaniu zezwolenia na broń[12] to istnieją zakazy związane z korzystaniem broni, które wskazane są w art. 21[13] i należą do nich m.in. zakaz noszenia broni palnej w miejscach publicznych, zakaz korzystania z broni palnej pod wpływem alkoholu, zakaz oddawania strzałów w kierunku cudzej posesji bądź poprzez nią.

Obecnie szacuje się, iż na 100 mieszkańców pozwolenie na broń ma 30,3[14] z nich, co łatwo pozwala stwierdzić, iż niemal co 3 Islandczyk ma legalny dostęp do broni. W ujęciu globalnych statystyk plasuje to Islandię na 15 miejscu na świecie[15].

[11] Komendant Policji może odstąpić od zakazu wydania zezwolenia na broń w związku z popełnionymi przestępstwami w wymienionych aktach, jeżeli waga przestępstwa była niewielka lub też upłynął znaczny okres czasu od ich popełnienia.
[12] R. Maryland, *What kind of gun laws exist in Iceland?,* [online] http://icelandreview.com/stuff/ask-ir/2011/02/10/what-kind-gun-laws-exist-iceland [dostęp: 18.01.2018].
[13] *Akt o broni nr. 16 z 25 marca 1998 r. …*
[14] B. Owen, *15 nations with the highest gun ownership,* [online] https://www.deseretnews.com/top/2519/1/Iceland-Tied-for-15-15-nations-with-the-highest-gun-ownership.html [dostęp: 19.01.2018]
[15] *Iceland 15th World Ranking on Gun Ownership … .*

Islandzkie pojęcie „bezpieczeństwa"

Na Islandii pojęcie „bezpieczeństwa" przyjmuje inny wymiar i nie jest ono kojarzone z narzędziami do obrony takimi jak m.in. broń palna. W instytucjach rządowych w Islandii m.in. w Parlamencie nie ma uzbrojonych w broń ochroniarzy, nie korzysta z nich również Prezydent i Premier[16]. Wszystko głównie za sprawą dużego poczucia bezpieczeństwa i wzajemnego zaufania w społeczeństwie Islandzkim.

Co więcej w odróżnieniu od większości państw na świecie na Islandii[17] policja nie jest zaopatrzona w broń palną, jedynie w określonych sytuacjach, związanych z niebezpiecznymi interwencjami policjanci mają ze sobą broń. Patrole policji nie są uzbrojone, poruszają się często konno, rowerami lub też segwayami, co sprawia, iż obywatele czują ich obecność, a przy tym nie czują zagrożenia, gdyż wizerunek policjanta nie kojarzy im się z negatywnymi zdarzeniami. Ponadto policja islandzka jest znana ze swojego poczucia humoru i na swoim Instagramie umieszcza zdjęcia policjantów m.in. jedzących watę cukrową, drzemiących na ławce, ubierających nos i perukę klauna czy też robiących sobie zdjęcia z uroczymi zwierzakami[18]. Pod wrzucanymi na Instagramie zdjęciami pojawia się wiele miłych komentarzy pochodzących nie tylko od Islandczyków, ale obywateli innych państw nawołujących własnych funkcjonariuszy policji do bycia tak „fajnymi" jak islandzka policja[19].

Jeden z profesorów socjologii na Uniwersytecie islandzkim- Helgi Gunnlaugsson skomentował fakt, iż jeżeli społeczeństwo nie widzi broni, jako narzędzia służącego do obrony albo bezpieczeństwa np. u policjantów to tym samym jest mało prawdopodobne, aby samo używało ich w tym celu. Do podobnych wniosków doszli badacze z prestiżowej publikacji The American Journal of Medicine, którzy stwierdzili na podstawie przeprowadzonych badań, że „broń

[16] T. Tong, *Iceland grieves after police shoot and kill a man for the first time in its history*, [online] https://www.pri.org/stories/2013-12-03/iceland-grieves-after-police-kill-man-first-time-its-history [dostęp: 19.01.2018].

[17] Islandia jest jednym z 19 państw na świecie, które swoich funkcjonariuszy policji nie wyposażyła w broń, zob. K. Fox, *How US gun culture compares with the world,* [online] https://edition.cnn.com/2017/07/19/world/us-gun-crime-police-shooting-statistics/index.html [dostęp: 19.01.2018].

[18] C. Breaker, *Meanwhile in Iceland… 20 Pics from the Reykjavik Police Instagram,* [online] http://www.cubebreaker.com/iceland-police-instagram/ [dostęp: 19.01.2018].

[19] Logreglan, [online] https://www.instagram.com/logreglan/ [dostęp: 19.01.2018].

nie czyni państwa bezpieczniejszym, a państwa z mniejszym wskaźnikiem posiadania broni są bezpieczniejsze niż te z wyższym[20]" na tym tle jedynie Islandia może pozostać wyjątkowa.

Na fakt, iż islandzka policja może zachowywać się w taki charakterystyczny sposób ma wpływ niski poziom przestępczości, a w szczególności ten związany z użyciem broni – morderstwami. Islandia należy do czołówki państw zaraz po Lichtensteinie i Singapurze z najmniejszym prawdopodobieństwem stania się ofiarą morderstwa ze współczynnikiem bliskim 0%[21]. W latach 2012-2025 popełniono 25 morderstw na Islandii. W tym okresie najwięcej morderstw – 5 popełniono w 2000 r. W pozostałych latach były to średnio 2 morderstwa rocznie z wyłączeniem 2003 r., 2006 r. i 2009 r. w których nie doszło do żadnego zabójstwa. Powyższe statystki stanowią pewnego rodzaju fenomen, że tak duża dostępność do broni w państwie nie przekłada się na liczbę przestępstw z jej wykorzystaniem. Departament zajmujący się prowadzeniem statystyk w Islandii bardzo często jest dodatkowo pytany o poprawność danych przez przedstawicieli z biura Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie, gdyż obawiają się oni niepoprawności danych związanych z popełnianiem morderstw na wyspie, gdyż jest to niemal niewiarygodne[22].

Islandzka policja pierwszy raz od odzyskania niepodległości w 1944 r. użyła broni oddając śmiertelne strzały. Zdarzenie to miało miejsce w 2013 r. wówczas policja wtargnęła do mieszkania 59 letniego mężczyzny, który oddał w jej stronę strzały, na skutek czego policjanci odpowiedzieli tym samym. Śmierć mężczyzny w wyniku strzałów wywołała olbrzymią dyskusję czy to użycie broni było zasadne. Policjanci, którzy uczestniczyli w akcji zostali skierowani na specjalne warsztaty psychologiczne, a dodatkowo wyrazili żal i przeprosili rodzinę zmarłego mężczyzny za zaistniałą sytuację[23]. Zachowanie policji

[20] E. Leahy, *Guns do not make nation safer,* [online] https://www.elsevier.com/connect/guns-do-not-make-a-nation-safer-say-doctors-in-new-study [dostęp: 20.01.2018].
[21] C. Gittins, *Iceland: 3rd lowest murder rate,* [online] https://icelandmonitor.mbl.is/news/news/2015/05/13/iceland_3rd_lowest_murder_rate/ [dostęp: 20.01.2018].
[22] I. Overton, *GunBaby Gun: A Bloody Journey Into the World of the Gun,* Edinburgh 2015.
[23] T. Tong, *Iceland grieves after police shoot … .*

było szeroko komentowane w mediach[24] na całym świecie, że po strzałach oddanych w obronie własnej potrafili przyznać się do błędu i publicznie przeprosić, co de facto w innych państwach byłoby zachowaniem niecodziennym.

Wymiar ogólnej przestępczości na Islandii jest na niskim poziomie, a większość z przestępstw związanych jest z oszustwami, przestępstwami podatkowymi i ekonomicznymi. Obecnie na Islandii w 5 występujących tam więzieniach osadzonych jest 150 osób[25]. Islandzki system więziennictwa wyróżnia się na tle innych swoim wymiarem względnej otwartości oraz zaawansowanym procesem resocjalizacyjnym. Warto wskazać również, że na Islandii, aby pójść do więzienia, trzeba odczekać w kolejce, gdzie czas oczekiwania może wynieść nawet 5 lat, a wówczas wyrok skazujący na więzienie traci moc. Zgodnie z najnowszymi danymi 560 osób oczekuje w kolejce na odbycie kary więzienia, której obecnie odbyć nie mogą ze względu na przepełnione więzienia. Dyrektor służby więziennej Pall Winkel mówi, iż na liście przestępców Ci, którzy popełnili poważniejsze przestępstwo są wyżej klasyfikowani niż Ci, którzy popełnili lżejsze[26].

Społeczne postrzeganie broni

Co sprawia, że Islandczycy mają zupełnie inne postrzeganie korzystania z broni, mimo tego, iż biorąc pod uwagę rozmiar społeczeństwa, ponad 1/3 jest w jej posiadaniu? Na to pytanie ciężko udzielić jednej, prostej odpowiedzi. Należy zacząć od tego jak Islandczycy postrzegają broń. Dla społeczeństwa islandzkiego broń stanowi – narzędzie wykorzystywane do polowania bądź przedmiot używany w dyscyplinach sportowych lub obiekt kolekcjonerski. Broń nie jest utożsamiana z narzędziem służącym do obrony własnej, a tym bardziej do strzelania do drugiego człowieka, to nigdy nie przychodzi do głowy

[24] *Rare Iceland armed police operation leaves man dead*, [online] http://www.bbc.com/news/world-europe-25190119 [dostęp: 20.01.2018].

[25] F. Pakes, H. Gunnlaugsson, *How a rare murder in Iceland has chilled a nation,* [online] http://www.independent.co.uk/news/world/murder-in-iceland-nordic-noir-first-ever-a7566776.html [dostep 20.01.2018].

[26] G. Jonsson, *There's a long line to get into prison in Iceland – up to 5 years waiting time,* [online] http://www.icenews.is/2017/08/15/theres-a-long-line-to-get-into-prison-in-iceland-up-to-5-years-waiting-time/#axzz56AF8kD4D [dostęp: 21.01.2018].

Islandczyka – twierdzi profesor Uniwersytetu Islandzkiego Helgi Gunnlaugsson[27].

Innym szeroko komentowanym argumentem jest stwierdzenie, że Islandczycy starają się być równi, a zapytani jaką klasę reprezentują stwierdzają, że „średnią" lub „pracującą" co powoduje, że dysproporcje społeczne nie są tak dostrzegalne. Przykładem może być fakt, że do tej samej szkoły chodzą dzieci rodziców pełniących różne funkcję zarówno te mniej płatne po bardzo wysoko wynagradzane. Wszyscy starają się nawzajem traktować na równi, szanując każdą pracę, gdyż w tak małej społeczności, każdy zawód jest ważny, a często Islandczycy pełnią po kilka z nich naraz. Dobrym przykładem pełnienia kilku profesji jest m.in. Heimir Hallgrimsson, który na co dzień jest dentystą, a dodatkowo jednym z managerów zarządzających islandzką reprezentacją narodową w piłce nożnej[28].

Warto dodać, iż osoby pełniące ważne funkcje państwowe nie odłączają się od społeczeństwa, a są blisko niego i z nim integrują. Prezydent Islandii Guðni Th. Jóhannesson podczas pobytu na basenie został zapytany przez 13letniego chłopca czy odwiózłby jego i kolegę do domu, gdyż jego mama spóźni się z ich odebraniem, co dla prezydenta oczywiście nie stanowiło problemu, odwiózł dzieci do domu, a o całej sytuacji poinformowała w poście na Facebook'u mama jednego z chłopców[29].

Powyższy przykład ukazuje, że Islandia to wyspa z małą populacją i społecznościami, w których niemal każdy się zna i coś o sobie wie, stąd też ciężko byłoby dokonać zbrodni morderstwa, bo szybko można byłoby wykryć winnego.

Z behawiorystycznego punktu widzenia wskazać można na fakt, że Islandczycy należą do najszczęśliwszych narodów na świecie, zajmując 3 pozycję. Dlatego też po postawieniu pytania czy w szczęśliwym narodzie jest miejsce na

[27] N. Arnadottir, *90,000 Guns but No Gun Related Crimes,* [online] https://grapevine.is/mag/feature/2017/07/06/90000-guns-but-no-gun-related-crimes/ [dostęp: 21.01.2018].
[28] *Five facts about Icelandic football,* [online] http://www.bbc.com/news/world-europe-36649759 [dostęp: 03.02.2018].
[29] *Iceland presidentgives schoolboys a lift back from the pool,* [online] https://icelandmonitor.mbl.is/news/news/2017/04/10/iceland_president_gives_schoolboys_a_lift_back_from/ [dostęp: 03.02.2018].

zbrodnie i morderstwa? Odpowiedź nasuwa się automatycznie - szczęśliwi ludzie nie są do tego skłonni, bo przecież cudza krzywda nie daje szczęścia, a poczucie winy i nieuchronnej kary działa prewencyjnie.

Podsumowanie

Islandia jest państwem nietypowym pod wieloma względami, jednak to czego powinny się uczyć od niej inne państwa i społeczeństwa to stosunek do drugiego człowieka. Islandczycy wzajemnie sobie ufają i na sobie polegają tworząc szczęśliwe społeczeństwo, w którym posiadanie broni służy jedynie do celów związanych z uprawianiem sportu, kolekcjonerstwem i polowaniem, które ma głęboką historię i było sposobem na zdobywanie pożywienia, po to, aby przeżyć.

Podejście Islandczyków cechuje się wzajemnym szacunkiem zarówno do siebie jak i litery prawa czego dobrym przykładem jest zdarzenie, które miało miejsce w marcu ubiegłego roku na przedmieściach Reykjaviku, kiedy ktoś otworzył strzały z broni wycelowane w powietrze, jak się później okazało. Mieszkańcy okolicy byli bardzo zaniepokojeni i podejrzewali, że doszło do jakieś zbrodni, patrole policyjne rozpoczęły działania wyjaśniające, a media informowały na bieżąco o całej sprawie. Policjanci nie znaleźli nic co by wskazywało, że ktoś ucierpiał bądź został poszkodowany. Następnego dnia po tym zdarzeniu na policję zgłosił się mężczyzna, który wyznał, że to on oddał kilka strzałów w niebo, gdyż chciał sprawdzić czy jego broń działa. Mężczyzna oczywiście stracił licencję na posiadanie broni, ale jest on jednym z wielu przykładów wzajemnego szacunku Islandczyków, a także tego, że na Islandii nic się nie ukryje a prędzej czy później ujrzy światło dzienne. To może przyczynić się do wytłumaczenia fenomenu posiadania tak dużej liczby broni przy niemal zerowym wskaźniku popełnionych morderstw.

Bibliografia

Akt o broni nr. 16 z 25 marca 1998 r., [online] http://www.vertic.org/media/National%20Legislation/Iceland/IS_Weapons_Act.pdf [dostęp: 18.01.2018].

Arnadottir Nanna, *90,000 Guns but No Gun Related Crimes,* [online] https://grapevine.is/mag/feature/2017/07/06/90000-guns-but-no-gun-related-crimes/ [dostęp: 21.01.2018]

Best Party wins polls in Iceland's Reykjavik, [online] http://www.bbc.com/news/10194757 [dostęp: 18.09.2018].

Birrell Ian, *Iceland has jailed 26 bankers, why won't we?*, [online] http://www.independent.co.uk/voices/iceland-has-jailed-26-bankers-why-wont-wea6735411.html [dostęp: 18.01.2018].

Breaker Cube, *Meanwhile in Iceland… 20 Pics from the Reykjavik Police Instagram,* [online] http://www.cubebreaker.com/iceland-police-instagram/ [dostęp: 19.01.2018].

Five facts about Icelandic football, [online] http://www.bbc.com/news/world-europe-36649759 [dostęp: 03.02.2018].

Fontaine Paul, *Sheep Population of Iceland More Than Double Human Population,* [online] http://grapevine.is/news/2015/09/05/sheep-population-of-iceland-more-than-double-human-population/ [dostęp: 18.01.2018].

Fox Kara, *How US gun culture compares with the world,* [online] https://edition.cnn.com/2017/07/19/world/us-gun-crime-police-shooting-statistics/index.html [dostęp: 19.01.2018].

Gittins Charles, *Iceland: 3rd lowest murder rate,* [online] https://icelandmonitor.mbl.is/news/news/2015/05/13/iceland_3rd_lowest_murder_rate/ [dostęp: 20.01.2018].

Goldsmith Rosie, *Iceland: Where one in 10 people will publish a book,* BBC, [online] http://www.bbc.com/news/magazine-24399599 [dostęp: 18.01. 2018].

Iceland 15th World Ranking on Gun Ownership, [online] http://icelandreview.com/news/2013/01/02/iceland-15th-world-ranking-gun-ownership [dostęp: 18.01.2018].

Iceland president gives schoolboys a lift back from the pool, [online] https://icelandmonitor.mbl.is/news/news/2017/04/10/iceland_president_gives_schoolboys_a_lift_back_from/ [dostęp: 03.02.2018].

Jonsson Gunnar, *There's a long line to get into prison in Iceland – up to 5 years waiting time,* [online] http://www.icenews.is/2017/08/15/theres-a-long-line-to-get-into-prison-in-iceland-up-to-5-years-waiting-time/#axzz56AF8kD4D [dostęp: 21.01.2018].

Leahy Eileen, *Guns do not make nation safer,* [online] https://www.elsevier.com/connect/guns-do-not-make-a-nation-safer-say-doctors-in-new-study [dostęp: 20.01.2018].

Logreglan, [online] https://www.instagram.com/logreglan/ [dostęp: 19.01. 2018].

Maryland Ron, *What kind of gun laws exist in Iceland?,* [online] http://icelandreview.com/stuff/ask-ir/2011/02/10/what-kind-gun-laws-exist-iceland [dostęp: 18.01.2018].

Overton Ian, *GunBaby Gun: A Bloody Journey Into the World of the Gun,* Edinburgh 2015.

Owen Bethan, *15 nations with the highest gun ownership,* [online] https://www.deseretnews.com/top/2519/1/Iceland-Tied-for-15-15-nations-with-the-highest-gun-ownership.html [dostęp: 19.01.2018].

Pakes Francis, Gunnlaugsson Helgi, *How a rare murder in Iceland has chilled a nation,* [online] http://www.independent.co.uk/news/world/murder-in-iceland-nordic-noir-first-ever-a7566776.html [dostep: 20.01.2018].

Rare Iceland armed police operation leaves man dead, [online] http://www.bbc.com/news/world-europe-25190119 [dostęp: 20.01.2018].

Regulation on Firearms and Ammunition No. 16/ 1998, [online] http://www.poa-iss.org/CASACountryProfile/PoANationalReports/2008@89@2008-PoA-Iceland-E.PDF [dostęp: 18.01.2018].

Sturluson Oddur, *Iceland: Home of the Per Capita Record,* [online] http://grapevine.is/mag/feature/2008/07/08/iceland-home-of-the-per-capita-record/ [dostęp: 18.01.2018].

Tong Traci, *Iceland grieves after police shoot and kill a man for the first time in its history*, [online] https://www.pri.org/stories/2013-12-03/iceland-grieves-after-police-kill-man-first-time-its-history [dostęp: 19.01.2018].

World Happines Report, [online] http://worldhappiness.report/ed/2017/ [dostęp: 18/01/2018].

Summary

Iceland – a Different Approach to Firearms Ownership and its Conditioning

The central theme of my research is the analysis of factors underlaying a distinct approach to firearms licensing and firearms use on Iceland. Iceland is very interesting model for gun possession research due to the fact that 1/3 of Iceland's inhabitants are licensed to own firearms, but the homicide rate is almost equal to zero. In my research, I will present the current legal status regulating firearms license and how it looks like in comparison to the rest of the world. I will point out to the fact that Icelanders treat safety in distinct way

which is expressed by solutions such as unarmed police and the lack of existence of any special armed guards for people who perform public functions. Based on the analysis of scholarly sources and opinions of experts and researchers, I will try to point out the factors that facilitate the distinct way of treating firearms license and using it on Iceland. I will pay attention to behavioral elements and sociological aspects (e.g. the World Happiness Report) and the specific structure of the Iceland's community.

Keywords: Iceland, gun rights, homicide rates, guns, firearms World Happiness Index.

INDEKSY
INDEXES

Indeks nazwisk

Blackstone sir William 22
Al-Awlaki Anwar 93
Alexis Aaron 93
Arnadottir Nanna 194, 196
Berkowitz Leonard 164,
Breaker Cube 191, 196
Cruz Ted 80
Ćwiąkalski Zbigniew 135
de Vitoria Franciszek 58-9
Feinstein Dianne 80
Filar Marian 110, 117, 172-3, 183
Folkman Susan 169, 183
Frączek Adam 165, 183
Franklin Benjamin 23
Gage Thomas 24
Gentili Alberico 60-1, 65
Giezek Jacek 134, 136
Giffords Gabrielle 90, 100-1
Gnarr Jon 188
Grocjusz Hugo 59, 61-3, 65
Gruszecka Dagmara 134-5
Gunnlaugsson Helgi 193, 198
Hallgrimsson Heimir 194
Harris Eric 39, 40, 48, 90, 94-6
Hasan Nidal 92-3
Hauziński Aleksander 165-6, 183
Henderson Karen L. 74
Holmes James 90-1, 103
Hui-Cho Seung 96
Jan z Legnano 57, 62, 65
Jefferson Thomas 22
Jóhannesson Guðni Th. 194
Jonsson Gunnar 193, 197
Karol I Stuart 21
Klebold Dylan 94-6, 101
Kopel David B. 53-61,64-5, 67-70
Królikowski Michał 107, 118, 134, 136
Lanza Adam 80, 98-9
Lazarus Richard 169, 183
Leahy Eileen 192, 197
Lopez Ivan 76, 79, 83, 93
Lott John 162, 183
Loughner Jared 90
Madison James 25, 26, 29
Maryland Ron 197
Matuszewski Robert 126,136
Michalska-Warias Aneta 107-110, 112, 134-5
Mustard David 162
Obama Barack 81
Owen Bethan 167, 184, 190, 197
Pakes Francis 193, 198
Peiper Leon 124, 136
Pożaroszczyk Dariusz 108, 116, 118
Poznaniak Wojciech 115, 118, 163-4, 183-4
Ragon Heartsill 72
Roof Dylan 92
Scalia Antonin 75-6, 78, 84, 86
Shays Daniel 25
Sokołowski Mariusz 159

Stępka Leszek 108, 111, 112, 118, 151, 154
Suarez Franciszek 56, 59-60
Św. Tomasz z Akwinu 56, 62
Tong Traci 191, 192
Urbina Ricardo M. 73
von Pufendorf Samuel 63
Waszyngton George (Jerzy Waszyngton) 24
Wilson James 26
Winkel Pall 193
Wong Jiverly 89-90
Zawłocki Robert 107, 118, 134, 136

Indeks rzeczowy

"Dzienniki Turnera" 42
"Zęby wolności" 34-38
Akt o broni
Amunicja 23-4, 52, 90, 91, 95, 97, 99, 108-14, 117-19, 122- 4, 133-5, 147-9, 161, 166, 169, 173-5, 177, 189 -90
ANFO 44
Aryan Nations 39
Artykuły Konfederacji i Wieczystej Unii 25
ATF 39, 41, 43, 72
Badania psychologiczne
Bezpieczeństwo publiczne 109, 113-4, 116, 125, 143-6, 151-3, 166, ,
Broń palna 33-4, 36, 39, 41, 43, 46, 51-6, 63, 65, 67, 89, 91-2, 94-5, 99, 100, 108, 110-7, 121-36, 146-8, 152, 159-64, 166, 169-81, 181, 189-91
Broń pozbawiona cech bojowych 127-128
CBOS 159, 161, 163, 173, 177, 178-82, 184
Christian Identity 37
Constitution 30, 48, 53, 70, 72-6, 78, 79, 81, 156
Definicja treściowa 110-1
Definicja zakresowa 111
Deklaracja Niepodległości USA 18, 22, 28
Dekret o nabywaniu i posiadaniu amunicji 161
Demokratyczne Państwo Prawne 151
District of Columbia v. Heller 17, 27, 73
Dostęp do broni palnej 51-2, 54-5, 89, 99-100, 107, 113, 115, 117, 122, 126, 129, 133, 135, 142, 146, 150, 152-3, 159-64, 171-9, 189
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni 129, 152
Efekt broni 116-7, 163-5, 177,
Egzekucja Timothy'ego McVeigha 44-45
Europejska karta broni palnej 113, 127, 152,
FBI (Federalne Biuro Śledcze) 40, 44, 89
Francja 175, 177
Gromadzenie broni w zbiorach muzealnych 132-3
Gun control 36, 52, 72, 77-9, 81
Gun rights 78, 81
II Amendment 30, 71-9, 81-2, 156/ II Poprawka 17-9, 22, 25-8, 33, 52, 143

ILA 79
Import broni z państw Strefy Schengen 131
Inwentarz Stanu i Cechy Lęku 167
Islandczycy 187, 188, 190-1, 193-5
Islandia 191-2, 194-5
Karta Praw 18, 25, 26, 28
Kodeks karny 108, 110, 115, 117, 125, 170, 171, 177, 190
Kodeks karny z 1969 r. 125
Kolekcjonowanie broni palnej w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 124-5
Kolekcjonowanie broni w II Rzeczpospolitej 122-4
Kolekcjonowanie broni w III RP 126, 135
Kongres USA 24, 25, 26, 27
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej 107, 141
Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki 28, 89, 107, 143, 151
Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych 167-8
Masowa strzelanina 42, 89, 90, 92
Milicja/ Militia 17-21, 23-9, 31, 71-8
Model dostępu do broni 28, 107-8, 113
Napastnik 57, 60, 62-4, 90, 92-5, 97-99, 163, 165, 171-2
National Firearm Acts 71,
Natura ludzka 55, 62, 64-5
NICS (*National Instant Criminal Background Check System*) 90-2, 97, 99
Niemcy 176
Norwegia 174-5
NRA 79-80, 99
NRA (*National Rifle Assocation*) 79, 80, 99
Obiektywna ocena zagrożenia 170,
Obrona 17, 19-22, 25, 28, 35-7, 40, 57-65, 114, 121, 141-2, 149, 151-3, 163, 165, 169, 171-2, 191, 193
Obrona konieczna 142, 152-3, 171-4
Ograniczenia kolekcjonowania broni palnej 129-35
Ojcowie Założyciele 18, 22, 23, 27, 28, 29
Oklahoma City 34, 36, 41, 43, 72
Originalism 75
Porządek publiczny 108-9, 113-4, 116, 129, 134, 142-3,144-6, 151, 153, 166
Pozwolenia na broń palną myśliwską do celów kolekcjonerskich 132
Pozwolenia na broń palną sportową do celów kolekcjonerskich 131-2
Pozwolenie na broń 108, 113-5, 117, 122-7, 129-37, 147-52, 161-2, 164-6, 168-70, 174-7, 189-90
Prawa i wolności obywatelskie 109, 150, 153
Prawo do posiadania broni 17, 21, 86, 147, 150, 151
Prawo do samoobrony 53, 55-6, 59-69
Prawo międzynarodowe 56-7, 60, 64-5, 107, 152, 160
Prawo naturalne 53, 55-65
Przemoc 56-7, 60-1, 160, 175

Przestępczość 20, 33, 36, 39, 116, 142, 151, 159-62, 164-5, 177, 189, 192-3,
Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu 108
Przestępstwo nielegalnego posiadania broni 41, 108-11, 115-6, 125-6, 135, 189
Przestępstwo powszechne 109, 134
Przestępstwo trwałe 114, 134,
Reglamentacja 52, 135, 142, 145, 147, 150, 153
Rejestracja 147, 150, 152-3, 161, 175,
Rodzaj broni niewymagające pozwolenia 126-128
Rodzaje pozwoleń na broń do celów kolekcjonerskich 129
Ruby Ridge 34, 35, 37-9, 41-2 48
Samoobrona 22, 57-67, 151-2, 174
Sankcja karna 115, 175,
Sekta Dawidian 34, 43
Społeczeństwo 28, 35, 38-39, 41, 51, 62-4, 89, 98, 109, 145, 150-1, 153, 159-60, 163-4, 177, 179, 188, 191, 193-5
Statystyka 159- 64, 173, 187, 190, 192
Strefa wolna od broni 99
Subiektywna ocena zagrożenia 141-2, 146, 170,
Szkolna strzelanina 94, 98
Teoria sposobności 165
Teoria wspólnoty 165
Teorie spiskowe 36
Teorie zagrożenia przestępczości 165, 172, 177
Test niedokończonych zdań Rottera 167-8
Test psychometryczny 167
Textualism 75
United States v. Emerson 77-8
United States v. Miller 71-4
Ustawa o broni – Firearms Act 173
Ustawa o broni – Waffengestz 176
Ustawa o broni i amunicji 51, 108, 110-4, 117, 126, 135, 147, 161, 166, 169-73, 177
Ustawa o broni i amunicji z 1999 r. 161
Ustawa o broni, amunicji i Materiałach wybuchowych z 1961 r. 125, 161
Waco 41-4
Ważne przyczyny 36, 108, 113, 115, 117, 148-9, 152, 170,
Weryfikacja 90, 97, 99, 177
Wielka Brytania 173 -4, 177
Władztwo administracyjne 142-3, 145, 153
Wojna 21, 23-4, 28, 42-3, 58-62, 65, 92-3, 147, 161, 165
World Happines Report 188, 199
Wskaźnik morderstw 160, 162, 189, 195
Wykroczenie 114, 124
Wymagania formalne uzyskania pozwolenia na broń do celów kolekcjonerskich 130-1
Występek 108-10, 113, 115, 134,
Wzrost przestępczości 142, 160-2
Zamiar 110, 134, 161
Zionist Occupation Government 37
Znamiona przestępstwa nielegalnego posiadania broni palnej 134-135

Biogramy

Biographical Notes

Michał Szymański - student piątego roku Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Seminarzysta w Departamencie Prawa Konstytucyjnego. Założyciel Koła Naukowego Prawa Kanonicznego, TBSP UJ. Autor wielu artykułów z dziedziny nauk prawnych. Interesuje się prawem konstytucyjnym i doktrynami politycznymi - w szczególności skrajną prawicą.

A fifth-year law student at the Faculty of Law and Administration at the Jagiellonian University. Seminarist at the Department of Constitutional Law. Founder of the Scientific Circle of Canon Law, TBSP UJ. Author of many articles in the field of legal sciences. He is interested in constitutional law and political doctrines, in particular the extreme right.

***

Mateusz Szabliński - absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Humanistyczno-społecznego SWPS (Wydział zamiejscowy w Poznaniu). Podczas studiów otrzymał trzykrotnie od Rektora stypendia dla najlepszych studentów. Bronił pracy magisterskiej poświęconej problematyce aksjologicznych podstaw klauzuli sumienia w zawodzie lekarza i dentysty. Obecnie przygotowuje rozprawę o europejskich standardach regulujących dostęp do broni palnej. Jego zainteresowania koncentrują się na szeroko pojętej filozofii prawa, aksjologii, w szczególności na naturalnym uzasadnieniu prawa do posiadania broni palnej.

A graduate of the law at the University of Social Sciences and Humanities in Poznań. During his studies, he was awarded by the Rector with three scholarships for the best students. He defended his master's thesis devoted to the issue of the axiological foundations of the conscience clause in the profession of a doctor and a dentist. He is currently preparing a dissertation on European standards regulating access to firearms. His interest focuses on the broadly understood legal philosophy, axiology, and, in particular, the natural justification of the right to possess a firearm.

***

Julia Mysłowska - studentka Prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim i właśnie ukończyła drugi rok studiów. Interesuje się polskim prawem cywilnym i prawem amerykańskim i prowadzi badania głównie w tym zakresie. Jest liderem zespołu ds. Praw studentów, który jest częścią Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jest członkiem Koła Naukowego ADR na Wydziale Prawa i Administracji. Julia Mysłowska jest autorką artykułów z zakresu prawa i stosunków międzynarodowych.

Student of law at the Jagiellonian University. She is interested in Polish civil law and American law and does research mainly in this area. Julia Mysłowska is the leader of Student Rights' Team, which is a part of Jagiellonian University Students' Association. She is a member of ADR Student Research Circle at the Faculty of Law and Administration. Julia Mysłowska is also an author of various articles in law and international relations area.

***

Mateusz M. Piotrowski - absolwent studiów licencjackich i magisterskich z zakresu stosunków międzynarodowych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W 2016 r. odbył staż w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Obecnie asystent naukowy w zakresie polityki zagranicznej i obrony w Instytucie Sobieskiego. Publikuje artykuły poświęcone polityce Stanów Zjednoczonych na Portalu Spraw Zagranicznych PSZ.PL i Centrum Inicjatyw Międzynarodowych. Głównie zainteresowany zagadnieniami bezpieczeństwa międzynarodowego oraz polityką wewnętrzną i zewnętrzną Stanów Zjednoczonych.

A graduate of the Bachelor's and Master's studies of International Relations at the Faculty of Law and Administration of Cardinal Stefan Wyszyński University at Warsaw. In 2016, he interned at the Embassy of the Republic of Poland in Washington, D.C. Currently a research assistant in the areas of foreign policy and national defense at the Sobieski Institute. Publishes articles dedicated to the United States politics at Portal Spraw Zagranicznych PSZ.PL and Centrum Inicjatyw Międzynarodowych. Mostly interested in issues of international security and internal and external policy of the United States.

***

Aneta Racka – studentka 5 roku stacjonarnych studiów prawniczych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Swoje zainteresowania koncentruje wokół zagadnień prawa karnego i kryminalistyki. Poza prawem interesuje się modą i uwielbia podróżować. Bierze udział w seminarium magisterskim z prawa karnego i prawa karnego wykonawczego. Corocznie otrzymuje stypendium rektora dla najlepszych studentów.

She is a fifth-year full-time law student at the Faculty of Law and Administration of Nicolaus Copernicus University in Toruń. Her interests revolve around the matters of criminal law and criminology. Personally, she is fond of fashion and she loves to travel. She attends an MA seminar in criminal and criminal punishment law. She holds a scholarship for the best students every year.

***

Ewelina Świtalska – studentka 5 roku stacjonarnych studiów prawniczych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Uczestniczy w seminarium magisterskim z prawa karnego i prawa karnego wykonawczego. Interesuje się zagadnieniami zobowiązań, ochroną zwierząt i prawem karnym. Oprócz tego jest pasjonatką wspinaczki górskiej i miłośniczką zwierząt. Corocznie otrzymuje stypendium rektora dla najlepszych studentów.

Fifth-year full-time law student at the Faculty of Law and Administration of Nicolaus Copernicus University in Toruń. She attends an MA seminar in criminal and criminal punishment law. She is interested in the law of obligations, protection of animals and criminal law. Other than that, she is an enthusiast of mountaineering and she loves animals. She holds a scholarship for the best students every year.

***

Marcin Chełkowski - student Prawa na Uniwersytecie Szczecińskim. Członek koła naukowego zajmującego się etyką i filozofią prawa. Specjalizuje się w prawie posiadania i noszenia broni palnej. Interesy osobiste obejmują historię i rozwój broni. Jest także badaczem broni palnej i kolekcjonerem broni z czasów II wojny światowej.

Law student at the University of Szczecin. A member of an academic circle, dealing with ethics and philosophy of law. He specializes in the right to own and possess firearms. Personal interests of the author include history and the development of guns. He is also a firearms researcher and a collector of guns from the Second World War.

***

Marcin Galiński – student Prawa na Uniwersytecie Szczecińskim. Przewodniczący i wieloletni członek Koła Naukowego "Ultima Ratio". Aktywny członek innych kół naukowych. Wiceprzewodniczący Stowarzyszenia Krajowej Rady Kół Naukowych na Wydziale Prawa i Administracji. Specjalizuje się w prawie karnym, który jest jego głównym przedmiotem zainteresowania.

Law student at the University of Szczecin. The chairman and long-standing member of the Scientific Circle of Penal Sciences 'Ultima Ratio'. An active member of other scientific circles. The vice-chairman of the Association of National Council of Scientific Circles at the Faculties of Law and Administration. He specializes in criminal law, which is his main subject of interest.

***

Dominika Skoczylas - Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Asystentka w Katedrze Prawa i Postepowania Administracyjnego WPiA Usz. W polu jej zainteresowań znajdują się: prawo administracyjne, prawo gospodarcze i prawo komunikacji elektronicznej. Autorka artykułów naukowych i uczestniczka paneli konferencyjnych. Aktualnie przygotowuje rozprawę doktorską.

Graduate of The Faculty of Law and Administration of The University of Szczecin. Assistant in The Department of Administrative Law of the same faculty. Her interests encompass: administrative law, economic law, law of the electronic communication. She is an author of various scholarly articles, and a frequent participant of conference panels. Currently preparing a doctoral dissertation.

***

Aleksandra Miśkiewicz - absolwentka Wydziału Prawa i Administracji (UKSW) w 2018 roku. W trakcie studiów zajmowała stanowisko Prezesa UKSW Penal Sciences Student Research Group. Zakres jej zainteresowań nukowych oscyluje wokół prawa karnego i postępowania karnego, od medycyny sądowej po prawo wojskowe - w szczególności od wojskowego porządku. Autorka lub współautorka wielu artykułów naukowych na temat prawa karnego i postępowania karnego. Prawnik w jednej z największych kancelarii prawnych w Warszawie.

Graduated from Faculty of Law and Administration (UKSW) in 2018. During her university years, she held a position of President of UKSW Penal Sciences Student Research Group. Her scope of interest varies from criminal law and criminal procedure, through forensics to military law - especially considering military order. Author or co-author of many scientific articles about criminal law and procedure. Lawyer at one of the biggest law offices in Warsaw.

***

Maria Grotowska - ukończyła Wydział Prawa i Administracji na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Należała do studenckiej grupy badawczej o nazwie UKSW Penal Sciences, uczestniczyła i organizowała konferencje akademickie oraz podejmowała inne działania związane z prawem karnym. Obecnie jest doktorantką na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w zakresie prawa karnego. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się na materialnym prawie karnym, prawie medycznym i cyberprzestrzeni. Podczas studiów doktoranckich analizuje również wpływ prawa na etykę i społeczeństwo.

Graduated from Faculty of Law and Administration at the Cardinal Stefan Wyszynski University in Warsaw. She belonged to the student research group called the UKSW Penal Sciences, participated and organized academic conferences and undertaked other activities related to the criminal law. Currently she's a PhD student at the Cardinal Stefan Wyszynski University in Warsaw in the range of criminal law. Her scientific interests focus on the substantive criminal law, medical law and cyberspace. During her PhD studies, she also analyzes the impact of law on ethics and society.

***

Paulina Kozioł - Doktorantka Politologii na Uniwersytecie Wrocławskim. Absolwentka Prawa i Stosunków Międzynarodowych na UWr. Miała możliwość studiowania przez jeden semestr na University of North Carolina w Greensboro w Stanach Zjednoczonych oraz w Science Po Bordeaux we Francji. Wyróżniona stypendium dla najlepszych studentów w Polsce prowadzonym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Pasjonuje się Islandią, gdzie miała okazję zrobić wolontariat i Arctic, która jest jej głównym tematem doktora.

Phd student of Political Science at University of Wroclaw. Graduated from Law and International Relations at University of Wroclaw. She had opportunity to study for one semester at University of North Carolina at Greensboro in United States and at Science Po Bordeaux in France. Honoured with sholarship for the best students in Poland held by Ministry of Science and Higher Education. She is passionated with Iceland, where she had opportunity to do volunteering and Arctic which is her main Phd theme.

Redaktorzy
The Editors

Łukasz Darby Bartosik

Absolwent prawa i student filozofii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Absolwent i stypendysta programu LL.M. in American Law organizowanego przez the Catholic University of America (Waszyngton, Dystrykt Kolumbii) oraz Uniwersytet Jagielloński. Uczestnik programu stypendialnego American Institute on Political and Economic Systems organizowanego przez The Fund For American Studies i Uniwersytet Karola w Pradze (2017) oraz seminarium naukowego Hayek Summer Workshop organizowanego przez the Institute For Economic Policy na Uniwersytecie w Lipsku (2018). Członek studenckiej rady naukowej czasopisma naukowego Journal of Liberty and International Affairs. Staże odbywał m. in. w amerykańskiej kancelarii prawnej (Kurczaba & Associates, Attorneys at Law in Chicago) oraz sądzie federalnym (Superior Court of the District of Columbia) w stolicy Stanów Zjednoczonych. Od 2016 roku pełni funkcję prezesa Koła Naukowego Prawa Amerykańskiego „The American Law Society" z którym zainicjował organizację rozmaitych publikacji, debat, warsztatów praktycznych oraz ponad tuzina konferencji naukowych (na szczeblu ogólnopolskim, jak i międzynarodowym), w większości których sam czynnie uczestniczył. Działalność naukową prowadzi w dziedzinie teorii i filozofii prawa i polityki, historii myśli ekonomicznej oraz amerykańskiego konstytucjonalizmu.

Graduate of law and student of philosophy at the Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland. Graduate and scholar of the LL.M. in American Law program organized by the Catholic University of America (Washington, D.C.) and the Jagiellonian University (Cracow, Poland). Participant and scholar of the American Institute on Political and Economic Systems organized by The Fund for American Studies and Charles University in Prague (2017) and the Hayek Summer Workshop seminar organized by the Institute For Economic Policy at the Leipzig University (2018). Member of the student advisory committee of the Journal of Liberty and International Affairs. He gained international experience in an American law firm (Kurczaba & Associates, Attorneys (at Law in Chicago) and the federal court in the capital of the United States Superior Court of the District of Columbia). Since 2016, President of the American Law Society which he directed in the organization of various publications, debates, workshops, and over a dozen national and international academic conferences (at which he also spoke). His academic pursuits are centered around legal and political theory and philosophy, history of economic thought, and American constitutionalism.

Marcin Adam Tomczak

Student prawa oraz historii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Redaktor „Zeszytów Naukowych Prawa Konstytucyjnego" oraz współredaktor dwóch monografii: „Konstytucja USA. Ze studiów nad amerykańskim systemem politycznym" i „Amerykańska myśl polityczna, ekonomiczna i prawna – zagadnienia wybrane (tom I)". Członek zarządu Koła Naukowego „The American Law Society", wiceprzewodniczący Studenckiego Koła Naukowego Historyków oraz członek Koła Naukowego Prawa Konstytucyjnego „Pro Publico Bono". Finalista Międzynarodowego Konkursu Prawa Rzymskiego w 2016 roku. Wielokrotnie otrzymywał stypendium Rektora dla najlepszych studentów I stopnia. Do jego zainteresowań należą przede wszystkim prawa człowieka (w tym m. in. prawa mniejszości), prawo pamięciowe, relacje między płciami w historii oraz w prawie, historia prawa, metodologia historii, historia niewolnictwa, a także systemy prawa oparte o *common law*, w tym zwłaszcza prawo amerykańskie (podczas studiów na Uniwersytecie Adama Mickiewicza uczęszczał m. in. na zajęcia z amerykańskiej procedury karnej). Zagadnienia należące do wymienionych powyżej obszarów problemowych przedstawiał w publikacjach swojego autorstwa oraz na licznych konferencjach naukowych (z których znaczną ilość miał okazję sam współorganizować).

Student of law and history at Adam Mickiewicz University in Poznan (Poland). Editor of the "Constitutional Law Student Papers" and two books: "The United States Constitution. From the Studies of the American political system" and "The American Legal, Political & Economic Thought – Selected Problems (Volume I)". Member of the Board of the American Law Society, Vice-President of the Student Association of Historians and member of the Pro Publico Bono Constitutional Law Student Association. Finalist of the International Roman Law Competition in 2016. Recipient of numerous Rector's scholarships for the best students. His interests encompass human rights (including rights of minorities), memory laws, relations between the sexes in history and law, history of law (in general), methodology of history, history of slavery, and common law systems, especially the American system of law (he participated in the course on American Criminal Procedure). He spoke on the abovementioned issues at various conferences (which he also co-organized) and published relevant articles of his authorship.

Ostoja wolnej republiki czy relikt przeszłości? Prawo do posiadania broni w perspektywie interdyscyplinarnej

An Anchor of a Free Republic or a Relict of the Past? Gun Rights in Interdisciplinary Perspective

(...) Czy prawo do posiadania broni uznać można za naturalne prawo każdego człowieka? Czy może – wbrew nazwie – przyznać mu charakter jedynie administracyjno-prawnego przywileju udzielanego przez państwo? Czy możliwość nieskrępowanego noszenia broni w miejscach publicznych przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa? Czy wprost przeciwnie, zwiększa poziom zagrożenia dla życia i zdrowia obywateli? Czy konsekwencje dostępu do broni palnej są ściśle związane z poszczególnymi państwami, ich kulturą oraz tradycją społeczną? Czy może jednak jest tak, że w każdym społeczeństwie zastosować można z powodzeniem tożsame rozwiązania polityczne i prawne odnoszące się do posiadania broni, bez względu na położenie geograficzne?

Z tak zakreślonymi pytaniami pozostawiamy Czytelnika do namysłu, nie dając z góry jednoznacznych odpowiedzi. I nawet jeżeli Czytelnik nie znajdzie na stronach trzymanej w dłoniach publikacji odpowiedzi definitywnych, to jesteśmy pewni, że lektura poszczególnych tekstów wzbogaci go naukowo, zainspiruje do dalszych poszukiwań i pozwoli na głębszy wgląd w omawianą problematykę.

(...) Can the right to own a gun be considered a natural right of every human being? Or, contrary to its name, is it only an administrative and legal privilege granted by the state? Does the possibility of unrestrained carrying of weapons in public places contribute to safety? Or does it increase the potential risk to the life and health of citizens? Are the consequences of access to firearms closely related to individual countries, their culture and social tradition? Or maybe it is the case that in every society one can apply the same political and legal solutions regarding possession of a weapon regardless of geographical location?

We are thereby leaving the reader with such outline of questions, without providing answers in advance. And even if the reader does not find ultimate answers on the pages of this book, we are nevertheless sure that the reading of particular chapters will enrich him or her academically, inspire to further research, and pave the way for a deeper insight into this fascinating subject matter.

Łukasz Bartosik
Marcin Tomczak

ISBN 978-83-66035-18-8
ISBN 978-83-66035-19-5